Şanlıurfa'da Dînî Mûsikî

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin AKPINAR

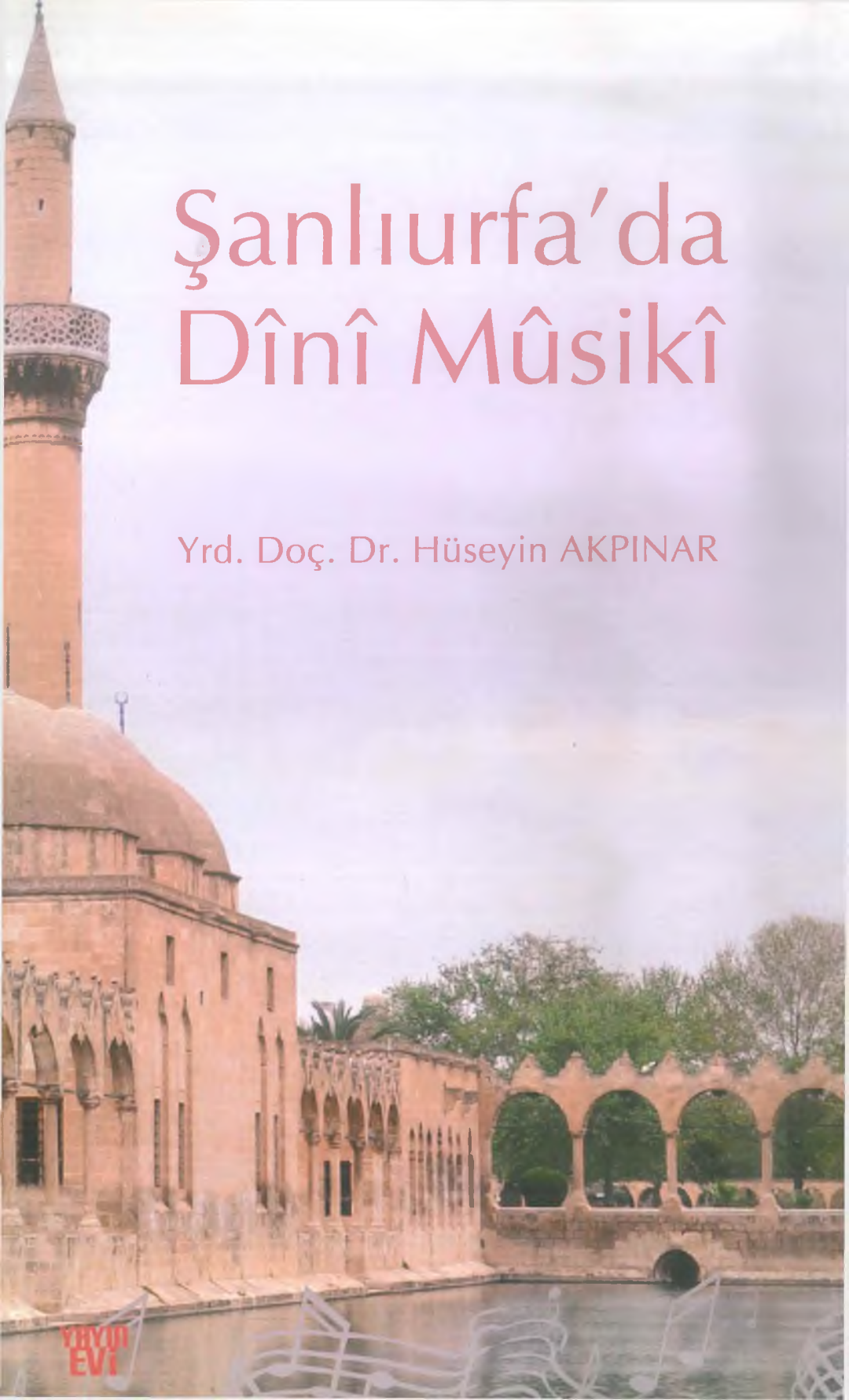

YAYIN EVİ

ŞURKAV Kütüphanesine

YAYINEVİ

YAYINEVİ 36
© TN İletişim

Araştırma İnceleme 36

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin AKPINAR
Şanlıurfa'da Dînî Mûsikî

Düzelti: TN İletişim
Grafik Tasarım: Tavoos
Uygulama: Tavoos
Baskı: Özkan Matbaacılık / İvedik Ankara

ISBN 978-605-5932-73-2

1. Baskı: Nisan 2011

İletişim Adresleri
Halide Nusret Zorlutuna Sk. 4/7
06420 Çankaya Ankara
tel.: 0312. 439 01 69
faks: 0312. 439 01 68
yayineviyayin@gmail.com

ŞANLIURFA'DA DÎNÎ MÛSİKÎ

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin AKPINAR

Hüseyin AKPINAR

Hatay'ın merkez ilçesi Antakya'ya bağlı Şenköy'de 1964'te doğdu. İlk ve Ortaokulu Şenköy'de, liseyi Hatay İmam-Hatip Lisesi'nde okudu. 1984'te kazandığı Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 1990'da mezun oldu. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 1990 yılında başladığı yüksek lisans öğrenimini 1993'te tamamladı. 1992-94 yılları arasında Kayseri Kocasinan Atatürk Lisesi'nde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği yaptı. 1993'te askerlik vazifesini yerine getirdi.

1994 yılında Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Türk Din Mûsikîsi Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1996 yılında Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde başladığı doktorayı "Gülşenilik'te Mûsikî ve Mûsikîşinaslar" adlı çalışma ile 2004'te tamamladı. Hâlen Türk Din Mûsikîsi Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Evli ve üç çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR 7
ÖNSÖZ 9
GİRİŞ 11
I. BÖLÜM 15
ŞANLIURFA MÛSİKÎ TARİHİ 15
A. İSLÂM ÖNCESİ ŞANLIURFA'DA MÛSİKÎ 17
B. İSLÂM TARİHİNDE ŞANLIURFA'DA MÛSİKÎ 23
C. ŞANLIURFA SIRA GECESİ VE MÛSİKÎ 25
D. ŞANLIURFA TEKKE VE MÛSİKÎSİ 27
1. Kâdirî 28
2. Halvetî 30
3. Rifaî 32
4. Bektaşî 32
5. Mevlevî 35
E. ŞANLIURFA'DA MÛSİKÎŞİNAS İMAM, HÂFIZ VE MEVLİDHÂNLAR 39
II. BÖLÜM 51
ŞANLIURFA'DA DÎNÎ MÛSİKÎ 51
A. ŞANLIURFA'DA DÎNÎ MÛSİKÎ 53
B. CÂMİ MÛSİKÎSİ 54
1. Faraclık 56
2. Salâ 63
a. Cenâze Salâsı 64
b. Cuma Salâsı 66
3. Terâvih Salavâtı 67
4. Salât-ı Kemâliye 70
5. Tekbîr ve Salavât 75
6. Hatim Zikri 78
C. TEKKE MÛSİKÎSİ 80
1. Çifte (İlâhî) 80
2. Şuğul 81

3. Deyiş (Nefes) 82
4. Tek (Hoyrat, Mani ve Gazel) 84
5. Dergâh Câmii Zikri 87
6. Mevlid 92
III. BÖLÜM 101
NOTALAR VE GÜFTELER 101
ÇİFTELER 105
ŞUĞULLER 315
DEYİŞLER 345
SONUÇ 395
KAYNAKLAR 397
EKLER 409
EK 1: Eser Adına Göre Fihrist 411
EK 2: Makam Adına Göre Fihrist 414

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.s.	: Aleyhi's-selâm
AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Bkz.	: Bakınız
BTMA	: Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi
c.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DBİA	: Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi
Der.	: Derleyen
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
diğ.	: Diğerleri
Haz.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazreti
k.s.	: Kuddise Sırruhu
MÜİFD	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
nr.	: Numara
ö.	: Ölümü
s.	: Sayfa
s.a.v.	: Sallallahu Aleyhi ve Sellem
sy.	: Sayı
TMA	: Türk Mûsikîsi Antolojisi
vr.	: Varak
Yay.	: Yayınlayan

ÖNSÖZ

Şanlıurfa, tarihin derinliklerinden günümüze mûsikî üreten önemli kültür merkezlerinden biridir. "Mûsikî şehri" Şanlıurfa'nın bu yönü günümüze kadar tam anlamıyla ortaya konulmamıştır. Bu çalışma, Şanlıurfa'da Dinî Mûsikî alanındaki miras ve birikimi ortaya çıkarmak ve gelecek nesillere aktarmak için yapılan bir "kültürel kazı" çalışmasıdır. Aynı zamanda nisyan (unutma) enkazı altında kalmakla yüz yüze olan Şanlıurfa Dinî Mûsikî sahasındaki kültürel değerleri kurtarma gayretidir.

Çalışmamızın birinci bölümünde İslâm öncesi ve sonrası Şanlıurfa mûsikî tarihi, genel olarak "Dînî Mûsikî" perspektifinden incelenmeye çalışılmıştır. Şanlıurfa'da hayatiyetini sürdüren tarikatların bu coğrafyada icra edilen mûsikîye etkileri, mûsikîşinas imam, müezzin, hâfız ve mevlidhânların genelde "Şanlıurfa Mûsikîsi"ne özelde ise "Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi"ne katkıları ele alınmıştır.

İkinci bölümde Dînî Mûsikî'nin "Câmi Mûsikîsi" ve "Tekke Mûsikîsi" başlıkları altında Şanlıurfa'ya mahsus "Faraclık" gibi orijinal bazı formlar ve Türk Din Mûsikîsi literatüründe olup da başka yörelerdekinden farklı icra edilen bazı türler hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise Şanlıurfa yöresinde icra edilen çifte (Türkçe ve Kürtçe ilâhîler), şuğul (Arapça ilâhîler) ve deyişlerden (Alevî-Bektaşî Nefesleri) büyük bir kısmı derlenerek nota ve güfteleriyle yer almaktadır.

Çalışmamda kaynak kişi olarak müracaat ettiğim Şanlıurfa'nın önde gelen mûsikîşinaslarma, görüş, düşünce ve düzeltmelerle destek

veren arkadaşlarıma, kitabın dizgisini yapan Mehmet Emin Çoban'a ve yoğun mesâime sabır gösteren aileme teşekkür ederim. Uzun yıllar yaptığım alan çalışmasının neticesinde ortaya çıkan bu kaynak eserin Şanlıurfa kültürüne katkı sağlamasını ve Dînî Mûsikî'ye ilgi duyan mûsikîşinaslara faydalı olmasını dilerim.

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin AKPINAR

Şanlıurfa, 11 Nisan 2011

GİRİŞ

İnsanlık tarihiyle yaşıt, nağme sanatının adı olan mûsikînin inanca yönelik olarak yapıldığı[1] ve hatta mûsikîde birinci devrin dînî mûsikî devri olduğu ifade edilmektedir.[2] Mûsikînin inanca yönelik olarak yapıldığı yerlerden biri de Şanlıurfa olmuştur. Kurulduğundan bu yana farklı din, medeniyet ve kültürlere ev sahipliği yapan bu kutsal şehirde mûsikî, günümüze gelinceye kadar gelişmeler kaydederek varlığını devam ettirmiştir.

İslâm öncesi Şanlıurfa'da mûsikî, dinî âyinlerin ayrılmaz bir unsuru olmuştur. Çok tanrılı dönemde tapmaklarda; Hıristiyanlık döneminde ise kiliselerde dualar mûsikî ile icra edilmiştir. Şanlıurfa'nın Müslümanlar tarafından fethedilmesinden sonra da câmilerde ve tasavvuf kurumları olan tekkelerde mûsikî icra edilmeye devam etmiştir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de mûsikî doğumdan ölüme, düğünden ibadete hayatın hemen her etkinliğine eşlik etmektedir.

Genelde "Şanlıurfa Mûsikîsi", özelde ise "Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi", gerek melodi yapısı ve"Urfa Ağzı" diye ifade edilen icra biçimi ile ve gerekse icra sırasındaki makam takibi ve kuralları ile Türk müziği içinde önemli bir yere sahiptir. Her şeyden önce Şanlıurfa Mûsikîsi sazdan ziyade sese dayalı bir mûsikîdir. Bu nedenle özellikle Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi'nde geçmişten günümüze ses ön planda olmuş, ritim aleti olarak çoğunlukla def kullanılmaktadır. "Urfa Makam Geleneği" çerçeve-

---

[1] Onur Akdoğu, *Türk Müziği'nde Türler ve Biçimler*, İzmir 1996, s. 4.
[2] Salih Murad Uzdilek, *İlim ve Müzik*, İstanbul 1944, s. 58.

sinde icra edilen eserler arasında makamdan makama geçişi sağlamak maksadıyla söz mûsikîsine dayalı olarak hoyrat ve gazeller okunmaktadır.

Şanlıurfa "Sıra Geceleri"nde takım veya gruplar mûsikî fasıllarına belirli bir makam ile başlar; bu çerçevede türkü, hoyrat (uzun hava), tek (gazel, kaside) ve çifte (ilâhî) okurlar.[3] Sıra gecelerinde"Urfa Makam Geleneği" bağlamında icra edilen makamlar şunlardır; Divan, Hüseynî, İbrahimî, Uşşâk, Hicâz, Mesnevî, Araban, Sabâ, Elezber, Tecnis, Muhalif, Nevruz, Acem, Acem aşiran, Rast ve Segâh'tır. Bu makamlardan Hüseynî, Uşşâk, Hicâz, Araban, Sabâ, Acem, Acem aşiran, Rast ve Segâh genelde heryerde bilinmesine ve uygulanmasına rağmen diğer makamlar Şanlıurfa'ya mahsustur. Şanlıurfa'ya mahsus olan mezkûr makamlar, Türk Mûsikîsi literatüründe olan bazı makamlarm bir takım özelliklerini taşıdıkları halde yörede ayrı bir makam olarak isimlendirilmektedirler. Bu makamlardan bazıları ayrıca hoyrat ve gazel türü olarak da zikredilmektedir.

Türk Mûsikîsi literatüründe yer alan bazı makam isimleri bu coğrafyada icad edilmiştir. Bunlar; "Urfalı ve Urfa'ya ait" anlamına gelen Rehâvî ya da Ruhâvî makamı ve Harran makamıdır. Urfa ve Urfa-Mahur makamları ise Arap Mûsikîsi literatüründe var olan ve halen Irak'ta kullanılan makamlardır. Ruhâvî, Harran, Urfa ve Urfa-Mahur[4] makamlarının bu bölgede icad edilmesi veya buranın isimlerini taşıması Urfa Mûsikîsi adına önemlidir.

Köklü bir mûsikî kültürüne sahip olan Şanlıurfa'da Osmanlı döneminde çok sayıda mûsikîşinas yetişmiştir. Bunlardan tespit edebildiğimiz

[3] Abuzer Akbıyık, *Şanlıurfa Sıra Gecesi*, Şanlıurfa 2006, s. 88.
[4] Yılmaz Öztuna, *Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi*, Ankara 1990, I, 330, II, 224, 461.

ikisi önemlidir: Biri, XVII. ve XVIII. yüzyıl Osmanlı dönemi mûsikîşinaslarıyla alakalı yazılan ilk biyografik eserde yer alan Urfalı Yusuf Nâbî Efendi,[5] diğeri ise XVIII. yüzyıl Türk Dinî Mûsikî bestekârları arasında zikredilen Şeyhoğlu'dur.[6]

Şanlıurfa'da Tasavvuf Mûsikîsi ve Halk Müziği eserlerinden bir kısmını günümüze taşıyan mûsikîşinasların çoğunun hâfız, imam, müezzin ve mevlidhân olduğu dikkat çekmektedir. Bu da iki alan arasındaki melodik ve ritimsel etkileşimi kaçınılmaz kılmıştır. Öyle ki sıra gecelerinde bazı çiftelerin okunduğu, grupların kendi arasında düzenlediği mevlid meclislerinde de uygun türkülerin okunduğu bir gerçektir. Meselâ; Kâdirî tarikatı mensuplarının zikirlerinde okudukları ilâhîler, Halk Müziği motifleriyle süslüdür.[7] Şanlıurfa Tekke (Tasavvuf) Mûsikîsi'nin gelişme ve yaygınlaşmasına, Halk Müziği ile etkileşmesine sıra gecesi geleneğinin de katkısı olmuştur.

Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi alanında bugüne kadar kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. 1999 yılında Şanlıurfa Valiliği Kültür Yayınları'ndan çıkan *Şanlıurfa Halk Müziği* kitabında çifte (ilâhî) olarak 14 eser yer alırken 2008'de yayınlanan *Urfa Türküleri ve Öyküleri* adlı kitapta da aynı çiftelerden 12 tanesi yer almaktadır. Şanlıurfa Halk Müziği alanındaki bu iki çalışmada birer Kısas Semahı da bulunmaktadır.[8] Çalışmamızda bu kitaplardaki çifteleri dikkate almakla beraber derlemelerimizi hâfız ve mevlidhânlara ait ses kayıtlarından ve kaynak kişilerden yapmayı tercih ettik.

---

[5] Mehmed Es'ad Efendi, *Atrâbü'l-Âsâr fi Tezkiret-i Urefâi'l-Edvâr*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, nr. 6204, vr. 36b.

[6] Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Mûsikîsi Antolojisi (Dinî Eserler)*, İstanbul 1942, I, 379.

[7] Akbıyık, *Şanlıurfa Sıra Gecesi*, s. 41.

[8] Bkz. Abuzer Akbıyık ve diğ., *Şanlıurfa Halk Müziği*, Şanlıurfa Valiliği Kültür Yayınları, Ankara 1999, s. 201-209; Necati Aydınlı, *Urfa Türküleri ve Öyküleri*, İstanbul 2008, s. 299-310.

Şanlıurfa'da asırladır icra edilen ilâhîlerin yanında günümüz bestekârlarınca bestelenen yeni eserler de okunmaktadır. Bestelerinde geleneksel melodileri barındıran Şanlıurfalı bestekârlar olduğu gibi özgün ezgilerle ilâhî besteleyenler de vardır. Ayrıca ŞURKAV'ın (Şanlıurfa Kültür ve Araştırma Vakfı) Türkiye'deki tanınmış bestekârlara yaptırdığı "Hz. İbrahim Konulu Yeni Besteler" 1992'de, "Hz. Eyyûb Konulu Yeni Besteler" de 1993 yılında kitab olarak yayınlanmıştır.[9] Bu yeni ilâhîler, Şanlıurfa'da icra edilmekte olan geleneksel Tekke Mûsikîsi'ne önemli bir katkı sağlamıştır.

Bir müzikoloji[10] niteliği taşıyan çalışmamız bu alandaki eksikliği bir nebze giderirse amacına ulaşmış olacaktır. Çalışmamızda bilimsel yöntemler kullanılmak suretiyle Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi'nin tarihî boyutu araştırılmış, günümüzde varlığını devam ettiren bu mûsikînin tespiti sağlanmış ve derleme çalışmaları yapılmıştır. Bu alanda araştırma yapmak isteyenlere de bir yol haritası niteliği taşımaktadır.

---

[9] Bkz. *Hz. İbrahim Konulu Yeni Besteler*, (Haz. Sabri Kürkçüoğlu), Gaziantep 1992; *Hz. Eyyûb Konulu Yeni Besteler*, (Haz. Necmi Kıran-Sabri Kürkçüoğlu), Ankara 1993.

[10] Müzokoloji, mûsikî ilminin tarihsel, yöresel ve sosyal faktörlerle ilgili olan metodunu kullanarak mûsikîyi bu yönleriyle araştırıp inceleyen bilim dalıdır. Bkz. Recep Uslu, *Müzokoloji ve Kaynakları*, İstanbul 2006, s. 1.

I. BÖLÜM

ŞANLIURFA MÛSİKÎ TARİHİ

A. İSLÂM ÖNCESİ ŞANLIURFA'DA MÛSİKÎ

Dünya kültür ve medeniyet merkezlerinden biri sayılan, arkeoloji literatüründe "Bereketli Hilal" olarak adlandırılan bölgede yer alan Şanlıurfa, tarihî süreçte mûsikî sahasında da oldukça önemli bir rol oynamıştır. Politeist (çok tanrılı dinler) dönemde ve sonrasında Şanlıurfa'da müziğin din ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Şanlıurfa'da çok tanrılı dinler döneminde müzik, dinî âyinlerin ayrılmaz bir unsuru olmuştur. Tapınaklarda düzenlenen törenlerde vurmalı ve üflemeli çalgılar eşliğinde melodiyle okunan dinî metinler âyinin önemli bir bölümünü teşkil etmiştir. Sümerler döneminde rahip ve koronun değişimli olarak okudukları ilahîlerle kutsala bağlılıklarını müziksel olarak ifade ettikleri görülmektedir.[11] Dinî yakarışların müzikle ifade edilmesi, onubir eğlence unsuru olmaktan uzaklaştırmıştır. Müziğe yüklenilen bu dinî boyut, müziksel ifadenin güçlenmesini sağlamıştır.

Edessa'da[12] tanrılar için düzenlenen törenlerde âyin süresince mûsikî sesi şehirde yankılanırdı.[13] Müzisyenler tapınaklarda vurmalı ve üflemeli olmak üzere iki tür çalgı kullanırlardı. Ana tanrıça tapınağında kadınlar flüt ve boru, erkekler de trampet ve flüt çalıp değişik danslar yaparlardı.[14]

---

[11] Ahmet Say, *Müzik Tarihi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 2000, s. 35-36.

[12] Edessa, Urfa'nın Grekçe ismidir. Bkz. Kâzım Sarıkavak, *Düşünce Tarihinde Urfa ve Harran*, Ankara 1997, s. 7.

[13] J. B. Segal, *Kutsal Şehir Edessa/Urfa*, (Çev. Ahmet Arslan), İstanbul 2002, s. 90.

[14] Fuat Rastgeldi, "Müziğin İlahı Ünlü Orfeus Urfalıydı ve Urfa'da Yaşadı", *Bizim Şanlıurfa Dergisi*, İstanbul 1997, Sayı: 16, s. 6-7.

Şanlıurfa'da yapılan arkeolojik kazılarda müzik ile ilgili ilk bulgular milattan önceki dönemlere kadar uzanmaktadır. "Titriş" kazılarından elde edilen M.Ö. 2600-2400 yıllarına ait (İlk Tunç Çağı) kireç taşından yapılmış, keman tipi stilize edilmiş insan figürleri bulunmuştur. Bu keman tipi idoller hâlen Şanlıurfa Müzesi'nde sergilenmektedir.[15] Her ne kadar bu idoller bir mûsikî aleti olan kemanı tasvir maksadıyla yapılmamış olsa da bu enstrümana benzemektedir.

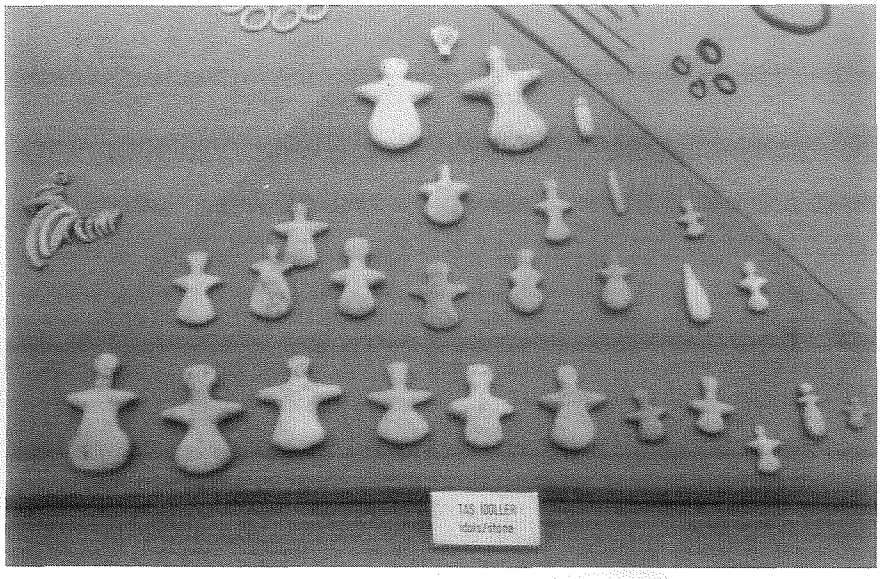

Keman tipi sitilize edilmiş insan figürleri, Titriş, M.Ö. 2600-2400

Şanlıurfa mûsikî tarihi açısından hakkında söz edilecek en eski şahsiyetlerden biri Edessalı Bardaysan'dır (ö. 222). Miladi III. asrın din ve bilim adamlarından Bardaysan, müzik konusunda yapmış olduğu çalışmalarla tanınmıştır. Müzik alanındaki üstün vasfı yanında Bardaysan kemana benzer bir çalgı da kullanmıştır.[16] Bardaysan, çok tanrılı din eği-

[15] Akbıyık ve diğ., *Şanlıurfa Halk Müziği*, s. 20.

[16] Tamara M. Gren, *The City of the Moon God*, Leiden-New York-Köln 1992, s. 88; Abdullah Ekinci, *Ortaçağ'da Urfa*, Ankara 2006, s. 216.

timi almış ve ilahîler öğrenmiştir.[17] Büyük bir din filozofu ve şair olan Bardaysan, oğlunun adını "âhenk" mânâsına gelen "Harmonius" koymuştur. Bardaysan, o devirlerde yeni yayılan Hıristiyanlık dinine müzikli âyini hazırlayan ve kiliselerde ilk müzikli âyinlerin yapılmasını sağlayan kişidir.[18] Bardaysan, Süryanice yazdığı mersiyeleri ve dinî vaazları ilâhî formatında bestelemiştir.[19] Bardaysan'ın dinî âyin ile müziği birleştiren ilk fikir ve sanat adamı olduğu söylenmekte, bu dönemde Urfa'daki mûsikînin yeni doğmuş bulunan Hıristiyanlığı etkilediği anlaşılmaktadır.[20] Bardaysan, Süryanî-Hristiyan dinî şiirlerinden oluşan yüz elli ilâhîyle inanç ve düşüncelerini tebliğ etmiştir. Hristiyanlığı kabul etmesinden sonra Bardaysan, anti-pagan tezi doğrultusunda eserler bestelemiştir. Yahudilerin sinagoglarında terennüm edilen Hz. Davut'un (a.s.)150 mezmuruna benzeyen 150 tane "Madroşe" ismi verilen ilâhî, Urfa Süryani kilisesinde söylenirdi.[21] Bu yüzyılda müziğin Urfa'da yerleşmesine Bardaysan'm katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Yaptığı besteler halk tarafından korunarak yaşatılmıştır.[22]

Süryani müzisyenleri ve şâirleri kilisedeki müzik sanatını IV. yüzyılda oldukça genişletmişlerdir. Edessa'da bu yüzyılın en önemli şahsiyeti Mor Afram'dır (ö. 373). Aslen Nusaybinli olan Mor Afram, Bardaysan'ın öğretilerinin şiir yoluyla ve bestelenerek dilden dile dolaşması üzerine aynı formatta şiirler yazarak bunları bestelemiştir. Edessa'daki kiliselerde hem erkek çocuklardan hem de genç kızlardan oluşan korolar kurmuştur. Mor Afram'ın bestelediğiilâhîler (Madroşe) bukorolar tara-

---

[17] E. R. Hayes, *Urfa Akademisi*, (Çev. Yaşar Günenç), İstanbul 2002, s. 82.
[18] Rastgeldi, "Müziğin İlahı Ünlü Orfeus Urfalıydı ve Urfa'da Yaşadı", s. 7.
[19] Mahmut Karakaş, *Urfa'nın Kültür ve İnançlar Serüveni*, Ankara 2009, s. 175-177.
[20] Abuzer Akbıyık-S. Sabri Kürkçüoğlu, "Şanlıurfa Halk Müziği'ne Genel Bir Bakış", *Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir*, Ankara 2002, s. 312-313.
[21] Ekinci, *a.g.e.*, s. 214, 216; Hayes, *Urfa Akademisi*, s. 90.
[22] Mehmet Kurtoğlu, *Kültür Şehri Urfa*, Ankara 2009, s. 4.

fından icra edilmiştir. Kiliselerde onun besteleri sürekli okunduğu için bu, ona "Kilise Müziğinin Babası" unvanını kazandırmıştır.[23]

Edessa ve çevresinde beste ve icra yönünden üne kavuşan Süryani müzisyenler arasında Hedyaplı Tityan, Urfalı Mor Rabule, Suruçlu Mor Yakub ve Urfalı Mor İshok'u sayabiliriz. V. yüzyılın önemli simalarından biri olan Suruçlu Mor Yakub, şiir ve müzik alanında meşhur idi. Kasideleri Süryani kiliselerinde hâlâ makamla terennüm edilen Suruçlu Mor Yakub, "Şakımaktan Usanmayan Bülbül" ve "Süryani Kilisesinin Gitarı" lakaplarıyla anılmaktadır.[24]

III. yüzyıldan itibaren Urfa Süryani kiliselerinde temel müzik eğitimi verilmekte idi. IV. yüzyılın ikinci yarısından itibaran ise Hristiyan İlahiyat Fakültesi konumunda olan Urfa Akademisi'nde yüksek öğretim çerçevesinde Dînî Mûsikî dersleri verilmeye başlamıştır. Başta kilise ve Akademi olmak üzere tüm dinî törenlerde performans sergilemek için korolar teşkil eden, onları müzik bilgisi ve ses açısından eğiten kişiye "Müzik Okutmanı" veya "Ezgiler Okutmanı" adı verilmiştir. Hem temel eğitimde hem de yüksek öğretimde yer alan müzik, dine ve ilahiyata hizmet maksadıyla kullanılırdı.[25] Roma dönemi ve sonrasında Urfa ve çevresindeki Süryani sanatçılar şiir ve müzik konularında ortaya koydukları özgün eserlerle büyük ilgi oluşturmuş, tüm Hıristiyanlık âleminde haklı bir şöhrete sahip olmuşlardır.[26]

Değişik makamlarda bestelenen üç bin (3000) adet Süryani ilahîsinden günümüze intikal eden bin beş yüzü (1500) "Süryani Makam Hazinesi" adlı bir kitapta toplanmıştır. Süryani müziğinde kullanılan

---

[23] Mehmet Çelik ve diğ., "Şehrin Kültürel Yapısı", *Edessa'dan Urfa'ya*, Ankara 2007, II, 260-262.
[24] Başdiyakos Nimetallah Danho, *Süryani Müziği*, (Çev. P. Gabriyel Akyüz), Mardin 1997, s. 10-18.
[25] Çelik ve diğ., "Şehrin Kültürel Yapısı", II, 266-286; Hayes, *Urfa Akademisi*, 157.
[26] Kurtoğlu, *Kültür Şehri Urfa*, s. 4.

Rast, Hicâz, Sabâ, Çargâh, Nevâ gibi bazı makam isimleri ile günümüz Türk müziğinde kullanılan makam isimleri benzerlik taşımaktadır. Süryani kilise müzisyenleri her makamın amacını ve tabiatını tespit etmişlerdir. Süryani kilise müziği ve ilahîlerinin kaynağının Hz. Davud (a.s.) olduğu ifade edilmektedir.[27]

Aryu Hanedanı'nın son yıllarına ait bir Edessa mozaiğinin konusu, sihirli liri ile Yunan mitolojisinde müzik tanrısı Orpheus'tur. Şanlıurfa'nın Eyyûbiye mahallesinde bulunan, M.S. 228 yılına ait bir mozaikte, Yunanlı efsanevi mûsikîşinas Orpheus elinde liriyle oturmuş durumda ve onun müziğini dinleyen, kuş, arslan, geyik ve melekler tasvir edilmiştir.[28]

Lir çalan Orpheus, Eyyübiye, M.S. 228

Yine Şanlıurfa il merkezi Haleplibahçe mevkiindeki arkeolojik kazıda M.S. VI. yüzyıla ait Aşil mozaiğinde elinde sazıyla müzik icra eden

---

[27] Danho, *Süryani Müziği*, s. 5-10.
[28] Segal, *a.g.e.*, s. 68-89.

bir erkek müzisyenin resmedildiği görülmektedir. Boynundan müzik aletinin gövdesine uzanan bir çift siyah kayış, müzik aletinin boynuna asılması içindir. Sarı renkli, yarım oval gövdeli, uzun saplı ve telli bir müzik aleti çalmaktadır. Saz çalan genç erkek tasvirinin olduğu Aşil mozaiği, Şanlıurfa'nın 1500 yıl önceki "saz çalıp türkü söyleme" geleneğini göstermektedir.[29]

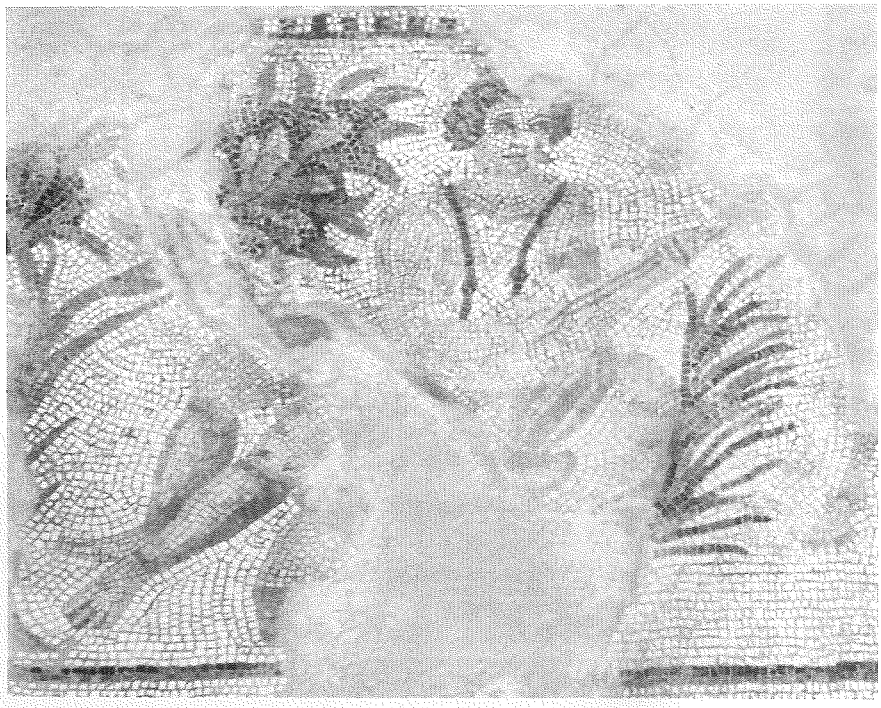

Saz çalan erkek tasviri, Haleplibahçe, M.S. VI. yüzyıl

Tarihî süreçte Şanlıurfa'da Yahudiliğin, Hıristiyanlığın ve Müslümanlığın kutsal mekânlarındaki ibadetler ve dinî törenler bazı farklılıklarla beraber müzikal olarak ifade edilmiştir. Dinler arasındaki geçişlerde

[29] Hasan Karabulut ve diğ., "Akhilleus (Aşil) Mozaiği", *Şanlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Şanlıurfa 2010, Yıl: 3, Sayı: 6, s. 10-15.

mûsikî kendi özünü korumuş, ilâhî yakarışların müzikal ifadesinde çok fazla bir değişiklik görülmemektedir.[30]

B. İSLÂM TARİHİNDE ŞANLIURFA'DA MÛSİKÎ

İnsan fıtratıyla doğrudan alakalı olan mûsikîninher dönemde, ilkel ya da gelişmiş her toplumda var olduğunuifade edebiliriz. İbadetten eğlenceye, barıştan savaşa, eğitimden tedaviye birçok farklı kullanım alanı olan mûsikînin İslâm toplumundada yer alması gayet tabiidir. İslâm tarihinin ilk döneminden itibaren mûsikî, ibadet alanında Kur'ân-ı Kerîm ve ezanı kurallarına uygun okumak[31] şeklinde tezâhür ederken ayrıca düğün, bayram ve yolculuk gibi alanlarda da icrâ edilmiştir.[32]

Hulefâ-i Râşidîn, Emevîler ve Abbasîler dönemlerinde mûsikî, nazarî ve amelî olarak gelişme göstererek devam etmiştir. Fetihler sonucu İslâm kültür ve medeniyeti, yabancı kültür ve medeniyetlerden etkilenerek mûsikî disiplini ıstılah, tür veenstrüman yönünden zenginleşmiş, ilim ve sanat boyutlarıyla eğitim kurumlarında yerini almıştır.[33]

Hıristiyanlarca kiliselerde icra edilen dînî mûsikî Urfa'nın 640 yılında fethedilmesinden sonra Müslümanlar tarafından İslâmî anlayış içerisinde câmilerde ve tasavvuf kurumları olan tekkelerede icra edilmeye başlamıştır. Dînî mûsikî, asırlardır Urfa câmi ve tekkelerinde yankılanmaya devam etmektedir.

---

[30] Osman Öksüzoğlu, *Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Sempozyumu*,14-16 Nisan, Kayseri 2005.

[31] Şahâde Ali en-Nâtûr, "İslâm'a Göre Ses ve Mûsikî Sanatı", (Çev. Ruhi Kalender-Âdem Akın), *AÜİFD*, Ankara 1992, c. XXXIII, s. 193.

[32] Ahmet Hakkı Turabi, "İlk Dönem İslâm Dünyasında Mûsikî Çalışmalarına Bakış", *MÜİFD*, İstanbul 1997, sy. 13-15, s. 229.

[33] İrfan Aycan, "Musiki", *Emeviler Dönemi Bilim, Kültür ve Sanat Hayatı*, Ankara 2003, s. 109-146; George Makdisi, *Ortaçağ'da Yüksek Öğretim İslâm Dünyası ve Hıristiyan Batı*, (Çev. Ali Hakan Çavuşoğlu-Hasan Tuncay Başoğlu), İstanbul 2004, s. 133-134, 48, 67-71; İbrahim Muti, "Uygurların İslâm'ı Kabul Ettikleri İlk Dönemlerdeki İslâm Medreseleri", *Dîvân İlmî Araştırmalar*, İstanbul 2002/1, Sayı: 12, s. 304, 310.

İslâm tarihinde mûsikî nazariyatı üzerine ilk eser yazanlardan biri olan Fârâbî'nin (ö. 339/950), önemli mûsikî nazariyatçısı yetiştiren tarihî Harran Okulu'na (Üniversitesi) gelerek orada bir süre eğitim görmesi[34] Urfa'daki mûsikî çalışmaları adına kaydadeğer bir husustur. Zira Harran'da doğan ve gençliğini burada geçiren Sabit b. Kurra el-Harrânî (ö. 288/901), Yunanca'dan çevirdiği ve te'lif ettiği mûsikînin çeşitli konularıyla alakalı birçok kitap vücuda getirmiştir.[35] Harran, aynı zamanda Türk mûsikîsinde en az altı asırdır var olan fakat zamanımıza hiçbir örneği gelmemiş bir mürekkep makama isim olmuştur.[36]

Osmanlı döneminde mûsikîşinaslarla alakalı yazılan ilk biyografik eserde Urfalı Yusuf Nâbî Efendi'nin (ö. 1712) yer alması,[37] Urfa mûsikîsi adına önemli bir husustur. Sultan IV. Murat zamanında yaşamış ve ona eser icra etmiş olan Kuloğlu Mustafa, Urfa'daki "Kılıçlı" makamının kendisine nispet edildiği bir hânende[38]; Şeyhoğlu ise XVIII. asır Türk Dinî Mûsikîsi bestekârları arasında zikredilen[39] Urfalı bir mûsikîşinastır. Sultan II. Mahmud zamanında Halep'e sürgün edilen saray mûsikî heyetinin Urfa mutasarrıfının daveti üzerine buraya gelerek iki ay gibi bir süre mûsikî birikimlerini yöre insanıyla paylaşmaları,[40] Urfa'da mûsikînin gelişmesine katkı sağlayan unsurlardan bir diğeridir.

Yusuf Nâbî Efendi, yirmi dört yaşında 1665-66 yıllarında ilk defa Urfa'dan İstanbul'a gittiğinde mûsikîde hatırı sayılır derecede birikime sahip idi. Mûsikî bilgisinin yanında, ses ve tavır güzelliğine de sahip olan

---

[34] M. Nazmi Özalp, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, İstanbul 2000, I, 305.
[35] Ali Bakkal, *Harran Okulu*, İstanbul 2006, s. 100; Sarıkavak, *a.g.e.*, s. 35-36, 39, 48.
[36] Öztuna, *BTM A*, I, 330.
[37] Mehmed Es'ad Efendi, *Atrâbü'l-Âsâr*, vr. 36b.
[38] Şeref Uslusoy, "Urfa Türkülerinde Makam Geleneği", *Harran Dergisi*, Şanlıurfa 1980, Sayı: 18, s. 17; Kılıçlı makamının bir makam değil, Mahur makamı içinde bir okuma tarzı olduğu da ifade edilmektedir.
[39] Ergun, *TMA*, I, 379.
[40] Akbıyık ve diğ., *Şanlıurfa Halk Müziği*, s. 637; Akbıyık, *Şanlıurfa Sıra Gecesi*, s. 45.

Nâbî, mûsikîyi memleketi Urfa'da öğrenmiş olmalıdır. Urfa'nın o dönemde de önemli mûsikî merkezlerinden biri olduğuanlaşılmaktadır.[41]

XVIII. ve XIX. yüzyıllar, Urfa'da mûsikînin zirve dönemi olmuştur. Bu dönemde mevcut olan tarikat dergâhlarının mûsikî üzerinde etkisinin olduğu bir gerçektir. Bu dergâhlar arasında bir konservatuar niteliği taşıyan Urfa Mevlevihânesi, enstrüman eğitimi, dînî ve din dışı mûsikî öğretimi faaliyetlerini sürdürmüştür. Şanlıurfalılar müzikteki dînî boyutu câmi ve tekkelerde icra ederlerken, La-dînî boyutunu bir eğlence aracı olarak çeşitli ortamlarda icra etmişlerdir. 1725-1925 yılları arasında iki yüzyıl faaliyetini sürdüren Urfa Mevlevihânesi'nde icra edilen başta Mevlevî âyini olmak üzere diğer Tasavvuf Mûsikîsi eserlerinin Urfa Halk Müziği nağmelerine etkisi olduğu gibi Halk Müziği nağmelerininde Câmi ve Tasavvuf Mûsikî melodilerine etkisininolduğu bir hakikattır.

C. ŞANLIURFA SIRA GECESİ VE MÛSİKÎ

Genellikle kış gecelerinde, birbirine yakın yaş grubundaki arkadaşların her hafta bir başka kişinin evinde olmak üzere, haftada bir akşam, belirli bir niteliğe ve düzene göre sıra ile yaptıkları toplantılara Şanlıurfa'da "Sıra Gecesi" denmektedir. Başka bir ifadeyle sıra gecesi, arkadaş gruplarının haftada bir gece bir araya geldikleri toplantılardır.

Sıra gecesi geleneğinin Şanlıurfa kültür hayatındaki yeri önemlidir. Sıra gecesi grubuna katılan bir genç toplum içinde oturup kalkmayı, gelenek ve görenekleri, adâb-ı muâşeret kurallarını öğrenir. Sıra gecelerinde değişik kitaplar okunur, ilim ve irfan sohbetleri yapılır. Şiirler dinlenir,

---

[41] Meserret Diriöz, *Nâbî Divânı*, İstanbul 1994, s. 270-271.

kültür ve edebiyat üzerine konuşulur. Bu yönüyle sıra gecesi, bir halk mektebi ve bir eğitim-öğretim kurumu sayılabilir.

Sıra geceleri aynı zamanda Şanlıurfa'da müziğin yaşatılması, gelişmesi, yeni besteler ve yeni sanatçıların ortaya çıkmasında önemli bir faktör olmuştur. Sıra geceleri usta çırak geleneğine bağlı olarak müziğin öğretildiği ve icra edildiği meşk ortamıdır. Herhangi bir enstrüman çalan veya okuyabilen kişilerin oluşturduğu sıra gecesinde "Urfa makam geleneği" içinde müzik icra edilmektedir. Müziğe yeni başlayanlar sıra gecelerinde usta müzisyenleri dinleyerek müzik bilgisi alır ve makamları öğrenirler. Şanlıurfa'da sıra gecesi ile ilintili olan Ahîlik teşkilatında da mûsikî faaliyetleri olmuştur.[42] Bu yönüyle sıra geceleri bir konservatuar niteliğindedir.

Çeşitli meclislerde müzik icra eden gruplara Şanlıurfa'da "takım"adı verilmektedir. Her takım kendi ustasının veya kurucusunun adı ile anılır.[43] Bu takımlardan bazılarının dinî ve din dışı diye ifade edebileceğimiz mûsikî alanlarında faaliyet göstermesi Şanlıurfa müziğinin genel yapısı açısından önemli bir husustur.

Bu takımlar, sıra gecelerinde müzik fasıllarına belirli bir makamla başlar daha sonra diğer makamlara geçerler. Makam sırasına göre, türkü, hoyrat (uzun hava) ve gazeller okunarak coşkun bir müzik şöleni oluşturulur. Sıra gecelerinde ilâhîler de okunmaktadır. Urfa'da ilâhîlere "çifte" denmektedir.[44] Sıra gecelerinde fasıl, genellikle Rast makamı ile başla-

---

[42] Akbıyık, *Şanlıurfa Sıra Gecesi*, s. 57-61.

[43] Mukim Tahir, Tenekeci Mahmut, Hacı Nuri Hâfız, Halil Hâfız, Şıh İbrahim, Bozey'in oğlu Ahmet, Kazancı Bedih, Celal Çiriş'in takımları gibi.

[44] Akbıyık, *Şanlıurfa Sıra Gecesi*, s. 88.

maktadır. Fakat Hüseynî ve Divan[45] makamıyla da açılış yapılır. Başlangıç olarak Rast makamının seçilmesi, pes sesten başlanması ve daha sonra söylenecek tiz makamlarda sesin rahat kullanımı içindir. Rast makamı bölümünde Mâhur makamına da girilebilir. İkinci olarak Nevruz[46] makamına geçilerek arada Beşirî[47] hoyrat okunur. Üçüncü sırada Hicâz vardır. Garip Hicâz, İsfahan ve Mesnevî[48] yapıldıktan sonra Hicâz bölümü son bulur. Uşşak ve son olarak da Segâh makamında eserler okunarak fasıl bitirilir. Bu arada her makamın sonuna doğru hareketli eserler icrâ edilir.[49]

D. ŞANLIURFA TEKKE VE MÛSİKÎSİ

Tarihten günümüze Anadolu'da pek çok tarikatın hüküm sürdüğü bilinmektedir. Harran bölgesi ve Şanlıurfa, İslâm dünyasında ortaya çıkan tarikatların birçoğuna ev sahipliği yapmıştır. Burada ciddi anlamda büyük taraftar bulan tarikat Kâdiriliktir. Özellikle usûl ve erkânları içinde mûsikîye yer veren Kâdirî, Halvetî, Rifâî, Şazelî, Bektaşî ve Mevlevî tarikatları, Şanlıurfa'da boy gösteren ve halk tarafından kabul gören tari-

---

[45] Divan, Şanlıurfa'da makam fikrinin var olduğu halk sanatçıları arasında dizisi ve seyri belli olan bir ezgiyi tanımlamaktadır. Bu ezginin kendine has usulü ve ritmi, ayak denilen sazlı kısımları vardır. Bkz. Mehmet Özbek, *Folklor ve Türkülerimiz*, İstanbul 1994, s. 68; Divan, Türk Mûsikîsi'nde bir formun adıdır. Halk müziği çevrelerinde teşekkül etmiş, şarkıya benzeyen fakat güfte ve üslup bakımından kendine mahsus hususiyeti olan eserlerdir. Bkz. Öztuna, *BTMA*, I, 228; Divan makamı, Hüseynî makamının özelliklerini gösteren bir makamdır. Yöreye özgü icra biçimi sonucu seyrindeki farklılıklardan veya yerel icra özelliklerinden dolayı ayrı bir makam olarak adlandırıldığı düşünülmektedir. Bkz. Savaş Ekici, *Elazığ Harput Müziği*, Ankara 2009, s. 34-35.

[46] Nevruz makamı, Karcığar makamının seyir özelliğini göstermektedir. Bu nedenle Nevruz makamı ile Karcığar makamının aynı makam olduğu söylenmektedir. Diğer bir görüşe göre ise bunların her biri ayrı birer makamdır ve bunları birbirine benzetmek yersizdir. Bkz. Ekici, *Elazığ Harput Müziği*, s. 41-42.

[47] Beşirî hoyrat (düz ve yüksek uzun hava), Urfa'da okunan hoyrat türlerinden biridir. Urfa'da bazı makam adları ile fasıllar arasında okunan hoyrat ve gazeller aynı ismi taşıdıkları için "Beşirî" nin bir makam adı olduğu da söylenebilir. Bkz. Ekici, *Elazığ Harput Müziği*, s. 42-45.

[48] Mesnevî, her beytinin mısraları kendi arasında kâfiyeli olan bir şiir türüdür. Hususi mânâda ise Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin şâheserine verilen isimdir. Şanlıurfa'da Hicâz makamında serbest olarak icra edilen gazel formu içinde uygulanan bir okuma şekline Mesnevî denmektedir. Bazen okunan gazel Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin ilk on sekiz beyti de olabilmektedir.

[49] Uslusoy, "Urfa Türkülerinde Makam Geleneği", s. 15-17.

katlar olmuştur. Bu tarikatların tekkelerinde mûsikî alanında yapılan çalışmalar, Şanlıurfa'da Tasavvuf mûsikîsine ilgi duyanları buralara yönlendirmiştir.[50] Aşağıda mezkûr tarikatların mûsikî ile olan ilişkilerine ve Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi'ne katkılarına değinilecektir.

1. Kâdirî

Abdülkadir el-Geylânî'nin (k.s.) (ö. 562/1160) kurucusu olduğu Kâdirî tarikatında zikir, cehrî (sesli) ve ayakta yapılmaktadır. Zikirden önce ruhları hazırlamak ve müridleri coşturmak için ünlü sûfî şâirlerin şiirlerine yapılmış besteler, güzel sesli zâkirler tarafından def eşliğinde okunmaktadır.[51] Kâdirî tarikatında özellikle sese dayalı mûsikî, büyük bir yer tutmaktadır. Ayrıca Kurban ve Ramazan Bayramları'na denk gelen zikir meclislerinde kudüm ve def gibi bazı vurmalı mûsikî âletleri zikre eşlik etmektedir. Türk Din Mûsikîsi'nin en güzel ve sanatlı eserlerinden olan *durak*[52] ve *tevşih*[53] gibi formların ekseriyetle bu tarikata mensup mûsikîşinâslar tarafından bestelendiği görülmektedir.[54]

Tarîkat yapılanması ve halk tarafından benimsenmesi bakımından Şanlıurfa'da en yaygın tasavvuf disiplininin Kâdirîlik olduğu görülmektedir. Burada hâlen yaşamakta olan Kâdirî tarîkatının dört ayrı kolundan bazıları her hafta düzenli olarak zikir toplantısı yaparak faaliyetini aktif

---

[50] Mahmut Karakaş, *Şanlıurfa Evliyaları ve Âlimleri*, Şanlıurfa 1996, s. 1; Ali Tenik, "Sosyo-Psikoloji Açıdan Zikir ve Şanlıurfa Dergâh Camii Örneği", *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Ankara 2002, Yıl: 3, Sayı. 8, s, 105-106.

[51] Yaşar Nuri Öztürk, *Tasavvufun Ruhu ve Tarikatlar*, İstanbul 1992, s. 285.

[52] Durak, Dînî mûsikîmizde âyin ve zikirlerin aralarında dinlenmeyi sağlamak amacıyla okunan ilâhîlere denir. Daha çok usûlsüz olduğu için hareketin ve raksın durduğu, yapılmadığı, zikre ara verildiği zamanlarda okunmaktadır. Bkz. Onur Akdoğu, *Türk Müziği'nde Türler ve Biçimler*, İzmir 1996, s. 442.

[53] Kelime olarak "süsleme" anlamına gelen tevşih, mevlîd icrası sırasında bahir denilen bölümlerin arasında cumhur tarafından okunan eserlerdir. Bkz. Suphi Ezgi, *Nazarî ve Amelî Türk Mûsikîsi*, İstanbul 1933-1953, III, 76.

[54] Ergun, *TMA*, I, 13-14.

bir şekilde sürdürmektedir. Ayrıca Şanlıurfa'da Dergâh Câmii'nde her gün sabah namazından sonra Kâdirî tarîkatı zikri yapılmaktadır.

Şanlıurfa'da Kadirî Şeyh Sodey tekkesinde def eşliğinde yapılan toplu ve sesli zikir şekline "âlem" denilmektedir. Bu zikirde 15-20 kişiden oluşan zâkir korosuna yaklaşık 8-10 tane def eşlik etmektedir. Mevlid kandili gibi bazı kutsal gecelerde okunan mevlid manzumesi, aynı zamanda zikir yerine geçmektedir. "Âlem" denilen zikre fâtiha-i şerif çekildikten sonra, hemen deflerle birlikte başlanmakta ve ilâhîler, kasîdeler, methiyeler, gazel ve hoyratlar okunarak devam edilmektedir. Âlem ve mevlid esnasında semâ yapılmakta, buna "Memdûhî" denilmektedir. Zikir halkasını oluşturan topluluk mûsikî nazariyatı hakkında şeklî bir bilgiye sahip olmamasına rağmen, tecrübeyle mûsikî kültürünü elde etmişlerdir. Asgari düzeyde bir mûsikî bilgisi veya tecrübe gerektiren bu uygulama, Şanlıurfa kültüründe mûsikînin önemli bir yerinin olduğunu göstermektedir.[55]

Günümüzde Güldeste Derneği'nin merkez binasında (Dergâh) Kâdirî halifesi Urfalı Şeyh Ahmet Emektar'ın postnişinliğinde Perşembe ve Pazar akşamları olmak üzere haftada iki defa zikir yapılmaktadır. Pazar akşamı yapılan zikirde def, kudüm ve haliliye eşliğinde ilahîler okunmaktadır. Ayrıca semâzenler semâ yapmaktadır. Kâdirî tarikatında Mevlevîlikteki gibi semâ olmamasına rağmen halk tarafından sevilmesinden dolayı burada da semâ yapılmaktadır. Perşembe akşamı yapılan zikir öncesinde sohbet edilmektedir. Kuudî ve kıyamî zikir esnasında def eşliğinde Arapça, Türkçe ve Kürtçe ilâhîler okunmakta ve "Mem-

---

[55] Salih Aydemir, *Şeyh-Mürid İlişkileriyle Belirlenmiş Cemaat Şekli Olarak Tarikat (Şanlıurfa-Kâdirî- Şeyh Sodey ve Müridleri Üzerine Yapılan Bir Din Sosyolojisi Araştırması)*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1998, s. 68, 106-108.

duhî"devran yapılmaktadır. Evrâd, ezkâr ve ilâhîler arasında *durak* formu niteliğinde kaside, gazel ve hoyrat okunmaktadır. Abdulkadir Geylanî'den (k.s.) bahseden ilahîler her zikirde okunurken diğerleri değişebilmektedir.[56]

2. Halvetî

Sirâcuddin Ömer b. Ekmelüddin el-Halvetî(k.s.) (ö. 749/1349) tarafından kurulan ve tarikatın ikinci pîri Seyyid Yahya eş-Şirvânî'nin (k.s.) (ö. 868/1464) halifeleri ile İslâm dünyasına yayılan Halvetîlik ve kollarını teşkil eden Bayramî, Sümbülî, Gülşenî, Şabanî ve Uşşakî gibi tarikatlarda devrân olduğu için mûsikîlerinde (ilâhî) coşkun bir hareket mevcuttur. İnsanı raks etmeye mecbur eden bu çeşit ilâhîler için "sofu kaldıran" tabiri kullanılmaktadır. Bununla beraber bu tarikatlarda ağır tempolu bir takım bestelere de yer verilmiştir. Halvetî tarikatına mensup mûsikîşinâslar tarafından çok sayıda *durak* ve *tevşih* formları bestelendiği görülmektedir.[57]

Halvetî tarikatı, Tekke Mûsikîsi'nde diğer tarikatlardan farklı bir özelliğe sahiptir. Dairesel yürüyüşle dönmek demek olan "Devrânî" âyin usûlü, Halvetî zikir âyininin en belirgin özelliğidir. Devrân sırasında atılan adımlarla uyumlu olarak tekrarlanan Allah'ın isimleri devam etmekte iken zâkirler ilâhî ve kaside, zikre devam edilmediği veya dinlenildiği zaman da *durak* formunda eserler okurlar. Devrân idaresi mûsikî ve özellikle usûl bilgisine ihtiyaç gösterdiğinden şeyh efendinin, her şeyden önce estetik ruha sahip bulunması, mutlaka mûsikîşinâs olması, hiç değilse orta derecede bir zâkir kadar ilâhî bilmesi, devrânın üstünde yüzen bas-

[56] Bu bilgiler, Kâdirî halifesi Şeyh Ahmet Emektar ile yaptığım röportaj ve zikir kayıtlarından elde edilmiştir.

[57] Ergun, *TMA*, I, 13-14.

bariton tonajında kalın ve gür sesli olması behemehâl şarttır. Halvetî zikirlerinde genel olarak bendir, def, kudüm ve halîle gibi vurmalı sazlar kullanılır. Harfler belli edilmeden yapılan, "kalbî" denen zikirde ney üflenildiğine de rastlanmaktadır.[58] Anadolu'da en çok kabul gören Halvetîlik, Türk Mûsikîsi'ne büyük katkıda bulunmuştur. Halvetîlik ve kollarını teşkil eden kırk dört tarikatta zikir sesli olduğundan zikirden önce ruhları hazırlamak ve müritleri coşturmak için mutasavvıfların eserlerinden seçilerek bestelenmiş mûsikî formları okunmaktadır.[59]

Şanlıurfa Halvetî tekkesi, Şeyh Ramazan Şânî (ö.1665) tarafından 1658 yılında yaptırılmıştır. Bugün hâlâ ayakta duran Kurtuluş meydanındaki bu Halvetî tekkesi, Şanlıurfa'daki büyük ve eski tekkelerden biridir. Tekke, 1891 yılında Şeyh Safvet Kemaleddin Efendi (ö. 1950) tarafından, babası Abdulkadir Kemaleddin Erbilî'nin (ö. 1897) izni ile tamir ettirilmiştir.

Tasavvuf tarihiyle alakalı kaynakların çoğunda Halvetîliğin bir kolu olarak telakki edilen Gülşenî tarikatının Şanlıurfa'da bir tekkesinin olduğu rivayet edilmektedir.[60] İbrahim Gülşenî'ye (k.s.) (ö. 1534) nisbet edilen Gülşenî tekkesinin burada olmasının Şanlıurfa Mûsikîsi için önemi büyüktür. Zira Gülşenî tarikatının Halvetîliğin yanı sıra bir de Mevlevî tarikatıyla ilişkisi vardır.[61] Bu ilişkinin bir yönü, Gülşenîliğin Mevlevîlik gibi semâ ve müziğe önem vermesidir. Gülşenî tekkeleri Mevlevîhâneler gibi Türk Mûsikîsi'nin âdeta konservatuarını oluşturmuştur. Mevlevîliğin Urfa'ya tahmini olarak XVIII. yüzyıl ortalarına doğru, 1700'lü yılların

---

[58] Aşkım Güney, *Halvetîlerde Mûsikî*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1997, s. 20.

[59] Öztuna, *BTMA*, I, 319.

[60] Şemlelizâde Ahmed Efendi, *Şîve-i Tarîkat-i Gülşenîye*, (Yay. Tahsin Yazıcı), Ankara 1982, s. 547.

[61] Hüseyin Akpınar, Gülşenîlik'te Mûsikî ve Mûsikîşinaslar (Basılmamış Doktora Tezi), Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa 2004, s. 57; Hüseyin Akpınar, "Mûsikî Açısından Mevlevîliğin Gülşenîliğe Etkisi", Mevlânâ, Mesnevî ve Mevlevihaneler Sempozyumu, (Yay. Haz. Mehmed Veysi Dörtbudak), Manisa 2006, s. 257-265.

başında geldiği kabul edilirse Gülşenîliğin Şanlıurfa Mûsikîsi'ne katkısının Mevlevîlik'ten önce başladığı söylenebilir.

3. Rifaî

Seyyid Ahmeder-Rifaî'ye (k.s.) (ö. 1183) nisbet edilen ve merkezi Bağdat'ta bulunan Rifaî tarikatının, 1258 senesinde Bağdat'ın Moğollar tarafından yıkılıp yakılmasından sonra Anadolu'ya girmiş olabileceği düşünülmektedir.[62]

Rifaîliğin Şanlıurfa'ya ne zaman ve kim tarafından girdiği bilinmemektedir. Adına ulaşılabilinen en eski Rifaî tarikatı mensubu, Ca'dan oğlu Ali Baba'dır (ö.1885). Günümüzde Şanlıurfa'da bu tarikatın halifesi olmadığı için mensuplarının toplu zikrini halifeleri zamanında yaşamış usta dervişler vekâletle idare etmektedirler. Bunlar haftada bir veya iki gece toplu zikir yaparlar. Zikri idare eden besmeleyle ve salâvatlarla başlar ve otururken en az 33 defa toplu halde sesli salâvat okunur. Salâvattan sonra silsile okunur. Sonra kelime-i tevhid ve lafza-i celal okumaya başlarlar. Bu arada ayağa kalkılır ve halka olunur. Bu esnada semâ yapılır, beyitler ve ilâhîler okunur. Bu da tarikat mensuplarının cezbeye gelerek kendilerini tamamen zikre kaptırmalarına yardımcı olur. Zikrin sonunda oturularak dua yapılır.[63] Şanlıurfa'da iki Rifaî tekkesinde âyinlerin devam ettiği ifade edilmektedir.[64]

4. Bektaşî

XIII. yüzyılda Anadolu'da yaşamış olan Hacı Bektaşi Veli'ye (k.s.) (ö. 1271) nispetle vefatından sonra müritlerince Bektaşîlik tarikatı kurul-

---

[62] Ahmet Yaşar Ocak, "Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi*, Ankara 1978, XII, s. 260.
[63] Mahmut Karakaş, *Urfa'da Tasavvuf İzleri*, (Basılmamış kitap), s. 143-144.
[64] Aydemir, Şeyh-Mürid İlişkileriyle Belirlenmiş Cemaat Şekli Olarak Tarikat (Şanlıurfa-Kâdirî- Şeyh Sodey ve Müridleri Üzerine Yapılan Bir Din Sosyolojisi Araştırması), s. 68.

muştur. Bektaşîlik tarikatı da diğer tasavvufî kurumlarda olduğu gibi müziğe önem veren bir disiplindir. Bektaşî dergâhlarında icra edilen bir "Alevî-Bektaşî Mûsikîsi"mevcuttur. Alevî-Bektaşî Mûsikîsi, "Mevlevî Mûsikîsi"nden sonra en zengin tarikat mûsikîlerinden biridir. Alevî-Bektaşî mûsikîsinde bölgeden bölgeye üslup ve tavır farklılıkları olduğu gibi birbirinden ayırt edilemeyecek derecede benzerlikler de bulunmaktadır. Tasavvufî Halk Müziği ve Türk Din Mûsikîsi içinde Bektaşî tarikatına mahsus nefes formu mevcuttur. Nefesler, Bektaşî tarikatının ilâhîleridir. Nefesler diğer tarikat ilâhîlerinden konu, üslup, melodi ve usûl açısından kısmen farklıdır. Nefes, deyiş ve düvâzlarda daha ziyade halk müziğinin etkisi varken şehir Bektaşîliği'nde klasik Türk mûsikîsi etkisi daha hâkimdir.[65] Günümüzde bestekârları bilinmeyen yüzün üzerinde nefes vardır. Cumhuriyet döneminde Rauf Yekta Bey (ö. 1935), yüz kadar nefesi derleyerek neşretmiştir.[66]

Bektaşîlik'te bağlama eşliğinde nefes formunun kullanıldığı iki tören vardır. Bunlardan biri "cem âyini", diğeri ise "ikrar âyini"dir. Cem âyini,[67] tarîkat mensuplarının bir araya gelerek birlikte icra ettikleri bir tören, sazlı-sözlü bir nevi ibadet tarzıdır. Cem ibadetinin bir diğer adı da "halka namazı"dır. Namazdan maksat "niyaz"dır. Allah'a yalvarmak, dua etmektir. Bunu beş vakit namaz ile karıştırmamak gerekmektedir.[68] Nasıl ki Mevlevîler ney üfleyerek cemlerine manevi bir hava veriyorlarsa, Alevîler de saz çalarak o manevi havayı sağlamaktadırlar.[69] İkrar âyini ise

---

[65] Nuri Özcan, "Bektaşî Mûsikîsi", *DİA*, V, 371; Ömer Tuğrul İnançer, "Bektaşî Mûsikîsi", *DBİA*, İstanbul 1994, II, 130.

[66] Öztuna, *B TM A*, I, 152, II, 105.

[67] Âyin, Farsça bir kelime olup "usûl, âdâb, erkân ve töre" anlamına gelmektedir. Bkz. Cemaleddin Server Revnakoğlu, *Eski Sosyal Hayatımızda Tasavvuf ve Tarikat Kültürü*, (Yay. Haz. M. Doğan Bayın, İsmail Dervişoğlu), İstanbul 2003, s. 165.

[68] Ali Aktaş, "Alevilerde Cem Ayini", *Anadolu'da Aleviliğin Dünü ve Bugünü*, Sakarya 2010, s. 559-560.

[69] İsa Doğan, *Türklük ve Alevîlik*, Samsun 1998, s. 196.

tarîkata alınması uygun görülen kişilerin tarîkata giriş merasimidir. Nefesler, gerek bu merasimler sırasında gerekse bu merasimlerin ardından düzenlenen sohbet ve muhabbet toplantılarında icra edilmektedir.[70]

Şanlıurfamerkez Sırrın ve Hakim Dede mahallelerinde, Kısas ve Akpınarköylerindeataları Orta Asya'dan gelen Türkmen Alevîler yaşamaktadır. Bu yerleşim yerlerinde Alevî-Bektaşî kültürü birçok yönüyle devam etmektedir. Bu kültür unsurlarından biri de mûsikîdir.

Yukarıda adı geçen yerleşim yerlerinde birer cem evi bulunmaktadır. Bu cem evlerindehaftada bir defa olmak üzere Perşembe akşamları yatsı namazı civarında on iki hizmet (cem) yapılmaktadır. Cem toplantısında saz eşliğinde Türkçe deyiş, nefes ve düvâzlar coşkuyla okunmakta ve semah yapılmaktadır. Semah adı verilen dinî-tasavvufî rakslar, iki ile on iki gruplar halinde kadın erkek bir arada icra edilmektedir. Cem'e saz ve sözüyle katılan âşıklara zâkir denilmektedir. Cem törenine katılanlar da zaman zaman "Semah nefesi" okumalarına iştirak etmektedirler.

Cem âyini, Kısas köyü

[70] Nuri Özcan, "Bektaşî Mûsikîsi", *DİA*, V, 371.

Ayrıca Şanlıurfa'daki Alevîler arasında doğum, ölüm ve düğün gibi sebeplerden dolayı mevlid benzeri bir etkinlik yapılmaktadır. "Gece" denilen bu merasimlerde bağlama eşliğinde deyiş, nefes ve gazeller okunmaktadır. Şanlıurfa'da Alevî-Bektaşî tarikatına mensup birçok bestekâr, sazende ve âşıkmevcuttur.[71] Şanlıurfa'nın Kısas Beldesi'nde yapılan cem törenlerinde saz ve sözüyle zâkirlik yapan Âşık Sefâî mahlaslı Mehmet Acet bu bestekârlardan biridir. Âşık Sefâî'nin buradaki cem âyinlerinde okunan çok sayıda beste ve derlemesi vardır. Bu beste ve derlemelerinden bir kısmı kitabın üçüncü bölümünde yer almaktadır.

5. Mevlevî

Mevlevîliğin pîri olan Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin (k.s.) (ö. 672/1273) bir mûsikîşinâs ve rebâbî olduğu nakledilmektedir. Mevlânâ'nın oğlu Sultan Veled (ö. 711/1312) de rebabî ve usta bir bestekârdır.[72] XIII. asır Türk Din Mûsikîsi'nden zamanımıza notaları gelmiş bazı eserlerin Sultan Veled'e ait olduğu söylenmektedir.

Muhabbet, aşk ve sevgiye mazhar olan ve bunlarda temayüz eden Mevlânâ mûsikîyi ilâhî aşka ulaşmada bir vasıta olarak görmüş ve onu insanlığa armağan ettiği disiplinin vazgeçilmez unsurlarından biri haline getirmiştir.[73]

Mevlevî tarikatını hariç tutarak, Türk mûsikî tarih ve sanatından bahsetmek çok zordur. Mevlevîlik, mûsikî, semâ ve şiir gibi üç vasıtaya istinad etmiştir. İslâm sanâyi-i nefîsesi (güzel sanatlar), Mevlevî tekkelerinde her zaman mevki-i rağbet kazanmıştır.[74] Mevlevîliğin güzel sanat-

---

[71] Şanlıurfa/Kısas Köyü Alevi Dedesi "Âşık Doksanda on" olarak bilinen İsmail Kondu ile yaptığım röportaj, 2011.

[72] İsmail Hakkı Özkan, *Türk Musikisi Nazariyatı ve Usûlleri*, İstanbul 1990, s. 24.

[73] Süleyman Erguner, "19. Asır Neyzenleri", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, İstanbul 1993, Sayı: 1, s. 45.

[74] Fuat Köprülü, *Anadolu'da İslâmiyet*, İstanbul 1996, s. 54-55.

larla özellikle mûsikî ile olan ilişkisi, sanat tarihi açısından olduğu kadar, tasavvuf tarihi açısından da mühimdir. Mevlevîlik, daha çok sanatkârlar, şâirler ve mûsikîşinâslar arasında yayılmıştır.[75] Bu tarikata mensub onlarca mûsikîşinâs ve bestekâr mevcuttur.

Mevlevîliğin Şanlıurfa'ya tahmini olarak XVIII. yüzyıl ortalarına doğru, 1700'lü yılların başında Türkistan'dan Anadolu'ya göç eden Abdulhamid Dede (ö.1876) ve Haydar Dede adında iki Mevlevî şeyhi tarafından getirildiği söylenmektedir.[76] Şanlıurfa'da Mevlevîlik, çok fazla olmasa da insanlar tarafından kabul edilmiş bir tarikat olmuştur.[77]

Bütün Mevlevîhâneler'de mûsikî faaliyetleri olduğu gibi Şanlıurfa Mevlevîhânesi'nde de iki yüzyıl boyunca mûsikî faaliyetleri olduğunu söyleyebiliriz. Zira bir Mevlevîhane'de tasavvuf mûsikîsinin en büyük formu olan Âyin-i Şerîf[78] icrâsı için neyzen, kudümzen ve âyin okuyucusuyla asgari olarak on tane yüksek seviyeli müzisyenin olması gerekmektedir.[79] Ayrıca Şanlıurfa Mevlevîhânesi'nde icrâ edildiği düşünülen Osmanlıca bir Âyin-i Şerîf mecmuasının varlığı bu düşüncemizi desteklemektedir.[80]

1725-1925 yılları arasında iki asır faaliyetini sürdüren Şanlıurfa Mevlevîhânesi'nde icrâ edilen Mevlevî Mûsikîsi'nin Urfa Halk Müziği'ne etkisinin olduğu ifade edilmektedir.[81] Ayrıca, Şanlıurfa mûsikîsini etki-

---

[75] Mustafa Kara, *Din, Hayat, Sanat Açısından Tekkeler ve Zaviyeler*, İstanbul 1990, s. 293-294.

[76] Mahmut Karakaş, "Şanlıurfa'da Mevlevîlik", *GAP Gezgini Kültür, Sanat, Turizm ve Folklor Dergisi*, Şanlıurfa 2006, Yıl: 1, Sayı: 2, s. 58-62.

[77] Tenik, "Sosyo-Psikolojik Açıdan Zikir ve Şanlıurfa Dergâh Camii Örneği", s. 106.

[78] Mevlevî Âyini, Mevlevîhâne'lerde semâ töreni (mukâbele) esnasında "mutrıb" denilen mûsikî topluluğunun çalıp söylediği, Mevlevî bestekârlarca semâ'a eşlik amacıyla bestelenmiş eserlere denir. Mevlevî Âyini, Türk Mûsikîsi'nin en büyük ve sanatlı formudur. Bkz. Ezgi, *Nazarî ve Amelî Türk Mûsikîsi*, III, 85-86.

[79] Ömer Tuğrul İnançer ve Ahmet Özhan, *Şarkılar Seni Söyler*, İstanbul 2007, s. 53-54.

[80] Hüseyin Akpınar, "Mevlevî Mûsikîsi ve Şanlıurfa Örneği", *Uluslar arası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu Bildirileri*, Şanlıurfa 2007, II, 223.

[81] Akbıyık, *Şanlıurfa Sıra Gecesi*, s. 41.

lemiş olan dînî mûsikî eserlerinin çoğunlukla Mevlevî tarikatı ürünleri olduğu söylenmektedir. Mevlevî mûsikîsi, Şanlıurfa'da belli bir dönem yaşayarak özellikle şehir mûsikîsini etkilemiştir. Mevlânâ felsefesi, mistik bir rûha sahip olan Şanlıurfalıları kendine çekmiş; Şanlıurfa Mevlevîhânesi, saz, ses ve semânın yer aldığı bir "Mûsikî Meşkhânesi" olmuştur. Şanlıurfalı Mevlevîler, iki asır boyunca Mevlevî mûsikîsinin ilâhî nağmelerini en asil seslerle örmüşler ve en esrarlı duygularla üflemişlerdir. Mevlevîhâne, Şanlıurfa mûsikîsi esaslarının zamanla gelişmesini ve İstanbullu Mevlevî üstatlarının elinde olgunlaşan mûsikî edebiyatının Şanlıurfa'ya ulaşmasını sağlamıştır.[82]

Urfa Mevlevîhânesi'nde 1873 yılından 1920'ye kadar postnişin olan Seyyid Ahmed Dede (ö. 1920), Mevlevîhâne'nin faaliyetleri hakkında Konya Mevlevîhânesi'ne verdiği bilgide muhibbân, neyzen ve her türlü müziğe âşina Hacı Saîd Ağazâde Müslim Sıdkı Efendi ve nâ'thân Hacı Abdullah Dede'den bahsetmektedir.[83] 1883 tarihine ait bazı fotoğraflarda Urfalı Mevlevîler arasında ney, def ve kudüm enstrümanlarını kullananların olduğu görülmektedir. Bu bilgi ve belgelerden hareketle Urfa Mevlevîhânesi'nde ney, def ve kudüm gibi bazı mûsikî aletlerinin kullanıldığını ve eğitimlerinin verildiğini söyleyebiliriz.[84]

Mehmet Özbek'e göre Şanlıurfa'da bilinen son Mevlevî neyzeni, "Kıde Hâfız" lakaplı İsmail Şimşek'tir.[85] Kıde Hâfız, mûsikîşinas Dellek Mahmut Hâfız'a göre aslen Birecikli olup Mevlevî Derneği'ndeki bir tabloda Mevlevî kıyafetiyle, elinde ney ile bir resmi vardır. Kıde Hâfız'ın Şanlıurfa Mevlevîhânesi'nde ney üflemeyi öğrendiği kanaatindeyiz. Fa-

---

[82] Mehmet Özbek, "Şanlıurfa'da Halk Müziği", *GAP Gezgini Kültür, Sanat, Turizm ve Folklor Dergisi*, Şanlıurfa 2006, Yıl: 1, Sayı: 2, s. 28.

[83] Sezai Küçük, *Mevlevîliğin Son Yüzyılı*, İstanbul 2003, s. 291.

[84] Akpınar, "Mevlevî Mûsikîsi ve Şanlıurfa Örneği", 223.

[85] Özbek, "Şanlıurfa'da Halk Müziği", s. 29.

kat mevlidhan Yusuf Bilgin'in verdiği bilgiye göre Kıde Hâfız, Mevlevî olmadığı gibi başka bir tarikata da mensup değildi. Ona Mevlevî denilmesinin sebebi, ney'in Mevlevîlerle bütünleşmiş bir enstrüman olması ve o dönemde Urfa'da başka ney üfleyen kimsenin bulunmaması olabilir.[86]

Şanlıurfalı olup buradaki Mevlevîhâne'de yetişen mûsikîşinaslardan niceleri, kimlikleri ihmal edildiği için tespit edilememiştir. Şanlıurfa'da doğup yetişmiş oldukları halde, daha yetkili şeyhlere bağlanmak üzere Konya, İstanbul ve Mısır Mevlevîhâneleri'ne giden derviş ve mûsikîşinaslarm varlığı bilinmektedir. Mehmet Özbek'e göre Cumhuriyetle birlikte bütün yurtta tarikat törenlerine son verilmesiyle Mevlevî Mûsikîsi ve onun nezih sanat anlayışı halk mûsikîsi içinde yerini almış, bir topluluğun ve kurumun değil, bir milletin vicdanının sesi olmuştur.[87]

Mevlevîlik, Şanlıurfa'da birçok mûsikîsever (mûsikîşinâs) ve tasavvuf mûsikîsi okuyucusu (hânende) yetişmesine yardımcı olmuştur.[88] Şanlıurfa Mevlevîhânesi, mûsikî yönüyle Şanlıurfa'ya yeni bir soluk getirmiş; ney, kudüm, tambur ve rebap üstatlarının yetişmesinin yanı sıra hânendelerin yetişmesinde de etkili olmuştur.[89]

---

[86] Akpınar, "Mevlevî Mûsikîsi ve Şanlıurfa Örneği", s. 223-224.
[87] Özbek, "Şanlıurfa'da Halk Müziği", s. 29-30.
[88] Karakaş, "Şanlıurfa'da Mevlevîlik", s. 57-62.
[89] http://www.osmanoksuzoglu.com/images/erciyes-sunum.xml, 29.10.2007.

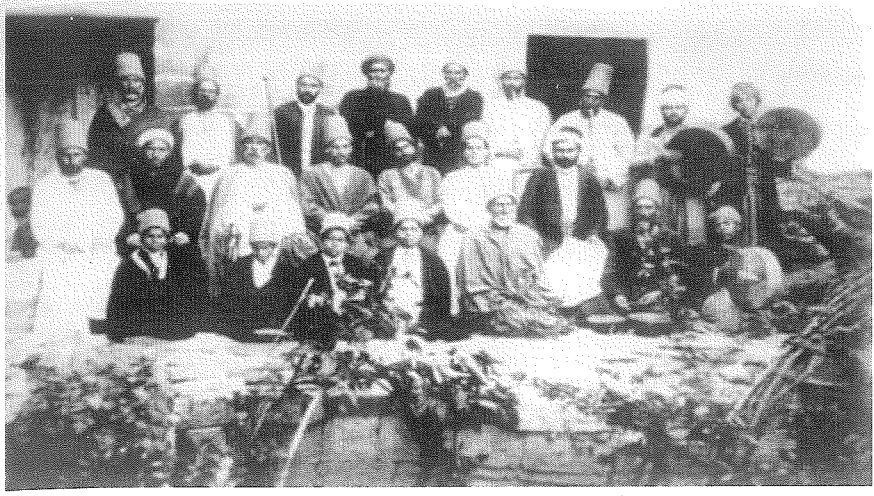

Urfa Mevlevîleri, 1890'lı yıllar

ŞURKAV (Şanlıurfa Kültür ve Araştırma Vakfı) bünyesinde 1994 yılında tasavvuf mûsikîsi ve semâzen topluluğu oluşturulmuştur. Bu topluluk 1997 yılına kadar birçok etkinliklerde bulunmuş, semâ törenleri ve tasavvuf mûsikîsi programları gerçekleştirmiştir. 2004 yılında Mevlevî kültür ve mûsikîsini yaşatmak amacıyla "Şanlıurfa Mevlevihanesi Yaşatma ve Kültür Derneği" kurulmuştur. Bu dernek çeşitli etkinliklerde bulunmaktadır.[90]

E. ŞANLIURFA'DA MÛSİKÎŞİNAS İMAM, HÂFIZ VE MEVLİDHÂNLAR

Türk mûsikîsinin nazariyatçı ve bestekârlarının çoğunlukla din adamları arasından yetiştiği ifade edilmektedir. Mûsikîşinâs din adamları olmasaydı Türk mûsikîsinin bugünkü değerinden yoksun kalmış olacağı[91] genel bir kanaattir. Osmanlı döneminde faaliyet gösteren değerli

---

[90] Mehmet Emin Ertan, "Günümüzde Şanlıurfa'da Mevlevîlik ve Şair Abdî'nin Mesnevî-i Mânevî Hakkında Yazdığı Gazel'in Şerhi", *Mevlânâ, Mesnevî, Mevlevîhâneler Sempozyumu*, 30 Eylül-01 Ekim, Manisa 2006, s. 115.

[91] İsmail Baha Sürelsan, *Dinî Türk Mûsikîsine Giriş*, Ankara 1972, s. 3.

mûsikîşinâsların büyük çoğunluğu dinî çevrelerde yetişmiştir. Bunlar, ya çeşitli tekkelere bağlı ya da hâfız, imam-hâtip ve müezzin gibi dinî görevleri olan mûsikîşinaslardır.[92]

Şeyhülislâm Mehmed Es'ad Efendi (ö. 1753)[93] tarafından Osmanlı döneminde yazılan ve yegâne "Mûsikîşinâslar Tezkiresi" olarak kabul edilen, doksan sekiz bestekârın hal tercümesini (biyografi) ihtiva eden *Atrâbü'l-Âsâr* [94] adlı eserde müzisyenler arasında en kalabalık grubu dinsel mesleklere mensup olanlar oluşturmaktadır. Tasavvuf ehli (şeyh, derviş, zâkirbaşı vs.) 16, Din adamları (imam-hâtib, vâiz, müezzin vs.) 10, ulemâ sınıfına mensup olanlar (kadı, müderris, molla, nâib vs.) 9 kişidir.[95]

Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi'ne nazariyat, çalgı aleti, beste ve icrâ açısından katkı sağlayan çok sayıda mûsikîşinâs ve makam erbabı yetişmiştir. Bunlardan bir kısmı hâfız olup imamlık veya müezzinlik vazifesinde bulunmuşlardır. Şanlıurfa'da geçmişten günümüze birçok imam, müezzin ve hâfız zaman zaman mûsikî meclislerine katılmak suretiylebu konudaki bilgi vebirikimlerinigeliştirmişlerdir. Bazıları da din görevlisi olmadığı halde mûsikî alanındaki genel bilgi ve birikimleriyle Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi'ne hizmet etmişlerdir.

Geçmişten günümüze Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi'ne katkı sağlayan kişiler hakkında kısa bilgi vermenin uygun olacağı kanaatindeyiz:

---

[92] Alâeddin Yavaşça, "Saray Dışında Mûsikî Hayatı", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul 1994, V, 528.

[93] Osmanlı tarihinde ilmiyeye mensup bir aileden gelen Mehmed Es'ad Efendi, İstanbul'da 1684 tarihinde doğmuş, ilk tahsilini babası Şeyhülislâm İsmail Efendi'den almıştır. Sultan I. Mahmud tarafından 1748'de Şeyhülislâmlığa tayin edilmiştir. 1753 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Bkz. Hakkı Tekin, *Şeyhülislam Mehmed Es'ad Efendi ve Atrâbü'l-Âsâr fi Tezkiret-i Urefâi'l-EdvârAdlı Eseri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1993, s. 10-15.

[94] Nuri Özcan, "Osmanlı Döneminde Yazılmış Yegâne Mûsikîşinâslâr Tezkiresi: Atrabülâsâr", *İlim ve Sanat*, İstanbul 1992, Sayı: 31, s. 49-50.

[95] Cem Behar, *Aşk Olmayınca Meşk Olmaz*, İstanbul 1998, s. 61; Cem Behar, *Şeyhülislâm'ın Müziği 18. Yüzyılda Osmanlı/Türk Musikisi ve Şeyhülislâm Es'ad Efendi'nin Atrabü'l-Âsâr'ı*, İstanbul 2010, s.163.

Mehiş'ın oğlu Ali Hâfız, 1800 yıllarında Şanlıurfa'da yaşamıştır. Kâdirî tarikatı şeyhlerinden Şanlıurfalı mutasavvıf Dede Osman Avnî'nin (ö. 1883) müridi olan ve müezzinliğini yapan Ali Hâfız, dönemin ileri gelen hâfız ve gazelhânlarındandır. Şanlıurfa yöresine ait birçok ilâhî ve gazelin günümüze gelmesinde önemli rol oynamıştır. Aynı şekilde 1800'lü yıllarda Şanlıurfa'da yaşamış olan Kanunî Cürre Mehmet'in Urfa Mevlevîhânesi'ndeki semâ törenlerinde defzen olarak faaliyet gösterdiği rivayet edilmektedir.

Hacı Sait Ağa ailesinden olan Hacı Mahmut Ağa, Dergâh Câmii'nde yapılan zikirlerde ilâhîler okuyan bir zâkirdir. Yaşadığı dönemin ünlü gazelhanlarından olan Lüllebizâde Hacı İbiş Efendi (ö. 1926) ise birçok ilâhî ve methiyenin makam ve tavır yönünden günümüze gelmesinde katkı sağlamıştır.

Kıde Hâfız olarak tanınan İsmail Şimşek (ö. 1960), tekkelerin kapatılmasından önce Urfa Mevlevîhânesi'ne devam ederek Hacı Said Ağazâde Müslim Sıdkı Efendi'den ney üflemeyi öğrenmiş ve yapılan Mevlevî mukabelelerine neyzen olarak iştirak etmiştir. Mûsikî ve makam bilgisine sahip olan neyzen Kıde Hâfız, mevlid meclislerinde ney üfler ve gazel ve ilâhîler okurdu. Ayrıca Yusuf Paşa Câmii'nde müezzinlik vazifesi de yapmıştır.

Kur'ân-ı Kerîm'i 15-16 yaşlarında ezberleyerek hâfız olan Mehmet Nuri Başaran (Hacı Nuri Hâfız) (ö. 1970), güzel bir sese sahip idi. Dönemin mûsikî ustalarından Mustafa Hâfız'dan makam, kıraat ve usûl dersleri almıştır. İmamlık vazifesinde bulunan Hacı Nuri Hâfız, mevlidhânlardan da Siverekli Sami Efendi'nin mevlid manzumesinin icrâsını öğrenmiş ve başkalarına öğretmiştir. Dînî mûsikîde gösterdiği

ustalığı Halk ve Klasik Türk Mûsikîsi'nde de göstermiştir. Sıra gecelerinin aranan sesi olmuştur. 1958'de Ankara Yeni Câmii imamlığına getirilen Nuri Başaran, Ankara Radyosu'nda mahalli sanatçı olarak yurttan sesler programına katılmıştır. Birçok Urfa türküsünü Ankara Radyosu repertuarına kazandırmıştır.[96]

Bakır Yurtsever (Bekçi Bakır) (ö. 1985), Pehelin oğlu Ahmet Hâfız'dan makamları, Hacı Nuri Hâfız'dan da mevlid okumasını öğrenmiş ve mevlidhânlık yapmıştır.

Mahmut Güzelgöz'ün (Tenekeci Mahmut) (ö. 1988) mûsikî ile ilgisi küçük yaşlarda başlamıştır. Gençlik yıllarından itibaren sıra ve asbap geceleri[97] gibi müzik meclislerinde Damburacı Derviş ve Mukim Tahir gibi dönemin önemli mûsikî ustalarıyla birlikte bulunmuştur. Makam, usûl ve gazel okuma gibi konularda onlardan istifade etmiştir. Mevlid, nat-ı şerif, çifte ve hoyrat okuma konularında Hacı Nuri Hâfız'dan faydalanmıştır. İlk zamanlar Hacı Nuri Hâfız ile mevlid merasimlerine giderek zâkirlik yapan Tenekeci Mahmut, 1940 yılında Mukim Tahir ile ayrı bir mevlid grubu oluşturarak vefatından birkaç yıl öncesine kadar mevlidhânlık yapmıştır. Çocukluk ve gençlik yıllarında okur-yazar olmayan Tenekeci Mahmut, "Şanlıurfa Halk Müziği" ve "Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi"alanlarında var olan türkü, hoyrat, gazel, çifte ve mevlidleri dinlemek suretiyle öğrenmiştir. Okuduğu eserleri sade, anlaşılır, doğru ve eksiksiz okur, yanlış okunmuş eserleri düzeltirdi.[98] Kitabımızdaki birçok ilâhî onun ses kayıtlarına dayanarak notaya alınmış ve kaynak kişi olarak gösterilmiştir.

---

[96] Şeref Uslusoy, "Urfalı Müzik Ustalarından Hacı Nuri Hâfız (Merhum Hacı Mehmet Nuri Başaran)", *Harran Dergisi*, Şanlıurfa 1999, Sayı: 57, s. 2.

[97] Asbap gecesi, Şanlıurfa'da evlenme törenlerinde düğünden bir gece önce yapılan, erkeklere mahsus eğlence gecesidir. Bkz. Muharrem Çelik, *Şanlıurfa Kültüründe Düğün ve Evlilikler*, Ankara 2009, s. 65.

[98] Abuzer Akbıyık, *Şanlıurfa Folklorunun Kaynak Kişisi Tenekeci Mahmut Güzelgöz*, Ankara 1992, s. 17-25.

Halil Uzungöl (ö. 1992), Şanlıurfalılar tarafından Bozeyin oğlu Halil Hâfız olarak bilinmektedir. Babasından gazel, Hacı Nuri Hâfız'dan da makam dersleri alarak mevlid okumasını öğrenmiştir. İlk hâfızlık derslerini Kurra Muhammed Hâfız'dan almıştır. Güçlü ve güzel bir sese sahip olan Halil Hâfız, usta bir mevlidhân, gazelhân, ilâhî ve hoyrat okuyucusu olmuştur. Çeşitli câmilerde imamalık ve müezzinlik yapmıştır. Bozeyin oğlu Ahmet Uzungöl (ö. 1992) ise Halil Uzungöl'ün kardeşi olup Tenekeci Mahmut ve diğer ustalardan gazel geleneğini öğrenmiştir. Mevlid, ilâhî ve gazel kültürünü en güzel şekilde yaşatmıştır. Şanlıurfa Dînî Mûsikî derleme çalışmalarında kaynak kişi olarak kendisinden faydalanılmıştır.

Küçük yaşta gözlerini kaybeden Şükrü Çadırcı (Şükrü Hâfız) (ö. 1993), Kur'ân-ı Kerim'i ezberlemiş ve gençlik yıllarında Mukim Tahir (Tahir Oturan) (ö. 1945) ve Damburacı Derviş (Derviş Vatansever) (ö. 1957) ile müzik meclislerine katılmak suretiyle kendini bu alanda yetiştirmiştir. Ehl-i makam olan Şükrü Çadırcı Neşetkâr denilen bir enstrüman çalardı. Türk Halk Müziği ve Sanat Müziği alanlarında çok sayıda eser bestelemiştir. Bazı Urfa türkülerini TRT repertuarına kazandıran Şükrü Hâfız, plak da çıkarmıştır. Ayrıca mevlid icrasında da bulunmuştur.[99]

Mûsikîye meftun Dede Osman Aydın (ö. 1996), Kur'ân-ı Kerim eğitimini Kurra Muhammed Hâfız'dan, Arapça, Farsça ve dînî ilimleri Molla Hamid hocadan öğrenmiştir. Melâmî tarikatına mensup olan Dede Osman'ın şeyhi Hacı Kermo Hüseyin Efendiidi. Mûsikî konusunda Vaveyli Mustafa Çavuş ve Damburacı Derviş'ten gazel ve hoyrat tavırlarını öğrenmiştir. Mes-

[99] İ. Halil Altıngöz ve diğ., *Urfalı Bestekârlar*, İstanbul 2008, s. 1-2.

leği eskicilik olan Dede Osman, boş zamanlarında "Dede'nin Sarıncı" diye bilinen mağarasına gider orada gazel ve çifte okurdu. Onun ifadesiyle mağarada sesinin akordunu yapardı. Hafızasında çok sayıda gazel ve çifte vardı. Fevkalade makam bilgisi ve ses güzelliğine sahip olan Dede Osman, özellikle gazellerde makam uygulamalarını eksiksiz yapardı. Mevlid ve gazel icraları duygulu idi. Mevlid merasimlerinde iyi def çalan zâkir bulundururdu. Câmilerde gönüllü müezzinlik de yapardı. Şanlıurfa'da çok sayıdaki mevlidhân, ilâhî ve gazel okuyucusu Eskici Dede Osman'dan istifade etmiştir.[100]

Şanlıurfa makam geleneğini bilen ve geniş bir ilâhî ve gazel repertuarına sahip olan Yusuf Bilgin (ö. 2009), gençlik yıllarında Yusuf Paşa Câmii müezzini Kıde Hâfız lakaplıneyzen İsmail Şimşek ile mevlid icralarına katılmıştır. İlk müzik bilgisini Mukim Tahir, Karaköprülü İsmail ve Bekçi Bakır'dan almıştır. Mevlid ve ilâhî alanında Kıde Hâfız'dan ve Eskici Dede Osman Aydın'dan istifade etmiştir.

Bedih Yoluk (Kazancı Bedih) (ö. 2004), müzik ile küçük yaşta, babasının onu sıra gecelerine götürmesiyle tanışmıştır. İlk müzik bilgisini sıra gecelerinde almıştır. Tenekeci Mahmut, Damburacı Derviş ve Hacı Nuri Hâfız'dan mûsikî konusunda istifade etmiştir. Urfalı birçok mûsikîşinasa sesiyle ve cümbüşü ile eşlik etmiştir. Kendine göre bir okuyuş tavrına sahip olanKazancı Bedih, aynı zamanda ilâhî, gazel ve mevlid icralarında da bulunmuştur.

Yusuf Özer (Saatçı Yusuf), mevlidlerde zâkirlik yapmış ve gazel okumuştur. İsmail Uyanıkoğlu (İsmail Hâfız), çeşitli tasavvuf meclislerde

[100] Dede Osman Aydın'ın yeğeni Fethi Suveren ile yaptığım ropörtaj, 2011.

bulunmuş, mevlidhânlık yapmıştır. Tek (gazel), beste (şarkı) ve ilâhî okumuştur.[101]

Şıh İbrahim diye tanınan İbrahim Karataş, 1928'de Şanlıurfa'nın Kantara köyünde doğdu. Kadirî tarikatı pîri Abdulkâdir Geylanî'nin (k.s.) hayranı idi. Abdulkâdir Geylanî'nin (k.s.) türbesini ziyaret etmek içingençlik yıllarında defalarca yaya olarak Bağdat'a gitti. Aynı yıllarda Arapça mevlid, ilâhî ve medhiyeler okumaya başladı. Ulu Câmi müezzini Şıh Ubeyd ile yıllarca mevlidhânlık yapmıştır. Rızvaniye ve Pazar Câmileri'nde müezzin olarak görev yapmış olan Şıh İbrahim, Dede Osman, Şevki Hâfız, Akif hoca gibi mevlidhân ve hâfızlarla yıllarca sıra gecelerinde ve mevlid meclislerinde özellikle Arapça medhiyeler okumuştur. Bu ilâhî ve medhiyeleri son zamanlarda Grup Dergâh ile yeniden icra etmiştir. Şanlıurfa yöresinde okunan çok sayıdaki Arapça sözlü ilâhînin kaynağı Şıh İbrahim'dir. Bu ilâhîlerden bir kısmıkitabımızda yer almaktadır.[102]

Şevki Hâfız olarak bilinen Mehmet Altıngöz, 1941 yılında Şanlıurfa'da doğdu. Kur'ân-ı Kerim'i Hızanoğlu Câmii imamı Bahaeddin Güneri hocadan öğrendi. Bahaeddin hocanın Birecik'e müftü olarak tayininden sonra Kurra Muhammed Hâfız'ın (Muhammed Akkafa) yanında hıfzını tamamladı ve ta'lim dersleri aldı. 11-12 yaşlarında hâfız olan Mehmet Altıngöz, Kazzaz (ipek işlemeciliği) mesleğinde çalışmaya başladı. Askerlik vazifesinden sonra 1982 yılına kadar Kazzazlık mesleğini devam ettirirken bir taraftan da Dede Osman ile uzun süre mevlidhânlık ve zâkirlik yapmıştır. Ahmet Uzungöl, Akif hoca, Şıh İbrahim, Yaşar Hâfız gibi Urfa'nın önemli mûsikîşinas ve hâfızlarından oluşan bir grup ile sıra gece-

---

[101] Akbıyık ve diğ., *Şanlıurfa Halk Müziği*, s. 609-639.
[102] İbrahim Karataş (Şıh İbrahim) ile yaptığım ropörtaj, 2011.

sigezmişlerdir. Bu sıra gecelerinde çifte ve gazeller okumak suretiyle mûsikî birikimini arttırmıştır. 1997'ye kadar da Manifaturacılık yaparak emekli olan Şevki Hâfız, Ramazan aylarında çeşitli câmilerde mukabele okumaya devam etmektedir.[103] Mehmet Altıngöz, Şanlıurfa yöresi ilâhîlerinin geleneksel tarz ve tavrını geçmişten geleceğe taşıyan ve yaşatan önemli bir kaynak kişidir.

Akif Baybostancı, 1940 yılında Şanlıurfa'da doğdu. Babası Urfa'nın ünlü gazelhânlarından Beyinoğlu Ahmet idi. Öğretmen olduğu için Akif hoca olarak bilinen Akif Baybostancı, gençlik yıllarında tanıştığı müziği Halil ve Ahmet Uzungöl kardeşler, Mahmut Güzelgöz ve Dede Osman'dan istifade ederek geliştirmiştir. 1960-1970 yılları arasında Urfa'nın meşhur mûsikîşinaslarıyla sıra gecesi gezmiş ve onlarla mahalli kasetler çıkarmıştır. 1970'ten sonra Dede Osman, Şıh İbrahim, Şevki Hâfız, Şıh Ubeyd, Seyfeddin Sucu, Ramazan Demirci ve Mehmet Kılıç gibi mûsikîşinas, hâfız, imam ve müezzinlerle mevlid meclislerinde bulunmuştur. Mûsikî makamlarına âşina, mevlid, ilâhî ve gazel formlarını içten ve samimi bir tavırla okuyan Akif hoca, Dergâh Câmii'ndeki sabah ve ikindi zikirlerinin müdâvimidir. Aynı zamanda ud, cümbüş ve keman gibi enstrümanları da çalmaktadır. Urfa yöresinde icra edilen ve çalışmamızda yer alan bazı ilâhîler Akif hocanın okuyuşu esas alınarak notaya alınmıştır.

Mahmut Akagün 1940 yılında Şanlıurfa'da doğdu. Hamamlarda çalıştığı için Dellek Mahmut Hâfız olarak bilinir. 15 yaşında Hâfız Aziz Ekrem hocanın yanında başladığı hâfızlığı 18 yaşında tamamladı. 1960 öncesinde Tenekeci Mahmut Güzelgöz yönetimindeki Urfa Mûsikî Ce-

[103] Mehmet Altıngöz (Şevki Hâfız) ile yaptığım ropörtaj, 2011.

miyeti'ne öğrenci olarak girdi. Burada Urfa mûsikîsi ve özel ilgi alanı olan Türk Sanat Müziği alanında kendini yetiştirdi.1960'da mehteran bölüğünde askerlik vazifesini yaptı. Burada nota ve solfej dersleri aldı. Mamak Askeri Radyosu'nda misafir sanatçı olarak canlı yayın programı yaptı. Repertuarında çok sayıda klasik şarkı olan Dellek Mahmut Hâfız, Urfa yöresine ait türkü, hoyrat ve çifteleri de bilmektedir. Tenekeci Mahmut'un grubunda mevlid meclislerine zâkir olarak katılmıştır. Köy Hizmetleri'nden emekli olan Dellek Mahmut Hâfız, Ramazan aylarında câmilerde mukabele okumakta ve zaman zaman müezzinlik yapmaktadır.[104]

Ömer Altun 1946 yılında Şanlıurfa merkezde doğdu. Kürt Ömer diye meşhurdur. Küçük yaşta geçirdiği bir hastalık sebebiyle gözlerini kaybeden Ömer Altun, 1952'de hafızlığa başladı ve hâfız oldu. Makam birikimini Hâfız Halil Uzungöl, Ahmet Uzungöl, Bekçi Bakır Yurtsever'den elde etmiştir. Adı geçen mevlidhânlarla beraber bulunarak makam bilgisini geliştirdi. Hâfızasında 100'ün üzerinde Türkçe, Arapça ve Kürtçe ilâhîler mevcuttur. Ömer Altun, Tedaş'ta santral memuru olarak çalışmış ve emekli olmuştur. Mevlidhân olarak "Hz. İbrahim Mevlid Grubu"nda yer almaktadır. 1963'ten bu yana mevlidhânlık yapmaktadır. Bediüzzaman Said Nursî'nin (ö. 1960) vefat yıl dönümü münasebetiyle Dergâh Câmii'nde düzenlenen mevlid merâsiminde 40 seneden beri mevlid-i şerîfi Ömer Hâfız okumaktadır. Mevlid merâsimlerinde Re'fet mevlidi, Sami Efendi ve Kıratoğlu mevlidlerinden bölümler icra etmektedir.[105] Kürt Ömer, klasik mevlid geleneğini devam ettiren bir mevlidhândır.

---

[104] Mahmut Akagün (Dellek Mahmut Hâfız) ile yaptığım ropörtaj. 23.03.2007.
[105] Ömer Altun (Kürt Ömer) ile yaptığım ropötaj. 17. 03. 2011.

Günümüzde Şanlıurfa'da klasik mevlid ve ilâhî okuma geleneğini kendine mahsus yorumuyla devam ettiren, bu alanda önemli diğer bir kaynak kişi deHacı Celal Çiriş'tir. 1957 yılında Şanlıurfa'da doğan Celal Çiriş, Endüstri Meslek Lisesi'nde teknisyen olarak çalışıp emekli oldu. Celal Çiriş, Kâdirî, Nakşî, Veyselî ve Memduhî olarak tasavvufî hayatın içinde bulunan, hâlen Mustafa Kaçar'dan hüsn-ü hat dersi alan, ayrıca şiir yazan birmûsikîşinastır. Ahmet Uzungöl, Tenekeci Mahmut, Halil Hâfız, Akif Hoca, Kürt Ömer Hâfız ve Şıh İbrahim'den mevlid, gazel ve ilâhîkonusunda ilham aldı. Makam ve şan derslerini Halil Bıçak'tan öğrendi. Eskici Dede Osman Aydın'dan mevlid, ilâhî ve gazel meşk etti. Kazancı Bedih, Halil Bıçak, Hanefi Polat ve Mehmet Salih Polat'tan oluşan grup ile yıllarca mevlid okudu.[106] Mevlidhân, bestekâr, güftekâr ve hânende olan Celal Çiriş'in Şanlıurfa'da sevilen ve okunan bestelerinden birçoğu kitabımıza alınmıştır. Ayrıca Şanlıurfa yöresine ait bazı ilâhîlerde kaynak kişi olarak da kendisinden istifade edildi.

Emekli imam ve mevlidhân Halil Kahvecibaşı, Şanlıurfa'da hâfızlarıyla meşhur"Kahvecibaşı Ailesi"nin 1952'de doğmuş mûsikîşinas bir ferdidir. Bu aile, hâfızlık ve mevlidhânlık açısından yaptıkları hizmetlerleŞanlıurfa Dînî Mûsikîsi mirasını geçmişten geleceğe taşıyan ailelerden biridir. Halil Kahvecibaşı, 1961'de Kurra Muhammed Hâfız'dan hâfızlığını tamamlamış ve kıraat okumuştur. İmam Hatib Lisesi'ninbirinci bölümünü bitiren Halil Hâfız, çeşitli câmilerde imamlık görevi yapmıştır. Tenekeci Mahmut, Dellek Mahmut Hâfız, Eskici Dede Osman, Muhammed Guli, Şıhe Hâfız gibi mûsikîşinaslarla farklı zamanlarda gruplar oluşturarak mevlidhânlık yapmıştır.[107] Hâlen kardeşleri ve oğlu ile kur-

[106] Celal Çiriş, *Sultan Bahçesinden Güller*, İstanbul 2008, s. 9.
[107] Hâfız Halil Kahvecibaşı ile yaptığım ropörtaj, 2011.

duğu mevlid grubuyla Şanlıurfa'nın geleneksel mevlid ve ilâhîlerini icra ederek Dînî mûsikî kültürüne hizmet etmektedir. Çalışmamızda yer alan Şanlıurfa yöresine ait bazı ilâhîlerin derlenmesinde kaynak kişi olarak kendisinden faydalanılmıştır.

Narinci Câmii imam-hâtibi Hâfız Mehmet Salih Polat da Dînî Mûsikî alanında özellikle Urfa tarzı mevlid ve ilâhîleri icra etmeyi devam ettiren mûsikîşinas bir din görevlisidir.1961 yılında Şanlıurfa'da doğan Salih Polat, Kur'ân eğitimine Mehmet Herzem hocanın yanında başladı. Hâfızlığı ise Hâfız Hâki Yağmacı hocada tamamladı. Mevlid okumayı amcası Celal Polat'tan öğrendi. Dede Osman ile sıra gezerek ondan da istifade etti. 1978 yılında Celal Çiriş ve Hanifi Polat ile mevlid icrasına başladı. Daha sonra Halil Bıçak ve Kazancı Bedih ile devam ettirdi. Çalışmamızdaki bazı ilâhîlerin okunuşu ve geleneksel mevlid icrası hususunda kendisinden faydalanılmıştır.

Şanlıurfa'da günümüzde geleneksel icra şeklini kısmen devam ettirmekle beraber çiftelerimodernize ederek okuyan Grup Dergâh gibi topluluklar da vardır.

II. BÖLÜM

ŞANLIURFA'DA DÎNÎ MÛSİKÎ

A. ŞANLIURFA'DA DÎNÎ MÛSİKÎ

Dînî Mûsikî, nitelik bakımından Câmi Mûsikîsi ve Tekke Mûsikîsi olmak üzere iki yakın türe ayrılmaktadır. Dînî Mûsikî, câmilerde ibadet maksatlı, tekkelerde ve muhtelif tarikat toplantılarında zikir esnasında çeşitli vesilelerle icrâ edilen mûsikîye denilmektedir.[108]

Şanlıurfa'da Câmi Mûsikîsi ve Tekke Mûsikîsi'nin dâhil olduğu orijinal bir Dînî Mûsikî'nin mevcut olduğunu söyleyebiliriz. İstanbul ve Anadolu'nun diğer bölgelerinden farklı nitelikleri olan Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi, geçmişte olduğu gibi günümüzde de yaygın olarak icra edilmektedir.

Şanlıurfa'da Dînî Mûsikî, genel olarak bazı ibadetler etrafında şekillenen Câmi Mûsikîsi'nden doğum, sünnet, evlilik ve cenaze törenlerinde icrâ edilen mevlid, ilâhî, hoyrat ve gazel gibi Tekke Mûsikîsi formlarına kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Bunların dışında mübarek gün ve gecelerin kutlanması çerçevesinde, Dergâh zikri, sohbet ortamları ve tasavvuf çevrelerinde de Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi'nin çeşitli formlarının icrâsı yapılmaktadır.

Bilindiği gibi Dînî Mûsikî'nin Câmi ve Tekke Mûsikîsi bölümleri çoğu zaman girift bir hal almaktadır. Bazı Câmi ve Tekke Mûsikîsi formları, dâhil edildikleri bölümün dışında ortak bir form olarak kullanılmak-

---

[108] Dînî Mûsikî hakkında geniş bilgi için bkz. Ergun, *TMA*, I, 11-13; Öztuna, *BTMA*, I, 228; Nuri Özcan, *XVIII. Asırda Osmanlılarda Dinî Mûsikî*, (Basılmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1982, s. 3, 10; Yusuf Ömürlü, "Dinî Mûsikî", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, İstanbul 1995, Sayı: 4, s. 62.

tadır. Bu sebepten yapacağımız Câmi ve Tekke Mûsikîsi tasnifi bize göre bir sınıflama olacaktır.

B. CÂMİ MÛSİKÎSİ

Câmi mûsikîsi, dinî mûsikînin bir bölümünü oluşturmaktadır. Câmi mûsikîsi, câmide ibadet maksatlı faaliyetler esnasında ortaya çıkan insan sesine dayanan bir mûsikîdir. Hiçbir enstrümanın kullanılmadığı câmi mûsikîsi, tamamıyla sözel bir türdür. Ezgi açısından Geleneksel Sanat Mûsikîsi'nin özelliklerini göstermektedir. Küçük ve büyük usûllerin birçoğunun kullanılması yanında usûlsüz olarak bestelenen türler de vardır. Câmi mûsikîsinin icrâsında ciddiyet temel özelliktir. Ayrıca *tril*[109] ve *glissando*lar[110] abartılı olmaktadır.[111]

Câmi mûsikîsi, daha çok namaz etrafında şekillenmektedir. Namazın cemaatle edâsı sırasında imam ve müezzinin ses mûsikîsine dayalı icraları olmaktadır. Buna göre Câmi mûsikîsi; Ezan, Kamet, namaz sonundaki tesbihât v.s. ile Temcîd, Salâ (Bayram, Cuma ve Cenâze salâları) Tekbir, Mi'râciye, Mevlid, Na't, Tevşîh ve İlâhî gibi formlardan / şekillerden oluşmaktadır.[112] Câmi mûsikîsinde tasavvufî parçalara da yer verilmektedir. Ayrıca câmi ve tekke mûsikîlerinde ortak olarak kullanılan formlar da vardır. Her ne kadar bu iki mûsikî türünde ayrı ayrı üslûb ve tavırlar varsa da müşterek birçok vasıflar da taşımaktadırlar.[113] Mevlid,

---

[109] Tril, Notanın titretilerek çalınmasıyla yapılan bir icra bicimidir. Ardışık iki notanın art arda yavaş veya hızlı tekrarlanmasıyla oluşan bir müzikal süsleme çeşididir. "tr" olarak kısaltılır. Teknik olarak zor bir şey değildir ama yatkınlık meselesidir, kendiliğinden çok güzel tril yapabilenler olduğu gibi, ne kadar çalışsa da güzel tril yapamayanlar da vardır. Bkz. http://www.uludagsozluk.com/k/tril/, 18.06.2008.

[110] Glissando, kaydırma, piyanoda parmağı tuşların üstünden hızla geçirmedir. Yaylı çalgılarda telin üstünde kaydırma. Farklı müzik aletlerinde farklı tınıya, özelliğe ve etkiye sahip olabilen şeydir. Bkz. http://www.uludagsozluk.com/k/glissando/, 18.06.2008.

[111] Akdoğu, *Türk Müziği'nde Türler ve Biçimler*, s. 323.

[112] Özcan, *XVIII. Asırda Osmanlılarda Dinî Mûsikî*, s. 10-11.

[113] Ergun, *TMA*, I, 12-13; Tekke ve Câmi Mûsikîsinde ortak formlar için bkz. Özcan, *XVIII. Asırda Osmanlılarda Dinî Mûsikî*, s. 39.

câmide icrâ edilen bir form olmasına rağmen tekkelerde de belli zamanlarda okunmaktadır. Bu yüzden Mevlid ve esnasında okunan İlâhîleri ortak formlar olarak değerlendirebiliriz.

Câmi Mûsikîsi'nde daha ziyade Arapça güftelere yer verilmektedir. Bu eserlerde genel olarak hâkim olan ruh; zühd, takva, ubûdiyet, münacaat ve duadır.[114]

Şanlıurfa'da Câmi Mûsikîsi kapsamında ele alacağımız formlar, günlük hayatta pratik yapılan, uygulanan ve icrâ edilen formlardır. Bu formlardan ezan, kamet, tesbihat vb. gibi bir kısmı Anadolu'nun diğer yerlerinde icrâ edilenlerden çok farklı değildir. Benzerlikleri fazla olan bu formların icrâsında sadece üslup, tavır ve tarz farklılıkları vardır. Buna Türk mûsikîsinde "Urfa Ağzı" farklılığı da diyebiliriz. 1926 yılında Urfa türkülerini derlemek üzere Urfa'ya gelen heyette bulunan Ekrem Besim Bey, "Urfa Ağzı" tabir edilen üsluptan herkesin dinlediği vakit hususiyeti dolayısıyla büyük bir zevk aldığından bahsetmektedir.[115]

Şanlıurfa'da Câmi Mûsikîsi formlarının bir kısmı ise buraya mahsus, başka yerlerde olmayan orijinal formlardır. Bunlar, faraclık (feraciye), terâvih namazında her dört rekât arasında icra edilen salavât, yine terâvih namazının sonunda ve farklı vesilelerle okunan salât-ı kemâliye, genel olarak icrâ edilen tekbîr ve salavât, ilâhîler, Dergâh Câmii zikri ve son olarak da mahallî mevlidlerdir.

Şanlıurfa'da Câmi Mûsikîsi formu olarak icra edilen orijinal bazı türler mevcuttur. Câmi Mûsikîsi formu denince akla ilk gelen ezan, kamet, tesbihat ve kıraat gibi formlardır. Adı geçen formların tavır ve tarz

---

[114] Ergun, *TMA*, I, 12-13.

[115] Abuzer Akbıyık-S. Sabri Kürkçüoğlu, "Şanlıurfa Halk Müziği'ne Genel Bir Bakış", *Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir*, Ankara 2002, s. 315.

olarak yöresel bazı özellikleri bulunsa da bunlar üzerinde durulmayacaktır. Bunun yerine Anadolu'nun diğer yörelerinde olmadığı veya farklı şekilde icra edildiği düşünülen bazı Câmi Mûsikîsi formları hakkında bilgi verilecek ve örnekler sunulacaktır.

1. Faraclık

Faraclık, "ferah ve kurtuluş" anlamındaki Arapça "ferac" kelimesine Türkçe "lık" hecesinin eklenmesiyle türetilmiş olup "kurtuluşa vesile olan şey" anlamını taşımaktadır. "el-Feracu", bir kimsenin gam ve tasasını keşf ve izâle etmek, şiddetten kurtulmak gibi mânâlara gelmektedir.[116] Şanlıurfa'da "faraclık" veya "faraçlık" şeklinde ifade edilen yöresel bir Câmi Mûsikîsi formu/türü vardır. Türk Din Mûsikîsi literatüründe var olan Mi'raciye, Ramazaniye ve Mihrabiye gibi form isimlerine istinaden faraclık kelimesinin yöresel kullanımının yanı sıra "Feraciye" şeklinde ifade edilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Bu sebeplebundan sonraki kullanımımızda feraciye kavramını tercih edeceğiz.

Mûsikî kavramı olarak feraciye, doğum yapacak olan kadının doğumunun kolay geçmesi, hasta olan kişinin şifâ bulması, hapiste olup da mahkemesi olanın beraat etmesi, sekarât anındaki birinin rûhunu kolay teslim etmesi, borcu olanın borcunu ödeyebilmesi ve darda kalmışların selamete kavuşması gibi sebeplerden ötürü câmide/minârede dua ve münacat niyetiyle salâ tarzında irticalî (doğaçlama) olarak okunan bir formdur.

Şanlıurfa merkez, Siverek ve Birecik ilçelerinde icra edilen feraciye, Türk Din Mûsikîsi açısından yöresel, fakat orijinal bir Câmi mûsikîsi türüdür. Uzun yıllar okunagelen feraciye, ihtiyaç hâsıl olduğunda müra-

[116] Asım Efendi, *Kâmûs Tercümesi*, İstanbul 1305, I, 805-806.

caat edilerek günün herhangi bir saatinde minârede, imam veya müezzin tarafından icra edilmektedir. Yatsı ve sabah ezanlarından sonra okunduğu görülse de daha çok gündüz saatlerinde ezan sonrası veya namaz vakitleri arasmda icra edildiği dikkat çekmektedir.

Feraciye, bir taraftan Allah'a yalvarış, niyaz, münacaat ve dua; diğer taraftan okutanın niyetinin gerçekleşmesi için işiten insanlardan dua talep edilmesi ve yapılan münacaata "âmin", "Allah kurtarsın" veya "Allah yardım etsin" demelerinin sağlanması amacıyla câmide/minârede belirli bir makâm çerçevesinde okunmaktadır.

Feraciyenin güftesi Arapça olup Türk mûsikîsi makâm ve nağmeleriyle okunmaktadır. Güftenin kime ait olduğu veya kim tarafından tertiplenerek başlatıldığı bilinmemektedir. Mâbed mûsikî formları genelde sıkı sıkıya muhafaza edildikleri için feraciyenin en az iki yüzyıllık geçmişi olan önemli bir kültür unsuru olduğunu söyleyebiliriz.

Günümüzde Şanlıurfa'da icra edilen feraciyenin güftesi, okuyandan okuyana küçük farklılıklar oluştursa da genel olarak şu şekildedir:

Allâhümme yâ fârice'l-ferac
Ve yâ men indehû mefâtihu'l-ferac
Ve yâ ümmete Muhammed
Rahimallâhu li men deâ lenâ bi'l-feraci ve'l-âfiyeh
Ve yâ men bedîu's-semâvâti ve'l-arḍ
Ve yâ mâlike'l-mülk, yâ ze'l-celâli ve'l-ikrâm
Yâ Kerîm, yâ Rahîm, yâ Allah
Bi-rahmetike yâ erhame'r-râhimîn.[117]

Mezkur feraciyenin Türkçe anlamı:

Ey Allah'ım, ey kurtuluşu sağlayan,
Ve ey kurtuluşun anahtarı yanında olan,
Ve ey Muhammed ümmeti,
Bize kurtuluş, ferah ve âfiyet dileyene Allah rahmet etsin.
Ve ey gökleri ve yeri yaratan,
Ve ey mülkün mâliki, ey celâl ve ikram sahibi,
Ey Kerîm, ey Rahîm, ey Allah!
Ey merhametlilerin merhametlisi! Senin merhametine sığınıyoruz.

Ferâciye, okuyan kişilerin mûsikî bilgisi veya maharetiyle ilgili olarak Şanlıurfa'da daha çok Sabâ, bazen de Hüseynî makâmmda serbest ve irticâlî olarak okunmaktadır. *"Allâhümme yâ fârice'l-ferac"* cümlesinden *"Rahimallâhu limen deâ lenâ bi'l-feraci ve'l-âfiyeh"* cümlesine kadarki bölüm üç defa tekrar edilir. Üçüncü tekrarda *"Ve yâ men bedîu's-semâvâti ve'l-ard"* cümlesinden *"Bi-rahmetike yâ erhame'r-râhimîn"* cümlesine kadar bir defa okunarak bitirilir.

İcra edilmesini gerektiren yukarıda ifade ettiğimiz genel sebeplere ilaveten Siverek'te uzun bir süreden beri mübarek gecelerin sabah namazından sonra feraciye okuma geleneği oluşmuştur. Feraciye, hangi sebepten dolayı okunacaksa onu ifade eden kelime ve kim için (erkek veya bayan) okunacaksa ona işaret eden zamir kullanılmaktadır. Meselâ; Feraci-

[117] Örnek olarak notalarını verdiğimiz feraciye, Yatılı Bölge Kur'ân Kursu öğreticisi Hâfız Ahmet Şemseddin Kahvecibaşı'ından Sabâ makâmında, yine Yatılı Bölge Kur'ân Kursu öğreticisi Hâfız Yusuf Ziya Kahvecibaşı'ndan da Hüseynî makâmında dinlenerek notaya alınmıştır.

ye, doğum yapacak bir bayan için okunacaksa "emetun mekrûbetun", hasta bir erkek için okunacaksa "marîdun" kelimeleri; buna bağlı olarak "lehâ" ve "lehû" zamirleri kullanılmaktadır. Başta üç defa tekbir, üç defa salavât-ı şerîfe müezzin veya imam ile birlikte cemaatten uygun kimselerin katılımıyla koro halinde okunduktan sonra mâhir ve fem-i muhsin bir kişi üç defa feraciye duasını okumaktadır:

Allâhu Ekber Allâhu Ekber
Lâ ilâhe illallâhu Allâhu Ekber
Allâhu Ekber ve lillâhi'l-hamd
Essalâtu ve's-selâm aleyke yâ Resulallâh
Essalâtu ve's-selâm aleyke yâ Habîballâh
Essalâtu ve's-selâm aleyke yâ hayrallâh
Allâhümme yâ fârice'l-ferac
Ve yâ men indehû mefâtihu'l-ferac
Ümmetun mü'minetun min ümmet-i Muhammed
Gaferallâhu li men deânâ bi'l-feraci ve'l-âfiyeh
Lâ ilâhe illallâhu'l-meliku'l-hakku'l-mubîn
Muhammedu'r-Resûlullahi sâdiku'l-va'di'l-emîn.

Siverek'te de "feraclık" denilen bu münacaat, Hüseynî makâmında okunmaktadır.[118]

Birecik'te uzun süredir (25-30 yıl) okunmadığı için nerdeyse unutulmuş olan feraciye, "faraçlık", "nefse duası" ve "nefse salâsı" olarak da ifade edilmektedir. Özellikle doğum yapacak kadınlar için okutulduğundan "nefse" tabirinin kullanıldığı feraciye, bununla sınırlı kalmamış her sıkıntılı durum için başvurulan bir dua olmuştur. Meselâ; Birecik tarihinde Askerlik şubesi yangını olarak bilinen büyük yangında ilçenin bütün

[118] Siverek'te okunan feraciye ile alakalı bilgi ve okuma örneği, Siverek Ulu Câmii imamı Hâfız Mahmut Özbucak'tan alınmıştır.

camilerinde gece feraciye okunduğu ifade edilmektedir.[119] Feraciye, Birecik'te Sabâ ve Hüseynî makamlarında, aşağıdaki güfte ile okunmuştur.

Allâhümme yâ karîbe'l-ferac
Ve yâ men biyedihî mefâtihu'l-ferac
Allâhümme feracuke karîb
Ve kâsıdu bâbike lâ yahîb... yâ Allah
Nefsun/rûhun makrûbeh
Min ümmet-i Muhammedini'l-Mustafa
Ğaferallahu li men deâ lenâ bi'l-feraci ve'l-âfiyeh
Ve rahmetullahi li men yekûlu âmin.[120]

Şanlıurfa'da "faraclık" şeklinde ifade edilen feraciye, genelde dinî mûsikî, özelde de câmi mûsikîsi formu olarak değerlendirilebilir. Feraciye, icra edildiği yerlerde insanlar arasında sosyal iletişimi sağlayan ve okutan insanların psikolojilerini olumlu yönde etkileyen önemli bir mûsikî unsurudur.[121]

---

[119] http://www.birecikforumu.com/birecik/forum_posts.asp?TID=10137&OB= DESC, 27.11.2010.

[120] Birecik'te okunan feraciye güftesi, Birecik Tekke Câmii emekli imamı Seyit Ahmet Etingü'nün arşivinden ve 1985-90 yılları arasında Birecik'te görev yapmış emekli imam Hâfız Halil Kahvecibaşı ile yaptığım röportajdan elde edilmiştir.

[121] Feraciye konusunda daha geniş bilgi için bkz. Hüseyin Akpınar, "Bir Câmi Mûsikîsi Formu: Feraciye", *İSTEM İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikî Dergisi*, Konya 2008, Yıl: 6, Sayı: 11.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Yusuf Ziya KAHVECİBAŞI

FERÂCİYE

Hüseynî Münacaat

Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

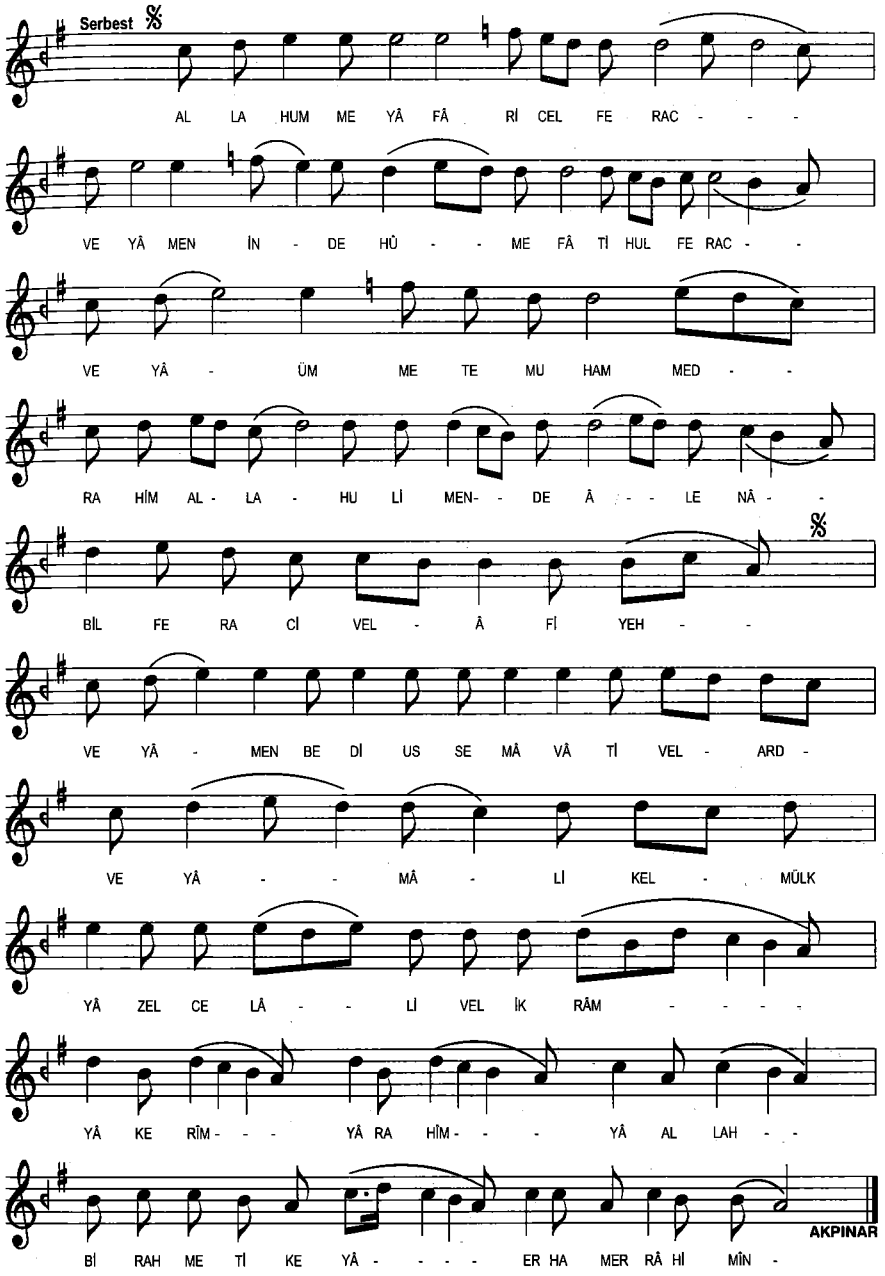

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet Şemseddin KAHVECİBAŞI

FERÂCİYE

Sabâ Münacaat

Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

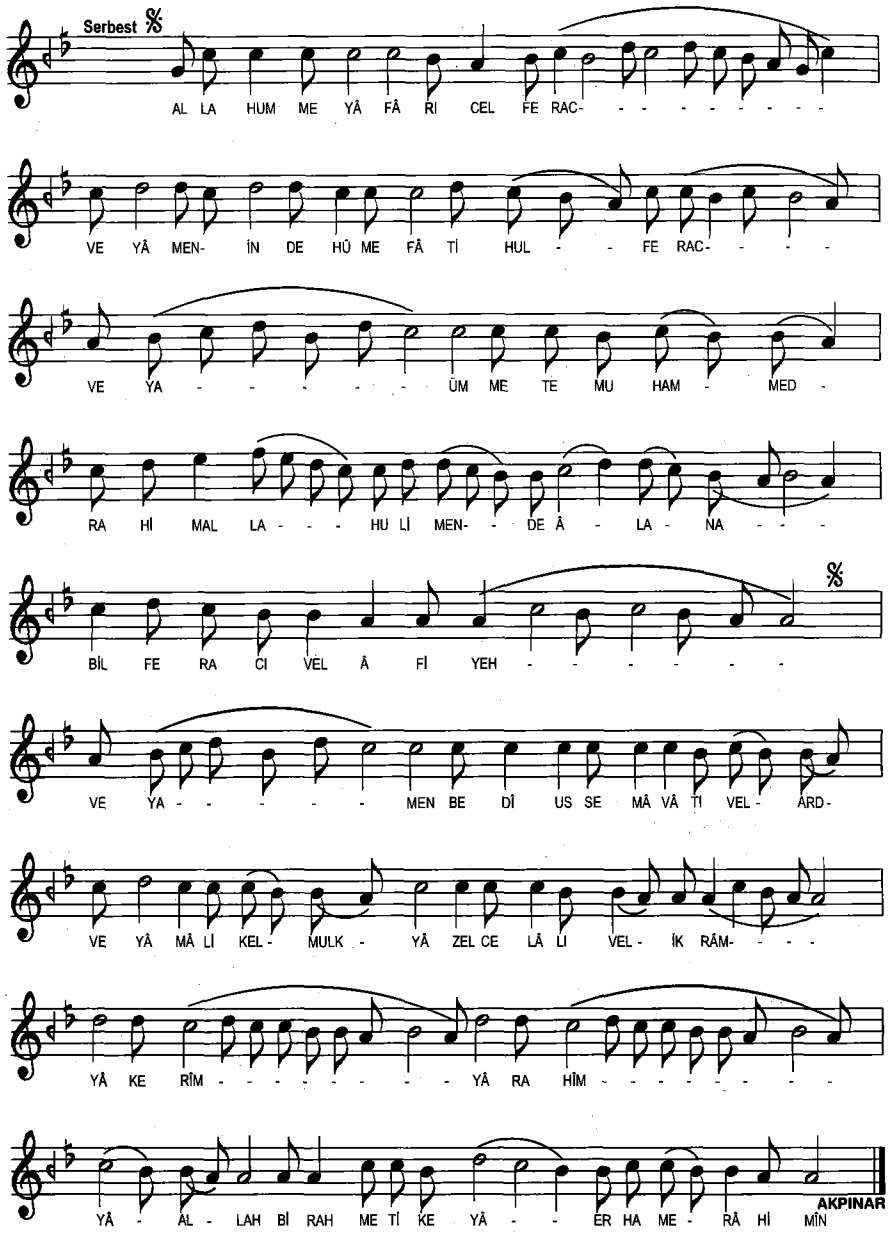

2. Salâ

Peygamberimiz (s.a.v.) için okunan, Allah'ın bağışlaması ve selâmının onun üzerine olması dileğini ifâde eden duâlara "salâvat" veya "salavât-ı şerîfe" denir. Sözleri, *"Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammed"* şeklindedir. Minârelerden okunan şekline ise "salâ" denir. Daha çok, "salâ okumak" yerine "salâ vermek"tâbiri kullanılmaktadır.

Cuma, cenâze, mübârek gün ve gecelerde okunması âdet olan salâlar herhangi bir makâmda irticâlen icrâ edilmektedir. Salânın sözleri içinde, Peygamberimiz (s.a.v.) için söylenen *"Yâ Rasûlâllâh, Yâ Habîbâllâh, Yâ Nebiyyallâh, Yâ Rahmeten lil âlemîn, Yâ Nûra arşillâh..."* gibi ifâdeler yer almaktadır.

Câmi Mûsikîsi'nde önemli bir yere sahip olan salâ formu, Anadolu'nun her yerinde olduğu gibi Urfa'da da icrâ edilmektedir. Güfte, tavır, tarz, ağız ve makam olarak farklı olduğu düşünülen cenâze ve Cuma salâsı hakkında bilgi verilecektir.

Şanlıurfa'da öğretmenlik yapmış olan şâir Halim Yağcıoğlu "Anzelha" adlı şiirinde Halilurrahman Câmii'nde güzel, doyumsuz ve yanık sesli bir müezzinin okuduğu sabah salâsından bahsetmektedir.[122] Bahsedilen bu salâ, muhtemelen Türk Din Mûsikîsi literatüründeki *Temcid*[123] formudur. Temcid, her ne kadar günümüzde icra edilmiyor ise de yakın bir geçmişe kadar Şanlıurfa minarelerinde okunduğu bilinmektedir. Konu ile ilgili olarak Câmii Kebir ve Hoca Ahmed Câmii (Pazar Câmii) vakfiyelerinde imama yardımcı görevliler arasında hâfızlar, müezzinler ve

---

[122] İlimiz Şanlıurfa, Isparta (tarihsiz), Özgül Yayınları, s. 93.

[123] Temcid, kelime olarak "mecd" mastarından "ululamak" anlamına gelmektedir. Câmi mûsikîsinde özellikle Ramazan ayında sahur vaktinde minarede okunan, tevhid, ta'zim ve salât u selâmı ifade eden münacaat ve dua mahiyetindeki formdur. Bkz. Öztuna, *BTMA*, II, 388; Ahmet Şahin Ak, *Türk Din Mûsikîsi*, Ankara 2009, s. 83.

temcidhânlar yer almaktadır.[124] Bu bilgiden temcidhânların Şanlıurfa camilerinde her sabah namazı vaktinden önce minarelerde belli makamlarda temcid okumak için görevlendirilmiş olduğunu anlamaktayız.

a. Cenâze Salâsı

Câmi Mûsikîsi formlarından olan cenâze salâsı, Müslüman bir insanın öldüğünü haber vermek için minarede hüzünlü, dinî ve zâhidâne bir üslûb ile okunur. Cenâze salâsı, her insan hayatının sona ereceği, sonsuz olanın ancak Allâh olduğunu, Peygamberimize salâvat ve kendisinden beklenilen şefaatı, vefât edene rahmet, af ve mağfiret dileyen duâları ihtivâ etmektedir.

Dinî mûsikî kaynaklarında Anadolu'da asırlardan beri Hâtib Zâkirî Hasan Efendi'nin Hüseynî Cenâze Salâtı'nın serbeste yakın bir şekilde ve Durak Evferi usûlünde okunduğu ifade edilmektedir.[125] Günümüzde Urfa'da okunan cenâze salâsının sözleri şöyledir;

Es salâtü ve's selâmü aleyke yâ Rasûlâllâh
Es salâtü ve's selâmü aleyke yâ Habîballâh
Es salâtü ve's selâmü aleyke yâ Halilallâh

Urfa'da cenâze salâsı, hüzün verici bir makam olduğu için Sabâ makâmında irticâlen okunmaktadır.

---

[124] Vakfiyenin giderleri arasında imam, müezzin ve temcidhânların ses tellerinin tedavisinde kullanılması amacıyla düzenli olarak "Şir Lagan" (susam yağı) alındığı yer almaktadır. Bkz. Abdullah Ekinci, "İki Tepeli Urfa Şehrinin Tarihi Mahalleleri", *Şanlıurfa Kültür, Sanat, Tarih ve Turizm Dergisi*, Şanlıurfa 2008, Yıl: 1, Sayı: 2, s. 11, 13.

[125] Öztuna, *BTMA*, I, 183.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Said BAĞMANCI

CENÂZE SALÂSI

Sabâ Salât

Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

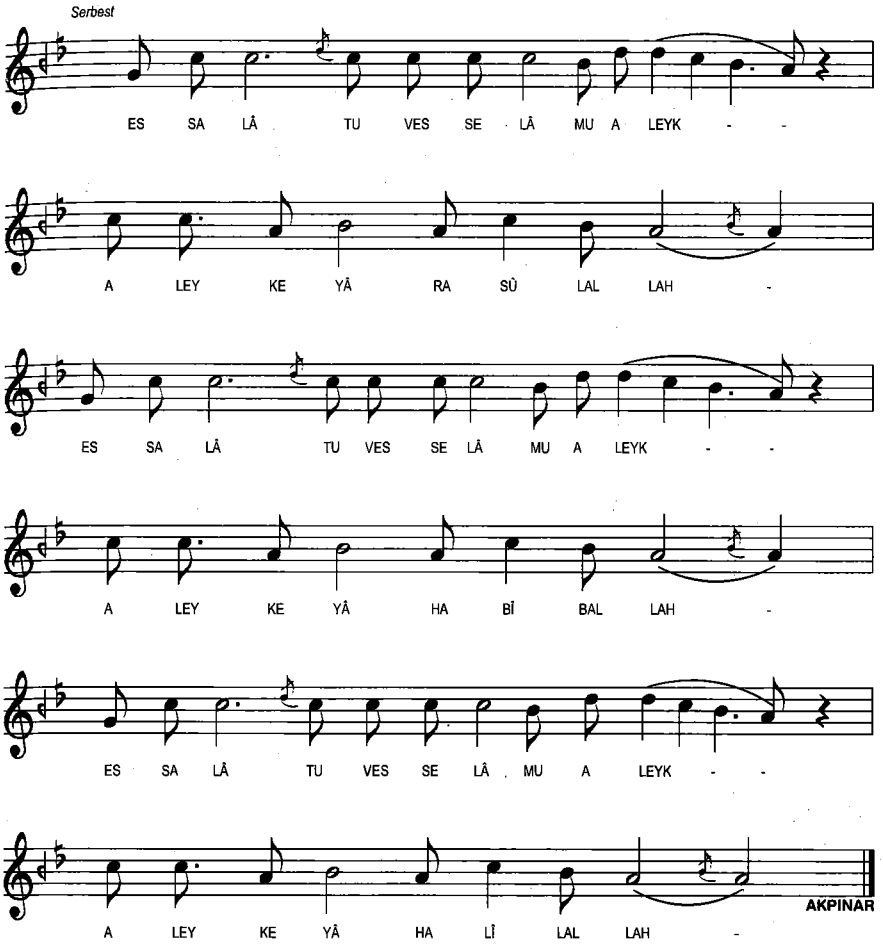

b. Cuma Salâsı

Cuma salâsı, Dinî Mûsikî'nin Câmi Mûsikîsi kısmına ait bir şekildir. Cuma namazından önce minarede okunan salâdır. Cuma günü öğle namazının vaktinde Cuma namazı kılındığı için ezândan yaklaşık bir saat kadar önce salâ verilir. Cuma Salâsı, Müslümanlara Cuma namazını hatırlatır.[126]

Günümüzde Şanlıurfa'da imam ve müezzinlerin genel olarak okuduğu Cuma salâsı, "Delâilu'n-Nûr"da yer alan şu salâvat ve duadır;

"Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhhammed'in ve alâ âli Muhammed.

Kulle mehtelefe'l-melevâni ve teâkabe'l-asrâni ve kerrere'l-cedîdâni ve'stakbele'l-ferkadâni ve belliğ rûhahû ve ervâhe ehl-i beytihî minne't-tahiyyete ve's-selâm.

Biadedi kulli dâin ve devâin ve bârik ve sellim aleyhi ve aleyhim kesîran kesîrâ."[127]

Üç defa tekrarlanan bu salâvatın sonunda başka güfteler (nutk-ı şerif) de okunabilmektedir. Özellikle Cuma günü sabah ezanından önce "medhiye" olarak isimlendirilen kaside ve "tenzile" diye ifade edilen ilâhiler okunurdu. Genelde tenzile olarak okunan eser, Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın (ö. 1780) "Ey dîde nedir uyku gel uyan gecelerde" cümlesiyle başlayan ilâhîsidir. Şanlıurfa'da Cuma salâsı, her makâmda okunabilse de, daha çok Hicâz ve Segâh makâmlarında okunmaktadır.

---

[126] Cemal Anadol ve Şenol Gürcanlı, *Türk Din ve Tasavvuf Musikîsi*, İstanbul 1984, s. 13.
[127] *Hizbu Envâri'l-Hakâikı'n-Nûriye (Büyük Cevşen)*, (Haz. Bediüzzaman Said Nursî), İstanbul 2011, s. 108.

Yukarıda zikredilen Arapça sözlü salâya ilaveten bazı câmilerde zaman zaman Urfalı şâir Yusuf Nâbî Efendi'nin (ö. 1712) şu meşhur gazeli de okunmaktadır;

Sakın terk-i edepten kûy-i mahbûb-i Hüdâ'dır bu
Nazargâhı İlâhîdir makâm-ı Mustafa'dır bu

Habîb-i Kibriyâ'nın hâbgâhıdır fazilette
Tefevvuk-kerde-i arş-ı Cenâb-ı Kibriyâ'dır bu

Felekte mâh-ı nev bâbu's-selâmın sîne-çâkıdır
Anın kandilidir bu matla-ı nûr-ı ziyâdır bu

Bu hâk-i pertevinden oldu deycur-i Âdem zâil
A'madan açtı mevcudat-ı çeşmin tûtiyâdır bu

Müraat-i edep şartiyla gir Nâbî bu dergâha
Metâf-i kudsiyandır bûsegâh-ı enbiyâdır bu

Bu gazel, hem Cuma günü öğle ezanı öncesinde[128] hem de aynı gün sabah ezanından önce salâ olarak hâlâ okunmaktadır.[129]

3. Terâvih Salavâtı

Terâvih, "tervih" kelimesinin çoğuludur. Tervih ise "nefsi rahatlandırmak" mânâsındadır. Ramazan ayına mahsus yirmi rekâttan ibaret olan ve Câmi'de cemaatla da kılmabilen terâvih namazının her dört rekâtının arasında bir miktar oturarak istirahat edilir.

Anadolu'da insanlar, terâvih namazının her dört rekâtı arasındaki bu dinlenme ve rahatlama bölümünü ayrı ayrı makamlarda ilâhilerle, salavâtlarla, dört halifenin isim ve sıfatlarını zikretmekle ve ihlâs sûresini

[128] Mehmet Kurtoğlu, *Urfalı Nâbî (Şair Nâbî)*, İstanbul 2008, s. 8.
[129] http://www.urfahaber.net/sair-nabi-den-onemli-ogutler_3456.html, 03.11.2009.

okumak sûretiyle değerlendirir ve süslerler. İbadet neşvesi içinde yapılan bu uygulama aynı zamanda bir dinî eğitim tarzıdır.

Şanlıurfa'da terâvih namazının her dört rekâtı arasında tesbih cümlesi okunmakta ve salavât getirilmektedir. Bu tesbih ve salavât, belirli bir melodi ve makamda, buraya mahsus bir tavır ve tarzda okunmaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından okunması tavsiye edilen;

"Sübhânallâh ve'l-hamdulillâh ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm."[130] Tesbih cümlesi, klasik Çargâh makamında üç defa tekrar edilmektedir. Buna ilâveten ikinci bir cümle olarak da;

"Allâhümme salli alâ seyyiddinâ Muhammed'in ve alâ âli Muhammed." ifadesiyle Peygamberimiz'e (s.a.v.) ve ehl-i beytine salavât getirilmektedir.

Cumhur müezzinliği[131] kapsamında en az üç kişiyle okunan tekbîr, tesbih ve takdisten oluşan yukarıdaki hadis metni ve ikinci cümle olan Hz. Peygamber'e ve onun ev halkına salavât, melodi itibarıyla tamamıyla Şanlıurfa'ya mahsus, otantik bir Câmi Mûsikîsi formudur. Her iki cümle de klasik Çârgâh makâmında, yüksek perdeden ve yürük (hızlı) bir şekilde serbest olarak icrâ edilmektedir.

Terâvih namazının sonunda okunan ve literatürde "Salât-ı Kemâliye" diye geçen form ise Segâh makamında okunmaktadır.

---

[130] Ebu İsa Muhammed Tirmizî, *Sünen et-Tirmizî*, Beyrut (tarihsiz), Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, s. 26.

[131] Namaz esnasında birden fazla müezzinin iştirâkiyle icrâ edilen müezzinliğe Cumhûr müezzinliği denir.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Said BAĞMANCI

TERAVİH ZİKRİ

Çargâh (Klasik) Tesbih

Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

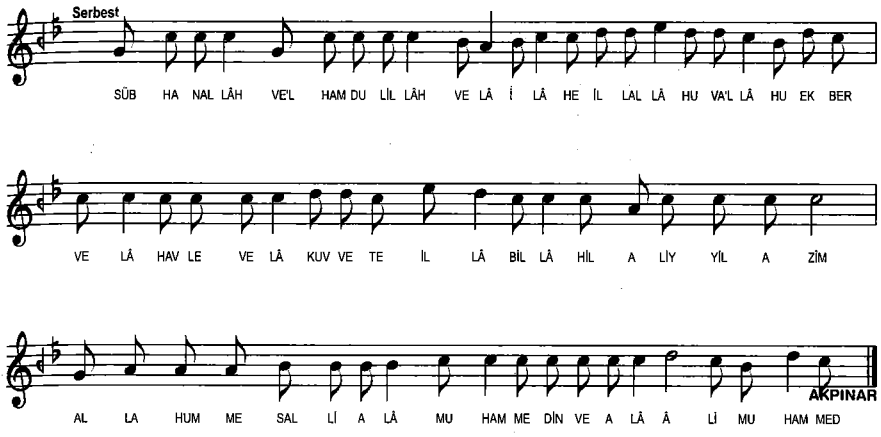

4. Salât-ı Kemâliye

Arapça'da genel olarak "dua", hususi olarak da "namaz" anlamındaki Salât,[132] Türk mûsikîsinde bestelenmiş dualara denir. Özellikle Osmanlı kültüründe okundukları yer ve zamana göre Salât-ı Ümmiye, Salât-ı Kemâliye, Salât-ı Kutbiye, Salât-ı Münciye, Salât-ı Efdaliye gibi salavât-ı şerife çeşitleri vardır.[133]

Salât'lar, genelde dinî mûsikînin Câmi mûsikîsi bölümüne girmektedir.[134] Fakat bütün tarikatlarda zikir törenleri Hz. Peygamber'e (s.a.v.) salavât getirilerek başladığı için aynı zamanda tasavvuf mûsikîsine de dâhil edilebilir. Çeşitli tarikat ve topluluklarda zikre başlamadan evvel farklı güfte ve bestelerle okunan salavâtlardan biri de "Salât-ı Kemâliye"dir.[135] Güftesinin kime ait olduğu kaynaklarda yer almayan Salât-ı Kemâliye,[136] özellikle Kadirî ve Halvetî tarikatlarında, Rıfaîyye'nin[137] Elvaniye kolunda ve kıyamî tekkelerde okunan bir salâvattır.[138] Kıyamîlerde her zikre Salât-ı Kemâliye ile başlanır, onun arkasından evrâd-ı şerife kendisine mahsus bir tavır ve usûl ile koro halinde okunmaktadır.[139] Muharrem aylarında Kıyamî tekkelerinde evrâd-ı şerife okunmaz, Salât-ı Kemâliye'den sonra hemen mersiyeye başlanırdı.[140] Salât-ı Kemâliye, söz

---

[132] Asım Efendi, *Kâmûs Tercümesi*, İstanbul 1305, I, 805-806.

[133] Ömer Tuğrul İnançer, "Osmanlı Tarihinde Sûfîlik, Âyin ve Erkânları", *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler*, (Haz. Ahmet Yaşar Ocak), Ankara 2005, s. 121; Ak, *Türk Din Mûsikîsi*, s. 82.

[134] Öztuna, *BTMA*, II, 257.

[135] Ahmet Hakkı Turabi, "Hz. Peygamber Döneminde Mûsikî ve Türk Din Mûsikîsinde Hz. Peygamber", *Nağmeden Gönüle Musiki*, (Diyanet Aylık Dergisinin Eki), Ankara 2009, Sayı: 221, s. 4. http://akademik.semazen.net/article_detail.php?id=519, 08.10.2009.

[136] Selami Şimşek, "Seyyid Mehmed Nuri Üsküdarî ve Salât-ı Kemâliyye Şerhi", *Tasavvuf Dergisi*, Ankara 2003, Yıl: 4, Sayı: 11, s. 358.

[137] Salât-ı Kemâliye, Rıfaîyye tarikatı şeyhi Üsküdarlı Mehmed Nûri Efendi tarafından şerh edilmiştir. Bkz. Ergun, *TMA*, II, 489.

[138] Cemaleddin Server Revnakoğlu, "Eski Muharremlerde Mersiye ve Aşure", *En Son Dakika*, İstanbul 5 Kasım 1951, s. 43-44.

[139] Cemaleddin Server Revnakoğlu, *Eski Sosyal Hayatımızda Tasavvuf ve Tarikat Kültürü*, (Yay. Haz. M. Doğan Bayın, İsmail Dervişoğlu), İstanbul 2003, s. 331.

[140] http://haberpusula.com/index.asp?h=haberokur&hid=748, 02.04.2008.

konusu tarikatlarda genel olarak Uşşâk, Hüseynî ve Nevâ makamlarının biriyle icrâ edilmektedir. Her cümlesinde Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bir sıfatının zikredildiği bu salât, "Salavât-ı Kemâliye" olarak da isimlendirilmektedir.[141]

Temelde bir tasavvuf (tekke-tarikat) mûsikîsi formu olan Salât-ı Kemâliye, günümüzde mahallî bir uygulama da olsa Şanlıurfa'da Câmi Mûsikîsi türü olarak icra edilmektedir. Tekkelerin kapatılmasından ve tarikatların sırlanmasından sonra Salât-ı Kemâliye, Şanlıurfa'da tarikat meclislerinin dışında bütün halkın okuduğu bir form halini almıştır. Şanlıurfa'da kısaca salavât olarak bilinen Salât-ı Kemâliye, dinî (câmi ve ibadete ait) ve tasavvufî törenlerin bazen başında bazen de son kısmında seslendirilen bir mûsikî türüdür. Salât-ı Kemâliye formunun Şanlıurfa'da belirgin olarak icrâ edildiği iki yerden biri mevlid merasiminin başı, diğeri ise terâvih namazının sonudur.

Salât-ı Kemâliye, Şanlıurfa'da okunan Siverekli Yusuf Sami Efendi (ö. 1932) mevlidinin başında Uşşâk makamında ve kendine özgü usûlüyle icrâ edilmektedir. Güftesi, üç cümleden oluşan ve Arapça olan Salât-ı Kemâliye, Türk mûsikîsi makâm ve nağmeleriyle okunmaktadır. Her cümle salât ve selâm ile başlayıp Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sıfatlarından birinin zikredilmesiyle devam etmektedir:

"Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ hayri'l-verâ Muhammed'in ve alâ âlihî âdede kemâ lillâhi ve kemâ yelîku bi kemâlihî.

Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ nûri'l-hüdâ Muhammed'in ve alâ âlihî âdede kemâ lillâhi ve kemâ yelîku bi kemâlihî.

---

[141]http://kaknus.blogcu.com/salavat-i-kemaliye_24161511.html, 08.10.2009.

Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ şemsi'd-dûhâ Muhammed'in ve alâ âlihî âdede kemâ lillâhi ve kemâ yelîku bi kemâlihî."

Salât-ı Kemâliye, Şanlıurfa'da Ramazan ayında terâvih namazının sonunda aynı güfte ve usûl ile Segâh makamında okunmaktadır. Terâvih ve Vitir namazları arasında okunan Salât-ı Kemâliye, cumhur müezzinliği çerçevesinde, cemaatin de iştirakiyle coşku ve şevk ile icrâ edilir. Metnin ikinci cümlesinde "Nûri'l-Hüdâ" bölümü okunurken cemaat, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) salavât getirerek başta yüzleri olmak üzere vücutlarını meshetmektedir.

Şanlıurfa'da Salât-ı Kemâliye'nin kim tarafından tertiplenerek başlatıldığı bilinmemektedir. Ne zamandan beri okunduğu hususunda yazılı bir bilgiyeulaşılamamıştır. Günümüzde yetmiş seksen yaşındaki insanların babalarından ve dedelerinden naklettikleri şifâhî bilgilere dayanarak Salât-ı Kemâliye'nin Şanlıurfa'da en az iki yüzyıllık geçmişi olan önemli bir kültür unsuru olduğunu söyleyebiliriz.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Said BAĞMANCI

SALÂT-I KEMÂLİYE

Segâh Salât

Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

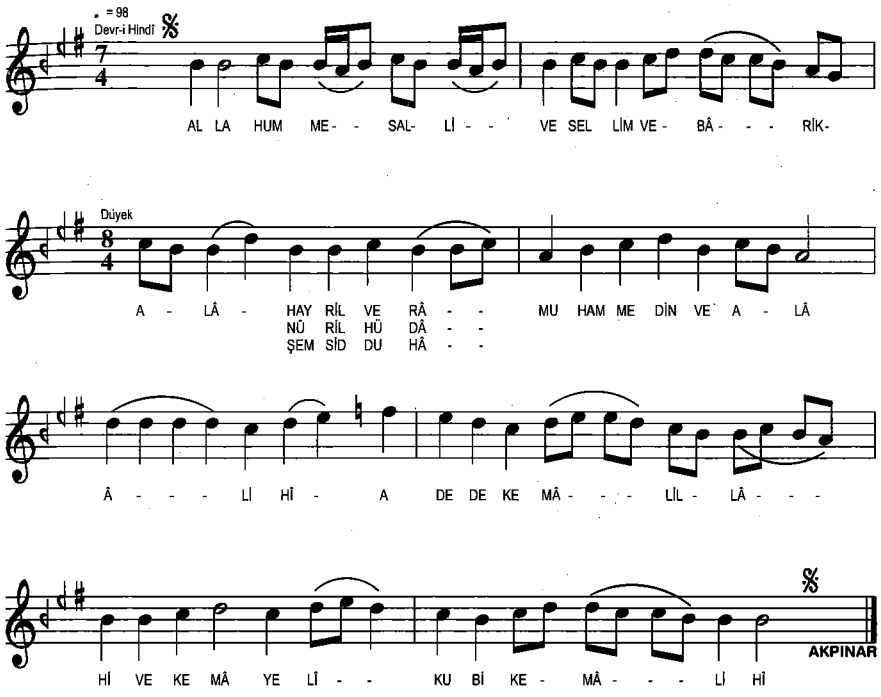

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mehmet ALTINGÖZ
(Şevki Hâfız)

SALÂT-I KEMÂLİYE

Uşşak Salât

Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

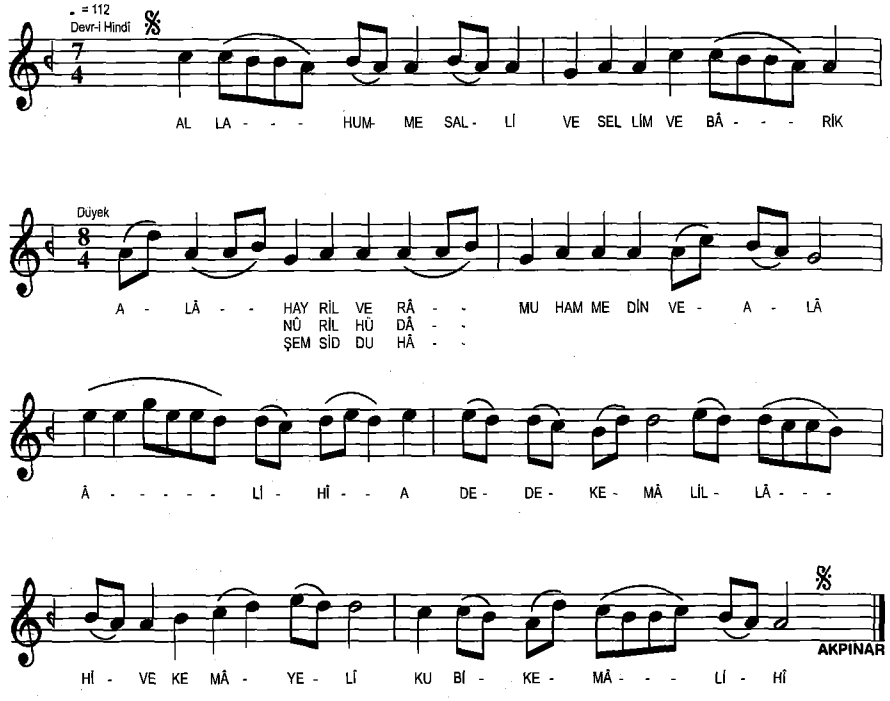

5. Tekbîr ve Salavât

Tekbîr, Allah'ın büyüklüğünü ve yüceliğini dile getiren "Allahu Ekber" ifadesinin içinde bulunduğu cümlenin, usûlsüz ve şifaî/doğaçlama olarak ezgilendirilmesiyle oluşan bir türdür. Anadolu'da yaygın olarak okunan ve bestesinin Hâtib Zâkirî Hasan Efendi (ö. 1623) veya Buhurizâde Mustafa Itrî Efendi'ye (ö. 1712) ait olduğu söylenen[142] tekbîrin makamı Segâh'tır. Tekbîr, Ramazan ve Kurban Bayramı namazlarından sonra ve her iki bayram namazının hutbelerinde imam ve müezzin başta olmak üzere cemaatin de iştirakiyle serbest olarak okunur. Kurban Bayramı'nda arefe günü sabah namazından bayramın dördüncü günü ikindi namazına kadar okunan "teşrik tekbiri" de aynı güfte ve aynı makamla icrâ edilir. Tekbîr'in nutk-ı şerifi şöyledir:

"Allâhu Ekber, Allâhu Ekber, Lâ ilâhe illallâhu Allâhu ekber, Allâhu Ekber ve lillâhi'l-hamd."

Tekbîr, Şanlıurfa'da yukarıda zikredilen vesilelerle okunduğu gibi Kurban ve Ramazan Bayramı, Mevlid, Regâib, Mîrac, Berat ve Kadir gecelerinin sabahında minarelerde okunmaktadır. Mevlid merasiminin sonunda da koro halinde icrâ edilmektedir. Şanlıurfa'da okunan tekbîr de Segâh makâmmdadır. Fakat burada icrâ edilen tekbîr, "Urfa Ağzı"[143] diye tabir edilen farklı bir tarz, tavır ve üsluptadır.

Salâvat da diğer yörelerde olduğu gibi birçok vesileyle okunmaktadır. Mesela, Şanlıurfa'da mevlid programlarında "Velâdet Bahri"nin sonunda ayağa kalkıldığında, dinî bayram sabahları ve mübarek gecelerin sabahlarında minarelerde tekbîr ve salâvat birlikte icra edilmektedir.

---

[142] Akdoğu, *Türk Müziğinde Türler ve Biçimler*, s. 327.
[143] Halil Biner, "Urfalı ve Mûsikî", *Harran Dergisi*, Şanlıurfa 1979, Sayı: 6, s. 2.

Söz konusu salâvat da yine Segâh makamında ve farklı bir ezgi yapısı içinde okunmaktadır.

Essalâtu ve's-Selâm aleyke yâ Rasûlallah
Essalâtu ve's-Selâm aleyke yâ Habîballah
Essalâtu ve's-Selâm aleyke yâ Halîlallah

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ömer ALTUN
(Kürt Ömer)

TEKBİR

Segâh

Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

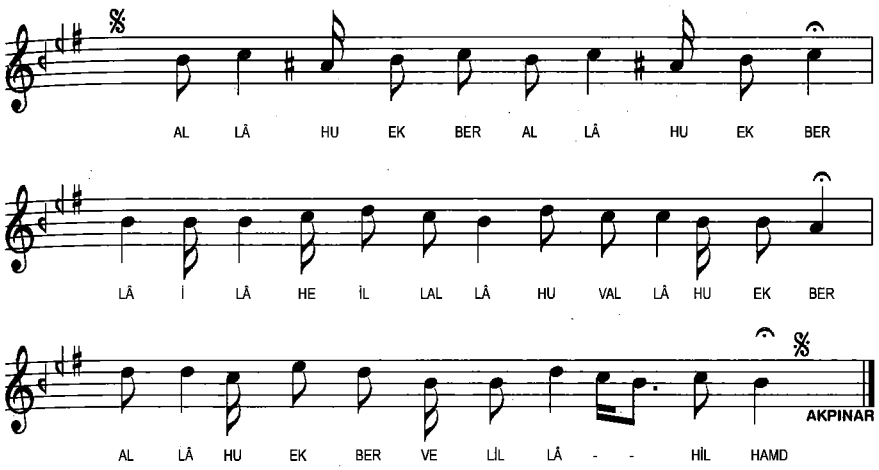

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ömer ALTUN
(Kürt Ömer)

SALÂT U SELÂM

Segâh

Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

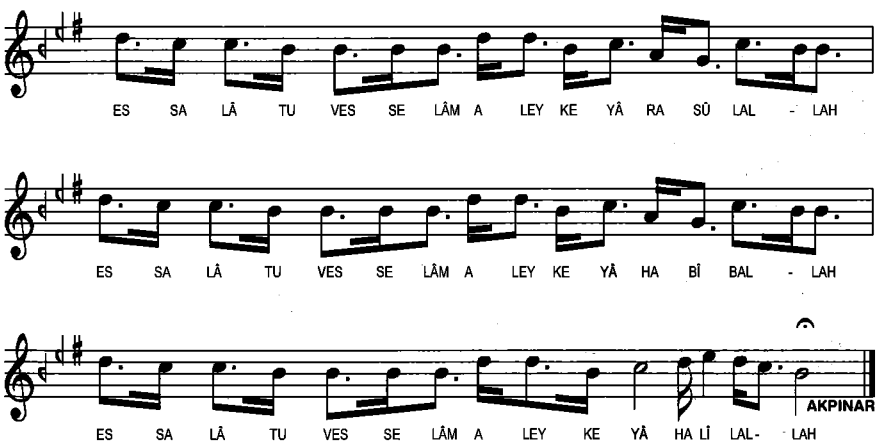

6. Hatim Zikri

"Sona erme, bitme ve bitirme" gibi anlamlara gelen hatim, Kur'ân-ı Kerim'i baştan sona kadar yüzünden veya ezbere okuyarak bitirmeye denir. Okuma işlemi sona erdikten sonra "hatim indirme" töreni ve "hatim duası" yapılır. Şanlıurfa'da hatim indirme töreni, Duhâ sûresinden Nâs sûresine kadarki sûreleri tilâvet etmek ve her birinin arasında tekbîr getirerek kelime-i tevhîdi okumak suretiyle gerçekleşmektedir.

"Hatim Zikri" olarak ifade ettiğimiz bu konuyu orijinal kılan husus şudur; Şanlıurfa'da Ramazan ayında câmilerde okunan mukâbele, farklı farklı makamlarda okunmaktadır. Ramazan ayı dışında Rızvaniye Câmii'nde yılın her gününde ikindi namazından sonra hâfızlar tarafından cüz takip edilmektedir. Her iki durumda Kur'ân-ı Kerim baştan Duhâ sûresine kadar farklı makamlarda okunurken bu sûreye gelindiğinde Hicâz makamına geçki yapılmaktadır. Bundan sonraki sûreler ve sûre aralarında okunan tekbîr ve kelime-i tevhid Hicâz makamında icra edilmektedir.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ömer ALTUN
(Kürt Ömer)

HATİM ZİKRİ

Hicaz Tekbir

Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

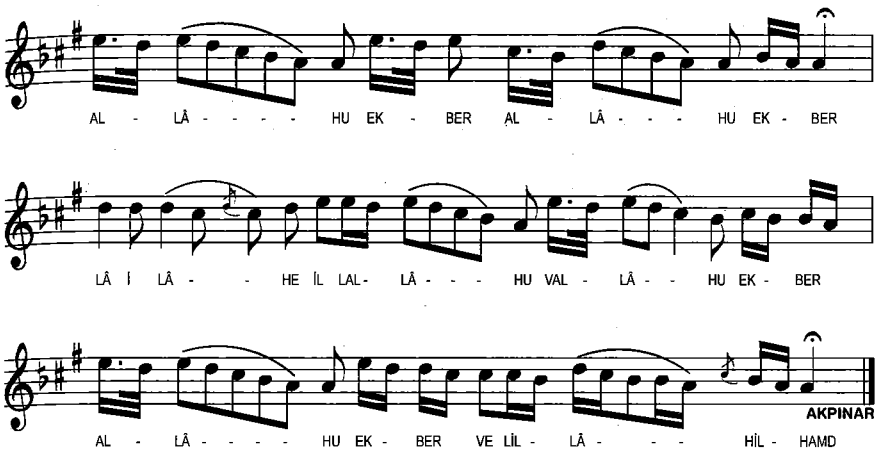

C. TEKKE MÛSİKÎSİ

Dînî Mûsikî'nin ikinci kısmı, Tekke Mûsikîsi'dir. Çeşitli tarikat toplantılarında ve tekkelerde zikir esnasında icrâ edilen mûsikîye Tekke/Tasavvuf Mûsikîsi denir.[144] Tekke Mûsikîsi'nin rûhu ve konusu, tasavvufun rûhu ve konusudur. Tekke Mûsikîsi, tasavvufî bir lirizmi ihtiva etmektedir. Bununla beraber her tasavvufî kurumun mûsikîsinde kendine mahsus bazı hususiyetler, bir takım incelikler vardır.[145]

Tasavvuf, Urfa'da insanların inanç, ibadet ve düşünce sistemini, sanat ve edebiyatını etkilediği gibi mûsikîsini de etkilemiştir. Urfa'da Tekke Mûsikîsi, sözleri din ve tasavvuf muhtevalı, ezgisi Halk Müziği ezgilidir. Tekke Mûsikîsi, Şanlıurfa'da kendine özgü ağız, tavır ve tarzda icra edilmektedir. İlâhî ve nefes gibi alt türleri olan Tekke Mûsikîsi, sıra gecelerinde bağlama başta olmak üzere diğer Halk Müziği sazlarıyla, mevlid meclislerinde def eşliğinde, tasavvuf toplantılarında ise def ile beraber ney ve kudüm gibi çalgı aletleriyle okunmaktadır. Tekke Mûsikîsi'nin ilâhî, nefes, mevlid gibi bazı formları üzerinde durulacaktır.

1. Çifte (İlâhî)

Şanlıurfa'da genel olarak "çifte" ismi verilen ilâhîye bazen beyt ve minarede okunanına ise tenzile denmektedir. İlâhî, Arapça'da "Allah'a ait" mânâsına gelen bir kelimedir. Tasavvuf edebiyatındaki ilâhî türünün DînîMûsikî'de aynı isimle bestelenmesinden meydana gelmektedir.

Bazı ilâhîler belirli bir tarikata (Kâdirî, Rifâî, Halvetî, Gülşenî vs) mahsustur. Bu ilâhîler söz konusu tarikatların dergâhlarında okunur. Farklı tarikatlarda okunan ilâhîlere değişik adlar verilir. Gülşenî tekkele-

---

[144] Zekai Kaplan, *Dinî Müzik Dersleri*, İstanbul 1991, s. 14.
[145] Özcan, *XVIII. Asırda Osmanlılarda Dinî Mûsikî*, s. 31-39.

rinde okunanlara "tapuğ", Bektaşî tekkelerinde okunanlara "nefes" denir. Bazı ilâhîler birbirine yakın veya birbirinden neşet etmiş bir kaç tarikata ait olsa daçoğunluğu umûmî olup muhtelif tarikatlarda ortak olarak okunurlar. Câmi ve Tekke/Tasavvuf Mûsikîsi'nde ortak form olan ilâhînin "zikir ilâhisi", "usûl ilâhîsi" ve "cumhur ilâhîsi" gibi çeşitleri de vardır.

Şanlıurfa'daki ilâhîlerde çoğunlukla Halk Müziği'nin, bazen de Türk Sanat Mûsikîsi'nin ezgi motifleri görülmektedir. Urfa'da icrâ edilen bazı ilâhîler, aynı melodi ve nağmelerle Türkçe, Kürtçe ve Arapça güftelidir. Şanlıurfa yöresine ait geçmişten günümüze intikal eden onlarca çifte mevcuttur. Bunlardan bir kısmı söz ve beste açısından anonimdir. Güfteleri belli olanlar çoğunluklaYunus Emre, Ahmed Kuddûsî, Niyâzî Mısrî, Şemseddin Sivâsî, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Eşrefzâde Rûmî ve Aziz Mahmud Hüdâyî gibi tarikat önderi ve mutasavvıf şairlere aittir. Sözleri Urfalı şairlere ait olan çiftelerin yanısıra bayan şairlere ait güfteler de mevcuttur.

2. Şuğul

Şuğul, Türk bestekârları tarafından Tük Mûsikîsi makam ve usûlleriyle bestelenmiş Arapça güfteli ilâhîler için kullanılan bir terimdir.[146] İnsanın gönlüne ışık tutan, ferahlık veren manasına gelmektedir. Büyük kısmı güfteleri itibariyle pek sade ve basit eserler olan şuğuller, özellikle Kadirî, Rıfaî ve Şazelî tekkelerindeki zikirler esnasında okunmuşlardır. İlâhîden başka bir parçanın güftesi Arapça ise ona şuğul adı verilmemektedir.[147] Şuğuller günümüzde de Câmî Mûsikîsi ve Tekke/Tasavvuf Mûsikîsi'nde varlığını devam ettirmektedir. Anadolu'da bütün tarikat-

[146] Erdoğan Ateş, "Şuğul", *DİA*, XXXIX, 226.
[147] Öztuna, *BTMA*, II, 363.

larda şuğuller okunmakla beraber, yerine göre başta Türkçe olmak üzere Kürtçe veya bir başka dilde ilâhîlere daha çok yer verildiği görülmektedir.

Ülkemizde şuğul kategorisindeki eserler geçmişten günümüze icra edildiği gibi Şanlıurfa'da da icra edilmiş ve edilmektedir. Şanlıurfa'nın Arap ülkelerine yakın olması dolayısıyla Arap mûsikîsiile etkileşiminin olduğu söylenebilir. Bölgede yaşayan Arap nüfus sebebiyle Şanlıurfa'da şuğul kategorisine giren çok sayıda Arapça güfteli ilâhîlerin (çifte) okunduğu görülmektedir.

Şanlıurfa yöresine ait Arapça güfteli ilâhilerden beğenilen ve okunan bir kısmının notası örnek olarak üçüncü bölümde yer almaktadır.

3. Deyiş (Nefes)

Nefes, dinî-tasavvufî Türk edebiyatında Alevî-Bektaşîlerin görüş ve düşüncelerini dile getiren manzumeler olup cem ve ikrar âyinlerinde, diğer dinî toplantılarda kendine has bir beste ile okunan manzumelere denir. Alevî-Bektaşî nefesleri genel itibariyle hece vezniyle açık ve sade bir dil ile yazılmıştır.[148] Nefes, Şanlıurfa yöresinde "Deyiş" olarak da ifade edilmektedir. Âşık mûsikîsinde geniş bir yeri olan deyiş, halk edebiyatında türkü, mani, koşma ve nefes gibi hece vezniyle yazılmış şiirlere ve bu şiirlerin bestelenmiş şekline denir. Şehir Bektaşîliği'nde bestelenmiş manzumelere nefes denilmesine karşılık daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da görülen köy Bektaşîliği'nde deyiş kelimesi yaygındır. Ayrıca

[148] Süleyman Uludağ, "Nefes", *DİA*, XXXII, 552; M. Ekrem Karadeniz, *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, Ankara 1965, s. 167.

âşıkların mahallî ezgi kalıplarıyla söyledikleri eserlere de deyiş adı verilmektedir.[149]

Nefes, genel olarak Dînî Mûsikî formu olan ilâhîye benzediği gibi Tasavvufî Halk Müziği formu olarak da nitelendirilmektedir. Nefes genellikle cem törenlerinde bağlamaeşliğinde okunmaktadır. Nefeste sözler, dolayısıyla insan sesi ön plandatutulmuştur. Nefeslerin şairleri genel olarak bilinmektedir. Fakat müzik çoğunlukla anonim olup bestekârı bilinmemektedir.

Başta Ehl-i beyt ve on iki imam muhabbeti olmak üzere Alevîlik ile ilgili hemen her konuyu ele alan ve küçük usûllerle bestelenmiş nefesler, ezgi olarak daha çok Halk Müziği'nin tesiri altında kalmıştır. Fakat İstanbul gibi kültür merkezleri ve bu merkezlere yakın bölgelerdeki şehir Bektaşîliğinde Klâsik Türk Mûsikîsi etkisi daha fazladır. Anadolu'da okunan nefesler, türkü formu ile benzerlikler göstermekte vemahalli nağmelerden meydana gelmektedir. Bunu Şanlıurfa yöresindeki nefeslerde görmek de mümkündür.

Dînî mûsikînin diğer formlarında kullanılan makamların pek çoğunu nefeslerde de görebiliriz. Nefeslerde en çok Hüseynî, Uşşâk, Muhayyer, Hicaz ve Rast gibi makamlar kullanılmıştır. Nefeslerin melodik yapısı, genelde makamın kısa bir özetini verecek biçimdedir. Birkaç ölçüden meydana gelen melodilerin çokça tekrarlandığı nefeslerde güftenin uzun, bestenin kısa yapıda olduğu görülmektedir. Nefeslerde melodinin bir oktavı geçmediği göze çarpmaktadır. Nefeslerde aranağme ve saz payları da yer almaktadır. Cem âyinlerinde öncelikli amaç ibadet ve

[149] Melih Duygulu, "Deyiş", *DİA*, IX, 263.

zikir olduğu için saz çalınıp nefes ve düvâz[150] okunurken diz üstü oturulur, konuşulmadan dinlenir. Vurmalı sazlar dünyevî kabul edildiği için cemlerde kullanılmamaktadır. Şanlıurfa'nın Kısas Beldesi'nde cem âyinine *"Hizmet Edelim Gerçeğe"* deyişiyle başlanmaktadır.

Nefeslerde yaygın olarak kullanılan usûller; Nim Sofyan, Sofyan, Düyek, Aksak, Türk Aksağı, Raks Aksağı, Curcuna, Devr-i Revân, Devr-i Hindi, Bektaşî Raksı ve Bektaşî Raksanı gibi usûllerdir. Semah'ta ise Düyek ve Aksak usûllerin karma olarak kullanıldığı görülmektedir. Nefes, melodi ve ritim olarak kendine mahsus özellikleri olan ve Türk Din Mûsikîsi içinde yer alan önemli bir türdür.[151]

4. Tek (Hoyrat, Mani ve Gazel)

Hoyrat, mani ve gazel birbirinden farklı türler olmasına rağmen bir kişi tarafından (solo) icra edildikleri için bunlara Şanlıurfa'da genel olarak "Tek" ismi verilmektedir. Dinî muhtevalı güftelerin bir makam çerçevesinde ve serbest olarak icra edilmesiyle oluşan hoyrat ve gazel türleri Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi'nin bir bölümünü oluşturmaktadır.

Hoyrat, cinaslı manilerin uzun hava biçiminde söylenmesine denmektedir. Hoyrat diğer uzun hava türlerine göre daha sert, kuvvetli ve tiz bir sesle okunmaktadır. Sıra geceleri, kır gezileri, dağ yatıları, asbap geceleri ve mevlid meclislerinde hoyrat söylendiği için Şanlıurfa bir hoyrat yöresidir. Hoyratların bir türküye veya çifteyebağlanması adettendir. Değişik makamlarda okunabilen[152] hoyratlar bazen iki kişi tarafından

---

[150]Düvâz, Farsça'da oniki (12) anlamına gelen "düvâzdeh" kelimesinin kısaltılmış söylenişidir. Düvâzlar On İki İmam'ın adının geçtiği nefeslerdir. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1993, I, 487; Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul 2004, s. 177.

[151] Erdoğan Ateş, "Alevî-Bektâşî Mûsikîsine Güfte, Melodi ve Ritim Açısından Bir Bakış", *Uluslararası Bektaşilik ve Alevilik Sempozyumu Bildirileri I*, Isparta 2005, s. 275-278; Öztuna, *BTMA*, I, 152, II,105.

[152] Her Yönüyle Şanlıurfa İl Yıllığı, İstanbul (tarihsiz), s. 78.

karşılıklı da söylenmektedir.[153] Hoyrat, Şanlıurfa'daküçükten büyüğe herkesin terennüm ettiği bir uzun hava türüdür.[154]

Dînî mûsikî alanında okunan hoyrat sözleri genellikle dinî muhtevalı olmaktadır. Dinî törenlerde ve mevlid meclislerinde çifteler arasında her makamda okunabilen hoyrat güftelerinden bazıları şunlardır:

Kuluyam kurbanıyam kuluyam kuluyam
Mevlâm kulum demezse ya ben kimin kuluyam

Ah bu dağlar atılanda, günahlar dartılanda
Mevlâm bizi affeyle meydana atılanda

Ah bu damda yaram sızlar bu damda
Mevlâm bizi affeyle son nefes atılanda

Bir tanedir mor sünbülüm bir tanedir
Enbiyâlar içinde nûr Muhammed bir tanedir

Hâfızam, cüz okuram hâfızam
Hocamdan ayrılalı zayıfladı hâfızam

Yâ Rab bizi dûr eyleme evlâd-ı Ali'den
Biz onların bendesiyiz hem severiz "kâlû belî"den

Divan edebiyatında en az beş en fazla on beş beyitlik, aşk ve güzellik konularını işleyen bir nazım şekli olan gazel, mûsikîde irticâli (doğaçlama), usûlsüz (serbest) olarak belli bir makam anlayışı içinde sesle yapılan taksim demektir.[155] Şanlıurfa'da genelde Nâbî, Abdî ve Fuzûlîgibi şâirlerin gazelleri okunmaktadır. Şanlıurfa'da İbrahimî,[156] Uşşâk, Hicâz,

---

[153] İlimiz Şanlıurfa, Isparta (tarihsiz.), s. 102-103.
[154] Akbıyık-Kürkçüoğlu, "Şanlıurfa Halk Müziği'ne Genel Bir Bakış", s. 316.
[155] Akdoğu, *Türk Müziğinde Türler ve Biçimler*, s. 274; Ekici, *Elazığ Harput Müziği*, s. 28.
[156] Anadolu'nun bazı bölgelerinde Uşşâk makamına İbrahimiyye (İbrahimî) denmektedir. Bkz. Öztuna, *BTMA*, I, 380; İbrahimî makamı ve bu makamda okunan hoyrat ve gazel Urfa'ya mahsus olup giriş ve ara saz bölümleri 2/4'lük usûlde, söz bölümleri ise serbest bir şekilde icra edilmektedir. İbrahimî, Uşşâk, Hüseynî ve Muhayyer makamlarının seyir özelliklerini göstermektedir.

Mesnevî, Araban, Sabâ, Kürdî, Divan, Hüseynî, İsfahan, Elezber,[157] Tecnis[158] Muhalif,[159] Nevruz, Acem, Acem aşiran, Kesik, Rast, Segâh, Düz (Beşirî) gibi hoyratve gazel türleri vardır. Daha çok Halk Müziği meclislerinde hazırlayıcı, ayak ezgisi olan hoyrat ve gazeller okunmaktadır.[160] Meselâ; Urfalı şair Hatâyî'ye (ö. 1800'lü yılların sonu) ait[161] aşağıdaki gazelin ayak ezgisi Şanlıurfa yöresinde "İbrahimî Gezinti" adı ile enstrümantal olarak icra edilmektedir. Mevlid meclisleri ve sıra gezmelerinde genelde gazel ve hoyratlar bir çifteye bağlanarak icra edildiğinden *"Bugün gam tekkegâhında fedâ bir cânımız vardır"* mısralı gazel, Uşşâk makamındaki çifteler arasında okunmaktadır.

Bugün gam tekkegâhında fedâ bir cânımız vardır
Gönül abdâl-ı aşk olmuş gelin kurbânımız vardır

Çimende bülbülü gördüm yaman efgân ile söyler
Dil-i kahhâr ile her dem gül-i handânımız vardır

Eğer ki ol per-i peyker bana âdem demez amma
Dem oldur ki meleklerle bizim seyrânımız vardır

Hatâ benden atâ senden inâyet kıl bâri cânâ
Kerem kıl cürmüme bakma biraz noksânımız vardır

Visâl-ı bezm edip sâki şarabın fil kuba olsun
Derûn-ı gore8686 pişmiş ciğer büryânımız vardır

---

[157] Elezber, Urfa'ya mahsus bir makam adı olduğu gibi aynı zamanda bu makamda icra edilen bir hoyrat türüdür. Uşşâk makamından sonra Elezber makamına geçilir. Güçlü sesi Nevâ perdesi olmakla birlikte inici bir seyir özelliği göstermesi nedeni ile Muhayyer makamına benzemektedir. Bkz. Ekici, *Elazığ Harput Müziği*, s. 36.

[158] Tecnis, cinas yapma, iki manalı söz veya mani söyleme demektir. Tecnis, Urfa'da bir makam adı olduğu gibi aynı zamanda bu makamda okunan bir tür hoyrattır. Tecnis'in Mahur makamına benzeyen bir makam olduğu ifade edilmektedir.

[159] Muhalif, Urfa'da bir makam adı olduğu gibi aynı zamanda bu makamda okunan bir hoyrat ve gazel türüdür.

[160] Mehmet Bakır Karadağlı, "Urfa Halk Müziği İle İlgili Bir Tahlil Denemesi", *Edessa*, (Mart-Nisan) Şanlıurfa 1998, Sayı: 2, s. 26-27.

[161] Bedri Alpay, *Şanlıurfa Şairleri I*, Şanlıurfa 1986, s. 85.

Evveli bir âhırı bir zâhiri bâtını birdir
Ki birlik bâbına erdik şükür imânımız vardır

Hatâyî bendesin anmış kerem ü lütfu çok olsun
Demiş ki ol gedâ gelsin ana ihsânımız vardır

Sıra gezmeleri ve bu çerçevede oluşan mûsikî ortamlarında okunan çok sayıdaki gazelden bir diğeride Urfalı Şâir Abdî'nin aşağıdaki gazelidir:

Yâ Îlâhî şimdiden geri âlemde rahat kalmadı
Bozulup gitti bu cihân sâhib-i adâlet kalmadı

Öyle bir vakte eriştik nânıus u avret kalmadı
Ehl-i irfân arasında hiç muhabbet kalmadı

Çoğaldı ehl-i şekâvet kalmadı zerre gore87
Fitne doldu âlemde artık selâmet kalmadı

Ey bî-çâre Abdi şu fâni dünyada şöyle ver bir haber
Dilbâre ehl-i gore878787n kayguya rağbet kalmadı

5. Dergâh Câmii Zikri

Şanlıurfa Dergâh Câmii (Mevlid-i Halil Câmii) zikrinin en önemli özelliği, bilinen tarikat zikirlerinden farklı olmasıdır. Bu zikir, birçok tarikatın evrâd ve ezkârını barındırmaktadır. Asırlardır kesintiye uğramadan devam edip gelen Dergâh Câmii zikri herkesin katılımına açık bir zikirdir. Bu yüzden halkın bütün kesimlerince kabul görmüştür.

Dergâh Câmii zikri Kâdirî meşrepli bir şeyhe nispet edilmesine rağmen, bugün Şanlıurfa'da yaşayan Kâdirî tarikatının zikrine benzememektedir. Örneğin Kâdirî-Şeyh Sodey Tekkesi'nde okunan vird ile Dergâh Câmii zikrinde benzerlikler bulmak zordur. Onun için bu zikre Kâdirî zikri demek mümkün görülmemektedir. Bu zikir, bütün tarikatları

kucaklayan gore bir görüntü sergilemektedir. Duada belli gore büyük tarikat kurucularının isimleri zikredilmektedir. Günde üç defa yapılan zikirde, her defasında üç ayrı virdin okunması, bazı zâkirlerce üç tarikat zikrinin cem'i olduğu şeklinde açıklanmaktadır. Zikir müdavimlerinin iddialarına gore, sabah okunan vird Kâdirî, ikindide okunan vird Şâzelî, yatsıda okunan vird ise Rifâî tarikatının virdleridir. Her ne kadar okunan bu virdler mezkur tarikatların virdleriyle ortak lâfızlar içeriyor ise de, tamamıyla aynı olduğunu söylemek mümkün değildir. Meselâ klâsik Kâdirî tarikatı zikrinde Abdülkadir Geylanî'nin ismi onlarca defa tekrar edilmesine rağmen, Dergâh zikrinde sadece post duasında geçmektedir. Şurası da bir gerçek ki, Kâdirî tarikatının geniş bir coğrafyaya yayılması, şube ve kollarında çok farklı virdlerin ve zikir metotlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Günümüzde tarikatlar arası etkileşimin meydana gelmesi; farklı zikirlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Tarikatlarda zikir ve benzer ritüeller katı kurallar üzerine oturmamıştır. Şube ve kollarına göre, hatta bölge ve mahallî kültürlere göre farklı uygulamalara gidilmiştir. Bu da geniş bir alana yayılan tarikatın belli bir disiplin altında kontrol edilmesini zorlaştırmıştır. Çünkü çeşitli kültür ve anlayışlara sahip kişilerin tarikata intisap etmesi ister istemez tarikat uygulamalarının tek merkezden kontrol edilmesini imkânsız hâle getirmiştir.

Tarihî seyrine baktığımızda Şanlıurfa'da hemen hemen bütün tarikatlar yaşamıştır. Burada ciddî anlamda, ilk defa büyük taraftar bulan tarikat Kâdirîliktir. Kâdirîlik, 1600 yıllarında Şanlıurfa'ya gelmiştir. Şanlıurfa'da halifeleri, müridleri, tekke ve zâviyeleri olan Rifâîlik, Halvetîlik, Şâzelîlik, Bektaşîlik ve Mevlevîlik gibi birçok tarikat da taraftar bulmuştur.

Dergâh Câmii zikrinin başlangıcı ve yapılışı hakkında yazılı bir kaynak mevcut değildir. Zikrin bugünkü şekli, hangi tarihten itibaren ve kim tarafından okunduğu tespit edilememiştir. Fakat genel kanaat Dergâh Câmii zikrinin, Kâdirî tarikatı (Halisiyye şubesi) şeyhi olan ve post duasında da ismi anılan Dede Osman Avni Efendi (ö. 1300/1883) ile beraber bilindiğidir.

Zâkirlerin rivayetlerine göre, Dergâh Câmii zikrine ciddi manada müdahale edilmemesine rağmen tekke ve zaviyelerin kapatılması zikre katılanları olumsuz yönde etkilemiştir. Dede Osman Avni döneminde huşû ile yapılan, ahenkli ve ritimli bir şekilde koro halinde okunan zikir, bugün bu canlılığını yitirmiştir. Müdavimlerinin çoğu câmi cemaatinden olduğu için zaman içinde katılımcıların sayısında önemli bir azalma görülmektedir. Halife ve şeyh olmadığı için zikir, "baş zâkir" nezaretinde yapılmaktadır. Dede Osman Avni'nin vefatından sonra zikrin baş zâkirliğini Mevlid-i Halil Câmii'nin imamları sürdürmüşlerdir. Bu gelenek, imam Molla Hüseyin Efendi'nin (ö. 1950) vefatına kadar devam etmiştir. Bundan sonra baş zâkirlik, 15-20 yıl kadar zikre devam eden cemaat tarafından yürütülmüş, 1970'lerde Dergâh Câmii'nde yeni göreve başlayan müezzin Hâfız Mehmet Kılıç görevi üstlenerek devam ettirmektedir.

Tarikatlardaki evrâd ve ezkârın okunması sırasında, zikir meclislerinin farklı şekilleri vardır. Tarikatlarda zikir tek tek yapıldığı gibi toplu-ca da yapılır. Tarikatlar, toplu zikir ve âyinlerine çeşitli isimler vermişlerdir. Kâdirîlerin toplu zikirlerine"devran", Rifâî ve Sa'dîlerin âyinlerine "zikr-i kıyam", Halvetîlerinkine "darb-ı esmâ" adı verilir. Tarikatlarda zikir; kuudî, kıyamî ve kuudî-kıyamî şeklinde yapılır. Kâdirîler ve Rifâîler kuudî olarak zikre başlar, sonra kıyamî ve cehrî devam ederler. Yalnız Kâdirîler hafî ve kuudî ile başlar, kıyamî ve cehrî olarak devam ederler.

Son olarak Fatiha ve salavât hafî okunur. Dergâh zikri, Kâdirî meclislerinden farklı bir şekilde gerçekleştirilir. Kâdirîler saf hâlinde ve yüzleri kıbleye dönük bir şekilde oturmalarına/durmalarına ve bazı Kâdirîlerde halka şeklinde zikir yapmalarına rağmen, Dergâh Câmii zâkirleri "simit" ismini verdikleri halka şeklinde otururlar. Zikir baştan sona kadar kuudî ve cehrî olarak yapılır.

Dergâh zikri için tarikat zikirleri gibi düzenli, belli kaide ve kurallardan söz etmemiz mümkün değildir. Sistemli bir tarikat geleneği ve şeyhi olmadığından dolayı zikre katılmak isteyenler için giriş töreni yapılmaz ve sâliklerin yerine getireceği prensipler istenmez, ferdî ve toplumsal virdler şart koşmak, günlük ve haftalık riyazetler uygulatmak söz konusu değildir. Allah'ı anarak huzura kavuşmak isteyen herkes zikir âdabına uymak şartı ile halkaya katılabilir.

Dergâh zikri günde üç vakit yapılır. Her vakitte ayrı virdler okunur; sabah namazında mescitte icra edilirken, ikindi ve yatsı zikirleri camide yapılır. Sabah zikrinde, "Evrâd-ı Fethiye" okunur.[162] Vird sabah namazının sünnetinden sonra'Esmâü'l-Hüsnâ" okunarak başlar. Farz namazından sonra sırasıyla, 3 defa "Tövbe-îstiğfar" edilir, 10 defa "Vallâhu'l-hamdu ve huve alâ külli şeyin kadîr", 50 defa'Lâ ilâhe illallah" ile beraber 99 lafza-i celâl, 3 defa "Hasbunâllâhu ve ni'me'l-vekîl", 3 defa "Subhhâne rabbiye'l-aliyyi'l-âlâ'l-vehhâb", 19 defa "Subhâne" ile beraber Allah'ın sıfatları tekrar edilir. 'Lâ havle "den sonra "Esmâü'l-Hüsna" okunur, 21 defa Rasûlullah (s.a.v.)'a "salât ü selâm" getirildikten sonra, post duası yapılarak zikir sona erer.

---

[162] Evrâd-ı Fethiye, Kübreviyye tarikatı şeyhi Seyyid Ali b. Şahabeddin b. Muhammed Hemedanî (ö. 1380) tarafından yazılmış bir evrâd ve ezkâr kitabıdır. Bkz. Sabri Yazar, "Evrad-ı Fethiye", *Eyvan Dergisi*, (Ocak-Mart) Şanlıurfa 2006, s. 6-7.

İkindi zikri; ikindi namazından sonra câminin içinde yapılır. Burada "Hizbu'l-Bahr" okunur.[163] Hizbu'l- Bahr'da sırasıyla, Nebe' (Amme) sûresi, Nasr sûresi, Fetih sûresinin 29. âyeti, "Rabbi yessir velâ tuassir aleynâ yâ müyessir kulle asîr", Arap alfabesi, Esmâü'l-Hüsnâ, 3 defa 'Kâf hâ yâ ayn sâd", Yâsîn sûresinin ilk dokuz âyeti,'Tâ sîn", "Hâ Mîm", "Ayn Sîn Kâf', 7 defa'Hâ mîm" 3 defa "Allahü hayrun hâfizâ", 3 defa'Huve Rabbü'l-arşi'l-azîm", 3 defa "Bismilahi'llezî lâ yedûrru mea ismihî şeyun fi'l- ard velâ fi's-semâ ve huve's-semîu'l-alîm", 3 defa'Velâ havle velâ kuvvete", 33 defa "Selâmun kavlen mi'r-Rabbi'r-rahîm", 33 defa "Selâmun hiye hatta mat-lai'l-fecr" 33 defa "Allah, Allah, Allah", 3 defa "Kelime-i Tevhîd" okunur. Zikir, post duası edilerek son bulur.

Yatsı zikri, fazla kalabalık olmadığından dolayı câmi içinde yapılır. Namazdan sonra icra edilen zikirde sırasıyla, 50 defa "Allahumme salli alâ seyyidenâ Muhammed", 500 defa'Lâ ilahe illallah", 133 defa "Allah, Allah, Allah", 133 defa'Hû, Hû, Hû" okunur. Bütün zâkirler, virdleri huşû ile sesli ve ahenkli bir şekilde okurlar. Bu zikir de diğer iki zikirde olduğu gibi post duası ile son bulur.[164]

Hizbu'l-Bahr'ın (İkindi zikrinin) mûsikî açısından incelenmesi; Zikir, yukarıda zikredilen sûre ve âyetlerin okunmasıyla başlamaktadır. Bu tilavet, Kur'ân-ı Kerim'in genel okunuş formatının dışında zikir formatı içinde, mahreç ve tecvit kaidelerine özen gösterilmeden okunmaktadır. Söz konusu sûre ve âyetler Hüseynî makamında icra edilmektedir. Fakat Hüseynî makamı dizisinin tamamı kullanılmamakta; Nevâ ile Gerdaniye perdeleri arasındaki dört ses etrafında melodik bir yapı oluşturulmakta-

---

[163] Hizbu'l-Bahr, Şazelî tarikatının kurucusu Ebu'l-Hasan Ali b. Abdullah Şazelî (ö. 1258) tarafından tertip edilmiş bir evrâd ve ezkârdır. Bkz. Yazar, "Evrad-ı Fethiye", s. 7.

[164] Tenik, "Sosyo-Psikoloji Açıdan Zikir ve Şanlıurfa Dergâh Câmii Örneği", s, 105-113.

dır. Zaman zaman Çargâh perdesine inilmektedir. Bazen Acem perdesi kullanılarak inişler yapılmaktadır.

Kur'ân-ı Kerim'den sûre ve âyetlerin okunmasından sonra başlayan evrâd ve ezkâr bölümü de yine Hüseynî makamında devam etmektedir. Bir aşr-ı şerif tilaveti ve post duasından sonra "Yâ Hay, Yâ Kayyûm, Yâ Allah" cümlesi Hicâz makamında okunmaktadır. Bundan sonra tekbir ve salavât Segâh makamında "Urfa ağzı" ve tavrı ile icra edilmektedir.

6. Mevlid

Mevlid, lügatte "doğmak, doğum zamanı ve doğum yeri" mânâlarına gelmektedir. Mevlid, İslâmî literatürde Hz. Peygamber'in (s.a.v.) doğum günü, bu günün yıldönümü münasebetiyle yapılan kutlamalar ve bu konuda kaleme alınan manzumeler karşılığında kullanılmıştır. Yazılan bu manzumelerin Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğumunu kutlamak maksadıyla yapılan törenlerde okunmasına da mevlid merâsimi denir.

Tarihten günümüze çoğunlukla mutasavvıf şâirler tarafından çeşitli dillerde yazılmış çok sayıda mevlid manzûmesi vardır.[165] Mevlid manzumeleri "Bahr" adı verilen, tevhid, veladet, mi'rac ve münacaat gibi farklı konuları ihtiva eden bölümlerden meydana gelmektedir. Osmanlı'da başlayıp hâlen devam eden estetik anlayış ve mûsikî zevki etrafında şekillenen geleneğimizde mevlid manzûmelerinin her bahri farklı bir makâmda mevlidhânlar tarafından okunmaktadır.

---

[165] Bunların en meşhurları, Arapça yazılan Muhammed b. Saîd el-Busayrî'nin (ö. 695/1296) *Kasîde-i Bürde*, Şemseddin İbn Cezerî'nin (ö. 1179/1765) *Mevlidü'n-Nebî*; Türkçe yazılan Süleyman Çelebi'nin (ö. 825/1422) *Vesîletü'n-Necât* ve Şemseddin Sivasî'nin (ö. 1597) *Mevlid*'idir. Bunlardan başka Farsça, Kürtçe, Arnavutça, Boşnakça, Çerkesçe ve Tatarca mevlidler de yazılmıştır. Bkz. Alim Yıldız, *Üç Bülbülden Güllerin Efendisine (Darende'de Okunan Üç Mevlid-i Şerîf)*, Malatya 2010, s. 22.

Şanlıurfa'da doğumdan ölüme, sünnet ve evlilik (nikah) gibi değişik vesilelerle icrâ edilen mevlid, bir mûsikî formu olarak önemini korumaktadır. Türk mûsikîsi ile ilgili kaynaklarda yapılan tasniflerde mevlid, câmi mûsikîsine dâhil edilmektedir. Mevlid, Anadolu'nun her yerinde olduğu gibi Şanlıurfa'da da çoğunluk itibarıyla câmilerde icrâ edilmektedir. Fakat mevlid, câmi dışında başta evler, taziye evleri ve düğün salonları olmak üzere birçok farklı uygun mekânlarda da okunmaktadır.

Şanlıurfa'da sıra gecesi grupları olduğu gibi mevlid okuyan topluluklar (takım) da mevcuttur. Bu gruplar genellikle imam, müezzin ve hâfızlardan oluşmaktadır. Bununla beraber mevlid kültürünü özümsemiş, mûsikî bilgisi ve pratiği, makam yatkınlığı ve ses güzelliğine sahip kişilerin de bu gruplarda yer aldığı görülmektedir.

Şanlıurfa'da mevlid merasimlerinde en yaygın okunan Siverekli Yusuf Sâmî Efendi'nin[166] (ö. 1932) *Mevlidü'n-Nebi*ve Diyarbakırlı İbrahim Re'fet Efendi'nin[167] (ö. 1903) *Tarz-ı Cedid*adlı Türkçe mevlid manzumeleridir. Süleyman Çelebî'nin[168] (ö. 1422) *Vesîletü'n-Necât* adlı mevlid manzumesi de okunmaktadır. Bunlara ilaveten Ahmed bin Hacer el-Heytemî'nin (ö. 973) Arapça *Mevlidu İbn Hacer*'i (*en-Ni'metü'l-Kübrâ ale'l-*

---

[166] Yusuf Sâmî Efendi, Siverek'te "Kadirzâdeler" olarak bilinen nüfuzlu bir aileden olup aslen Orta Asyalıdır. Aile önce Musul'a oradan Bağdad'a ve daha sonra Siverek'e yerleşmiştir. 1846 tarihinde Siverek'te doğan Yusuf Efendi, "Sâmi" mahlasıyla şiirler yazmıştır. Kadirî tarikatına mensup olan Yusuf Sâmi Efendi, *Mevlid* manzumesini halkın anlayabileceği sâde bir dil ile yazdığı için bu bölgede revaç bulmuştur. Eser, Osmanlıca ve matbu olup küçük bir mukaddime ile başlamaktadır.

[167] Diyarbakır'da 1250/1834'te doğan İbrahim Re'fet, ilk eğitimini burada aldıktan sonra sırası ile Urfa, Antep, Halep ve İstanbul'a giderek buralardaki zamanın tanınmış ilim adamlarından istifade ederek ilmini geliştirmiştir. İstanbul'da 1866'da Bâbıâli Buharî hocalığına tayin edilmiştir. Sultan Abdulaziz tahta çıktığında "Tarz-ı Cedid" namındaki mevlidini Osmanlı Türkçesi ile yazarak padişaha takdim etmiştir. İstanbul'da 1321/1903 yılında vefat etmiştir. Bkz. Şevket Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, İstanbul 1959, c. II, s. 116-118; Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*(Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatcı), Ankara 2001, c. I, s. 297.

[168] Bursa'da bir süre Yıldırım Bayezid'in imamlığını yapan, Ulu Câmi'de de bu vazifesini ifa eden ve Emîr Sultan'a (ö. 833/1429) mensub bir mutasavvıf, şair ve mûsikîşinas olan Süleyman Çelebi, Mevlid'i 812/1409'da yazmıştır. Bkz. Özcan, *XVIII. Asırda Osmanlılarda Dinî Mûsikî*, s. 22-23; Ergun, *TMA* I, 12.

Âlem fi Mevlid-i Seyyid-i Veled-i Âdem)[169] ve Melaye Bate olarak bilinen Hasan Ertuşî'nin (ö. 1491) Kürtçe *Mevlidu'n-Nebi*[170] adlı mevlid manzumesi de icra edilmektedir. Arapça ve Kürtçe mevlidler müzikal açıdan daha sade melodilerle ve yeknesak bir tarzda okunmaktadır. Bu mevlid icraları Arapça ve Kürtçe ilâhîlerle süslenmektedir.

Şanlıurfa'da mevlid merasimleri genel olarak Siverekli Yusuf Sami Efendi mevlidinin ilk bahri ile başlamakta ve Diyarbakırlı İbrahim Re'fet Efendi'nin mevlidinin "Tevhid" ve "Veladet" bahirlerinin okunmasıyla da son bulmaktadır. Osmanlı'nın sonu ve Cumhuriyet'in başlarında yazılan mezkûr mevlid manzumelerine ilaveten Emin Kıratoğlu[171] (ö. 1941), Fürûğî[172] (ö. 1940) ve Siverekli İbrahim Re'fet'in[173] (ö. 1938) mevlidlerinden de bazı bölümler okunarak güzel bir mozaik ve çeşni oluşturulmaktadır. Genelde ilk bahrin Sami Efendi mevlidinden okunması dolayısıyla "Sami Efendi Mevlidi" ismiyle zikredildiği kanaatindeyiz.

Şanlıurfa'da mevlid programı, sözleri Arapça, usûlü kendine özgü olan ve Uşşâk makamında okunan "Salât-ı Kemâliye" ile başlamaktadır. Salât-ı Kemâliye, şu üç cümleden oluşmaktadır:

"Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ hayri'l-verâ Muhammed'in ve alâ âlihî âdede kemâ lillâhi ve kemâ yelîku bi kemâlihî.

---

[169] Ahmed İbn Hacer el-Heytemî, *Mevlidu İbn Hacer (en-Ni'metü'l-Kübrâ ale'l-Âlem fi Mevlid-i Seyyid-i Veled-i Âdem)*, İstanbul (tarihsiz).

[170] Hasan Ertuşî, *Mevlidu'n-Nebi*, İstanbul (tarihsiz).

[171] "Urfa Şairi" lakabıyla anılan Kıratoğlu Emin, 1884 yılında Urfa'da doğmuş; 1934 yılında burada vefat etmiştir. Emin Kıratoğlu'nun mevlid kitabına ulaşılamamıştır. Bkz. Mehmet Veysi Dörtbudak, *Kıratoğlu Emin Divanı*, İzmir 2003, s. 15-20; Alpay, *Şanlıurfa Şairleri I*, s. 39.

[172] Elbistan'da 1877'de doğan Fürûğî, küçük yaşta Urfa'ya gelerek eğitimini burada tamamlamış ve vefatına kadar Meşarkiye Câmii imamlığını yapmıştır. Mevlid manzumesi te'lif etmiştir. Bkz. Alpay, *Şanlıurfa Şairleri I*, s. 58.

[173] Asıl adı İbrahim Hakkı olan ve şiirlerinde Re'fet mahlasını kullanan İbrahim Re'fet Efendi, 1875 yılında Siverek'te doğmuştur. Burada 4 Şubat 1938 tarihinde vefat etmiştir. Siverekli İbrahim Re'fet ve Mevlid'i hakkında detaylı bilgi için bkz. Ekrem Bektaş, "Siverekli İbrahim Re'fet ve Mevlid'i", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, Konya 2007, Sayı: 17, s. 77-103.

Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ nûri'l-hüdâ Muhammed'in ve alâ âlihî âdede kemâ lillâhi ve kemâ yelîku bi kemâlihî.

Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ şemsi'd-dûhâ Muhammed'in ve alâ âlihî âdede kemâ lillâhi ve kemâ yelîku bi kemâlihî."

Salât-ı Kemâliye'den sonra Uşşâk makamında "Besmele" çekilerek mevlide başlanır. Yusuf Sâmî Efendi'nin *Mevlidü'n-Nebi* adlı manzumesinin;

Hazret-i Hak'tan hidâyet isteyen
Mevlîd-i pâki Resulilleh'e gel[174]

mısrasıyla başlayan birinci bahri, Uşşâk makamında, "Urfa Ağzı"[175] diye tabir edilen bir tarz, tavır ve üslupta okunmaya başlanır ve Kürdî makamına geçki[176] yapılarak devam edilir. Perde kaldırmak için uygun yerlerde grup halinde, serbest şekilde ve aynı makamdan*"Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed"* salavât cümlesi okunmaktadır. Bahrin sonunda yine Uşşâk makamına dönülerek onunla bitirilir. Bölüm sonundaki;

Her dû âlem bulmak istersen necât
Rûh-ı Fahru'l-Âlemîn'e ver salât

tavsiyesine istinaden *"Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed"* cümlesiyle yine aynı makamda salavât getirilir.

Şanlıurfa'da mevlid bahirleri arasında çifte[177] denilen ve halk müziği motifleriyle süslü[178] ilâhîler okunmaktadır. Mevlid bahirleri arasında

---

[174] Yusuf Sami Efendi, *Mevlidü'n-Nebî*, Siverek 1322, s. 2-3.

[175] Biner, "Urfalı ve Musiki", s. 2; Akbıyık- Kürkçüoğlu, "Şanlıurfa Halk Müziği'ne Genel Bir Bakış", s. 315.

[176] Geçki, Eser içinde, ait olduğu makamdan bir başka makama geçme işlemine denir. Bkz. Akdoğu, *Türk Müziği'nde Türler ve Biçimler*, s. 34.

[177] Şanlıurfa'da ilâhilere birden fazla kişi tarafından okunduğu için Çifte adı verilmektedir. Bkz. Abuzer Akbıyık, "Müziği, Sıra Geceleri ve Oyunlarıyla Urfa", *Uygarlıklar Kapısı Urfa*, İstanbul 2002, s. 234;

okunan tevşih[179] niteliğindeki çifteler yaklaşık olarak 1970'lerden bu yana defler eşliğinde zâkirler tarafından icrâ edilmektedir. Daha önceki yıllarda ise bazı mevlid grupları def eşliğinde, bazıları da def olmaksızın ilâhî okurlardı. Sıra gecesi mahiyetindeki sohbet ortamlarında veya mevlid programlarından sonra def eşliğinde ilâhîler ve gazeller[180] okunurdu.

Bu cümleden olarak sonraki bahre geçmeden önce "Hırka Kasidesi" anlamına gelen ve Hz. Peygamber'i (s.a.v.) övgüyü konu edinen Kasîde-i Bürde'den;[181]

Huve'l-habîbullezî türcâ şefâatuhû
Li kulli hevlin mine'l-ehvâli muktehımin[182]

mısrasıyla başlayan bölüm, Şuğul[183] formunda, defler eşliğinde Aksak usûlü ve Uşşâk makamında koro halinde icrâ edilmektedir.

Kasîde-i Bürde'den sonra Diyarbakırlı İbrahim Re'fet Efendi mevlidinin;

Ey Hudâvendi azîmu pâdişâh
Rahmetindir cümle mahlûka penâh[184]

Akbıyık-Kürkçüoğlu, "Şanlıurfa Halk Müziği'ne Genel Bir Bakış", s. 322; Akbıyık, *Şanlıurfa Sıra Gecesi*, s. 88.

[178] Akbıyık, "Müziği, Sıra Geceleri ve Oyunlarıyla Urfa", s. 229-230.

[179] Kelime olarak süsleme anlamına gelen Tevşih, mevlid bahirleri arasında okunan ağır ve sanatlı eserlere denir.

[180] Şanlıurfa'da gazel formuna bir kişi tarafından okunduğu için Tek adı verilmektedir.

[181] Kasîde-i Bürde, Mısırlı âlim ve Şazelî tarikatı müntesibi Muhammed b. Saîd el-Busîrî (ö. 695/1295) tarafından yazılmıştır. Kasîde-i Bürde'nin muhtevası, Hz. Peygamber'in doğumu, mu'cizeleri, Kur'ân'ının fazileti, nefisle mücadelenin önemi, günahlardan pişmanlık, Allah'tan af ümidi, dua ve niyazdır. Asıl adı, *El- Kevâkibü'd-Dürriyye fi Medhi Hayri'l-Beriyye* olan Kasîde-i Bürde, 163 mısradan oluşan manzum bir eserdir. Bütün İslâm coğrafyasında tanınmış olan Kasîde-i Bürde, başta Şazelî olmak üzere Nakşibendî, Kadirî ve Halvetî gibi tarikatlar tarafından benimsenmiş ve tekkelerde ilâhî ve evrad olarak okunmuştur. Kasîde'nin 140-147 arası mısralarının şifa maksadıyla okunması adet olmuştur. Türk dinî mûsikîmizin Arapça sözlü şuğullerinden olan Kasîde-i Bürde'nin bir okunuşu, Recep Uslu tarafından derlenerek notaya alınmıştır. Geniş bilgi için bkz. Mahmut Kaya, "Busîrî", *DİA*, VI, s. 468-470; Mahmut Kaya, "Kasdetü'l-Bürde", *DİA*, XXIV, s. 568-569; Recep Uslu, "Türk Dini Musikimizde Kasîde-i Bürde'nin XIII. Yüzyıldan XX. Yüzyıla Yolculuğu", *Mûsikî Mecmuası*, İstanbul 2005, Sayı: 473/1, s. 51-53.

[182] Muhammed b. Saîd el-Busayrî, *Kasîde-i Bürde*, (Çev. Ömer Faruk Hilmi), İstanbul 2005, s. 42, 152.

[183] Şuğul, Türk bestekârlar tarafından bestelenen Arapça güfteli ilâhîlerdir.

[184] İbrahim Re'fet Efendi, *Tarz-ı Cedid*, İstanbul 1325, s. 2-3.

mısrasıyla başlayan "Tevhid" bahri, Uşşâk makamı ile başlar, sona doğru Şanlıurfa'ya mahsus Mesnevî makamına geçki yapılır ve sonunda yine Uşşâk makamıyla karar verilir. Tevhid bahri, Sami Efendi veya Emin Kıratoğlu mevlidlerinden de okunabilmektedir. Bu, mevlidhânın zevkine ve isteğine kalmıştır. Tevhid bahrinden sonra yine Re'fet Efendi mevlid manzumesinin;

Cân kulağıyla işit ey ehl-i dîn
Medh-i pâki Hazret-i Tâhe'l-Emîn[185]

mısrasıyla başlayan "Medh-i Seyyidü'l-Mürselîn" bölümü okunur.

Bu bahirden sonra Kur'ân-ı Kerîm'den bir aşr-ı şerîf tilavet edilir. Sonra Uşşâk veya Hüseynî bir ilâhî okunur. Eskiden beri genelde okunan;

Ey Rahmeti bol padişah
Cürmüm ile geldim sana

sözleri ile başlayan Ahmed Kuddûsî'ye (ö. 1849) ait ilâhîdir.[186] Beste itibarıyla Şanlıurfa yöresine ait bu ilâhî, Hüseynî makamında ve yürük semâî usûlünde deflerin velvele ve coşkusuyla okunur. Bundan sonra Uşşâk makamıyla başlayıp Nevâ ve İbrâhimî[187] makamlarında gezindikten sonra yine Uşşak ile bitirilen Na't türünde bir gazel (tek) okunur.

Bir başka bölüme geçmek üzere Hicâz makamında salavât getirilir: *"Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed."* Urfalı şâir Fürûğî'nin mevlidinin Hz. Peygamber'in (s.a.v.) mu'cizelerinden bahseden "Mu'cize" bölümü, Mesnevî makamında okunmaya başlar ve son kı-

[185] Re'fet Efendi, *Tarz-ı Cedid*, s. 4-5.
[186] Mar'aşîzâde Ahmed Kuddûsî, *Kuddûsî Divanı*, Ankara 1973, s. 18-19.
[187] Anadolu'nun bazı bölgelerinde Uşşâk makamına İbrahimî denmektedir. Bkz. Öztuna, *BTMA*, I, 380.

sım Sabâ makamıyla bitirilir. Burada yine aynı makamda bir Na't-ı şerîf okunur. Acem makamına geçki yapılarak Sabâ ile bitirilir. Bölüm sonunda bir aşr-i şerîf okunur.

Mevlid programının son bölümüne Hicâz makamında Şanlıurfa yöresine ait bir ilâhînin icrâsıyla başlanır. Bu ilâhî genelde Hz. Peygamber'in (s.a.v.) doğumundan bahseden bir şuğuldür;

Bi'l-Mustafa se'duki ğaleb lemmâ hamelti fî Receb
Ve mâ terîne minhu teab, hâzâ Nebiyyun zâkî

Bundan sonra Diyarbakırlı Re'fet Efendi mevlidinin;

Çün karîb oldu ki mihrâd-ı tulû'
Anasından etti envâr-ı sütû'[188]

mısrasıyla başlayan "Velâdet" bahri, Hicâz makamında okunur. Aralarda perde yükseltmek için aynı makamda yukarıda zikredilen salavât getirilir ve yer yer ilâhîler okunur. Mevlidhân bazen Nihâvend makamına geçki yapar bu arada şuğul formunda Nihâvend makamında aşağıdaki çifte (ilâhî) okunur;

Yâ berka'ş-şâmi belliğ selâmi
Alâ Muhammed yâ Nebi hayru'l-enâmi

Veladet bahrinin sonuna doğru Segâh makamına geçki yapılır. Burada yine şuğul formunda, Segâh makamında, kendine özgü bir usûl ile ölçülmüş aşağıdaki salavât okunur. Bu salâvat, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) şefaatine mazhar olmak maksadıyla Rifaî tarikatı pîri Ahmed er-Rifaî'nin (k.s.) okuduğu salâvatlar arasında zikredilmektedir.[189]

---

[188] Re'fet Efendi, *Tarz-ı Cedid*, s. 15.
[189] http://www.uslanmam.com/dini-bilgiler/915823-her-derde-deva-salavatlar-15-a.html, 07.12.2010.

"Allahumme salli alâ seyyidinâ Muhammedin fi'l-ervâh ve alâ cesedihî fi'l-ecsâd ve alâkabrihî fi'l-kubûr ve alâ kalbihî vehuve'n-nûrve alâ ismihî beyne'l-esmâ."

Velâdet bahri bazen Süleyman Çelebi'nin mevlidinden Sabâ makamında okunduğu da olur. Eğer Velâdet bahri Sabâ makamında okunursa aralarda Şanlıurfa yöresine mahsus Sabâ ilâhîler icra edilmektedir.

"Merhaba" bahri,[190] Yusuf Sami Efendi mevlidinden okunur. Sonunda Hz. Peygamber'in (s.a.v.) dünyayı teşriflerine saygı ifadesi olarak ayağa kalkılır. Ayakta iken Segâh makamında "Urfa ağzı" diye tabir edilen bir tarz, tavır ve üslupta üç defa "Tekbir",[191] aynı makamda üç cümleden oluşan salât u selâm getirilir.

"Allâhu Ekber, Allâhu Ekber, Lâ ilâhe illallâhu Allâhu ekber, Allâhu Ekber ve lillâhi'l-hamd."

Essalâtu ve's-Selâm aleyke yâ Rasûlallah
Essalâtu ve's-Selâm aleyke yâ Habîballah
Essalâtu ve's-Selâm aleyke yâ Halîlallah.

---

[190] Yusuf Sami Efendi, *Mevlidü'n-Nebî*, s. 9-12.

[191] Tekbîr, Allah'ın büyüklüğünü ve yüceliğini dile getiren "Allahu Ekber" ifadesinin içinde bulunduğu cümlenin, usûlsüz ve şifaî/doğaçlama olarak ezgilendirilmesiyle oluşan bir türdür. Bkz. Akdoğu, *Türk Müziği'nde Türler ve Biçimler*, s. 327.

Şanlıurfa mevlid programı, oturularak Kur'ân-ı Kerim'den Segâh makamında bir aşr-i şerîf okunması ve dua edilmesiyle son bulmaktadır.[192]

[192]Şanlıurfa'da yarım yüz yıldan bu yana icrâ edilen mevlid ile ilgili yukarıdaki bilgiler, Şevki Hâfız diye meşhur Mehmet Altıngöz, Rıdvaniye Camiî emekli imamı Hâfız Hüseyin Cahit Uyanık, Nârıncı Câmiî imamı Mehmet Salih Polat ve Celal Çiriş ile yaptığım röportaj sonucu ve Hâfız Halil Uzungöl, Ahmet Uzungöl ve Mahmut Güzelgöz'ün (Tenekeci Mahmut) mevlid kayıtları dinlenerek elde edilmiştir. 11. 02. 2009.

III. BÖLÜM

NOTALAR VE GÜFTELER

Bu bölümde Şanlıurfa yöresinde okunan Türkçe, Kürtçe ve Arapça ilâhî, şuğul ve nefeslerden tespit edebildiğimiz yüzün üzerinde eserin nota ve güfteleri yer almaktadır. Türkçe ve Kürtçe sözlü ilâhîler "çifteler" adı altında, Arapça güfteli ilâhîler ise "şuğuller" başlığı ile alfabetik sıraya göre yazılmıştır. Nefes veya deyişler, diğer bir alt başlığı oluşturmaktadır.

Bazı güfteler farklı birkaç makam ve beste ile birden fazla yer almaktadır. Eserlerin çoğunun bestekârı belli olmadığı için anonimdir. Sözleri Türkçe ve Kürtçe olan ilâhîlerde makam ve ezgi benzerliklerine rastlanmaktadır.

Bu üç başlık altında yer alan Türkçe, Kürtçe ve Arapça ilâhî, şuğul ve nefesler, Şanlıurfa yöresinde icra edilen Dînî Mûsikî alanındaki eserlerin azımsanmayacak bir kısmını oluşturmaktadır.

İlâhîlerin ezgi ve melodileri okuyuculara göre küçük farklılıklarla yorumlanmış ve icra edilmiştir. Notaya alınırken[193] bu okuyuşlardan biri veya ortak olan nağmeler esas alınmıştır. Şanlıurfa'da çiftelerin geçmişten günümüze intikali meşk yöntemine dayalı olarak kulaktan öğrenildiği için ilâhî sözlerinde "öldürme beni" yerine "öldürdü beni", "özenmez misin" yerine "öğrenmez misin" gibi duyumdan kaynaklanan hatalar oluşmuştur. Söz konusu bu ve benzeri hatalar düzeltilerek yazılmıştır. Ayrıca güftelerin kime ait oldukları tespit edilmeye çalışılmış, bulunamayanlar anonim olarak değerlendirilmiştir. Anonim olan bazı şiirlerde-

[193] Notalar, Nota 2.2 adlı programla yazılmıştır.

ki kelimeler Şanlıurfa'da teleffuz edildiği şekliyle yazılmıştır. Bazı ilâhîlerin nota üzerindeki sözleri Urfa'da okunduğu şekliyle yazılırken şiirde aslı verilmiştir.

ÇİFTELER

(TÜRKÇE ve KÜRTÇE İLÂHÎLER)

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Celal ÇİRİŞ

ABDULKADİR GİBİ

Hüseynî İlâhî

Güfte: Âşık Yunus
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

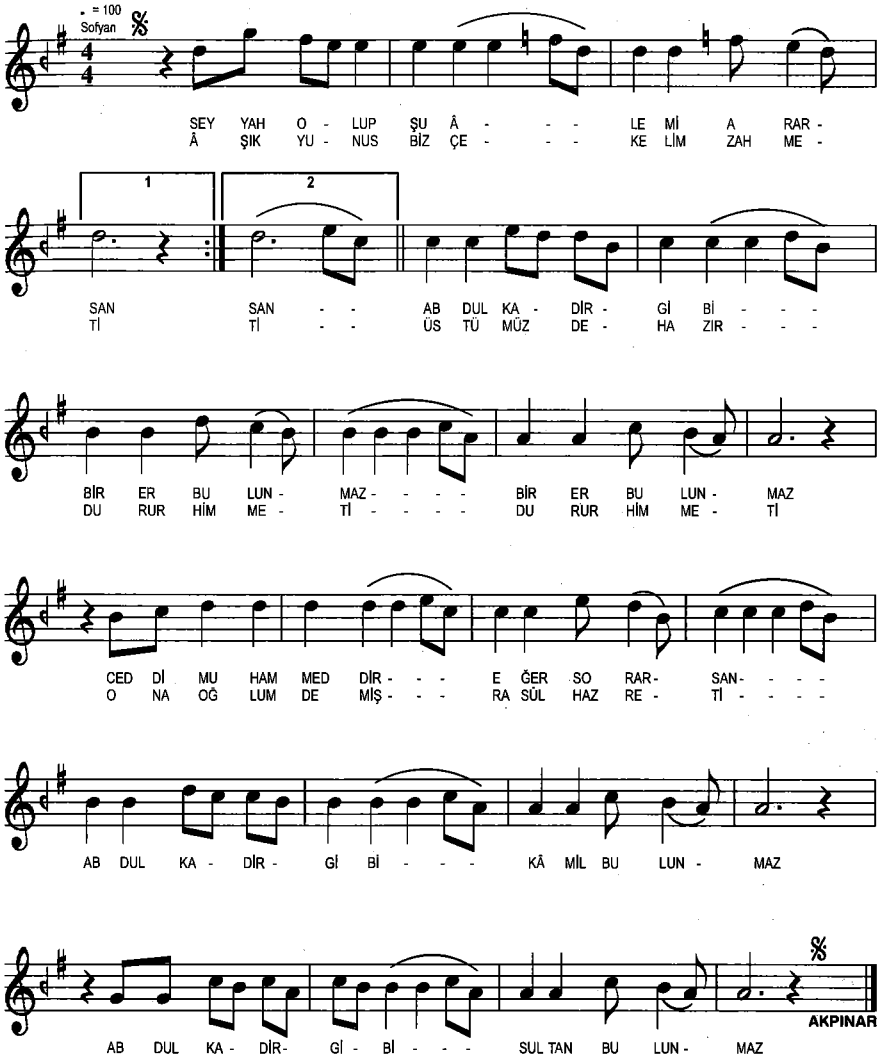

Seyyâh olup şu âlemi ararsan
Abdulkâdir gibi bir er bulunmaz
Ceddi Muhammed'dir eğer sorarsan
Abdulkâdir gibi kâmil bulunmaz

Giderler gazâya çalarlar satır
Yıkmazlar yaparlar hoş gönül, hatır
Bağdad'ta türbesi nûr olmuş yatır
Abdulkâdir gibi sultan bulunmaz

Anın evladma yeşil yaraşır
Aşkı gelir şu kalbimde dolaşır
Ona derviş olan Hakk'a ulaşır
Abdulkâdir gibi sultan bulunmaz

Benim şeyhim beni Hakk'a götürür
Nice müşkillerim anda bitirir
Muhammed'in sancağına yetirir
Abdulkâdir gibi kâmil bulunmaz

Âşık Yunus biz çekelim zahmeti
Üstümüzde hazır durur himmeti
Ona oğlum demiş Rasûl hazreti
Abdulkâdir gibi kâmil bulunmaz

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Bedih Yoluk
(Kazancı Bedih)

ALAYDIM ELİN ELİME

Hicaz İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

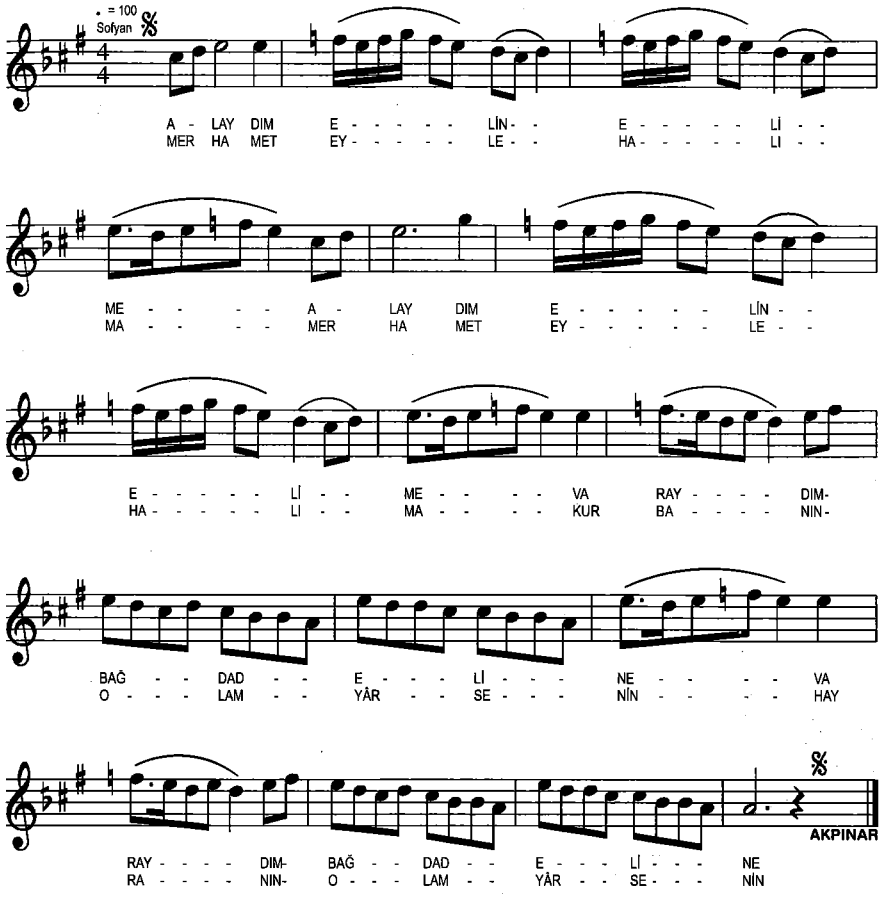

Alaydım elin elime
Varaydım Bağdat eline
Merhamet eyle halime

Kurbânın olam yâr senin
Hayrânın olam yâr senin

Başına örtmüş valalar
Yüreğim başı yaralar
Korkaram yâri alalar

Kurbânın olam yâr senin
Hayrânın olam yâr senin

Başına örtmüş kırmızı
Takmış gül ile nergisi
Sanırsın seher yıldızı

Kurbânın olam yâr senin
Hayrânın olam yâr senin

Yöresi: Şanlıurfa

ALİ ALMIŞ SANCAĞINI ELİNE

Hicaz İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

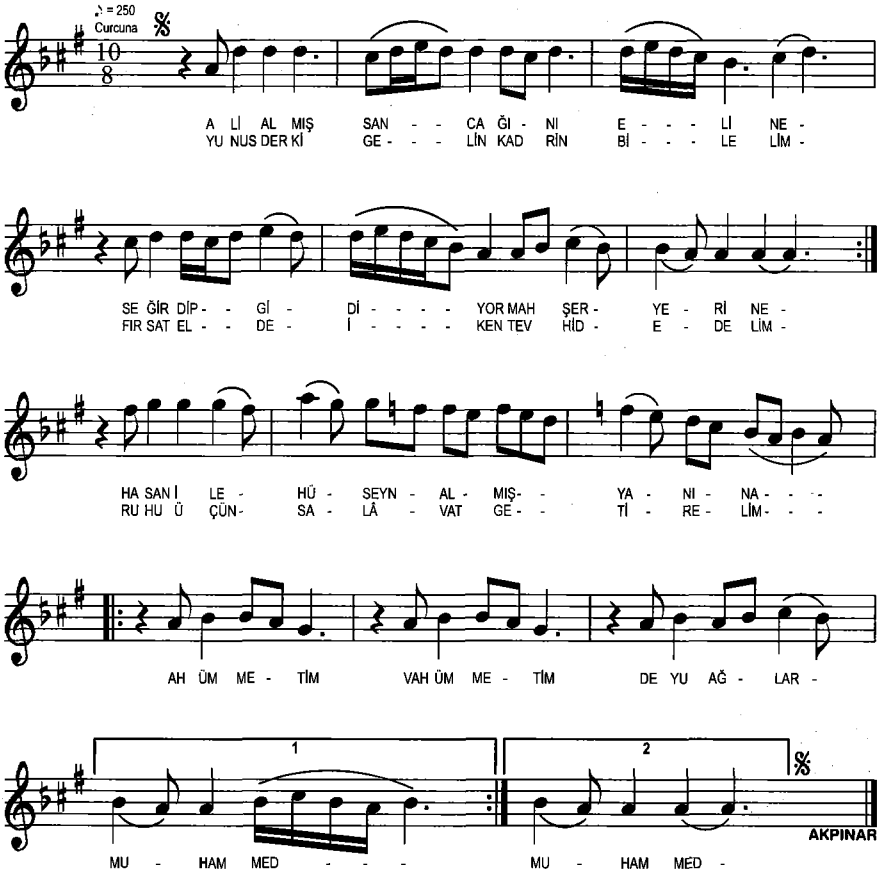

Ali almış sancağını eline
Seğirdip gidiyor mahşer yerine
Hasan ile Hüseyn almış yanma
Âh ümmetim vâh ümmetim
Deyü ağlar Muhammed

Ümmetin acısı düşmüş özüne
Yaşlar sicim olmuş akar yüzüne
Hâtemini koymuş mîzân gözüne
Âh ümmetim vâh ümmetim
Deyü ağlar Muhammed

Bir yanını arasattan çevirir
Bir yanında zebâniler bağırır
Bir sırata bir mîzâna seğirdir
Âh ümmetim vâh ümmetim
Deyü ağlar Muhammed

Cehennemkükreyip kalktı yürüdü
Duyan ümmetimin bağrı eridi
Ümmetimi zebâniler sürüdü
Âh ümmetim vâh ümmetim
Deyü ağlar Muhammed

Cehennem kükreyip kalktığı zaman
Ateşi âleme saçtığı zaman
Anası kızından kaçtığı zaman
Âh ümmetim vâh ümmetim
Deyü ağlar Muhammed

Yunus derki gelin kadrin bilelim
Fırsat elde iken tevhid edelim
Ruhu üçün salâvât getirelim
Âh ümmetim vâh ümmetim
Deyü ağlar Muhammed

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mahmut GÜZELGÖZ
(Tenekeci Mahmut)

ALİ ALMIŞ SANCAĞINI ELİNE

Hüzzâm İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

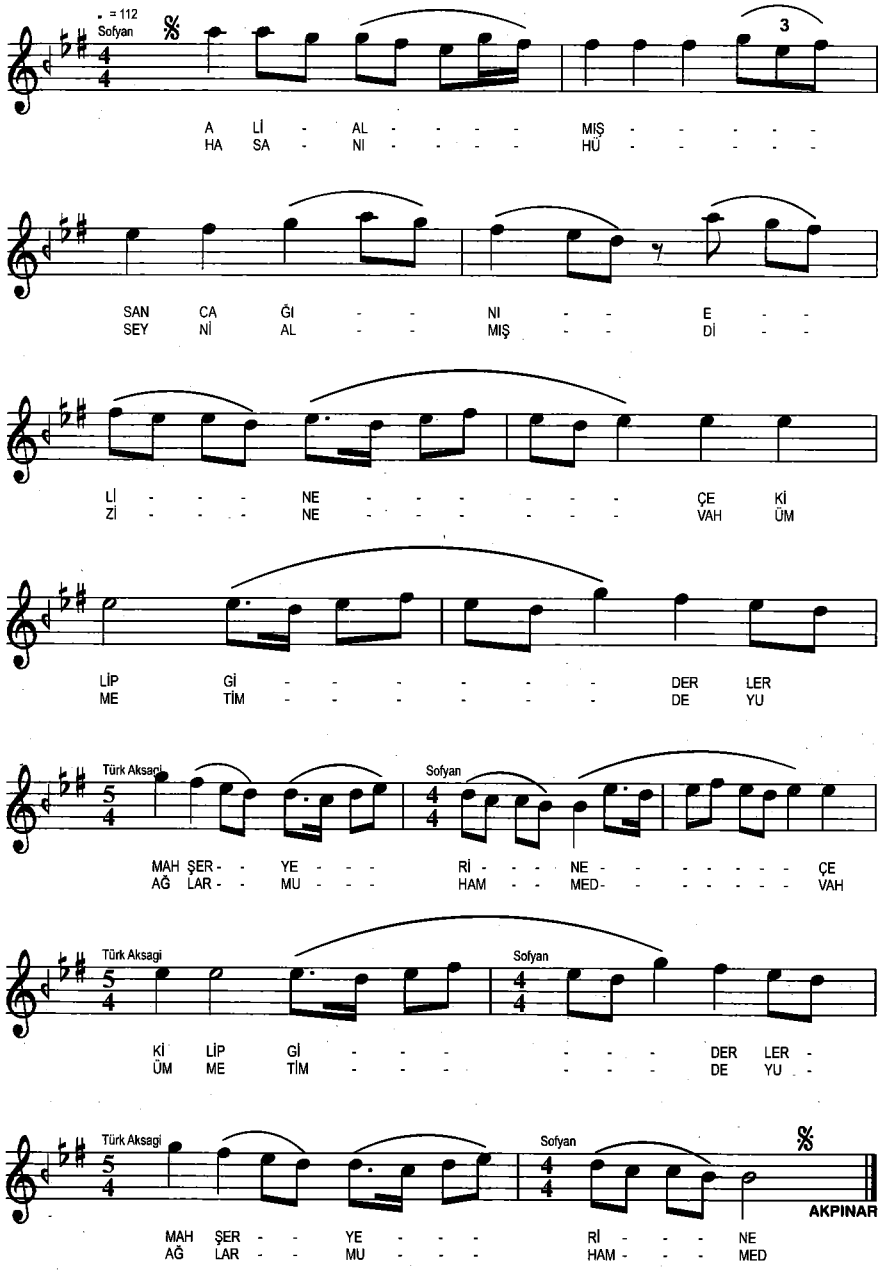

Ali almış sancağını eline
Seğirdip gidiyor mahşer yerine
Hasan ile Hüseyn almış yanına
Âh ümmetim vâh ümmetim
Deyü ağlar Muhammed

Ümmetin acısı düşmüş özüne
Yaşlar sicim olmuş akar yüzüne
Hâtemini koymuş mîzân gözüne
Âh ümmetim vâh ümmetim
Deyü ağlar Muhammed

Bir yanını arasattan çevirir
Bir yanında zebâniler bağırır
Bir sırata bir mîzâna seğirdir
Âh ümmetim vâh ümmetim
Deyü ağlar Muhammed

Cehennemkükreyip kalktı yürüdü
Duyan ümmetimin bağrı eridi
Ümmetimi zebâniler sürüdü
Âh ümmetim vâh ümmetim
Deyü ağlar Muhammed

Cehennem kükreyip kalktığı zaman
Ateşi âleme saçtığı zaman
Anası kızından kaçtığı zaman
Âh ümmetim vâh ümmetim
Deyü ağlar Muhammed

Yunus derki gelin kadrin bilelim
Fırsat elde iken tevhid edelim
Ruhu üçün salâvât getirelim
Âh ümmetim vâh ümmetim
Deyü ağlar Muhammed

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil KAHVECİBAŞI
(Halil Hâfız)

ALİYYE'L-MÜRTEZÂ GELDİ

Hicaz İlâhî

Güfte: Seyyid Nizamoğlu
Notaya Alan ve Derleyen
Dr. Hüseyin AKPINAR

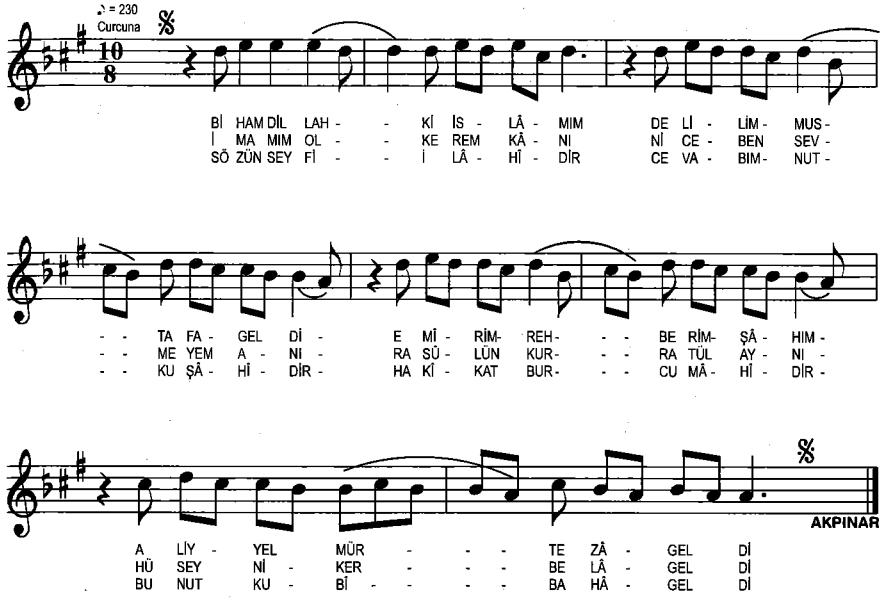

Bi hamdillah ki İslâmım
Delilim Mustafa geldi
Emîrim, rehberim, şâhım
Aliyye'l-Mürtezâ geldi

İmamım ol kerem kânı
Nice ben sevmeyem ânı
Rasûlün kurratü'l-aynı
Hüseyn-i Kerbelâ geldi

Muhammed Bakır ol mâhım
Cafer-i Sâdık'tır şâhım
Bunlardan Mûsa-yı Kâzım
Ki bize rehnümâ geldi

Feda olsun ona cânım
Ki oldur dinim imanım
İki âlemde sultânım
Ali Mûsâ Rızâ geldi

Taki şâh-ı velâyettir
Naki nûr-u hidâyettir
Bunlar makbul hazrettir
Bu yolda rehnümâ geldi

Be hey derviş gözün aç bak
Cihân bunlarladır revnâk
Bunların bastığı toprak
Gözüme tûtiyâ geldi

Sözün Seyfi ilâhîdir
Cevabım nutk-u şâhîdir
Hakîkat burcu mâhîdir
Bu nutk-u bî bahâ geldi

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet UZUNGÖL

ARAYI ARAYI BULSAM İZİNİ

Uşşak İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

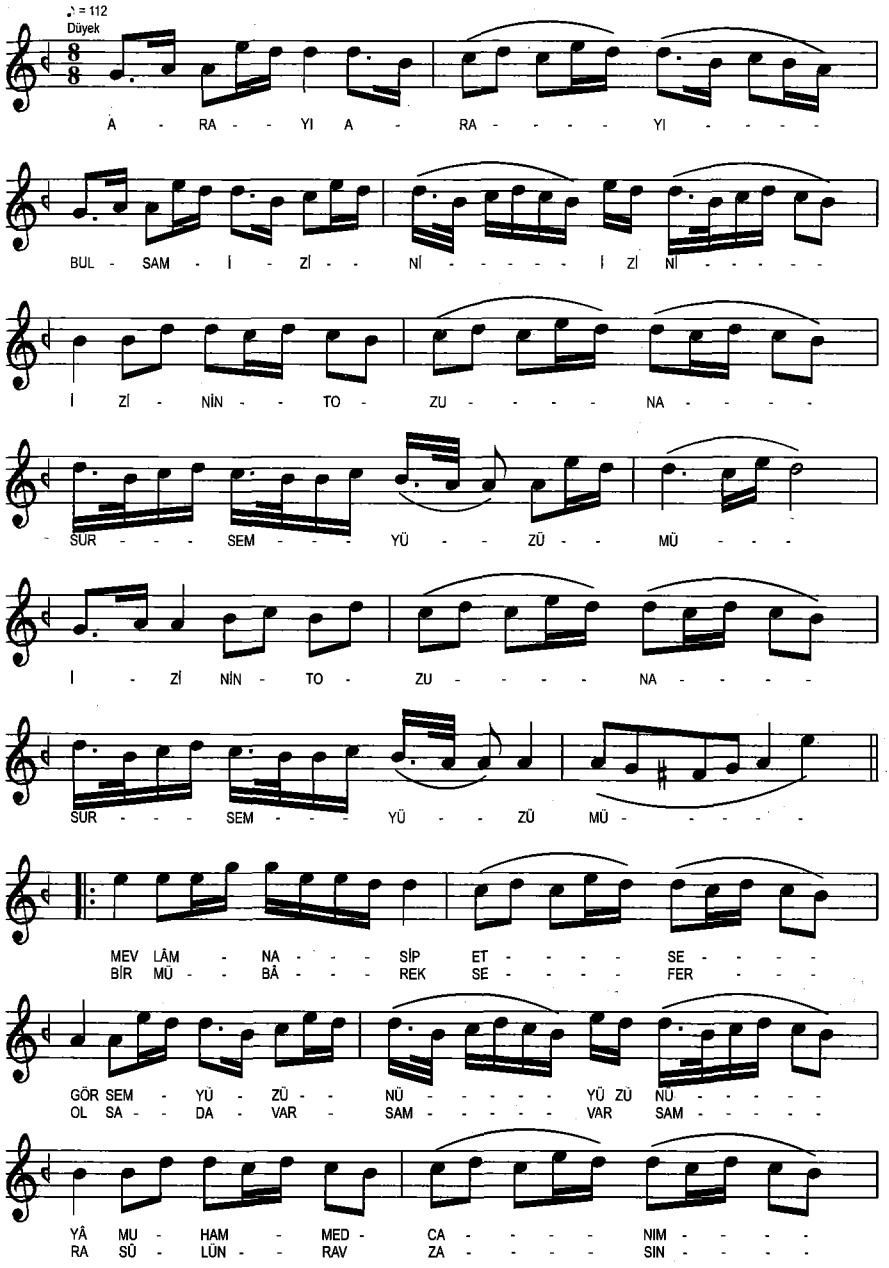

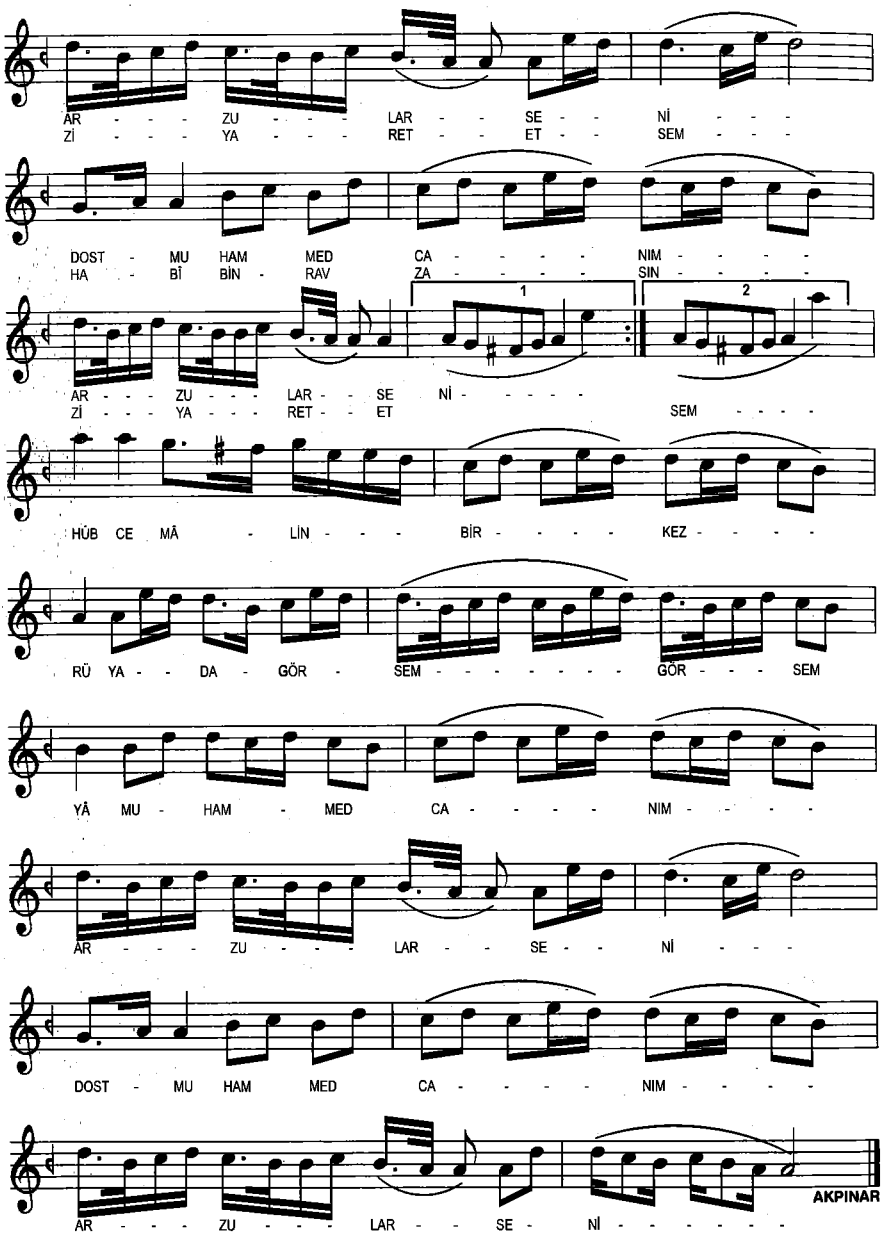
AR - - - ZU - - - LAR - - SE - - Nİ - - -
Zİ - - - YA - - - RET - - ET - - SEM - - -
DOST - MU HAM MED CA - - - - - NIM - - - -
HA - BÎ BİN - RAV ZA - - - - - SIN - - - -
1
2
AR - - - ZU - - - LAR - - SE Nİ - - - - -
Zİ - - - YA - - - RET - - ET SEM - - - -
HÛB CE MÂ - LİN - - - BİR - - - - KEZ - - - -
RÛ YA - - DA - GÖR - SEM - - - - - - - GÖR - - - SEM
YÂ MU - HAM - MED CA - - - - NIM - - - -
AR - - - ZU - - - LAR - - SE - - Nİ - - -
DOST - MU HAM MED CA - - - - - NIM - - - -
AR - - - ZU - - - LAR - - SE - Nİ - - - - - -
AKPINAR

Arayı arayı bulsam izini
İzinin tozuna sürsem yüzümü
Hak nasip eylese görsem yüzünü
Yâ Muhammed cânım arzular seni

Bir mübarek sefer olsa da gitsem
Kâ'be yollarmda tozlara batsam
Hûb cemâlin bir kez düşte seyretsem
Yâ Muhammed cânım arzular seni

Zerrece kalmadı kalbimde hile
Sıdk ile girmişem ben bu hak yola
Ebu Bekir, Ömer, Osman'da bile
Yâ Muhammed cânım arzular seni

Ali ile Hasan, Hüseyin anda
Sevdası gönülde muhabbet cânda
Yarın mahşer günü Hak divânında
Yâ Muhammed cânım arzular seni

Yunus medheyledi seni dillerde
Dillerde dillerde hem gönüllerde
Ağlayı ağlayı gurbet ellerde
Yâ Muhammed cânım arzular seni

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet UZUNGÖL

ARZUHÂL İÇİN SULTANA GELDİM

Hicâz Hümâyûn İlâhî

Güfte: Ahmed Kuddûsî
Derleyen ve Notaya Alan
Mehmet ÖZBEK

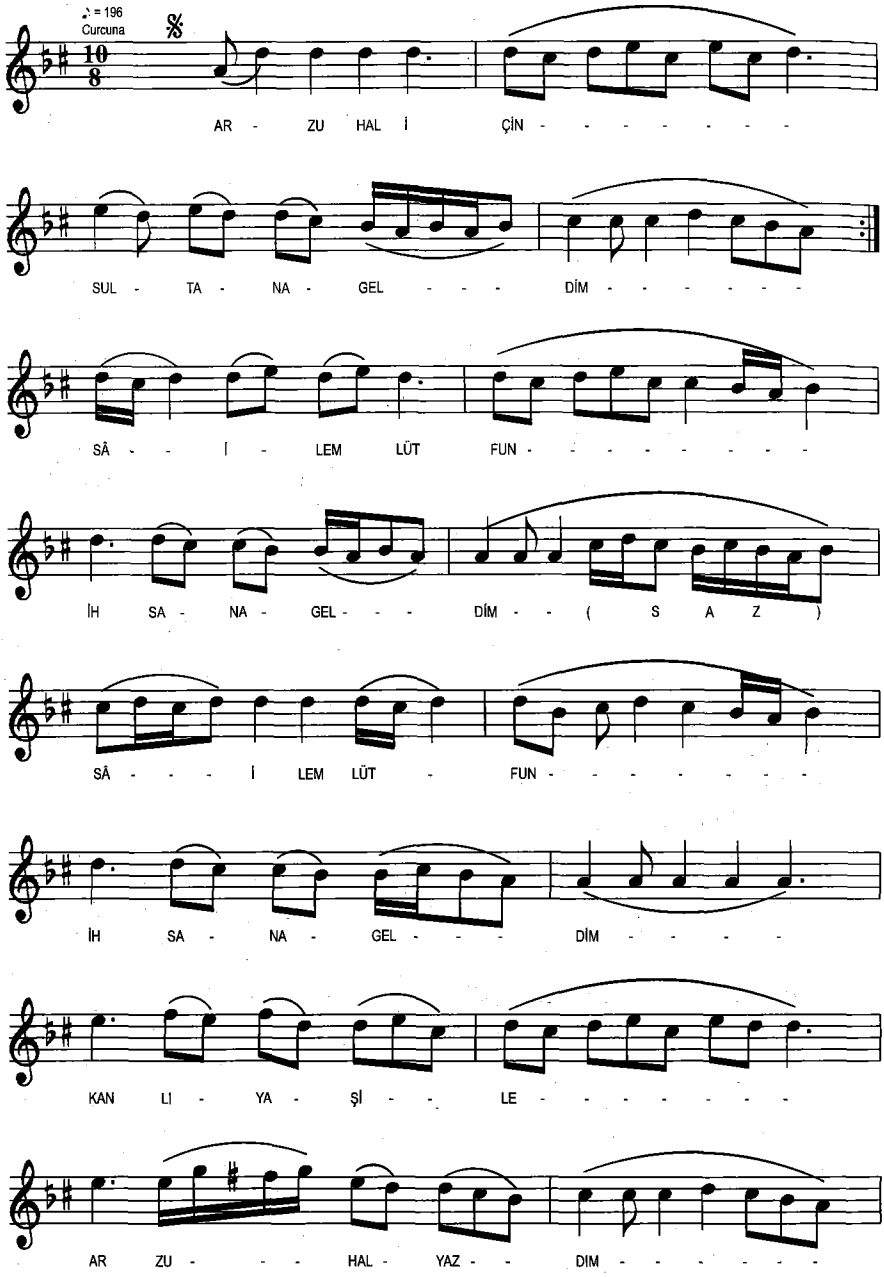

ARZUHÂL İÇİN SULTANA GELDİM - Sayfa 2

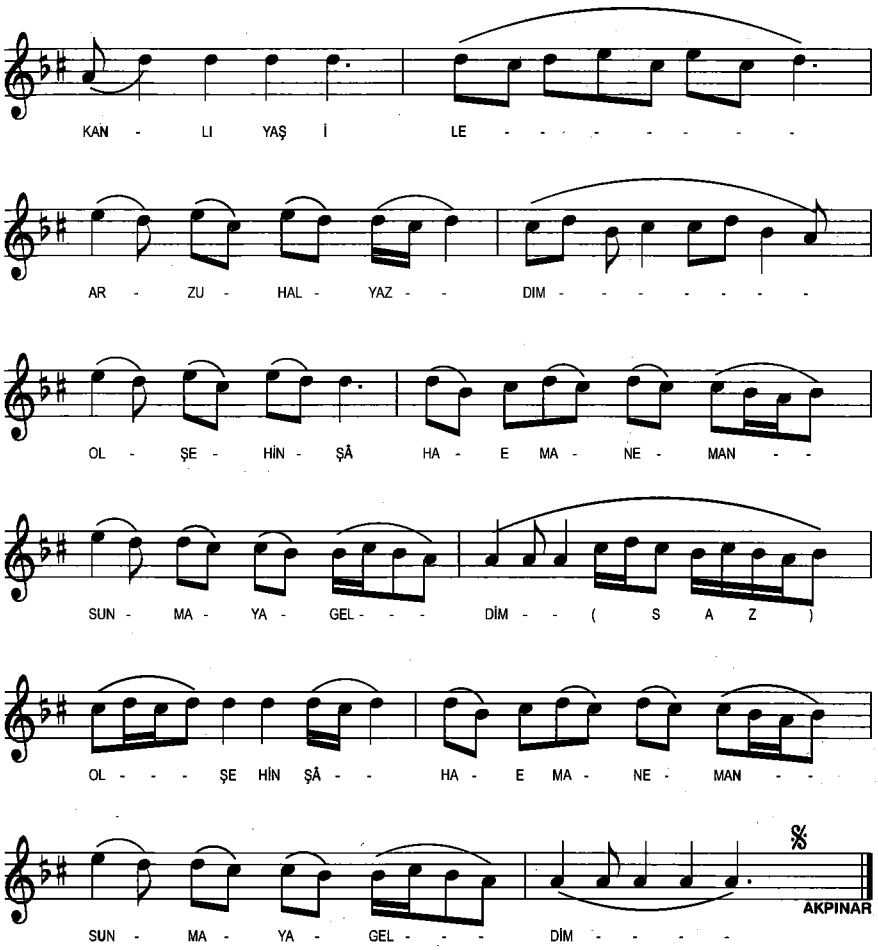

Arzuhâl için sultâna geldim
Sâilem lutfun ihsâna geldim

Kanlı yaş ile arzuhâl yazdım
Ol şehinşâha sunmaya geldim

Derd-i firâka dermân ararım
Ben ol tabîbe dermâna geldim

Cân kulağıyla hüsnünü duydum
Şem-i cemâle pervâne geldim

Bildim ki varlık perdedir Hakk'a
Ref' edip anı cânâna geldim

Sırr-ı semâyı duyunca rûhum
Bî-karar olup dönmeye geldim

Gönlüm mülevves oldu kesretle
Bahr-ı vahdette yüzmeye geldim

Bendelik eyler cümle mevcûdât
Ben de kulluğa sultâna geldim

Der ki Kuddûsî elhamdulillah
Geçtim sivâdan Yezdân'a geldim*

* Şiirdeki bazı mısralar Ahmed Kuddûsî Divanı'nda yer almamaktadır. Bkz. Mehmet Emin Eminoğlu, Hak Âşıkı Mer'aşîzâde Ahmed Kuddûsî Divanı, Ankara 1973, s. 191-192.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: M. Salih POLAT

AŞK MEYDANINDA

Segâh İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

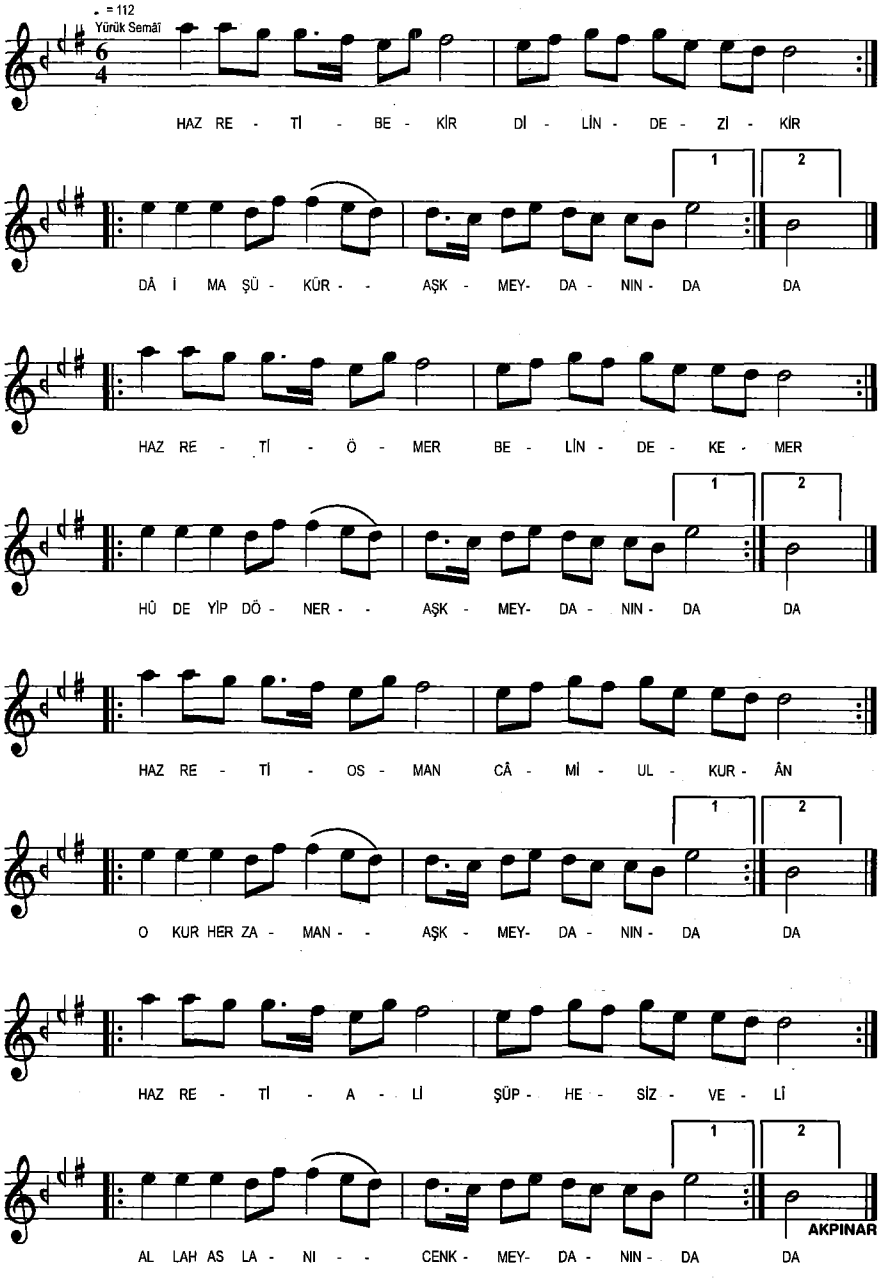

Hazret-i Bekir dilinde zikir
Dâima şükür aşk meydânında

Hazret-i Ömer belinde kemer
Hû deyip döner aşk meydânında

Hazret-i Osman câmiu'l-Kur'ân
Okur her zaman aşk meydânında

Hazret-i Ali şüphesiz velî
Allah aslanı cenk meydânında

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mahmut GÜZELGÖZ
(Tenekeci Mahmut)

AŞKIN EZELİ ÂŞIKA

Acem Aşîrân İlâhî

Güfte: Erzurumlu Emrah
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

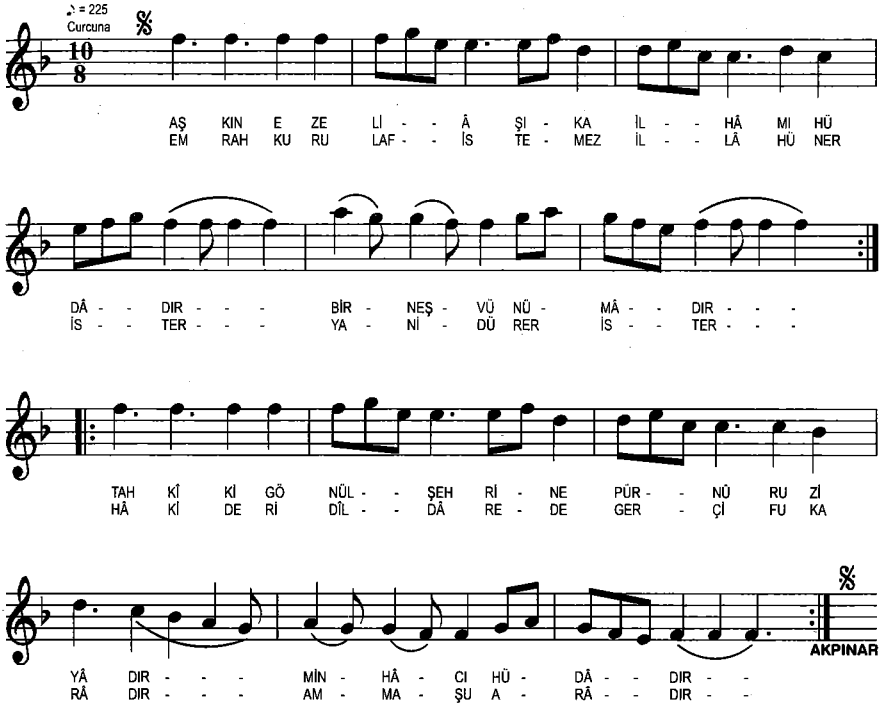

Aşkın ezeli âşıka ilhâm-ı Hüdâ'dır
Bir neşvünümâdır
Tahkik-i gönül şehrine pür nûru ziyâdır
Minhâc-ı Hüdâ'dır

Bir dil ki bilür aşk-ı hakîkat haberinden
Söyler eserinden
Elbette o dil beyt-i nazargâh-ı Hüdâ'dır
Kal ehl-i cüdâdır

Bir dilde ki var lezzet-i aşkın cevelânı
Eyler devrânı
Anın o gıdası dil-i uşşâka devâdır
Hem rûha cilâdır

Zâhid beni ta'n eyleme kim mescide gelmez
Hakk-ı râhı bilmez
Ben mu'tekifim kûşe-i meyhâne banadır
Mescid de sanadır

Vâiz bana vasfeyleme ne cennet ile hûri
Bilmem o huzûri
Âşık olanın aşkla matlûbu rızâdır
Bâkisi hebâdır

Emrah kuru laf istemez illâ hüner ister
Yani dürer ister
Hâk-i der-i dildârede gerçi fukarâdır
Ammâ şuarâdır

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mehmet ALTINGÖZ
(Şevki Hâfız)

AŞKIN İLE ÂŞIKLAR

Muhayyer İlâhî

Güfte: Âşık Yunus
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

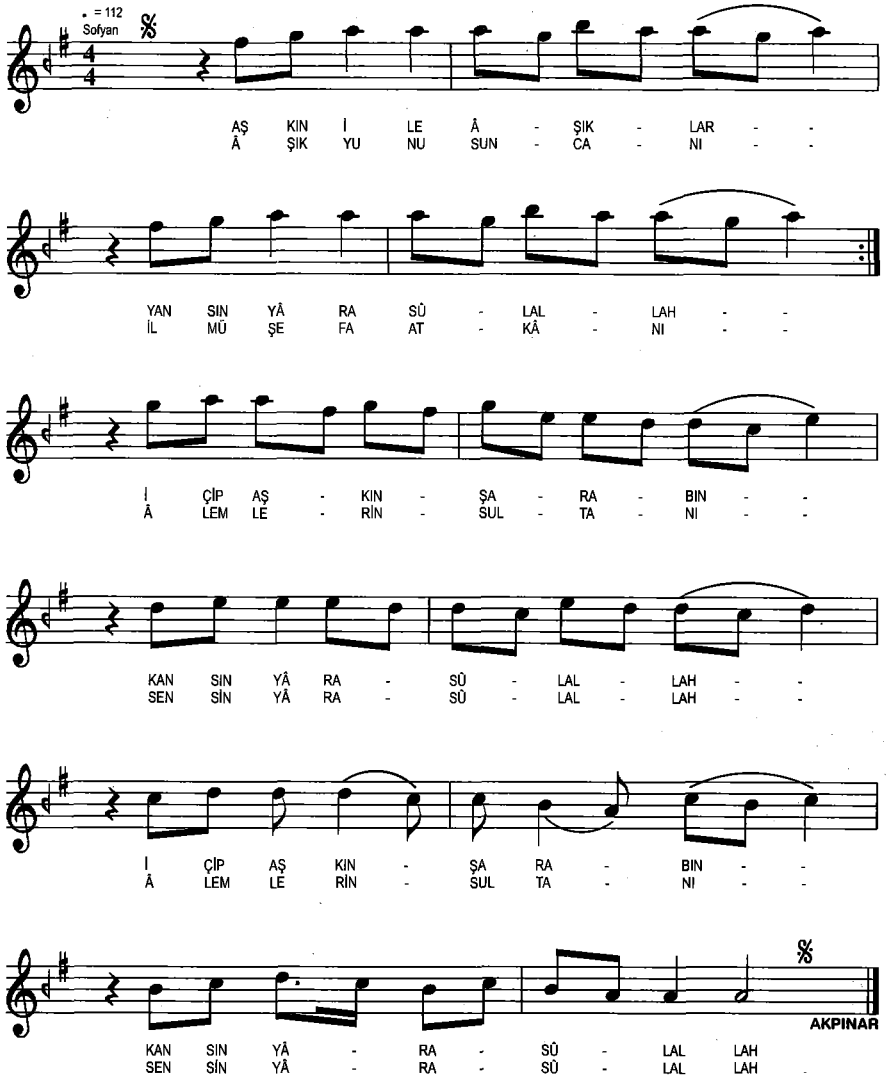

Aşkın ile âşıklar
Yansın yâ Rasûlallah
İçip aşkın şarâbın
Kansın yâ Rasûlallah

Şol seni seven kişi
Verir yoluna başı
İki cihân güneşi
Sensin yâ Rasûlallah

Şol seni sevenlere
Kıl şefâat onlara
Mü'min olan tenlere
Cânsın yâ Rasûlallah

Âşık oldum dildâre
Bülbül oldum gülzâre
Seni sevmeyen nâre
Yansın yâ Rasûlallah

Şol seni seven sübhân
Oldu kamuya sultân
Cânım yoluna kurbân
Olsun yâ Rasûlallah

Âşık Yunus'un cânı
İlm ü şefâat kânı
Âlemlerin sultânı
Sensin yâ Rasûlallah

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet UZUNGÖL

AŞKINLA BU UŞŞÂKI

Hicâz Hümâyûn İlâhî

Güfte: Zâtî Süleyman Efendi
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

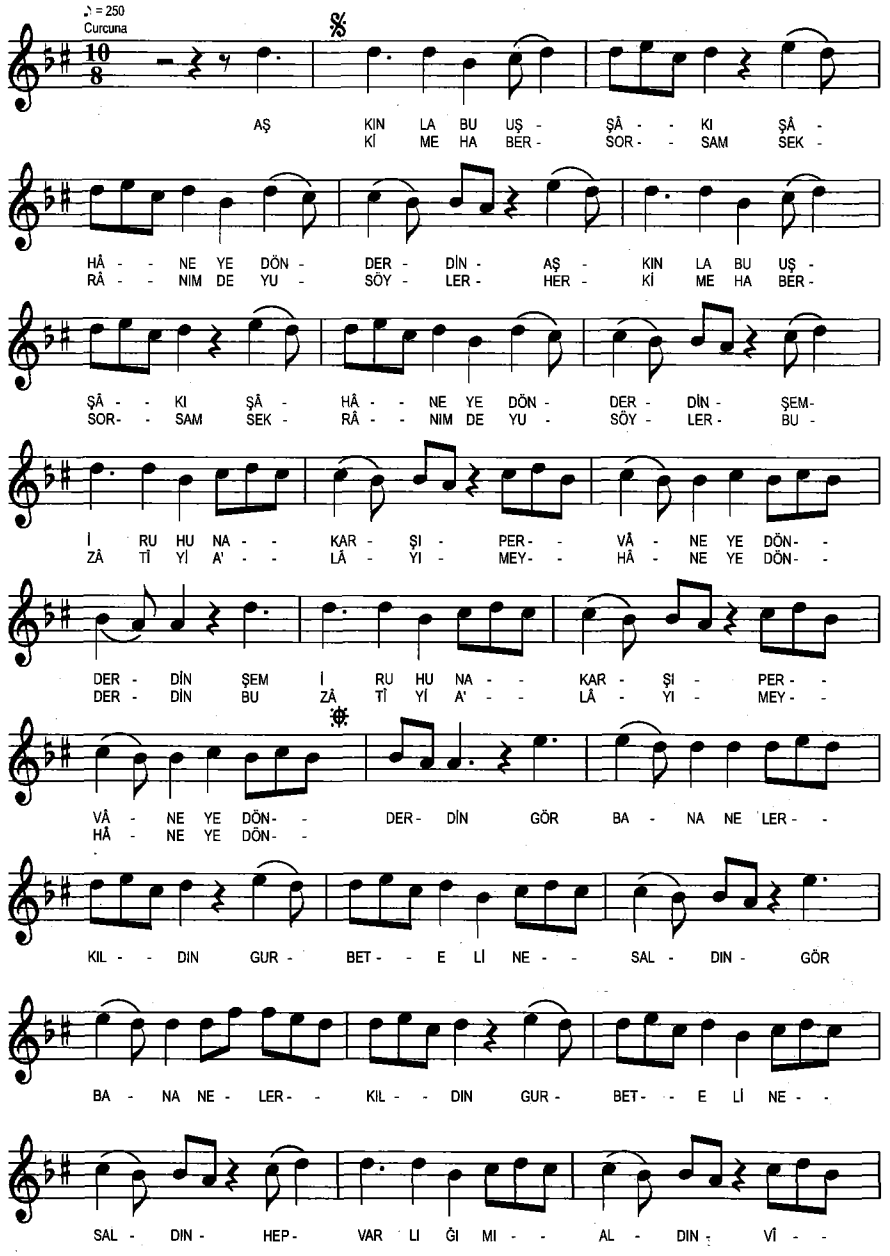

AŞKINLA BU UŞŞÂKI - Sayfa 2

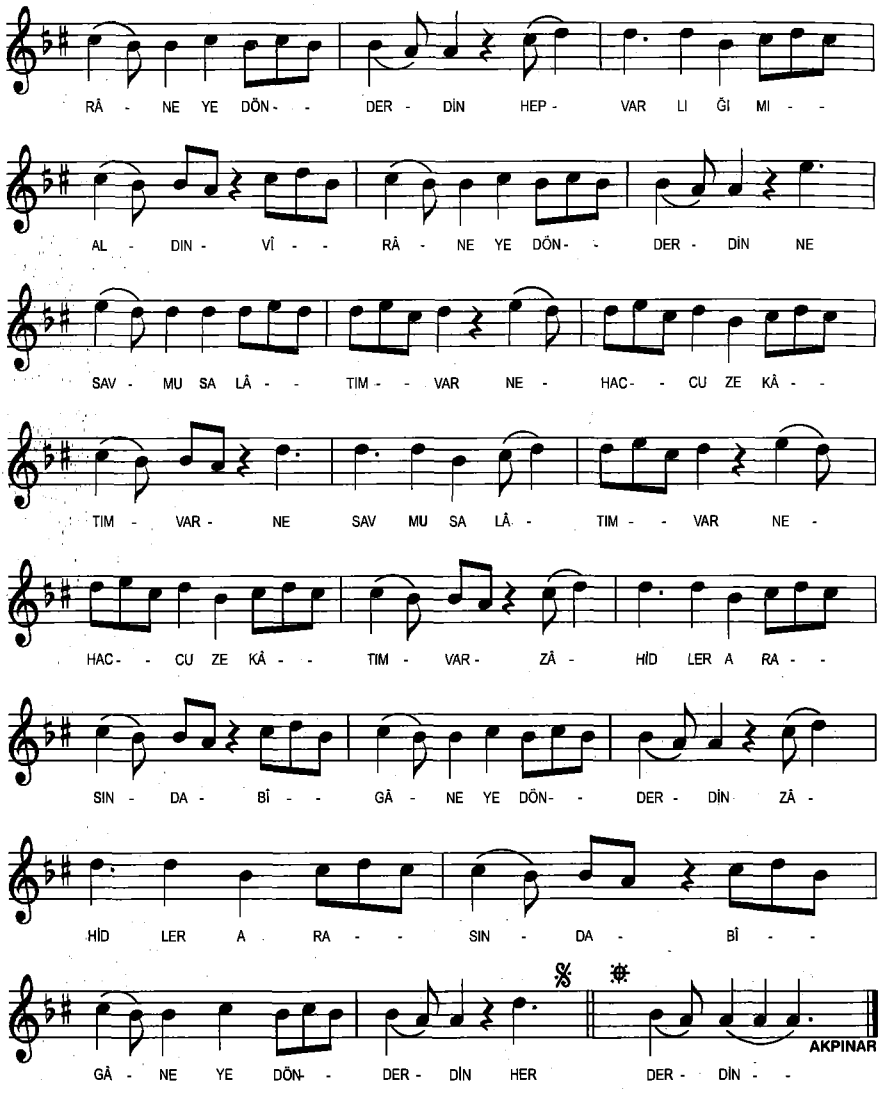

Aşkınla bu uşşâkı şâhâneye döndürdün
Şem'i ruhuna karşı pervâneye döndürdün

Bir lahza gönül sensiz ey Leylî karâr etmez
Âhir beni Mecnûn-veş dîvâneye döndürdün

Ne savm u salâtım var ne hacc u zekâtım var
Zâhidler arasında bîgâneye döndürdün

Gör bana neler kıldın gurbet iline saldın
Hep varlığımı aldın vîrâneye döndürdün

La'l-i lebini bir kez sundun bize ey sâkî
Güyâ ki ayılmaz bir mestâneye döndürdün

Her kime haber sorsam sekrânımı söylerler
Bu Zâtî-yi ednâyı meyhâneye döndürdün*

* Mehmet Arslan, Zâtî Süleyman Efendi Divanı, Sivas 1994, s. 76.

Yöresi: Şanlıurfa

AY DAHİ GÜNEŞ DAHİ

Uşşak İlâhî

Güfte: Anonim
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

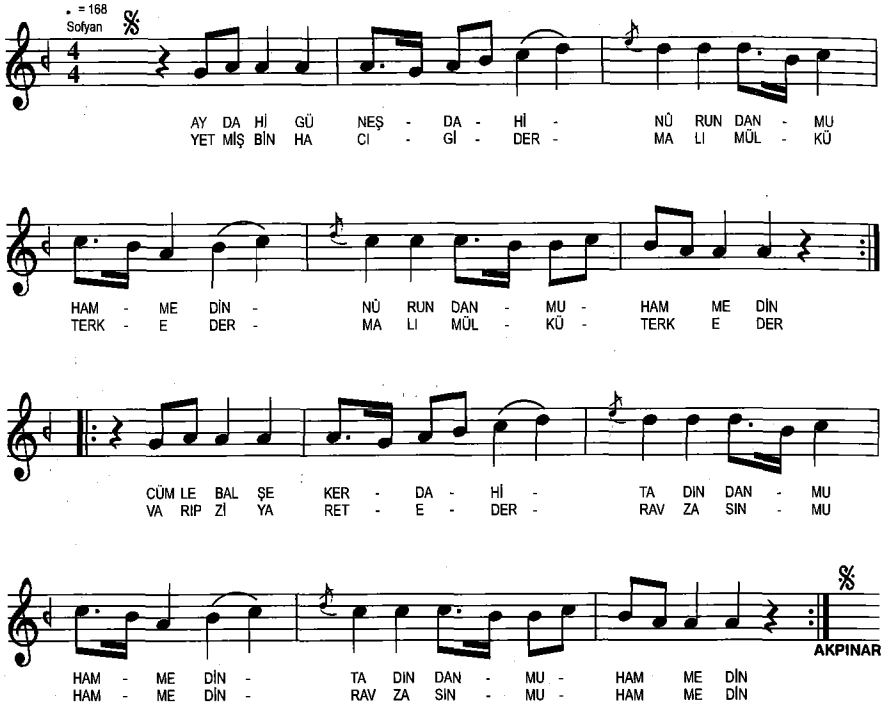

Ay dahi güneş dahi
Nûrundan Muhammed'in
Cümle bal şeker dahi
Tadından Muhammed'in

Muhammed bir denizdir
Cümle âlemi tutmuş
Evliyâlar ördeği
Gölünde Muhammed'in

Ol Meryem oğlu İsa
Sır ile göğe çıktı
Yüzbin İsa sergerdân
Vasfında Muhammed'in

Yetmiş bin hacı gider
Malı mülkü terk eder
Varıp ziyâret eder
Ravzasın Muhammed'in

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet UZUNGÖL

BEN BİR YAKUB İDİM

Hicaz İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

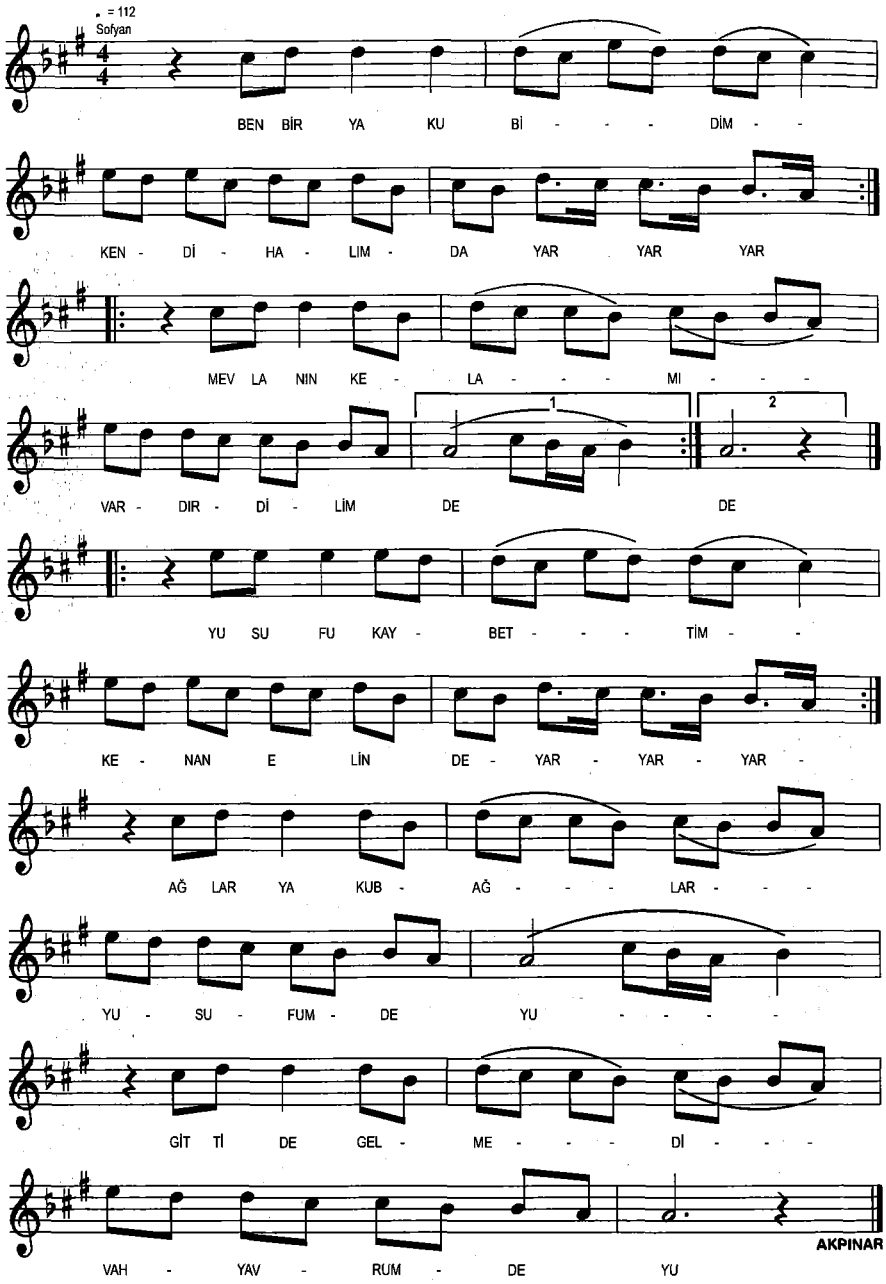

Ben bir Yakub idim kendi hâlimde
Mevla'mın kelamı vardı dilimde
Yusuf'u kaybettim Kenân elinde
Ağlar Yakub ağlar Yusuf'um deyü
Gitti de gelmedi vah yavrum deyü

Yusuf'um hocada okumaz oldu
Onun bülbül dili şakımaz oldu
Alnındaki nûra bakılmaz oldu
Ağlar Yakub ağlar Yusuf'um deyü
Gitti de gelmedi vah yavrum deyü

Bir bezirgân gelir üç aylık yoldan
Yusuf'u çıkardı kırk arşın kuydan
Hak emriyle oldu Mısır'a sultân
Ağlar Yakub ağlar Yusuf'um deyü
Gitti de gelmedi vah yavrum deyü

Cem olup geldiler Kenân'ın kurdu
Biz yemedik deyü içtiler andı
Yakub'un feryâdı arşa dayandı
Ağlar Yakub ağlar Yusuf'um deyü
Gitti de gelmedi vah yavrum deyü

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet YILMAZTAŞ

BEN BU DAĞIN AĞACIYAM

Hüseynî İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen: Yavuz TAPUCU
Notaya Alan: Yücel PAŞMAKÇI

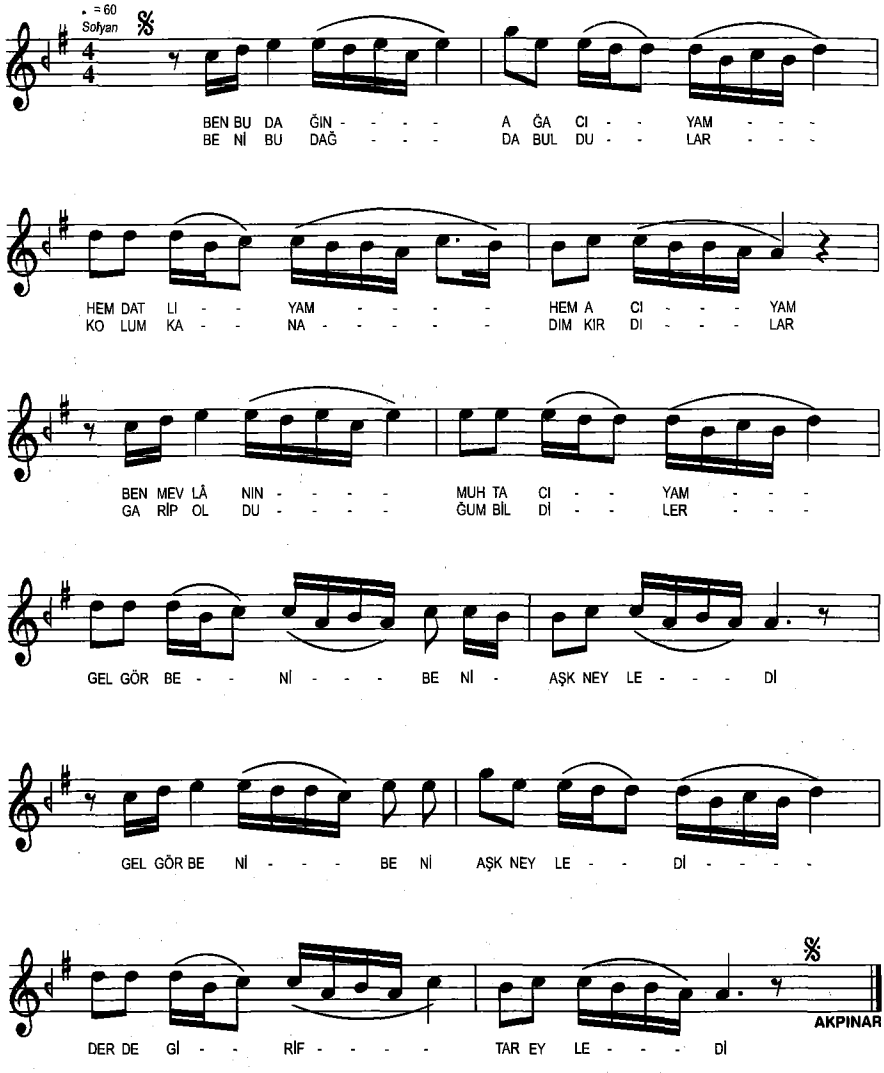

Ben bu dağın ağacıyam
Hem tatlıyam hem acıyam
Ben Mevlânın muhtacıyam
Gel gör beni aşk neyledi
Derde giriftâr eyledi

Beni bu dağda buldular
Kolum kanadım kırdılar
Garib olduğum bildiler
Gel gör beni aşk neyledi
Derde giriftâr eyledi

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mahmut GÜZELGÖZ
(Tenekeci Mahmut)

BİLENLER VECH-İ CÂNÂNI

Hicaz İlâhî

Güfte: Niyâzî Mısrî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

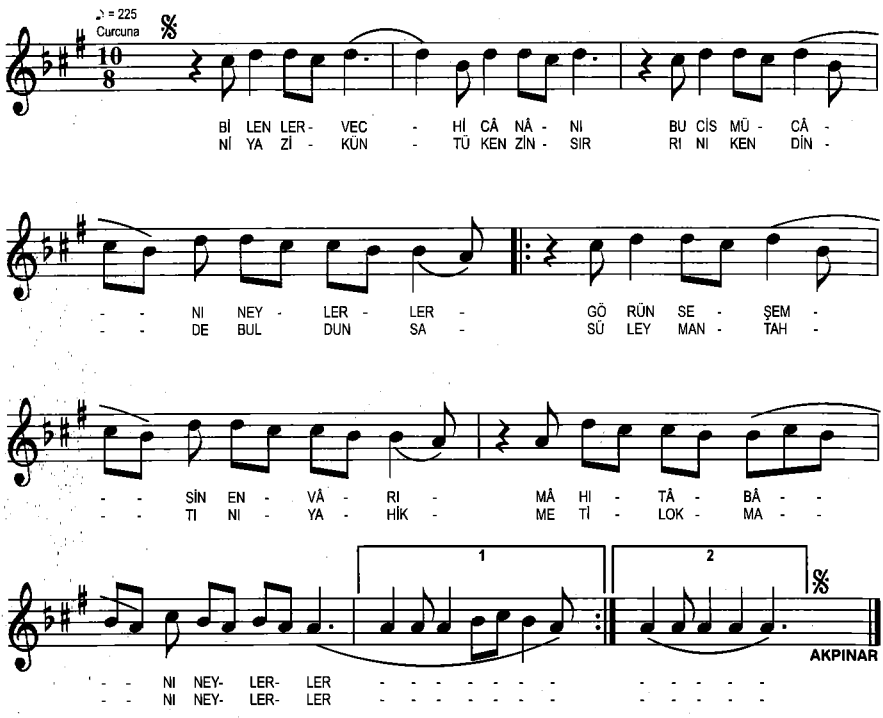

Bilenler vech-i cânânı bu cism ü cânı neylerler
Görünse şemsin envârı mâh-ı tâbânı neylerler

Bugünkü cennet-i irfâna dâhil olsalar uşşâk
Yarınki va'd olan hûri veyâ gılmânı neylerler

Bugün âmâ olan yarın dahi âmâ olur elbet
Açа gör cân gözün kim bî-basar nâdânı neylerler

Gönül duymazsa vicdân ile Allâh'ı hakîkatçe
Mücerred dildeki ilmi veyâ irfânı neylerler

Ne hâsıl şol ibâdetten riyâ ucub ola anda
Gider şirki gönülden Hakk'a kim tuğyânı neylerler

Salât-ı ehl-i irfân kıblesidir "semme vechullâh"
O veche kul olanlar tâat-i noksânı neylerler

Niyâzî "küntü kenz" in sırrım kendinde buldunsa
Süleymân tahtını yâ hikmet-i Lokmân'ı neylerler*

* Kenan Erdoğan, Niyâzî-i Mısrî Dîvânı, Anakara 1998, s. 72.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Celal ÇİRİŞ

BİR GÜZELİN MEFTUNUYAM

Hüseynî İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

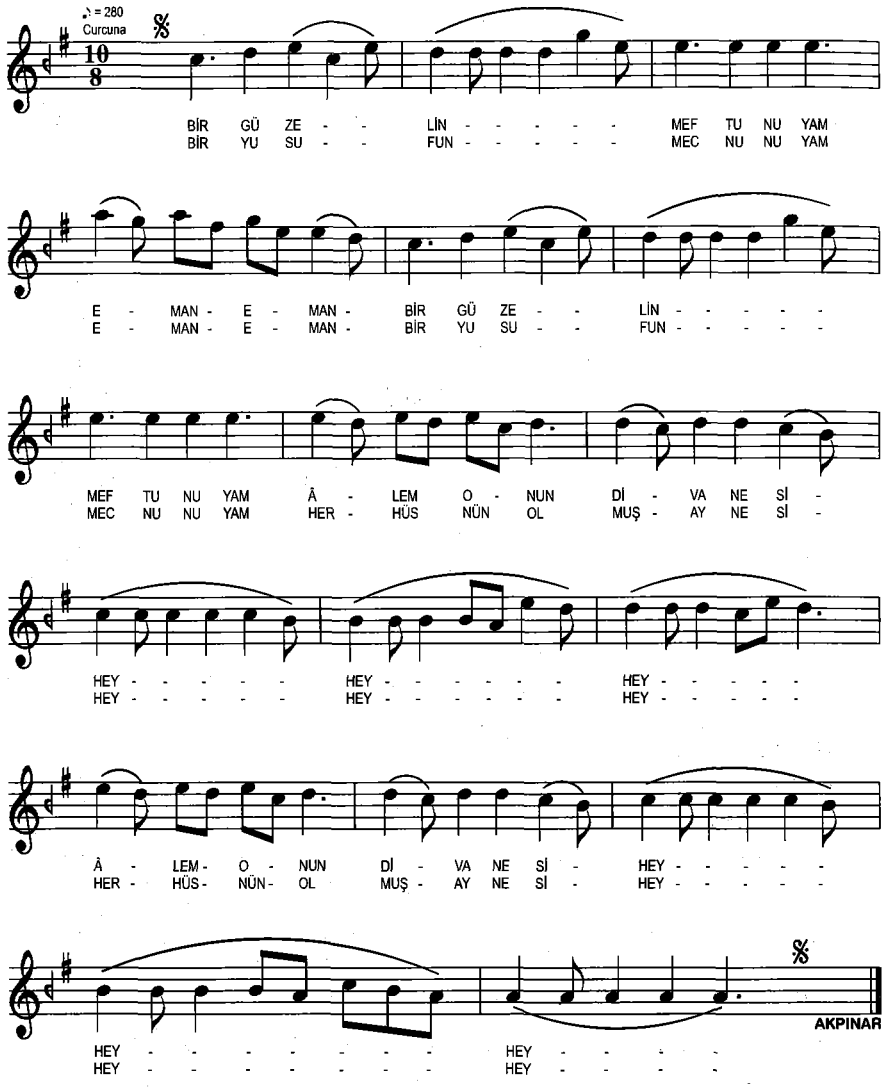

Bir güzelin meftûnuyam
Âlem onun dîvânesi
Bir Yusuf'un mecnûnuyam
Her hüsnün olmuş âynesi

Ol yüzden cevreder felek
Ol göze âşıktır melek
Şem'i yanar tâ haşredek
Sûzân olur pervânesi

Sundu ol câmı her kime
Âşıkam Ahmed ismine
Kurbânem onun vasfına
Oldu ebed mestânesi

Muhammed diridir ölmez
Tâze güldür her giz solmaz
Anı seven mahrûm kalmaz
Cânım onun kurbânesi

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil UZUNGÖL
(Halil Hâfız)

BU AŞK BİR BAHR-İ UMMÂNDIR

Sabâ İlâhî

Güfte: Seyyid Seyfullah
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

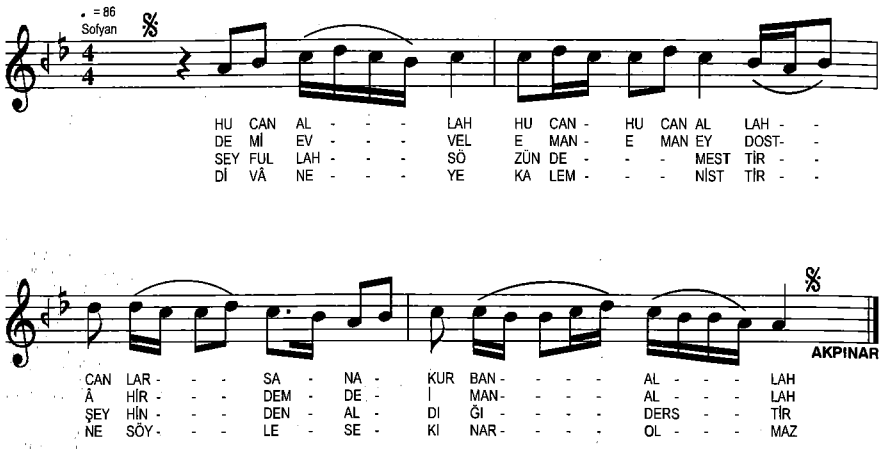

Bu aşk bir bahr-i ummândır
Buna hadd ü kenar olmaz
Delilim sırr-ı Kur'ân'dır
Bunu bilende âr olmaz

Hû cân Allah hû cân hû cân Allah
Cânlar sana kurbân Allah
Dem-i evvel aman aman hey dost
Âhir demde îmân Allah

Eğer âşık isen yâre
Sakın aldanma ağyâre
Düş İbrahim gibi nâre
Bu gülşende yanar olmaz

Hû cân Allah hû cân hû cân Allah
Cânlar sana kurbân Allah
Dem-i evvel aman aman hey dost
Âhir demde îmân Allah

Seyfullah sözünde mestdir
Şeyhinden aldığı derstir
Divâneye kalem nistdir
Ne söylese kınar olmaz

Hû cân Allah hû cân hû cân Allah
Cânlar sana kurbân Allah
Dem-i evvel aman aman hey dost
Âhir demde îmân Allah*

* Eserin icrası anonim olan nakarat ile başlamaktadır.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet UZUNGÖL

BÜLBÜL GÜLÜN HARMANI

Sabâ İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

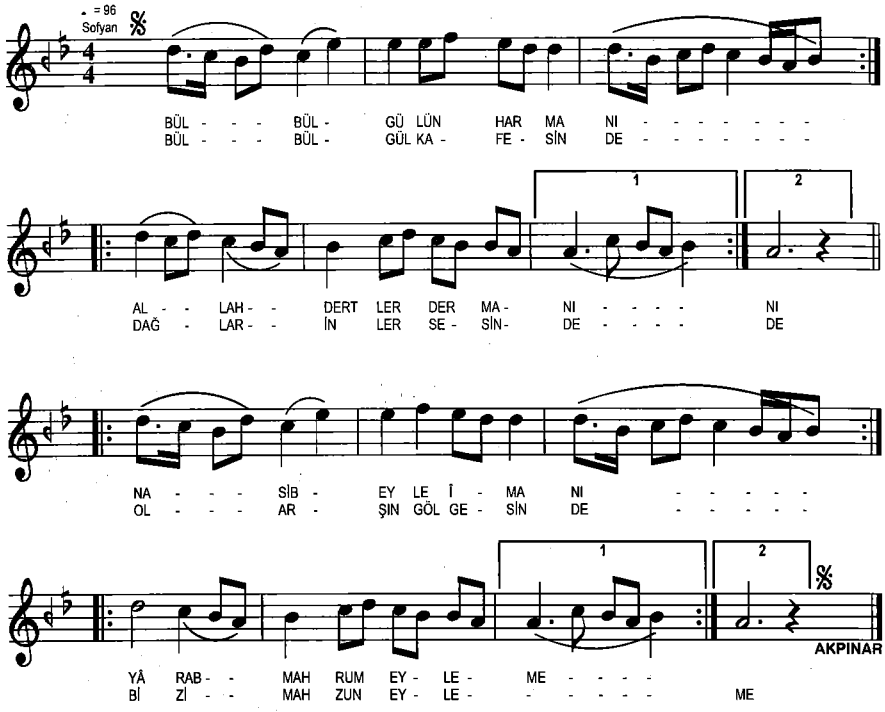

Bülbül gülün harmanı
Allah dertler dermânı
Nasib eyle îmânı
Allah mahrûm eyleme
Bizi mahzûn eyleme

Bülbül gül kafesinde
Dağlar inler sesinde
Ol arşın gölgesinde
Allah mahrûm eyleme
Bizi mahzûn eyleme

Bülbül gülü havada
Ellerimiz duada
Şol Cennet-i a'lâda
Allah mahrûm eyleme
Bizi mahzûn eyleme

Bülbül bülbülün genci
Akıt gözünden inci
Yâ Rab etme zârinci
Allah mahrûm eyleme
Bizi mahzûn eyleme

Bülbül daşta ne gezer
Kalem kaşta ne gezer
Şeyhi kâmil olanın
Aklı başta ne gezer

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet UZUNGÖL

CÂN U DİLDE

Hüseynî İlâhi

Güfte: Erzurumlu İbrahim Hakkı
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

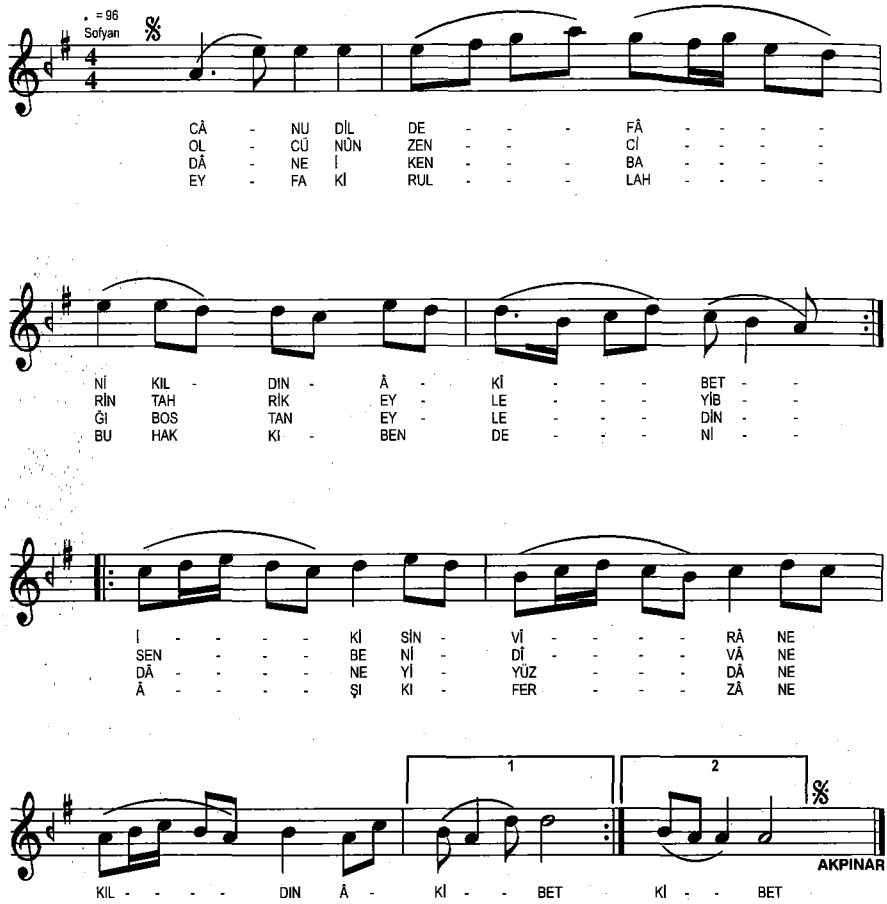

Cânu dilde fâni ettin âkibet
İkisin vîrâne ettin âkibet

Ol cünûn zencirin tahrik eyleyüp
Sen beni dîvâne ettin âkibet

Dâneyi bîçâre idim zîr-i hâk
Hâkı hem kâşâne ettin âkibet

Dâne iken bağı bostan eyledin
Dâneyi yüz dâne kıldın âkibet

Sâki-i gülzâra cânsın dembedem
Gönlümü meyhâne ettin âkibet

Ey Fakirullah bu Hakkı bendeni
Âşık-ı ferzâne ettin âkibet*

* Erzurumlu İbrahim Hakkı, Divan-ı İbrahim Hakkı, İstanbul 1977, s. 54.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Osman AYDIN (Dede Osman)

CÂNÂ BİZİM ESRÂRIMIZ

Acem Aşîrân İlâhî

Güfte: Urfalı Şâir Abdi
Derleyen ve Notaya Alan Dr. Hüseyin AKPINAR

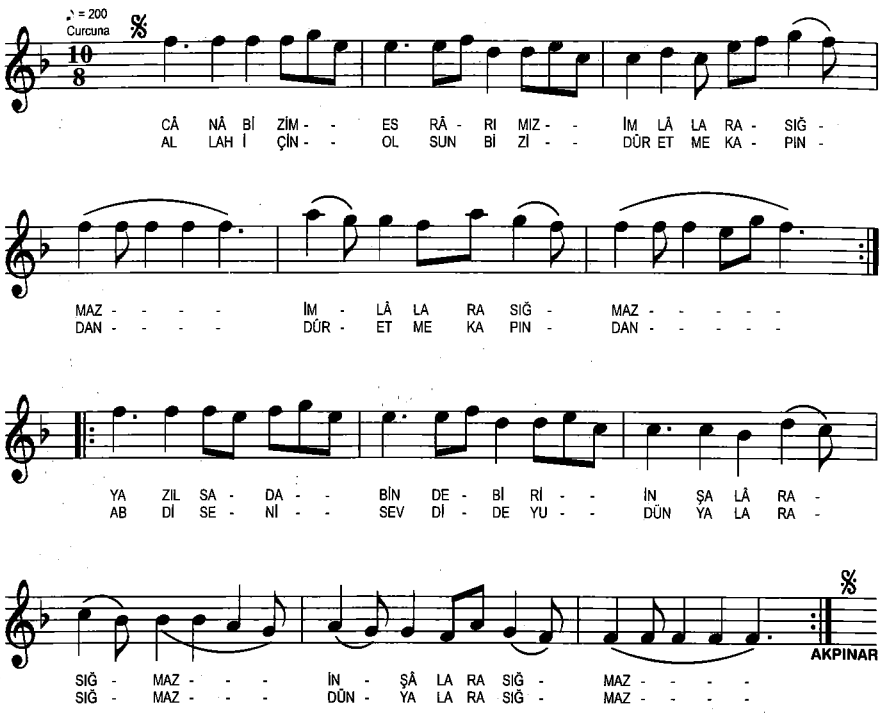

Cânâ bizim esrârımız imlâlara sığmaz
Yazılsa da binde biri inşâlara sığmaz

Hasretle akar tâ geceler dîde-i aşkım
Bir katredir amma yedi deryâlara sığmaz

Bu hikmeti bilmez misin ey sofi-i saloz
Bir kalbe sığan var olan eşyâlara sığmaz

Âşıkta olan derd-i meşakkat gam-ı mihnet
Neşr olsa eğer köy ile sahrâlara sığmaz

Allah için olsun bizi dûr etme kapından
Abdi seni sevdi deyü dünyalara sığmaz*

* Mehmet Emin Ertan, Urfalı Şair Abdi, Şanlıurfa 1997, s. 232.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet UZUNGÖL

CÂNÂ BİZİM ESRÂRIMIZ

Hüseynî İlâhî

Güfte: Urfalı Şâir Abdi
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

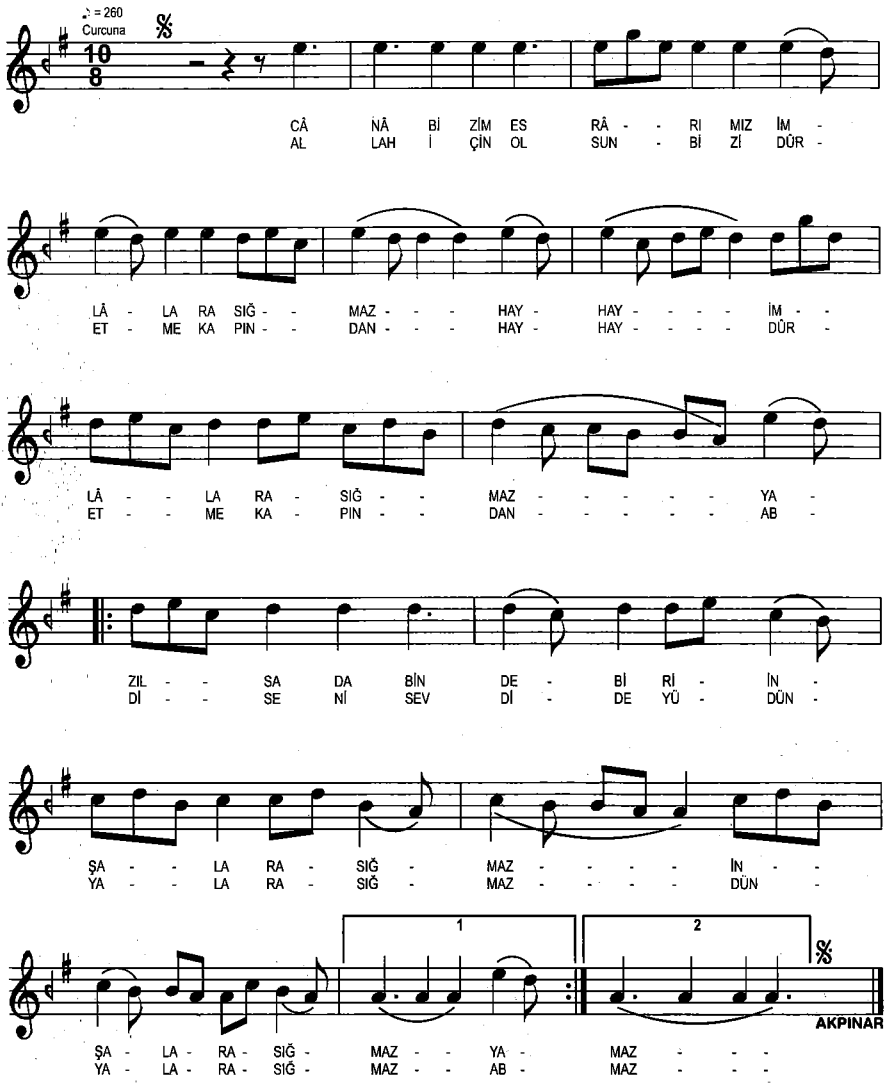

Cânâ bizim esrârımız imlâlara sığmaz
Yazılsa da binde biri inşâlara sığmaz

Hasretle akar tâ geceler dîde-i aşkım
Bir katredir amma yedi deryâlara sığmaz

Bu hikmeti bilmez misin ey sofi-i saloz
Bir kalbe sığan var olan eşyâlara sığmaz

Âşıkta olan derd-i meşakkat gam-ı mihnet
Neşr olsa eğer köy ile sahrâlara sığmaz

Allah için olsun bizi dûr etme kapından
Abdi seni sevdi deyü dünyalara sığmaz*

* Ertan, Urfalı Şair Abdi, s. 232.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Nuri BAŞARAN
(Nuri Hâfız)

CÂNÂN İLİNİN GÜLLERİ

Sabâ İlâhî

Güfte: Şemseddin Sivâsî (Şemsî)
Derleyen ve Notaya Alan
M. Mercan ÖZKAN

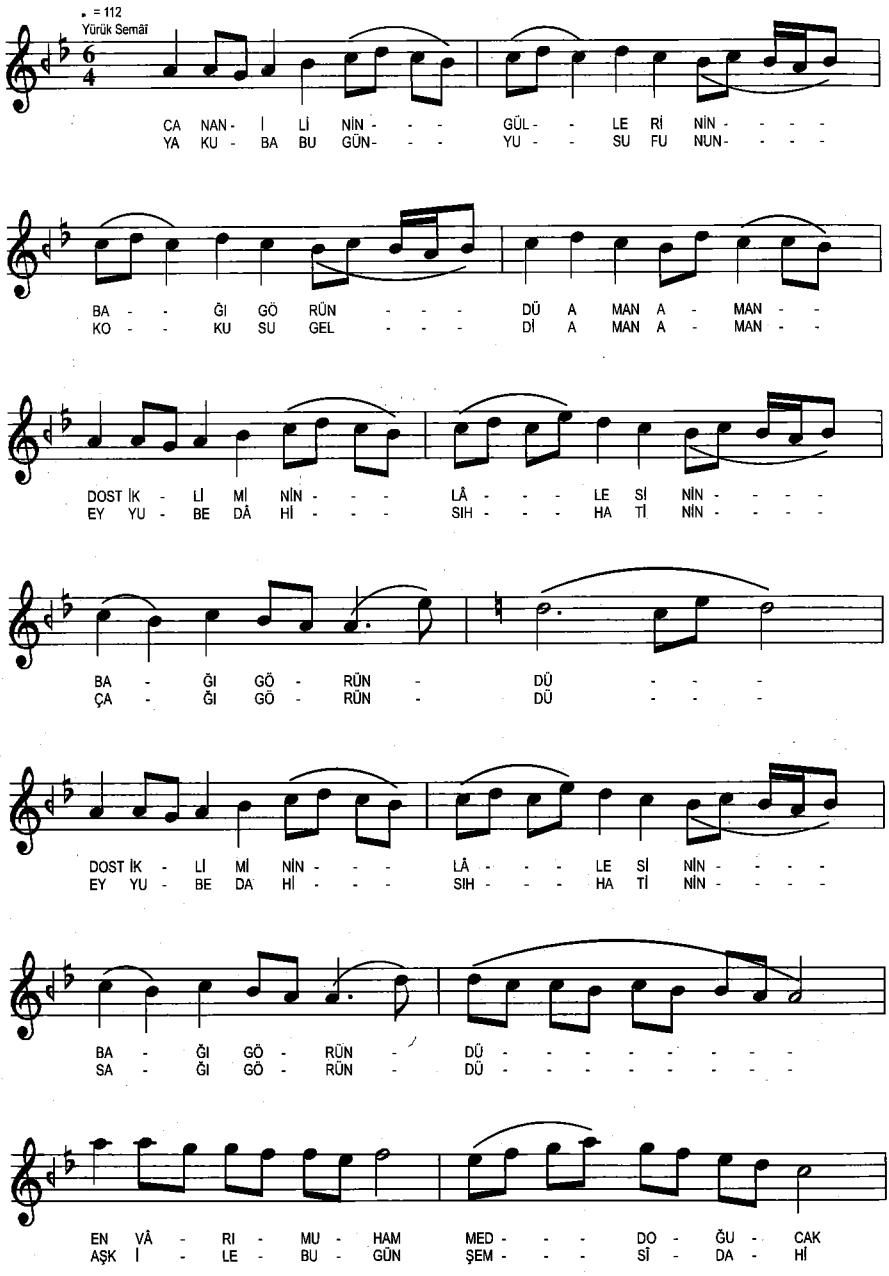

CÂNÂN İLİNİN GÜLLERİ - Sayfa 2

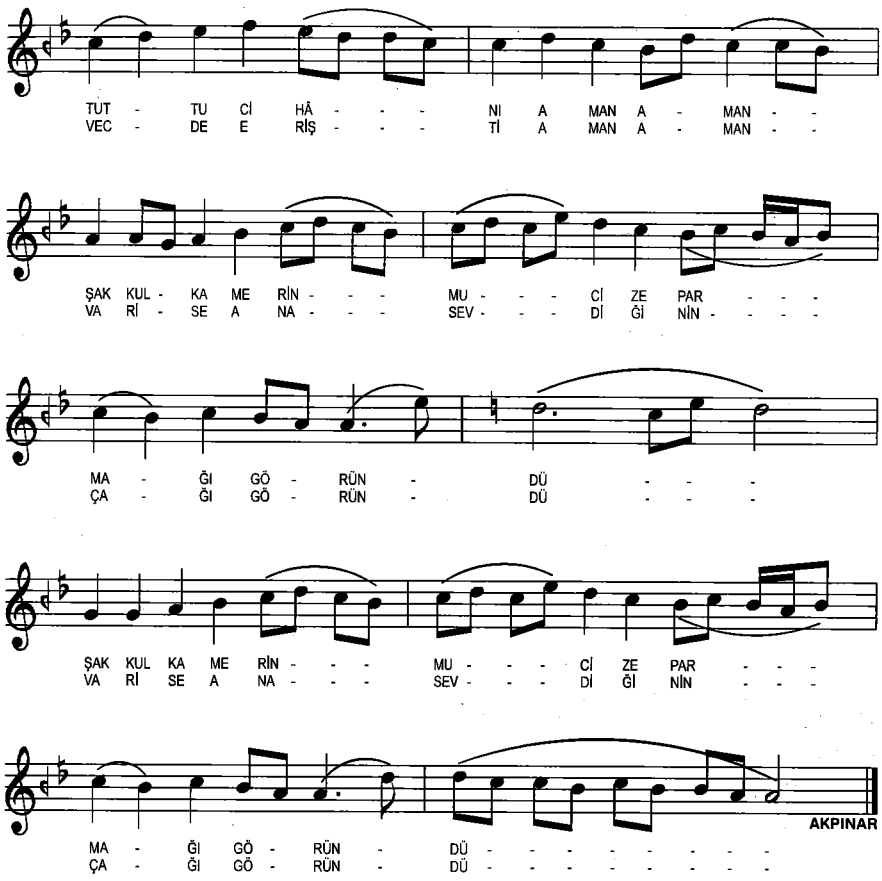

Cânân ilinin güllerinin bağı göründü
Dost ikliminin lâlesinin dağı göründü

Envâr-ı Muhammed doğıcak tuttu cihânı
Şakkü'l-kamerin mu'cize parmağı göründü

Kaygu gecesi geçti kamu kalmadı korku
Vuslat deminin gündüzünün ağı göründü

Yakub'a bugün Yusuf'unun kokusu geldi
Eyyub'a dahi sıhhatinin çağı göründü

Dîl hastalarm derdine dermanı erişti
Varise hayat âbının ırmağı göründü

Aşk ile bugün Şemsî dahi vecde erişti
Vârise hayat âbının ırmağı göründü

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: İbrahim KARATAŞ
(Şıh İbrahim)

ÇUM BAĞDADE

Nevâ İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

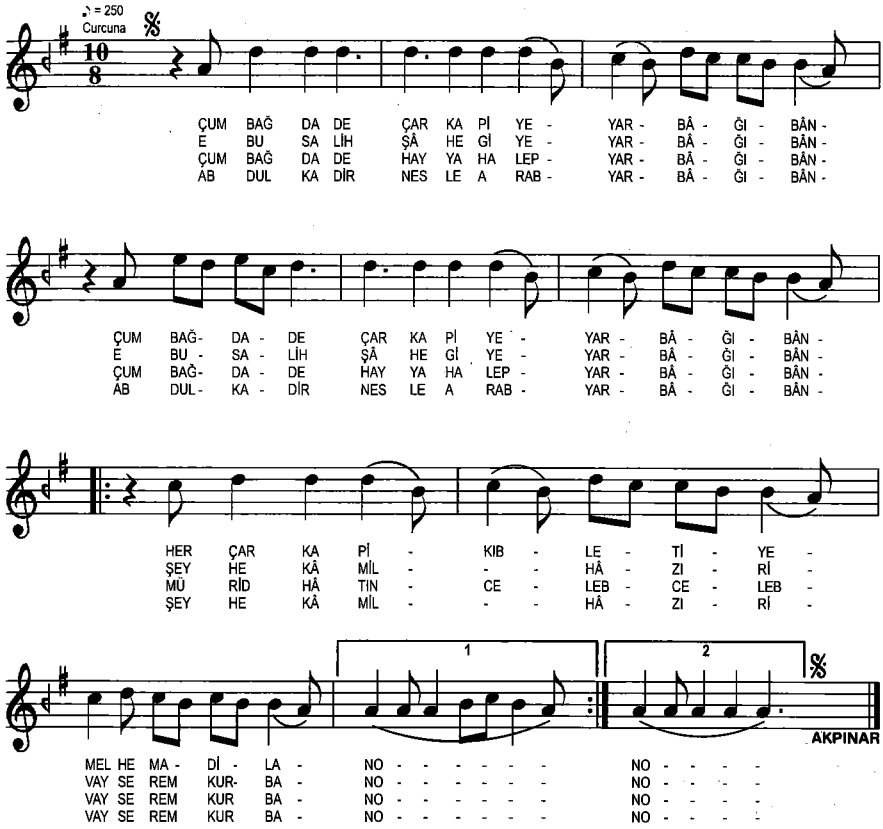

Çum Bağdade çar kapiye yar bâğıbân
Her çar kapi kıbletiye melhema dilano
Ebu Salih şâhe giye yar bâğıbân
Şeyhi kâmil hâzıri vay serem kurbano

Çum Bağdade peşe çeme yar bâğıbân
Helek Arab yek Aceme vay serem kurbano
Abdülkadir ser askere yar bâğıbân
Şeyhi kâmil hâzıri vay serem kurbano

Çum Bağdade hayya Halep yar bâğıbân
Mürid hâtın celeb celeb vay serem kurbano
Abdülkadir nesla Areb yar bâğıbân
Şeyhi kâmil hâzıri vay serem kurbano

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Osman Aydın
(Dede Osman)

DAHÎLEK YÂ RASÛLALLAH

Hicaz İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

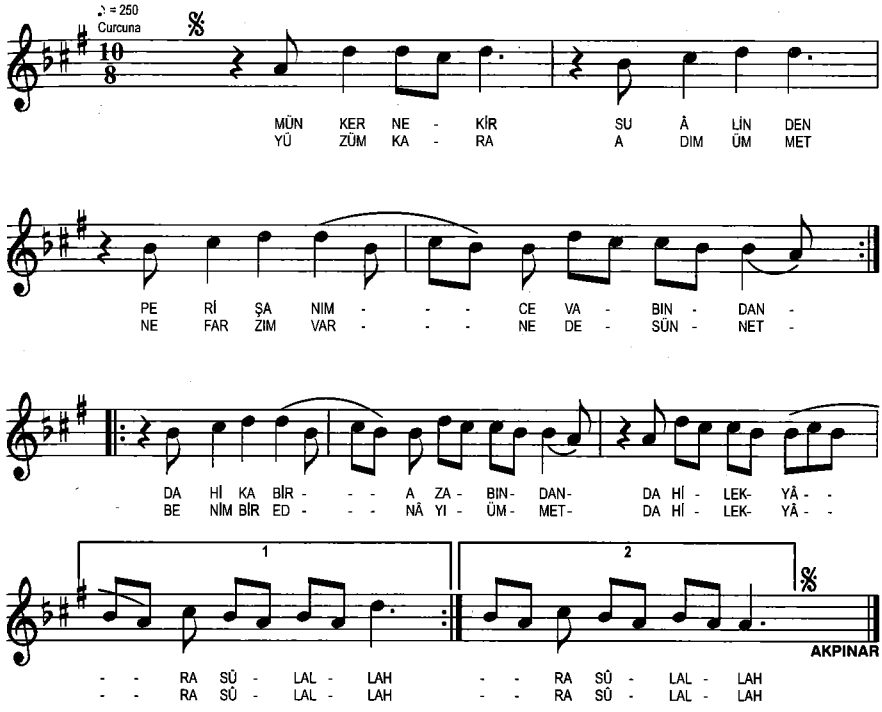

Münker Nekir suâlinden
Perişânım cevabından
Dahi kabir azabından
Dahîlek yâ Rasûlallah

Yüzüm kara adım ümmet
Ne farzım var ne de sünnet
Benim bir ednâ-yı ümmet
Dahîlek yâ Rasûlallah

Kebâir bahrine daldım
Dahîlek yâ Rasûlallah
Esîr-i bî emân kıldım
Dahîlek yâ Rasûlallah

Aman bu nefs-i emmâre
Beni gark eyledi nâre
Nasıl varam o Cebbâr'a
Dahîlek yâ Rasûlallah

Bi hakkı leyletü'l-mi'râc
Ki sensin âleme sertâc
Umar senden geda muhtaç
Dahîlek yâ Rasûlallah

Hakkıyla eyleyip mevlûd
Olursun âleme maksûd
Adın Ahmed özün Mahmud
Dahîlek yâ Rasûlallah

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Abdulkadir HANLI

DEMBEDEM GÜLŞENDE

Hüseynî İlâhî

Güfte: Hâfız
Derleyen ve Notaya Alan
M. Mercan ÖZKAN

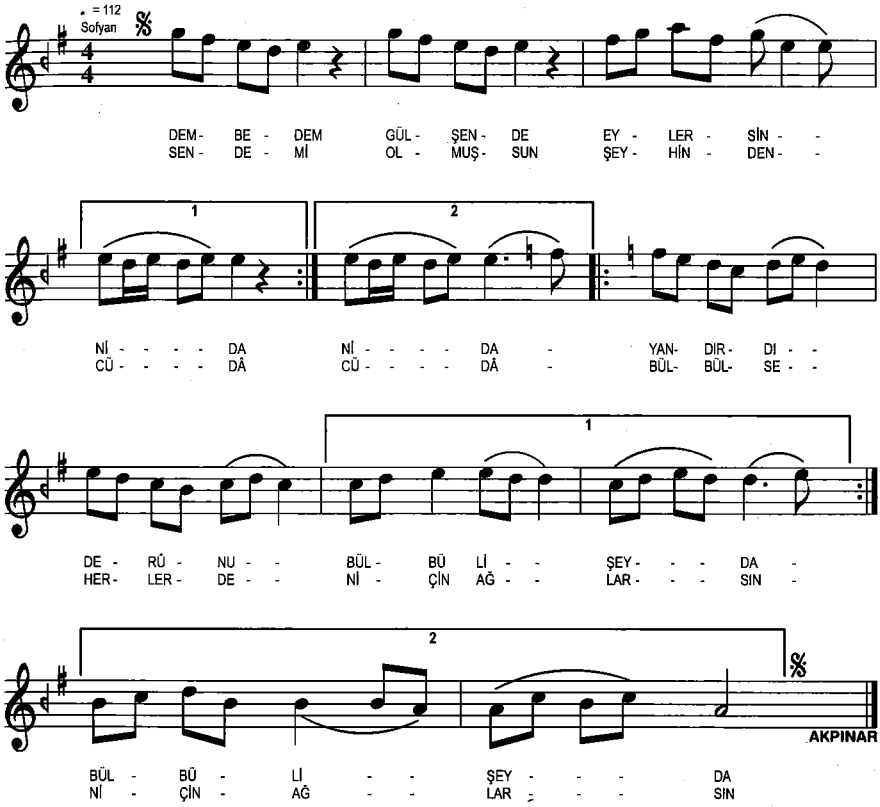

Dembedem gülşende eylersin nidâ
Yandırdın derûnu bülbül-i şeydâ
Sende mi olmuşsun yârinden cüdâ
Bülbül seherlerde niçin ağlarsın
Şu garip sinemi niçin dağlarsm

Cânân ellerinden habermialdın
Âh-ı firkat ile sinemi deldin
Allah'ın yolunda delimi oldun
Bülbül seherlerde niçin ağlarsın
Şu garip sinemi niçin dağlarsın

Dervişler tevhidde göz yaşı döker
Mest olur Allah deyü boynunu büker
Bülbül o gül için ne çile çeker
Bülbül seherlerde niçin ağlarsın
Şu garip sinemi niçin dağlarsm

Hâfız bülbül gibi her seher yatma
Lafza-i celâli kalbinden atma
Sa'yeyle geceler gaflette yatma
Bülbül seherlerde niçin ağlarsın
Şu garip sinemi niçin dağlarsm

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Akif BAYBOSTANCI (Akif Hoca)

DEMBEDEM GÜLŞENDE

Muhayyer İlâhî

Güfte: Hâfız
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

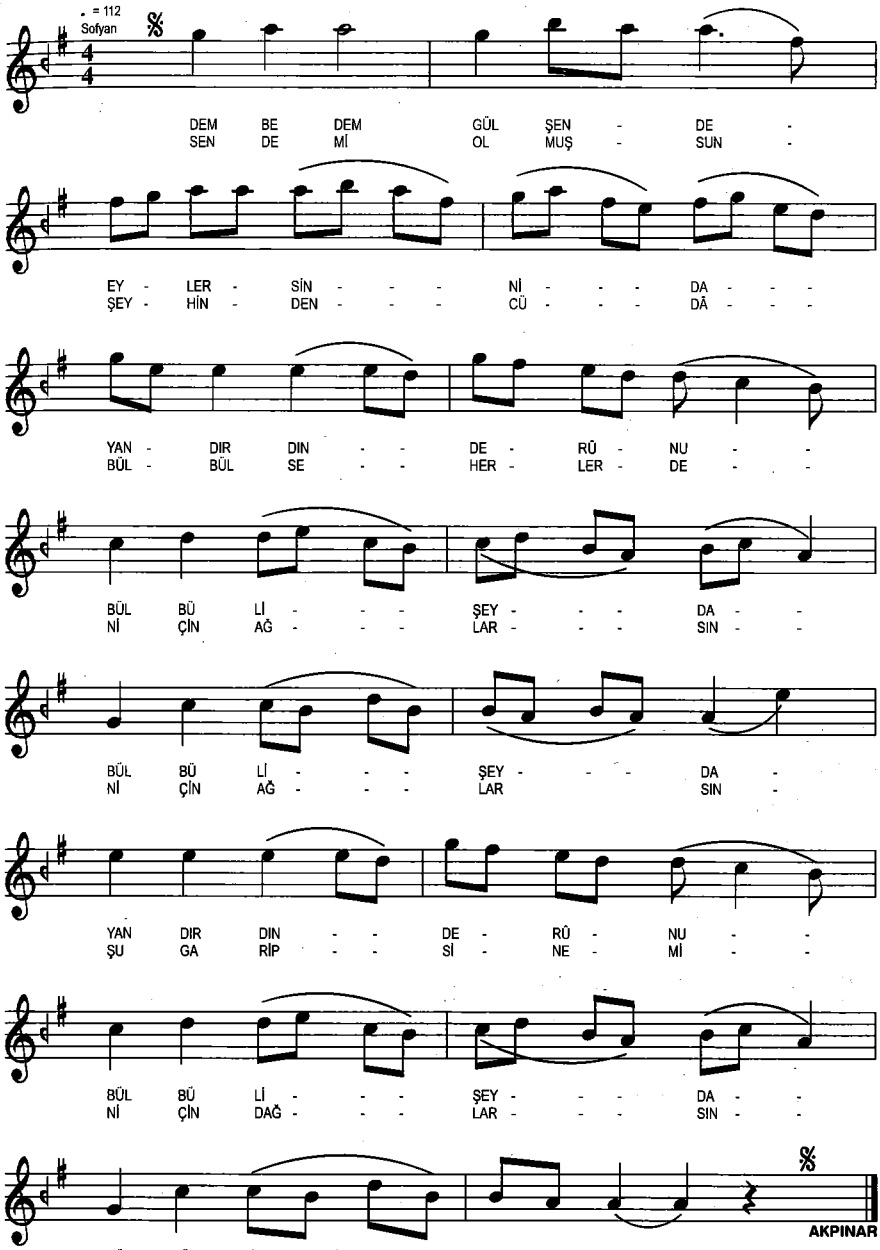

Dembedem gülşende eylersin nidâ
Yandırdın derûnu bülbül-i şeydâ
Sende mi olmuşsun yârinden cüdâ
Bülbül seherlerde niçin ağlarsın
Şu garip sinemi niçin dağlarsın

Cânân ellerinden habermialdın
Âh-ı firkat ile sinemi deldin
Allah'ın yolunda delimi oldun
Bülbül seherlerde niçin ağlarsın
Şu garip sinemi niçin dağlarsm

Dervişler tevhidde göz yaşı döker
Mest olur Allah deyü boynunu büker
Bülbül o gül için ne çile çeker
Bülbül seherlerde niçin ağlarsın
Şu garip sinemi niçin dağlarsın

Hâfız bülbül gibi her seher yatına
Lafza-i celâli kalbinden atma
Sa'yeyle geceler gaflette yatma
Bülbül seherlerde niçin ağlarsın
Şu garip sinemi niçin dağlarsın

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mehmet ALTINGÖZ
(Şevki Hâfız)

DEMBEDEM GÜLŞENDE

Sabâ İlâhî

Güfte: Hâfız
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

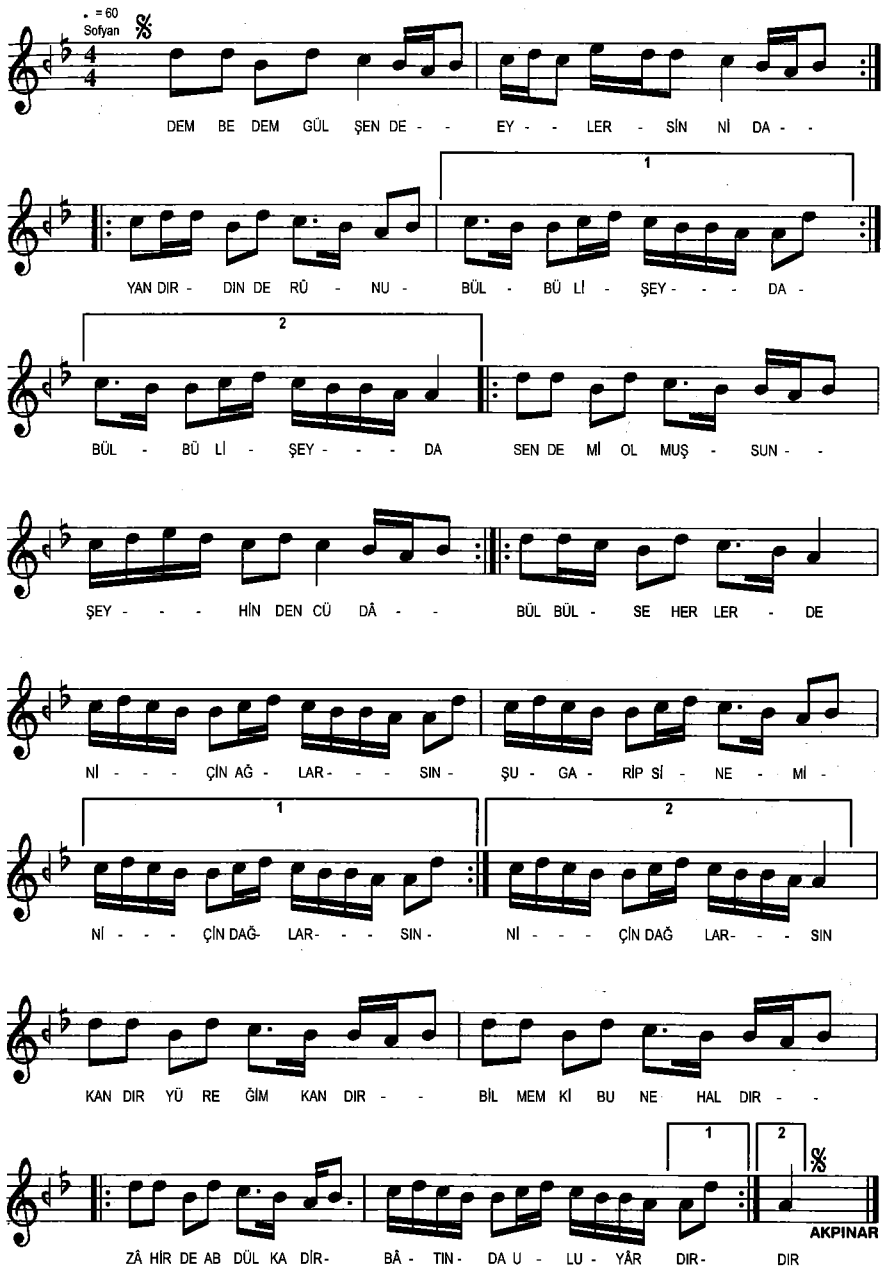

Dembedem gülşende eylersin nidâ
Yandırdın derûnu bülbül-i şeydâ
Sende mi olmuşsun yârinden cüdâ
Bülbül seherlerde niçin ağlarsın
Şu garip sinemi niçin dağlarsın

Kandır yüreğim kandır bilmem ki bu ne hâldır
Zâhirde Abdulkâdir bâtında ulu yârdır

Cânân ellerinden habermialdın
Âh-ı firkat ile sinemi deldin
Allah'ın yolunda delimi oldun
Bülbül seherlerde niçin ağlarsın
Şu garip sinemi niçin dağlarsın

Kandır yüreğim kandır bilmem ki bu ne hâldır
Zâhirde Abdulkâdir bâtında ulu yârdır

Dervişler tevhidde göz yaşı döker
Mest olur Allah deyü boynunu büker
Bülbül o gül için ne çile çeker
Bülbül seherlerde niçin ağlarsm
Şu garip sinemi niçin dağlarsm

Kandır yüreğim kandır bilmem ki bu ne hâldır
Zâhirde Abdulkâdir bâtında ulu yârdır

Hâfız bülbül gibi her seher yatma
Lafza-i celâli kalbinden atma
Sa'yeyle geceler gaflette yatma
Bülbül seherlerde niçin ağlarsın
Şu garip sinemi niçin dağlarsın

Kandır yüreğim kandır bilmem ki bu ne hâldır
Zâhirde Abdulkâdir bâtında ulu yârdır*

* Anonim olan Nakaratta "Abdulkadir" yerine bazen "Baba Fehmi" ifadesi kullanılmaktadır.

Dembedem gülşende eylersin nidâ
Yandırdın derûnu bülbül-i şeydâ
Sende mi olmuşsun yârinden cüdâ
Bülbül seherlerde niçin ağlarsm
Şu garip sinemi niçin dağlarsın

Kandır yüreğim kandır bilmem ki bu ne hâldır
Zâhirde Abdulkâdir bâtında ulu yârdır

Cânân ellerinden habermialdın
Âh-ı firkat ile sinemi deldin
Allah'ın yolunda delimi oldun
Bülbül seherlerde niçin ağlarsın
Şu garip sinemi niçin dağlarsm

Kandır yüreğim kandır bilmem ki bu ne hâldır
Zâhirde Abdulkâdir bâtında ulu yârdır

Dervişler tevhidde göz yaşı döker
Mest olur Allah deyü boynunu büker
Bülbül o gül için ne çile çeker
Bülbül seherlerde niçin ağlarsm
Şu garip sinemi niçin dağlarsın

Kandır yüreğim kandır bilmem ki bu ne hâldır
Zâhirde Abdulkâdir bâtında ulu yârdır

Hâfız bülbül gibi her seher yatma
Lafza-i celâli kalbinden atma
Sa'yeyle geceler gaflette yatma
Bülbül seherlerde niçin ağlarsın
Şu garip sinemi niçin dağlarsın

Kandır yüreğim kandır bilmem ki bu ne hâldır
Zâhirde Abdulkâdir bâtında ulu yârdır*

* Anonim olan Nakaratta "Abdulkadir" yerine bazen "Baba Fehmi" ifadesi kullanılmaktadır.

Yöresi: Şanlıurfa

DİLİMİZLE DİYELİM

Bestenigâr İlâhî

Güfte: Celal ÇİRİŞ (Mesud)
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

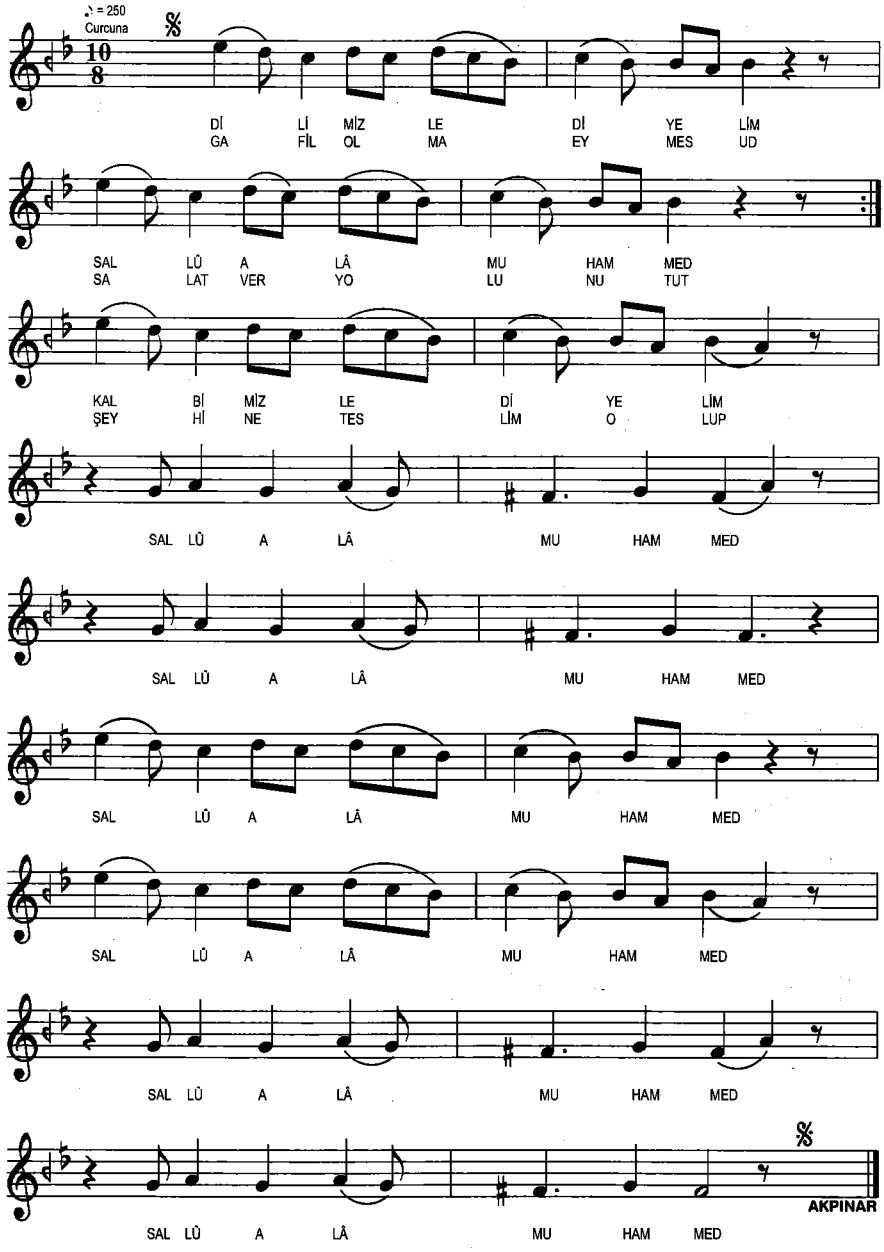

Dilimizle diyelim
Sallû alâ Muhammed
Kalbimizle diyelim
Sallû alâ Muhammed

Sallû alâ Muhammed
Cân sallû alâ Muhammed

Ömründe her müslimin
Tek söylemesi anın
Farz eylemiş ol muîn
Sallû alâ Muhammed

Sallû alâ Muhammed
Cân sallû alâ Muhammed

Adı güzel Muhammed
Özü güzeldir Ahmed
Deyip alalım rahmet
Sallû alâ Muhammed

Sallû alâ Muhammed
Cân sallû alâ Muhammed

Müminlerin dilinde
Kâmillerin gönlünde
Dervişlerin zikrinde
Sallû alâ Muhammed

Sallû alâ Muhammed
Cân sallû alâ Muhammed

Gâfil olma ey Mesud
Şeyhine teslim olup
Salat ver yolunu tut
Sallû alâ Muhammed

Sallû alâ Muhammed
Cân sallû alâ Muhammed

Yöresi: Şanlıurfa

DİLİMİZLE DİYELİM

Segâh İlâhî

Güfte: Celal ÇİRİŞ(Mesud)
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

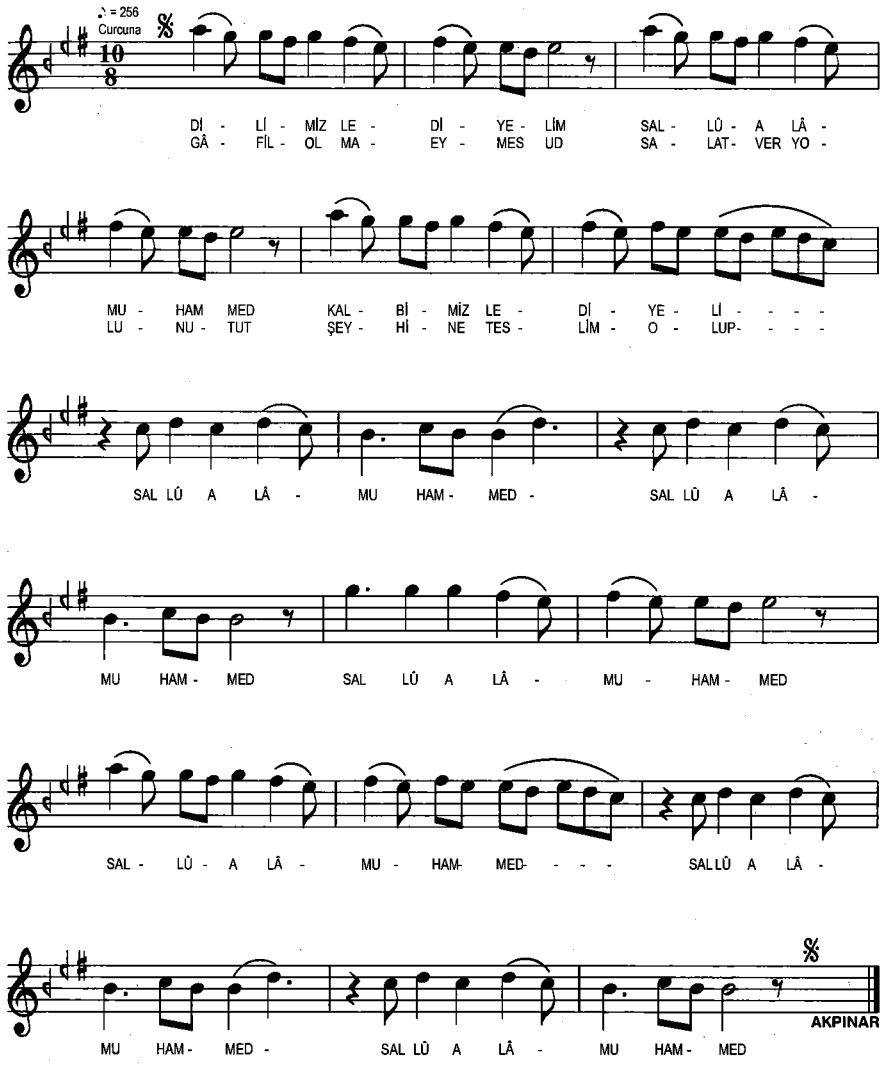

Dilimizle diyelim
Sallû alâ Muhammed
Kalbimizle diyelim
Sallû alâ Muhammed

Sallû alâ Muhammed
Cân sallû alâ Muhammed

Ömründe her müslimin
Tek söylemesi anın
Farz eylemiş ol muîn
Sallû alâ Muhammed

Sallû alâ Muhammed
Cân sallû alâ Muhammed

Adı güzel Muhammed
Özü güzeldir Ahmed
Deyip alalım rahmet
Sallû alâ Muhammed

Sallû alâ Muhammed
Cân sallû alâ Muhammed

Müminlerin dilinde
Kâmillerin gönlünde
Dervişlerin zikrinde
Sallû alâ Muhammed

Sallû alâ Muhammed
Cân sallû alâ Muhammed

Gâfil olma ey Mesud
Şeyhine teslim olup
Salat ver yolunu tut
Sallû alâ Muhammed

Sallû alâ Muhammed
Cân sallû alâ Muhammed

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Osman AYDIN
(Dede Osman)

DÜNYA BENİMDİR DERSİN

Hicaz İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

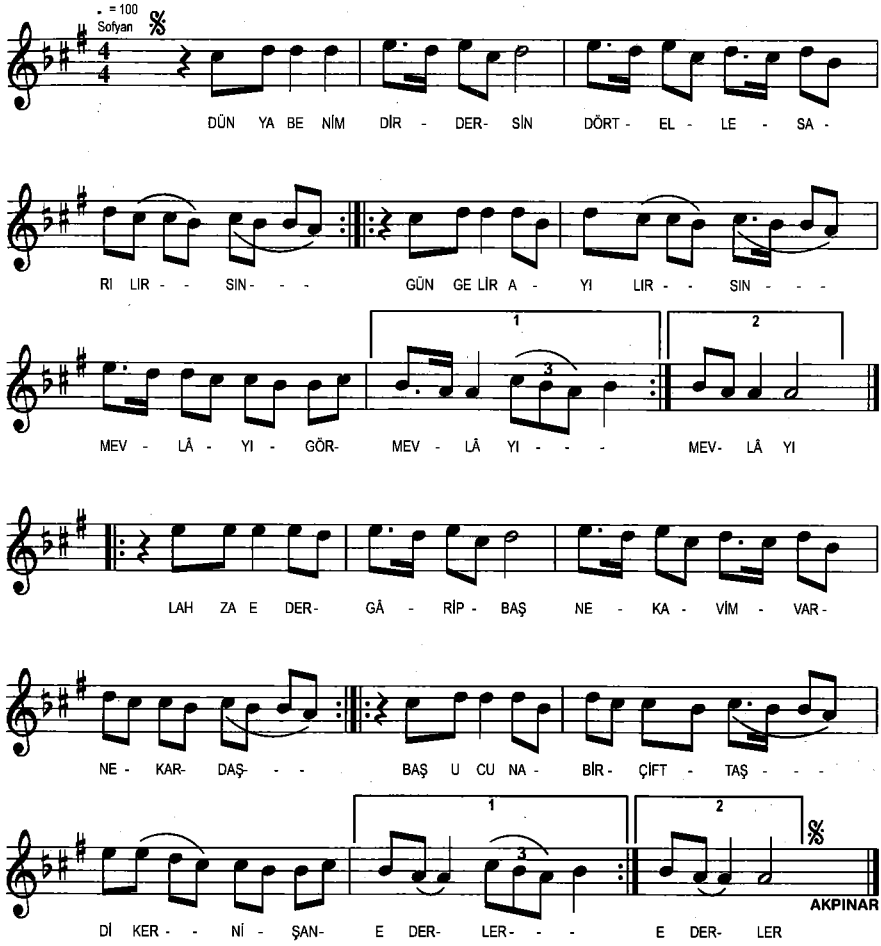

Dünya benimdir dersin
Dört elle sarılırsın
Gün gelir ayılırsın
Mevlâyı gör Mevlâyı

İndirirler soyarak
Su dökerler yuyarak
Hayif olmuş diyerler
Hayli figân ederler

Sen gidersen dostuna
Toz kondurma postuna
Kara toprak üstüne
Çeker zindân ederler

Binersin cânsız ata
Vardır sözünde hata
Deyerler vâ hasretâ
Kabre revân ederler

Lahza eder garib baş
Ne kavim var ne kardaş
Baş ucuna bir çift taş
Diker nişân ederler

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ömer ALTUN
(Kürt Ömer)

DÜNYA KİMSEYE KALMAZ

Acem Aşîrân İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

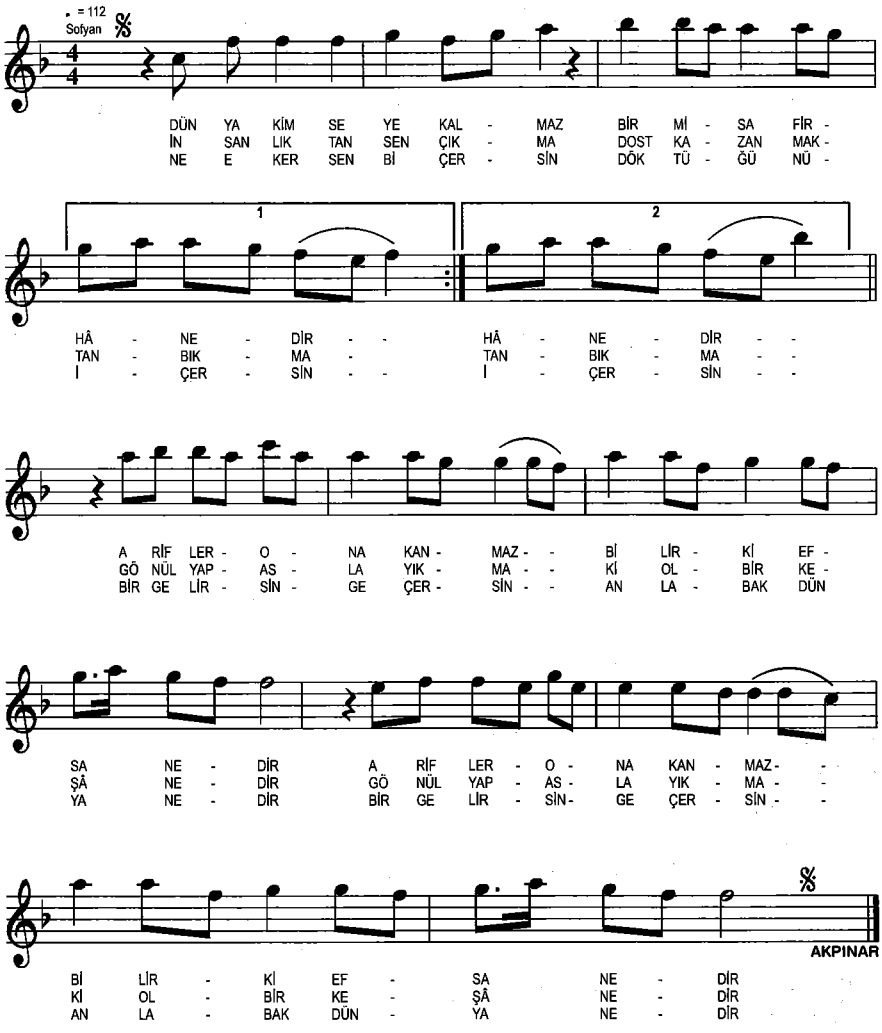

Dünya kimseye kalmaz
Bir misafir hânedir
Ârifler ona kanmaz
Bilir ki efsânedir

Ne ekersin biçersin
Döktüğünü içersin
Bir gelirsin geçersin
Anla bak dünya nedir

İnsanlıktan sen çıkma
Dost kazanmaktan bıkma
Gönül yap aman yıkma
Gerisi bahanedir

İylik yapmaktır kârın
Kalır ancak ol varın
Öleceksin sen yarın
Ki ol bir keşânedir

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet UZUNGÖL

DÜNYAYA GÖNÜL VERME

Acem Aşîrân İlâhî

Güfte: Ahmed Kuddûsî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

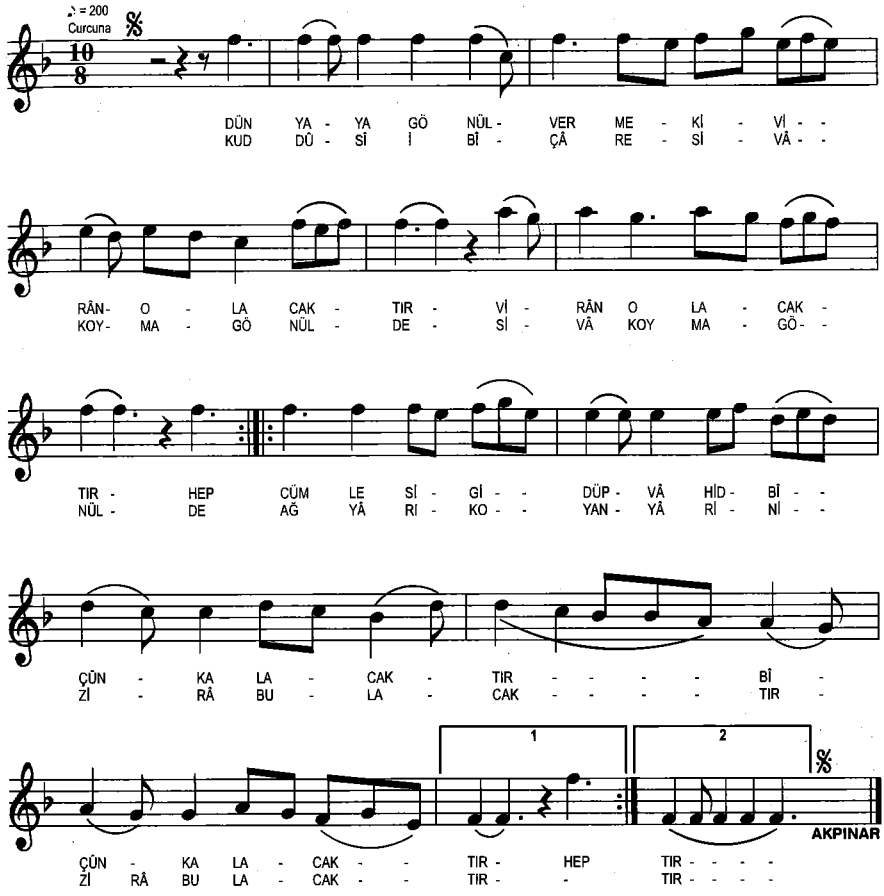

Dünyaya gönül verme ki vîrân olacaktır
Hep cümlesi gidüp vâhid bî-çûn kalacaktır

Fırsat eline girmiş iken eyleme gel fevt
Cânlar alıcı cânını bir gün alacaktır

Pes âleme hükmedici sultân dahi olsan
Kabrine girüp gözlerine hâk dolacaktır

Her kim ki anadan doğuben geldi cihâna
Âhir anı mevt zîr-ı zemîne alacaktır

Fâni evi tezyîn edüben bağlama dil çün
Bir gün ola ki ıssı gedüp yıkılacaktır

Kuddûsî-i bîçâre sivâ koyma gönülde
Ağyârı koyan yârini zîrâ bulacaktır*

* Eminoğlu, Kuddûsî Divanı, s. 70.

Yöresi: Şanlıurfa

DÜŞTÜM AŞKIN SELİNE

Hicâz Hümâyûn İlâhî

Güfte: Muzaffer OZAK (Aşkî)
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

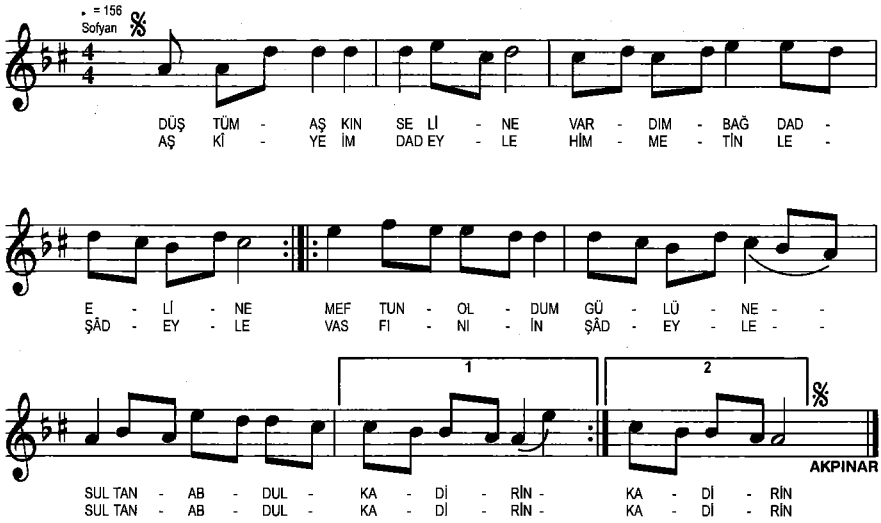

Düştüm aşkın seline
Vardım Bağdad eline
Meftûn oldum gülüne
Sultân Abdulkâdir'in

Belî dedim sözüne
Bel bağladım özüne
Âşık oldum yüzüne
Sultân Abdulkâdir'in

Kıyâmında Hû dedim
Aşk lokmasından yedim
Ezkârını belledim
Sultân Abdulkâdir'in

Bülbülü bağ-ı Rasûl
Eyledi Hakk'a vüsûl
Niyâzı buldu husûl
Sultân Abdulkâdir'in

Muhammed'in torunu
Arşa salmış nûrunu
Seyrettim zuhûrunu
Sultân Abdulkâdir'in

Ehlullah durur saf saf
Rükûa varır etraf
Ederler beytin tavaf
Sultân Abdulkâdir'in

Aşkî'ye imdâd eyle
Himmetinle şâd eyle
Vasfını inşâd eyle
Sultân Abdulkâdir'in

Yöresi: Şanlıurfa

EY BENİM SEVGİLİ MEVLÂM

Muhayyer İlâhî

Güfte: Âşık Yunus
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

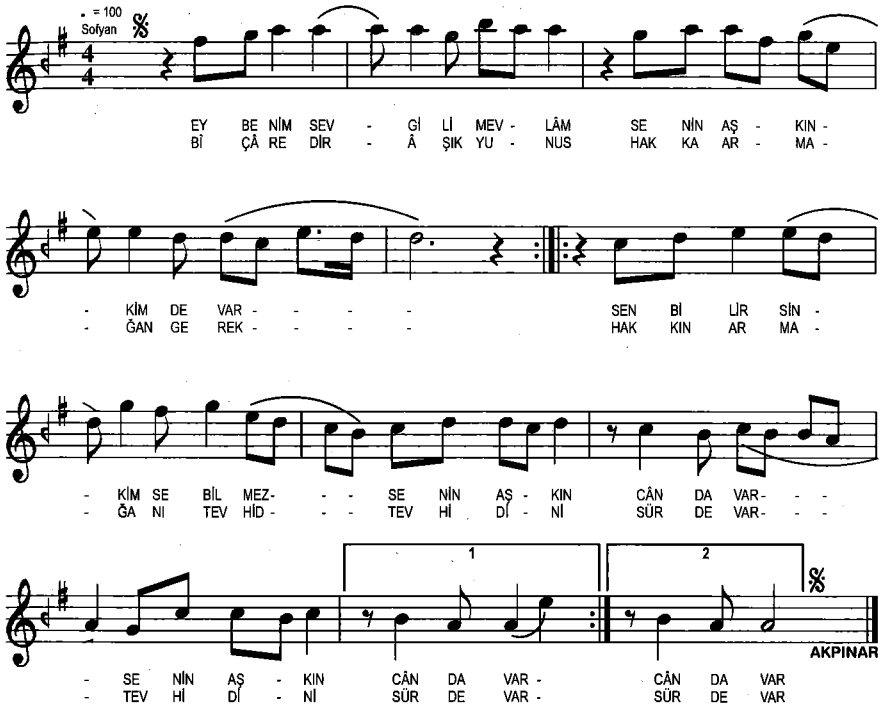

Ey benim sevgili Mevlâm
Senin aşkın kimde var
Sen bilirsin kimse bilmez
Senin aşkın cânda var

Boğazında halka zincir
Ellerinde künte var
Hakk'ı bulmak isterisen
Künteleri kır da var

Seherlen dosta giderken
Yolumu tuttu diken
Hakk'ı bulmak isterisen
Dikenleri geç de var

Seyrimde bir ırmak gördüm
Türlü rahmet anda var
Hakk'ı bulmak isterisen
Ol ırmakta yunda var

Bîçâredir Âşık Yunus
Hakk'a armağan gerek
Hakk'ın armağanı tevhid
Tevhidini sür de var

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mehmet ALTINGÖZ
(Şevki Hâfız)

EY DÎDE

Hüseynî İlâhî

Güfte: Erzurumlu İbrahim Hakkı
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

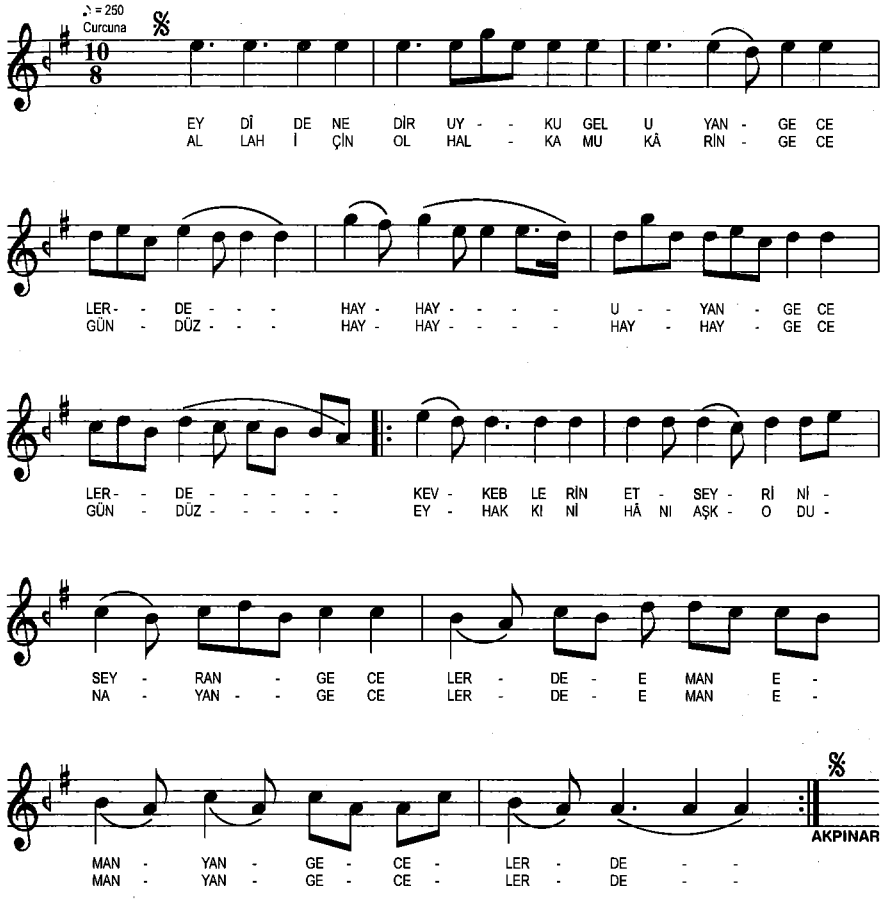

Ey dîde nedir uyku gel uyan gecelerde
Kevkeblerin et seyrini seyrân gecelerde

Bak heyet-i âlemde bu hikmetleri seyret
Bul Sâniini ol ana hayrân gecelerde

Çün gündüz olursun nice ağyar ile gâfil
Ko gafleti dildârdan uyan gecelerde

Gafletle uyumak ne revâ abd-i hakîre
Şefkatle nidâ eyle rahmân gecelerde

Cümle geceyi uyuma Kayyum'u seversen
Tâ hay olasın Hayy ile ey cân gecelerde

Âşıklar uyumaz gece sen hem uyuma kim
Gönlün gözüne görüne cânân gecelerde

Dîl beyt-i Hudâ'dır anı pâk eyle sivâdan
Kasrına nüzûl eyler o sultân gecelerde

Az ye az uyu hayrete var fâni ol anda
Bul cân-ı bekâ ol ona mihmân gecelerde

Allah için ol halka mukârin gece gündüz
Ey Hakkınihân-ı aşk oduna yan gecelerde*

* İbrahim Hakkı, Divan, s. 164.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mahmut GÜZELGÖZ
(Tenekeci Mahmut)

EY GARİP BÜLBÜL

Hicâz Hümâyûn İlâhî

Güfte: Niyâzî Mısrî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

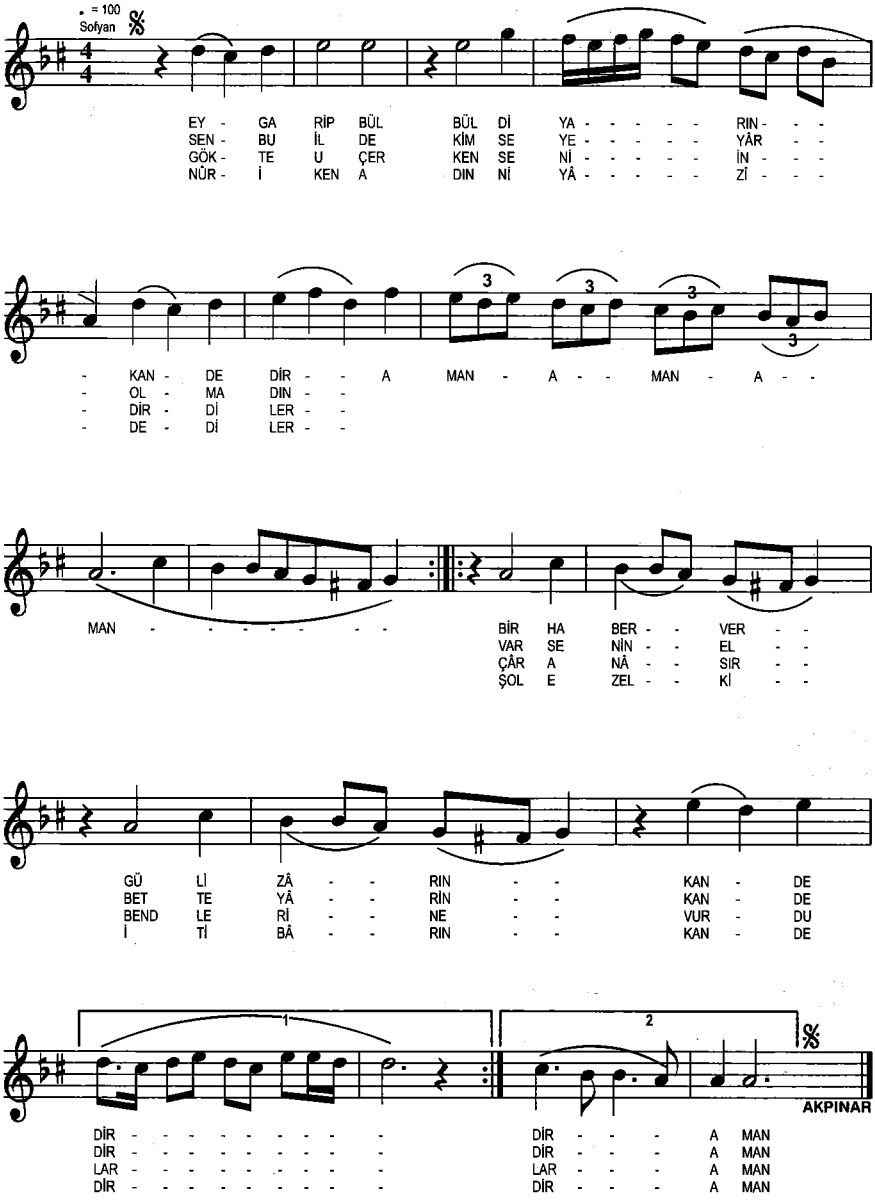

Ey garip bülbül diyârın kandedir
Bir haber ver gülizârın kandedir
Sen bu ilde kimseye yâr olmadın
Var senin elbette yârin kandedir

Arttı günden güne feryâdın senin
Âh ü efgân oldu mutadın senin
Aşk içinde kimdir üstâdın senin
Bu senin sabr ü kararın kandedir

Bir enîsin yok acep hasrettesin
Rahatı terk eyledin mihnettesin
Gece gündüz bilmeyip hayrettesin
Ya senin leyl ü nehârın kandedir

Ne göründü güle karşı gözüne
Ne büründü baktığınca özüne
Kimse mahrem olmadı hiç râzına
Bilmediler şehsüvârm kandedir

Gökte uçarken seni indirdiler
Çâr anâsır bendlerine vurdular
Nûr iken adın Niyâzî dediler
Şol ezel ki itibârın kandedir*

* Erdoğan, Niyâzî-i Mısrî Dîvânı, s. 53-54.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mahmut GÜZELGÖZ
(Tenekeci Mahmut)

EY RAHMETİ BOL PADİŞAH

Gerdâniye İlâhî

Güfte: Ahmed Kuddûsî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

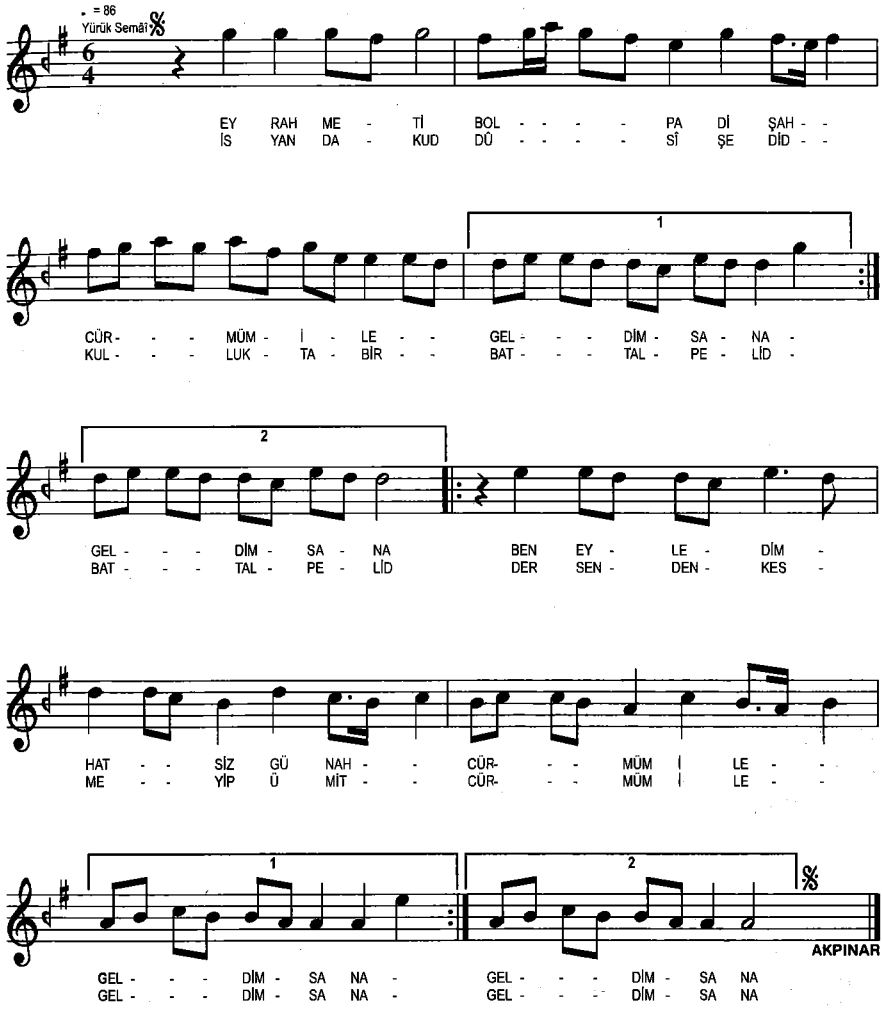

Ey rahmeti bol padişah
Cürmüm ile geldim sana
Ben eyledim hadsiz günah
Cürmüm ile geldim sana

Hadden tecavüz eyledim
Derya-yı zenbi boyladım
Malum sana ben neyledim
Cürmüm ile geldim sana

Senden utanmayıp heman
Ettim hata gizli ayân
Vurma yüzüme el amân
Cürmüm ile geldim sana

Adın senin Gaffâr iken
Ayb örtücü Settâr iken
Kime gidem sen var iken
Cürmüm ile geldim sana

Hiç sana kulluk etmedim
Râh-ı rızâna gitmedim
Hem buyruğunu tutmadım
Cürmüm ile geldim sana

İsyanda Kuddûsî şedid
Kullukta bir battal pelid
Der kesmeyip senden ümit
Cürmüm ile geldim sana*

* Fehmi Kuyumcu, Kuddûsî Divanı, Ankara 1982, s. 95-97.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Akif BAYBOSTANCI
(Akif Hoca)

GAMINDAN EY SAÇI LEYLÂ

Hüseynî İlâhî

Güfte: Âşık Ömer
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

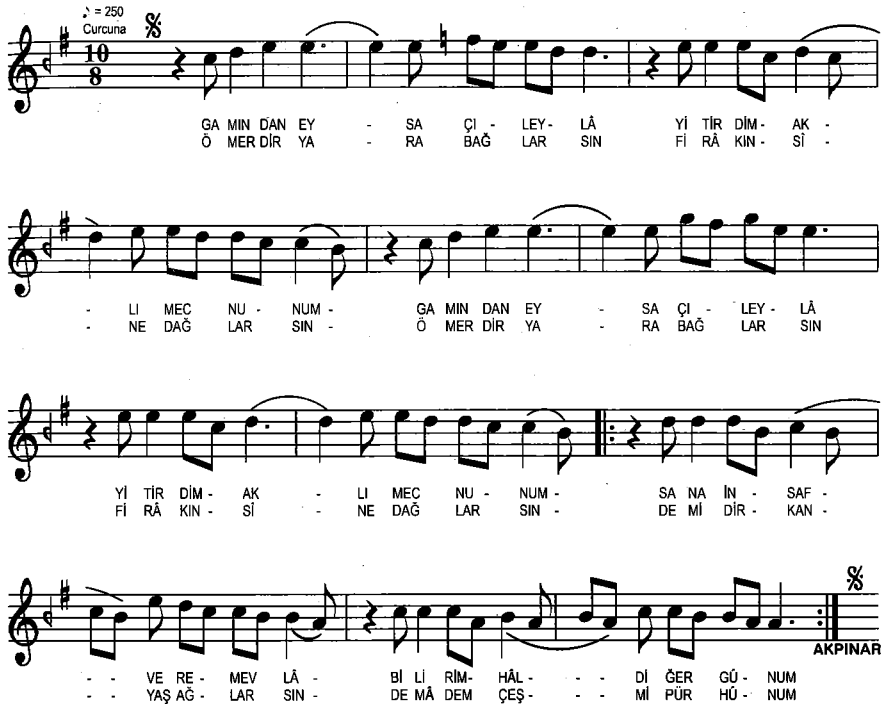

Gamından ey saçı leylâ yitirdim akl-ı mecnûnum
Sana insaf vere Mevlâ bilirim hâl diğer-gûnum

Metâın cân değer vaslın melek ya hûridir aslın
Bu dünyada senin mislin bulunmaz kadd-i mevzûnum

İki kaşın hilâl olmuş iki çeşmin celâl olmuş
Kızarmış rengi al olmuş nedendir rûy-ı gülgûnum

Seçilmez ruhların gülden dü zülfün bûy-ı anberden
Çıkarma hâtırım dilden sevinsin kalb-i mahzûnum

Ömer'dir yara bağlarsm firâkın sîne dağlarsın
Demidir kan yaş ağlarsın demâdem çeşm-i pürhûnum

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak:

GEL ALLAH'A DÖNELİM GEL

Hüseynî İlâhî

Güfte: Niyâzî Mısrî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

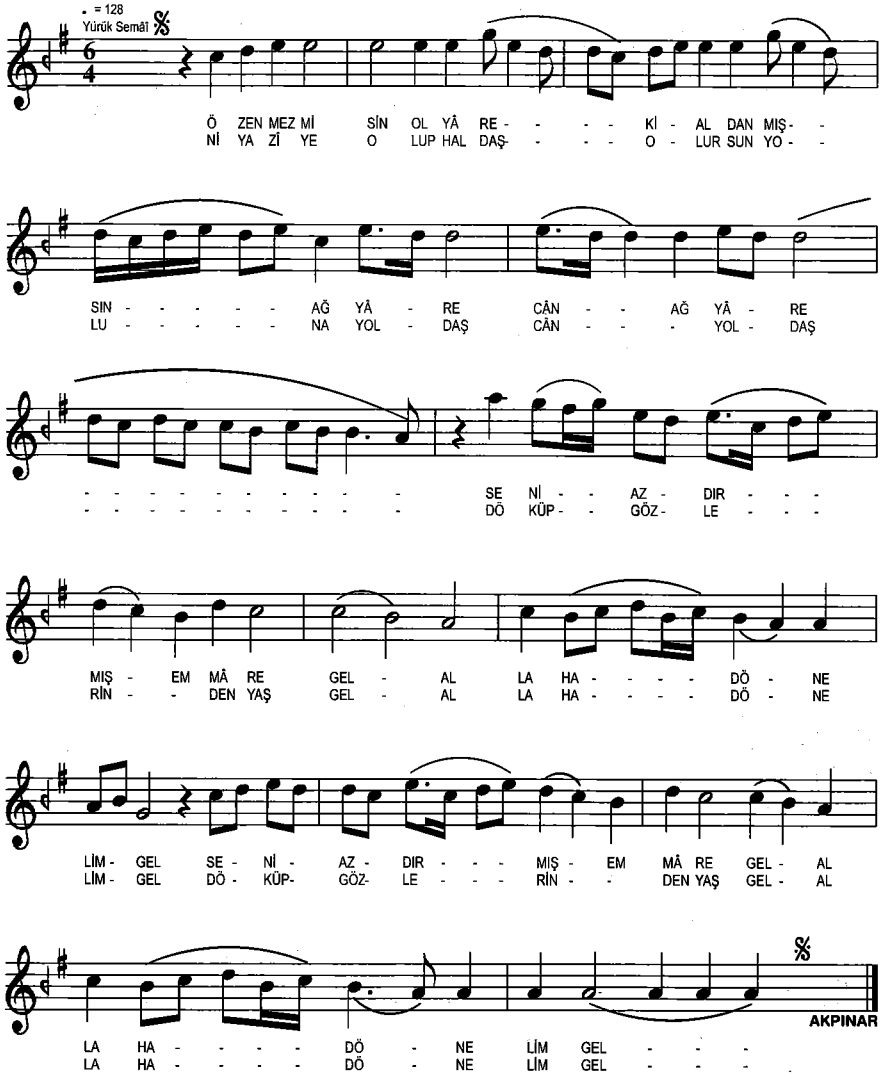

Hevâ ise yeter gönül
Gel Allah'a dönelim gel
Sivâ ise yeter ey dîl
Gel Allah'a dönelim gel

Nice bir sevelim gayri
Nice bir olalım ayrı
Analım vuslat-ı yâri
Gel Allah'a dönelim gel

Bize Hak'dan gel olmadan
Ecel kösü çalınmadan
Cânın Azrail almadan
Gel Allah'a dönelim gel

Özenmez misin ol yâre
Ki aldanmışsın ağyâre
Seni azdırmış emmâre
Gel Allah'a dönelim gel

Talep kıl her sehergâhı
Yürekten eyle gel âhı
Sevenler buldu Allah'ı
Gel Allah'a dönelim gel

Niyâzî'ye olup haldaş
Olursun yoluna yoldaş
Döküp gözlerinden yaş
Gel Allah'a dönelim gel*

* Şanlıurfa'da "Öğrenmez misin ol yâre ki aldanmışsın ağyâre" mısraıyla okunmaya başlayan bu ilahî, -ki buradaki "Öğrenmez misin" "Özenmez misin" olacak- Niyâzî Mısrî'ye ait "Gel Allah'a dönelim gel" ilahîsidir. Bkz. Erdoağn, Niyâzî-i Mısrî Dîvânı, s. 130.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil KAHVECİBAŞI
(Halil Hâfız)

GEL EY DERDİLE YANICI

Hüseynî İlâhî

Güfte: Eşref
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

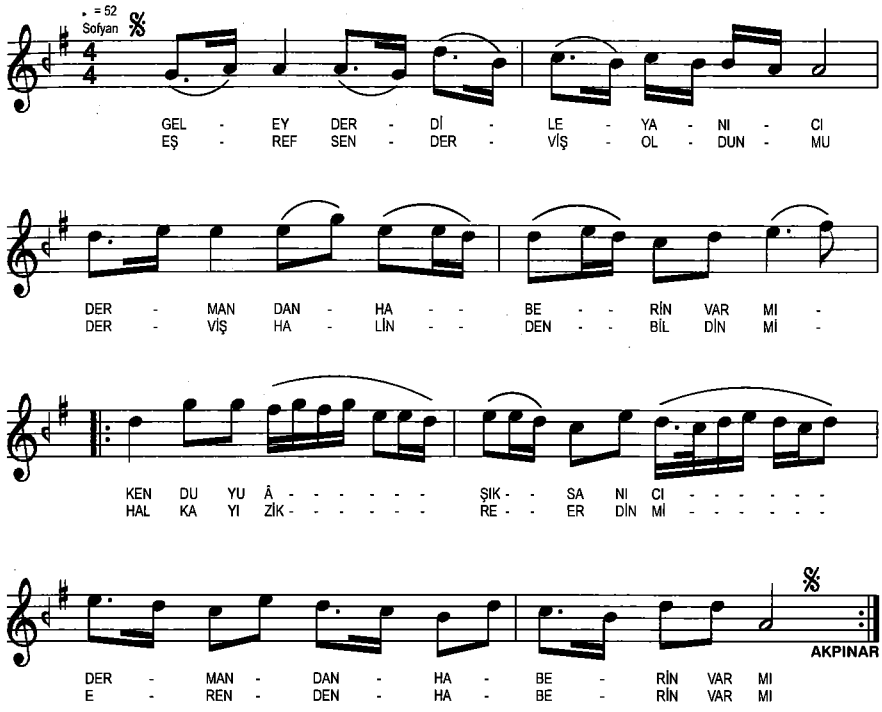

Gel ey derdile yanıcı
Dermândan haberin var mı
Kendini âşık sanıcı
Maşûktan haberin var mı

Bağdad şehrine vardın mı
Mürşid-i kâmili buldun mu
Tekrar anandan doğdun mu
Doğandan haberin var mı

Mısır şârına vardın mı
Cân Yusuf'unu gördün mü
Ol şâra karşı durdun mu
Durandan haberin var mı

Eşref sen derviş oldun mu
Derviş hâlinden bildin mi
Halka-i zikre erdin mi
Erenden haberin var mı

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Celal ÇİRİŞ

GÖNLÜMÜ YÂRE SALASIM GELDİ

Hüseynî İlâhî

Güfte: Ahmed Kuddûsî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

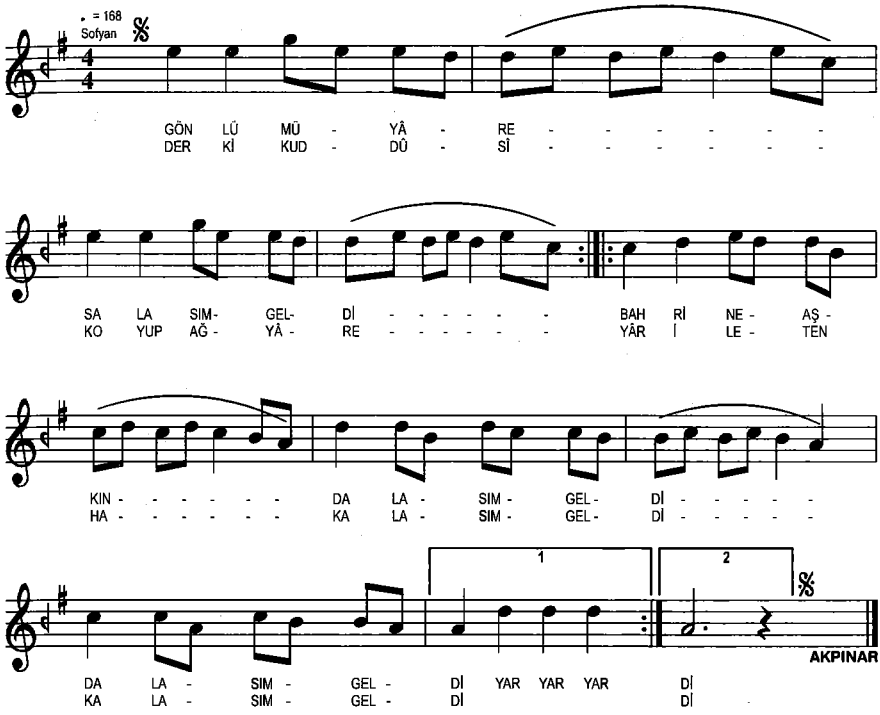

Gönlümü yâre salasım geldi
Bahrine aşkın dalasım geldi

Âr u nâmusun şişesini hem
Uruben taşa çalasım geldi

Aşkın atına binüben bugün
Arayıp yâri bulasım geldi

Vasla uşşâkı davet etmiş dost
Duyıcak anı gülesim geldi

Görsün uşşâkım yüzümü demiş
Pes sürûrumdan ölesim geldi

İçime doldu nâr-ı muhabbet
Cismimi büryân kılasım geldi

Edeli biat pîr-i tarîkat
Kadrini aşkın bilesim geldi

Tîr-i müjgâne duruben karşı
Dertli bağrımı delesim geldi

Levha-i dilden mâsivâ kirin
Âb-ı aşk ile silesim geldi

Hem şerha şerha bu yüreğimi
Seyf-i aşk ile dilesim geldi

Der ki Kuddûsî koyup ağyârı
Yâr ile tenha kalasım geldi*

* Kuyumcu, Kuddûsî Divanı, s. 572-573.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet UZUNGÖL

GÖNÜL SANA DEMEDİM Mİ

Hicaz İlâhî

Güfte: Ahmed Kuddûsî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

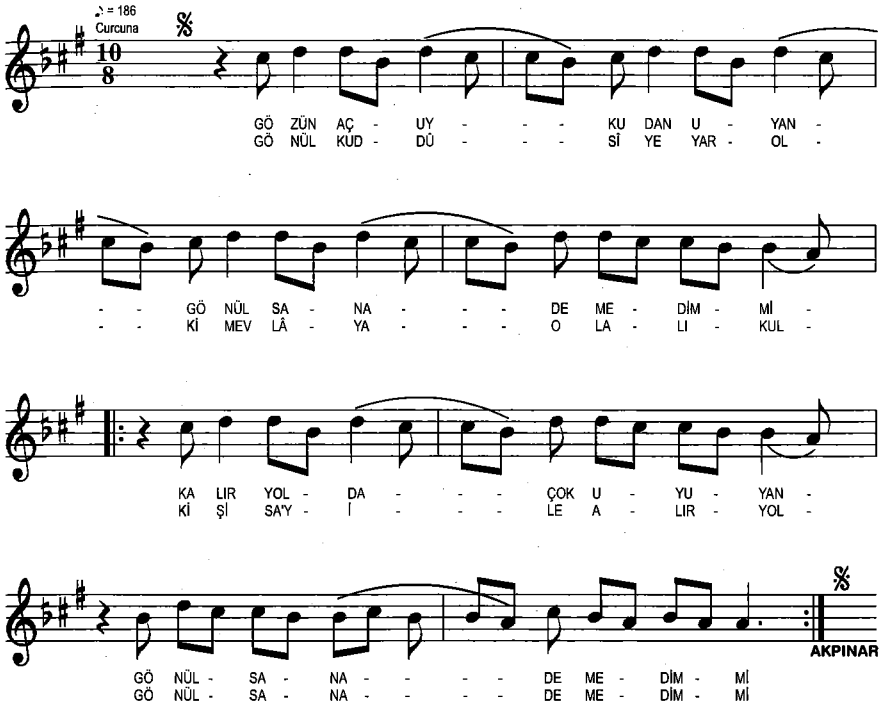

Gözün aç uykudan uyan
Gönül sana demedim mi
Kalır yolda çok uyuyan
Gönül sana demedim mi

Kesel deryâsına daldın
Ki nevmin tadını aldın
Erenlerden geri kaldın
Gönül sana demedim mi

Bu dünyaya gelen ölür
Ölüm acısını bilir
Senin de başına gelir
Gönül sana demedim mi

Dedim gel edelim gayret
Ki elde var iken fırsat
Tutup durmaz seni sıhhat
Gönül sana demedim mi

Ne sen kadrini bilirsin
Ne benden öğüt alırsın
Yarın sözüme gelirsin
Gönül sana demedim mi

Giden günler geri gelmez
Bu demler de geçer kalmaz
Çalışmayan murâd almaz
Gönül sana demedim mi

Gönül Kuddûsî'ye yâr ol
Ki Mevlâ'ya olalım kul
Kişi sa'y ile alır yol
Gönül sana demedim mi

* Kuyumcu, Kuddûsî Divanı, s. 568-570.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Şurkav Tasavvuf Müziği Korosu

GÖNÜL YÜKSEKTE GEZER

Hicâz Hümâyûn İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

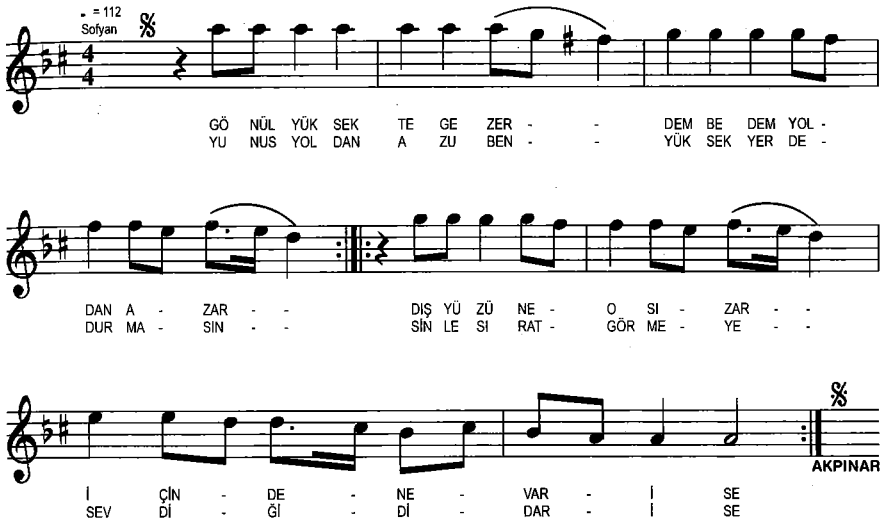

Gönül yüksekte gezer dembedem yoldan azar
Dış yüzüne o sızar içinde ne var ise

Miskinlik ile gelsin kimde erlik var ise
Merdivenden iterler yüksekten bakar ise

Az söz er öğüdüdür çok söz hayvan yüküdür
Bilene bir söz yeter sende gevher var ise

Gönül Çalab'ın tahtı gönüle Çalab baktı
İki cihan bedbahtı kim gönül yıkar ise

Yunus yoldan azıben yüksek yerde durmasın
Sinle sırat görmeye sevdiği dîdâr ise

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Yusuf BİLGİN

GÖSTER CEMÂLİN ŞEM'İNİ

Hicaz İlâhî

Güfte: Şemseddin Sivâsî (Şemsî)
Derleyen: Abuzer AKBIYIK
Notaya Alan: Salih TURHAN

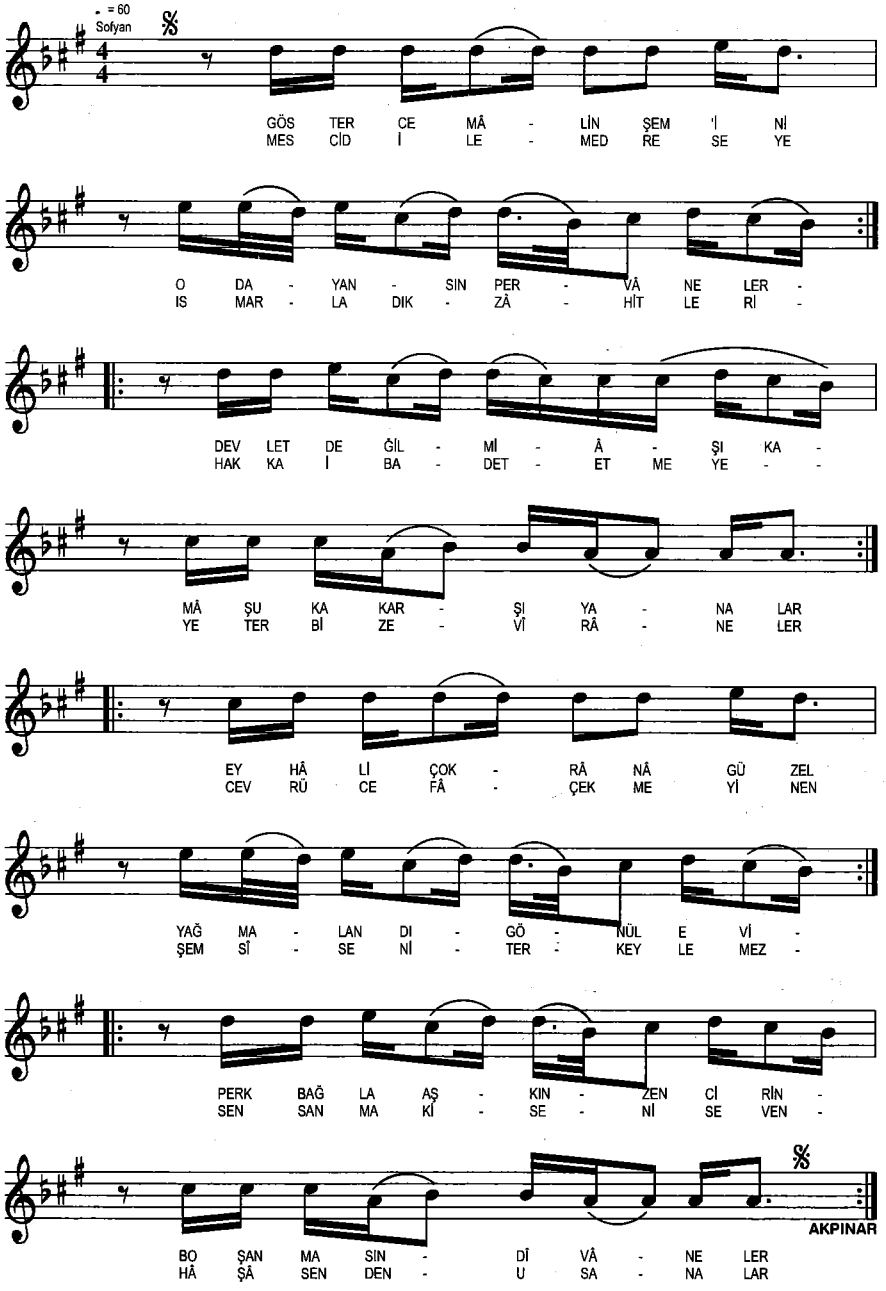

Göster cemâlin şem'ini oda yansın pervâneler
Devlet değil mi âşıka maşûka karşı yanalar

Ey hali çok ranâ güzel yağmalandı gönül evi
Perk bağla aşkm zencirin boşanmasın dîvâneler

Mescid ile medreseye ısmarladık zâhidleri
Hakk'a ibadet etmeye yeter bize vîrâneler

Cevr ü cefâ çekmeyinen Şemsî seni terk eylemez
Sen sanma ki seni seven hâşâ senden usanalar

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mehmet ALTINGÖZ
(Şevki Hâfız)

GÖSTER CEMÂLİN ŞEM'İNİ

Hicaz İlâhi

Güfte: Şemseddin Sivâsî (Şemsî)
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

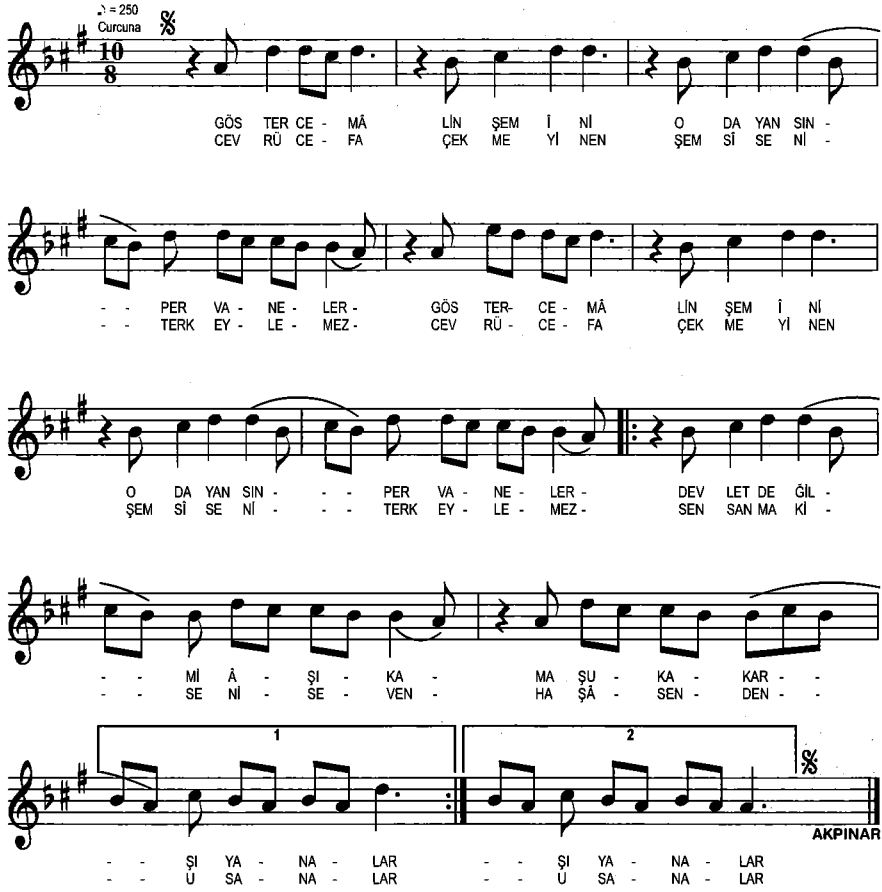

Göster cemâlin şem'ini oda yansın pervâneler
Devlet değil mi âşıka maşûka karşı yanalar

Ey hali çok ranâ güzel yağmalandı gönül evi
Perk bağla aşkın zencirin boşanmasın dîvâneler

Mescid ile medreseye ısmarladık zâhidleri
Hakk'a ibadet etmeye yeter bize vîrâneler

Cevr ü cefâ çekmeyinen Şemsî seni terk eylemez
Sen sanma ki seni seven hâşâ senden usanalar

Yöresi: Şanlıurfa

GÖZLERİM YOLLARDA KALDI

Sabâ İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

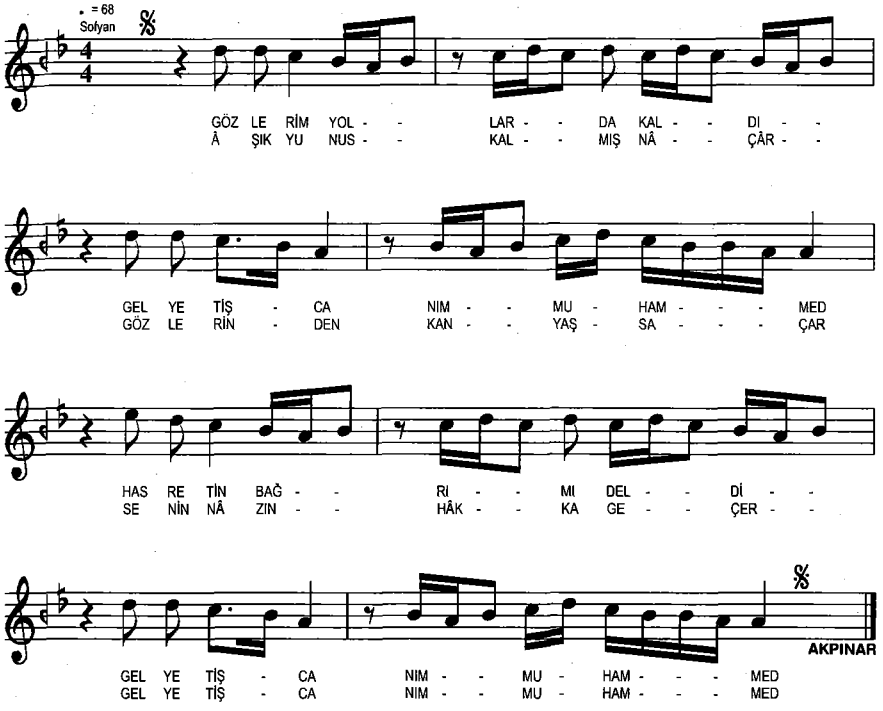

Gözlerim yollarda kaldı
Gel yetiş canım Muhammed
Hasretin bağrımı deldi
Gel yetiş cânım Muhammed

Sana sundum ben elimi
Zikirden kesme dilimi
Hakk'a yönelt sen yüzümü
Gel yetiş cânım Muhammed

Seherin sabah arası
Yoktur bu derdin çaresi
Yaram Muhammed yarası
Gel yetiş cânım Muhammed

Âşık Yunus kalmış nâçâr
Gözlerinden kan yaş saçar
Senin nazın Hakk'a geçer
Gel yetiş cânım Muhammed

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Akif BAYBOSTANCI
(Akif Hoca)

GÜNAHIM HADDEN EFZUNDUR

Hüseynî İlâhî

Güfte: Dikencioğlu
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

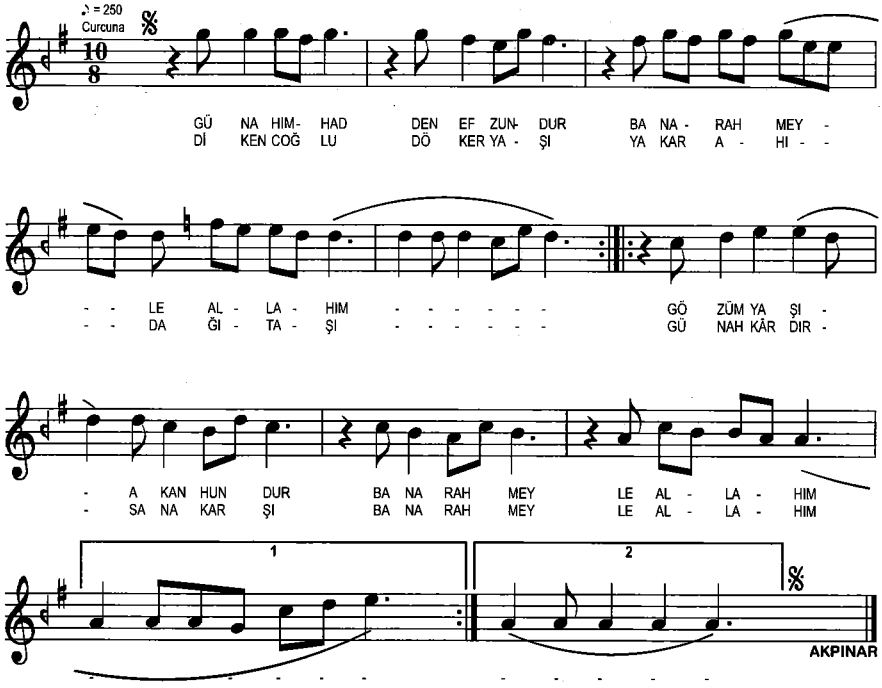

Günâhım hadden efzûndur bana rahmeyle Allah'ım
Gözüm yaşı akar hûndur bana rahmeyle Allah'ım

Muhammed Mustafa için Aliyye'l-Mürteza için
Seyyid Veysel Karan için bana rahmeyle Allah'ım

Muhammed bendesi eyle habîbin gözdesi eyle
Yalvarırım sana böyle bana rahmeyle Allah'ım

Kara defter dürülünce huzuruna sürülünce
Zebânîler görülünce bana rahmeyle Allah'ım

Penâhımsın bu dünyada perîşân etme ukbâda
Yatarken ben musallâda bana rahmeyle Allah'ım

Dikencioğlu döker yaşı yakar âhı dağı taşı
Günahkârdır sana karşı bana rahmeyle Allah'ım

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Osman AYDIN
(Dede Osman)

HAK ŞERLERİ HAYREYLER

Gerdâniye İlâhî

Güfte: Erzurumlu İbrahim Hakkı
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

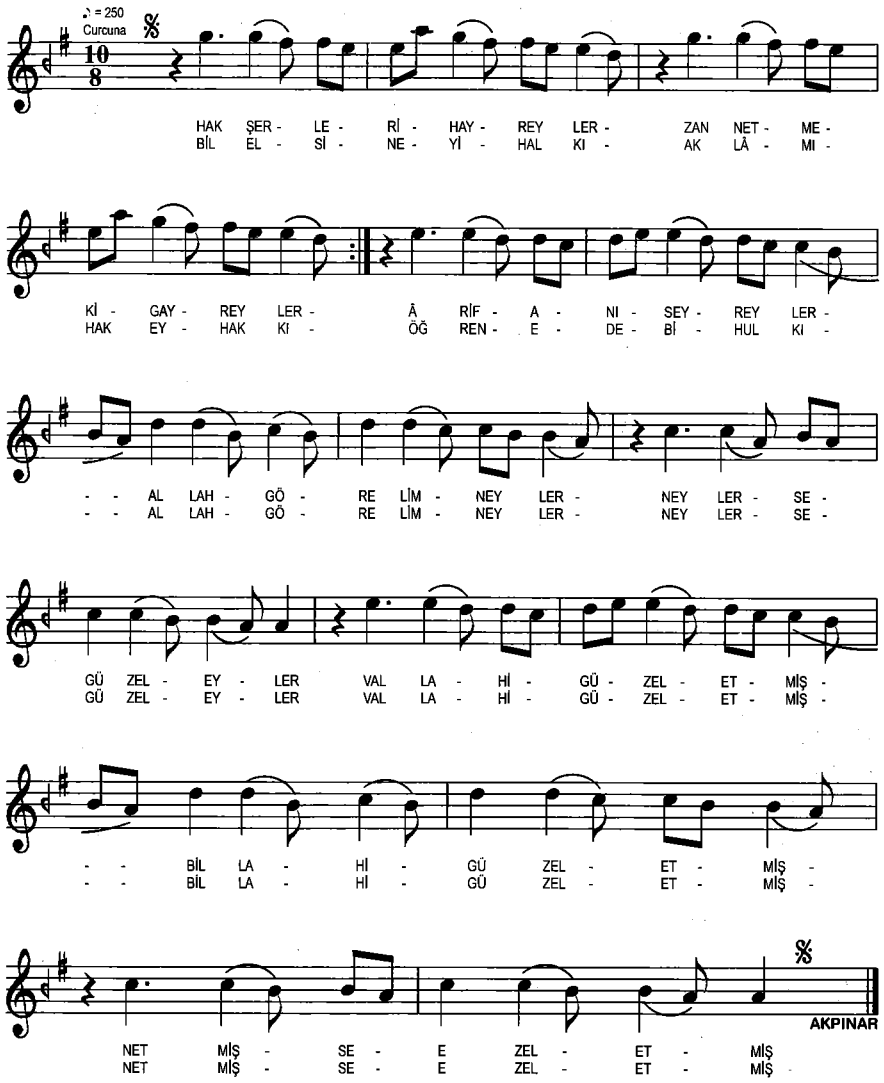

Hak şerleri hayreyler
Zannetme ki gayreyler
Ârif anı seyreyler
Allah görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Vallâhi güzel etmiş
Billâhi güzel etmiş
Netmişse ezel etmiş

Bir işi murad etme
Olduysa inat etme
Haktandır o reddetme
Allah görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Vallâhi güzel etmiş
Billâhi güzel etmiş
Netmişse ezel etmiş

Bil elsine-i halkı
Aklâm-ı hak ey Hakkı
Öğren edebi hulkı
Allah görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Vallâhi güzel etmiş
Billâhi güzel etmiş
Netmişse ezel etmiş*

* "Vallahi güzel etmiş" cümlesiyle başlayan nakarat, anonimdir. Bkz. İbrahim Hakkı, Divan, s. 192-194.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Osman AYDIN
(Dede Osman)

HOCA EFENDİ

Hicâzkâr İlâhî

Güfte: Ahmed Kuddûsi
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

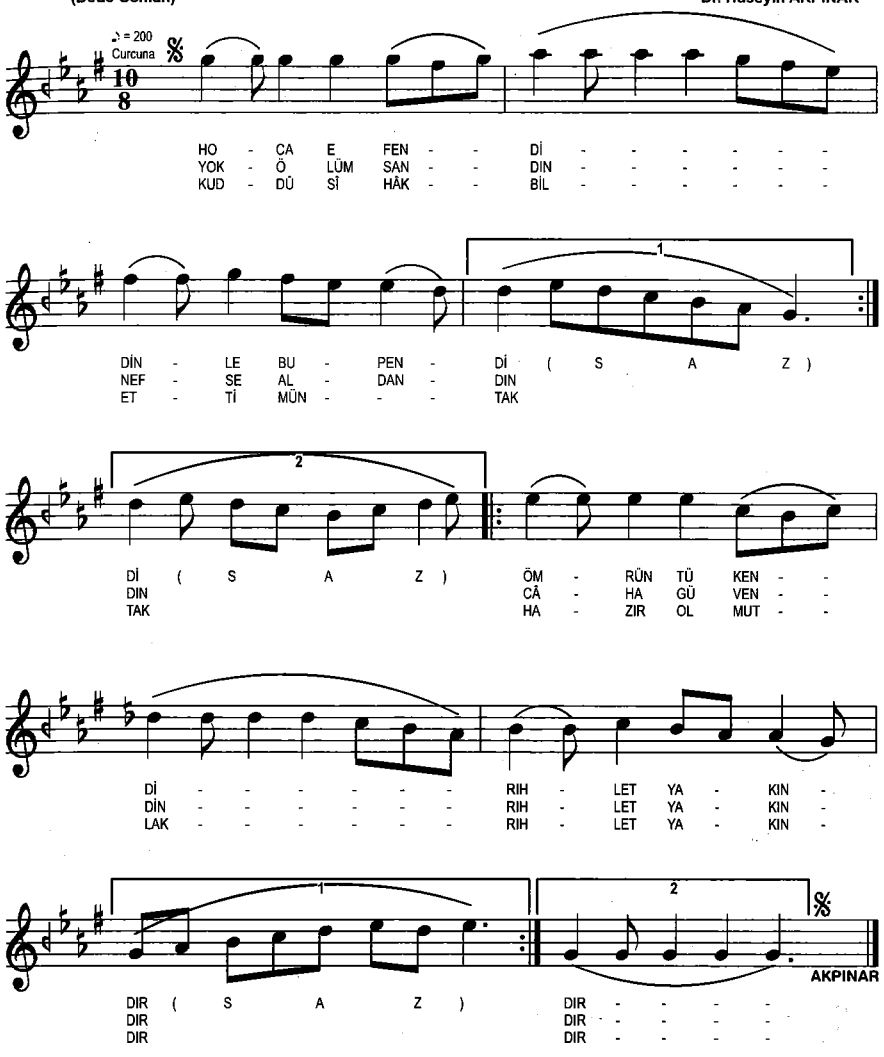

Hoca efendi dinle bu pendi
Ömrün tükendi rıhlet yakındır

Yok ölüm sandın nefse aldandın
Câha güvendin rıhlet yakındır

Bu cihân fânî mahdut zamanı
Bil böyle anı rıhlet yakmdır

Çok cefâ kıldın ettiğin buldun
Bil imdi noldun rıhlet yakındır

Etmedin ikrâr eyledin inkâr
Eyle istiğfar rıhlet yakındır

Koyuben hayrı işledin şerri
Eyle sen seyri rıhlet yakındır

Kuddûsî'yi Hak bil etti muntak
Hazır ol mutlak rıhlet yakındır*

* Kuyumcu, Kuddûsî Divanı, s. 251-252.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Osman AYDIN
(Dede Osman)

İKİ CİHÂN SULTANI

Hicaz İlâhî

Güfte: Aziz Mahmut Hüdayî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

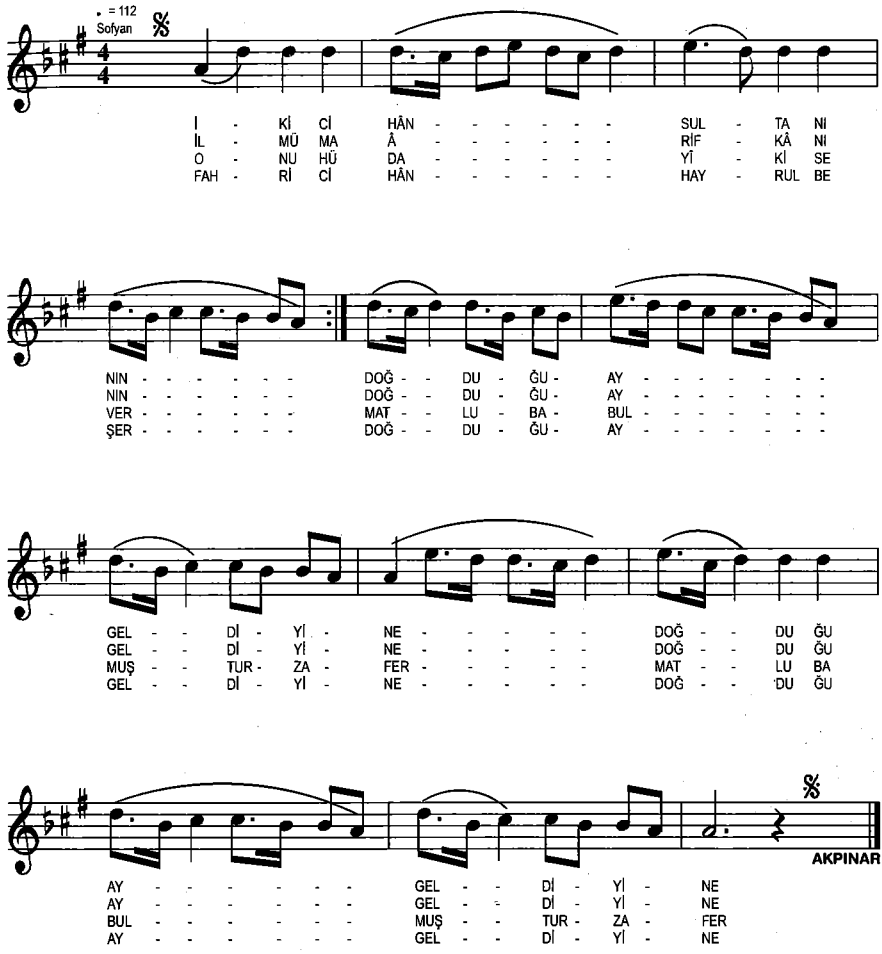

İki cihân sultânının
Doğduğu ay geldi yine
İlm ü meârif kânının
Doğduğu ay geldi yine

Gelsin şefâat isteyen
Bulsun safâ onu seven
Ol sâhib-i hulk-i hasen
Doğduğu ay geldi yine

Bedr-i dücâ, şems-i dühâ
Verdi gülistânı Hüdâ
Hakk'ın habîbi Mustafa
Doğduğu ay geldi yine

Bir âşık-ı sâdık kâni
Rahat bula cân u teni
Sırr-ı hakîkat mahzeni
Doğduğu ay geldi yine

Onu Hüdâyî ki sever
Matlûba bulmuştur zafer
Fahr-i cihân, hayrü'l-beşer
Doğduğu ay geldi yine

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil KAHVECİBAŞI
(Halil Hâfız)

İLHAM İLE DÜN GECE

Hicaz İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

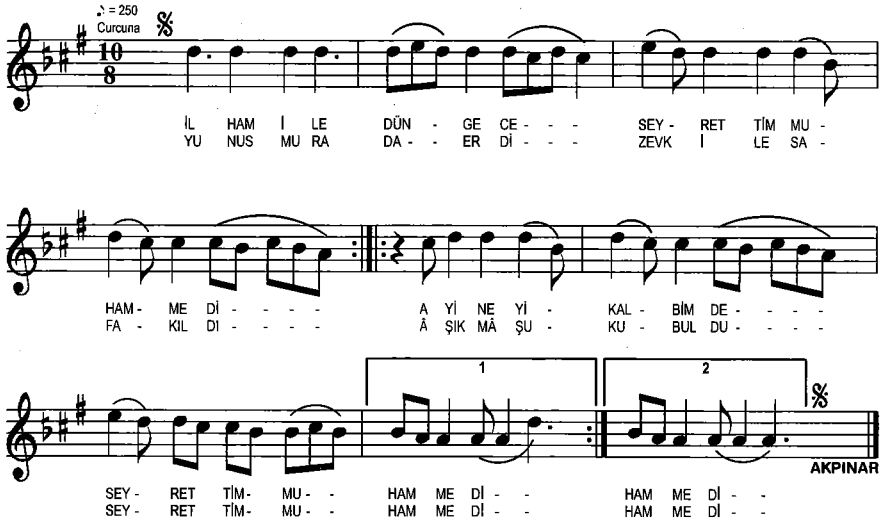

İlham ile dün gece seyrettim Muhammed'i
Âyine-i kalbimde seyrettim Muhammed'i

Emâmesi başında yeşil hulle eyninde
Dört yanında yâr ile seyrettim Muhammed'i

Pervâne-i şem ile Sultân Muhyiddin ile
Cümle âşıklar ile seyrettim Muhammed'i

Katre-i ummân buldum derdime dermân buldum
Dün gece kadre erdim seyrettim Muhammed'i

Yunus murada erdi zevk ile safâ kıldı
Âşık maşûku buldu seyrettim Muhammed'i

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Celal ÇİRİŞ

KÂDİRÎLERDİR

Hicaz İlâhî

Güfte: Rıza
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

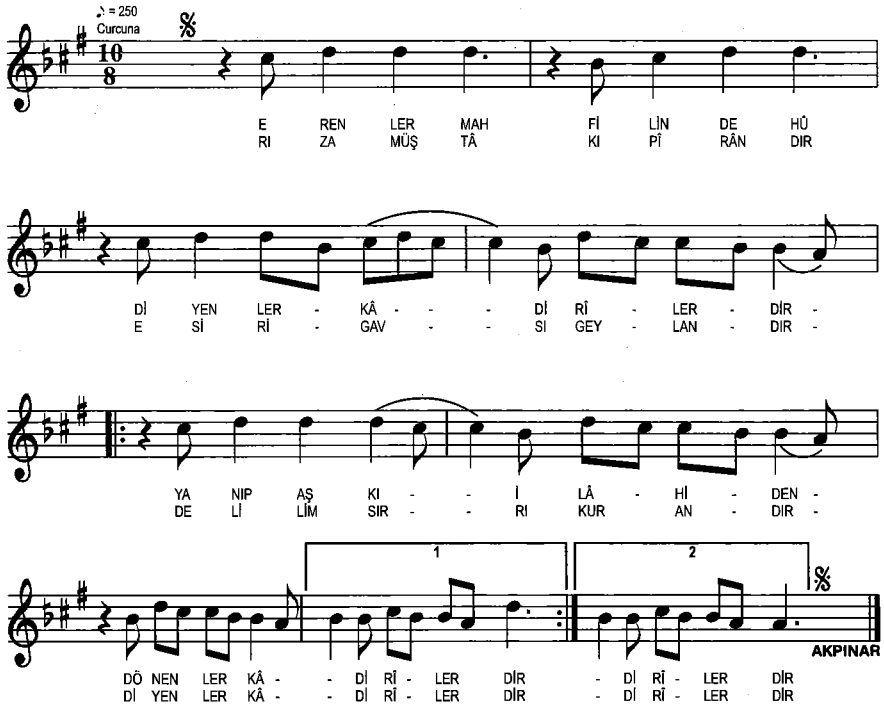

Erenler mahfelinde hû diyenler Kâdirîlerdir
Yanıp aşk-ı İlâhîden dönenler Kâdirîlerdir

Çekerler nâray-ı yâ hû geçip hep cân ile serden
İçip vahdet şarâbını kananlar Kâdirîlerdir

Eğer feryâd edip dersen meded yâ sâkine'l-Bağdad
Senin imdâdına derhal erenler Kâdirîlerdir

Rıza müştâk-ı pîrândır esîr-i Gavs-ı Geylan'dır
Delilim sırr-ı Kur'ân'dır diyenler Kâdirîlerdir.

Yöresi: Şanlıurfa

KÂDİRİYEM KANMAZAM

Sabâ İlâhî

Güfte: Eşrefzâde Rûmî
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

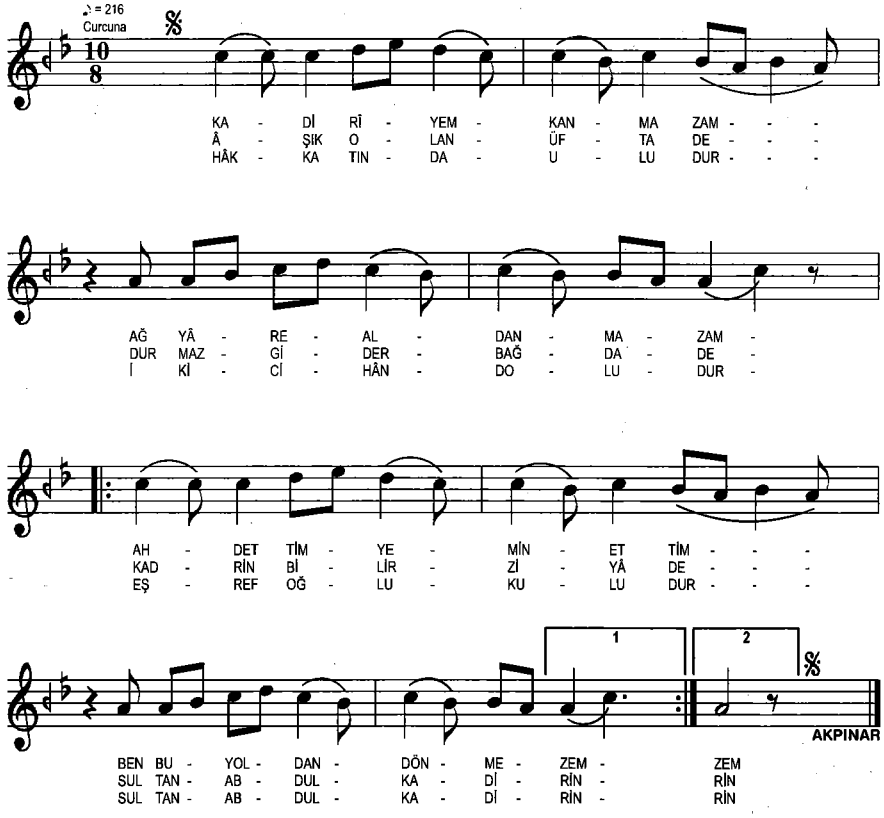

Kâdirîyem kanmazam
Ağyâra aldanmazam
Ahdettim yemin ettim
Ben bu yoldan dönmezem

Âşık olan Üftâde
Durmaz gider Bağdad'e
Kadrin bilir ziyâde
Sultân Abdulkâdir'in

Kâdirîyem kanmazam
Ağyâra aldanmazam
Ahdettim yemin ettim
Ben bu yoldan dönmezem

Bil Muhammed Ali'dir
Cezbe ile doludur
Dervişleri ulûdur
Sultân Abdulkâdir'in

Kâdirîyem kanmazam
Ağyâra aldanmazam
Ahdettim yemin ettim
Ben bu yoldan dönmezem

Hak katında ulûdur
İki cihân doludur
Eşrefoğlu kuludur
Sultân Abdulkâdir'in

Kâdirîyem kanmazam
Ağyâra aldanmazam
Ahdettim yemin ettim
Ben bu yoldan dönmezem

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet UZUNGÖL

MECNÛN İSEN EY DÎL

Hicaz İlâhî

Güfte: Yaşar Nezihe Hanım
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

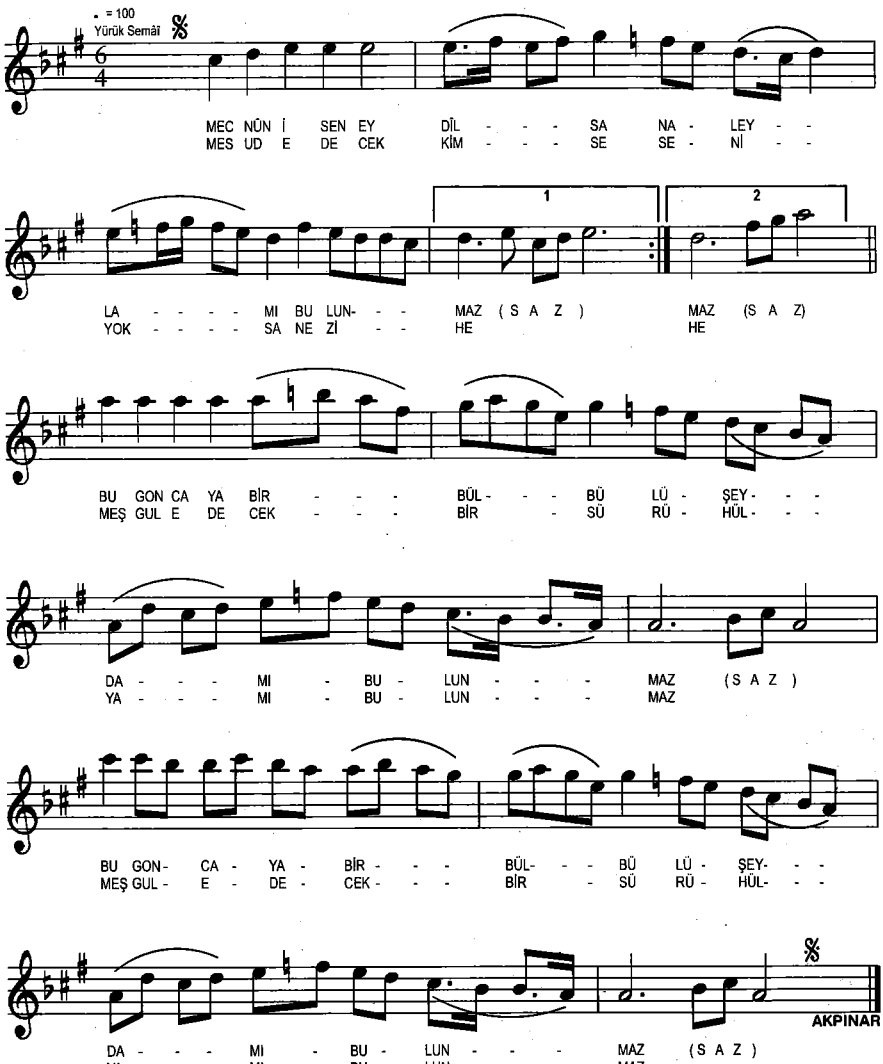

Mecnûn isen ey dîl sana Leylâ mı bulunmaz
Bu goncaya bir bülbül-i şeydâ mı bulunmaz

Sun şerbet-i lâl-ı lebin ağyâra vefâsız
Sâkî mi bulunmaz bana sahba mı bulunmaz

Arzetmiyorum âleme âlâm-ı derûnum
Yoksa bana bir mahrem-i sevda mı bulunmaz

Bir sen misin âlemde tabîb illet-i aşka
Teşhis-i dîle başka etibbâ mı bulunmaz

Al aşkını ver gönlümü Allah için olsun
Dîl vermek için dilber-i rânâ mı bulunmaz

Mesud edecek kimse seni yoksa Nezihe
Meşgul edecek bir sürü hülya mı bulunmaz

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mahmut AKAGÜN
(Dellek Hâfız)

MEDED ALLAH

Karcığar İlâhî

Güfte: Ümmi Sinan
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

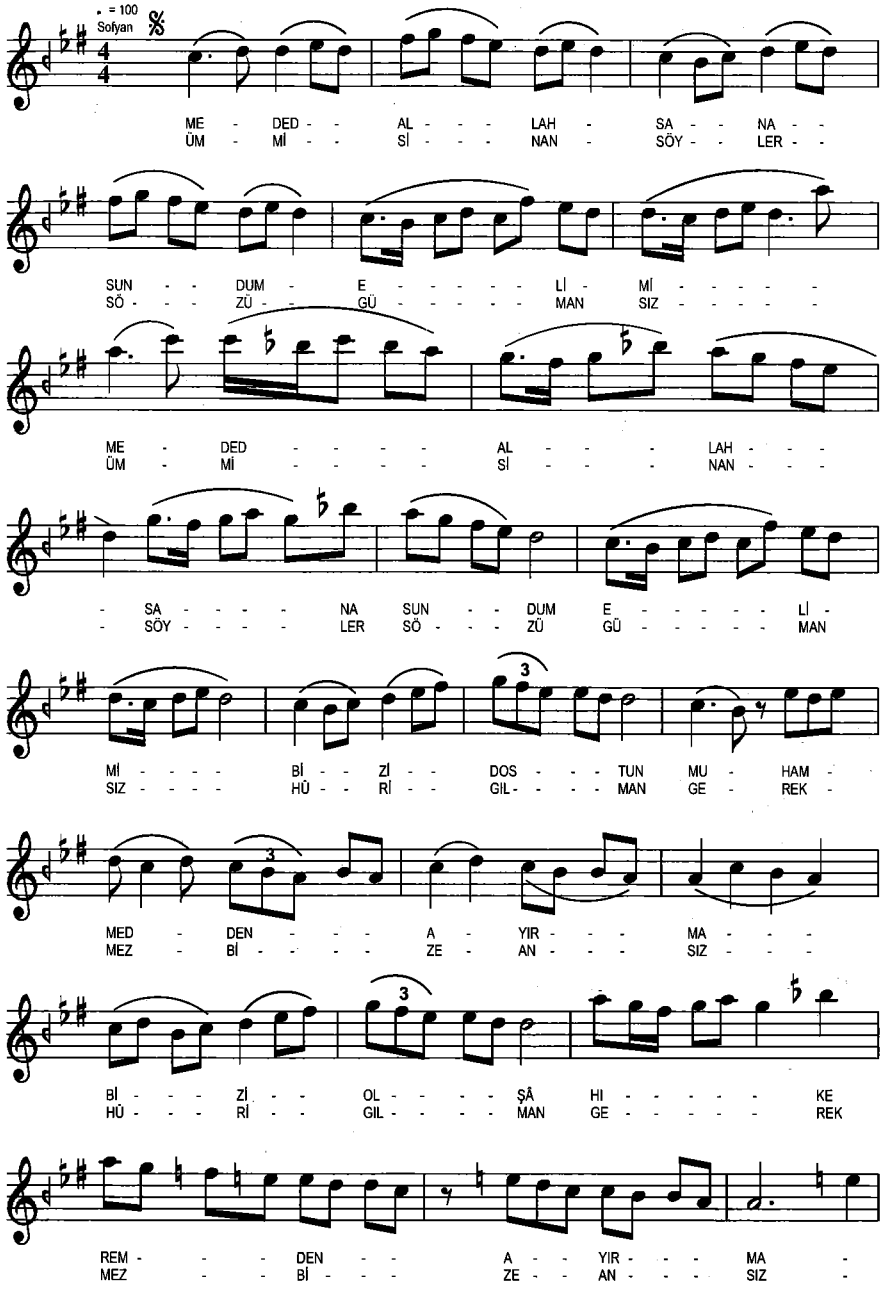

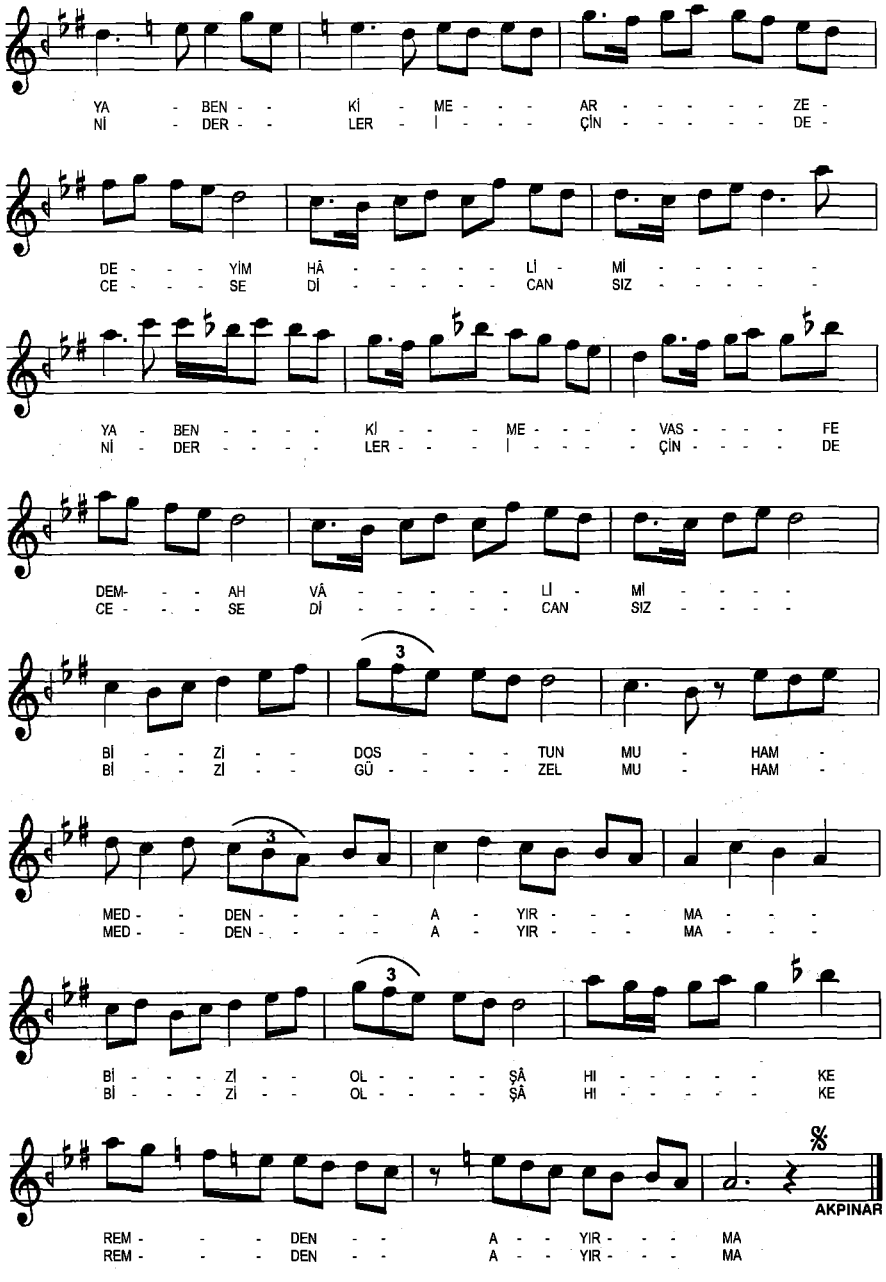
YA - BEN - Kİ - ME - - - AR - - - - - ZE -
Nİ - DER - - LER - I - - - ÇİN - - - - - DE -
DE - - - YİM HÂ - - - - - - Lİ - Mİ - - - - -
CE - - - SE Dİ - - - - - - CAN SIZ - - - - -
YA - BEN - - - - Kİ - - - ME - - - - VAS - - - - FE
Nİ - DER - - - - LER - - - I - - - - ÇİN - - - - DE
DEM- - - AH VÂ - - - - - - Lİ - Mİ - - - -
CE - - - SE Dİ - - - - - - CAN SIZ - - - -
3
Bİ - - Zİ - - DOS - - - TUN MU - HAM -
Bİ - - Zİ - - GÜ - - - - ZEL MU - HAM -
3
MED - - DEN - - - - A - YIR - - - MA - - -
MED - - DEN - - - - A - YIR - - - MA - - -
3
Bİ - - - Zİ - - OL - - - - ŞÂ HI - - - - - KE
Bİ - - - Zİ - - OL - - - - ŞÂ HI - - - - - KE
%
AKPINAR
REM - - - DEN - - A - - YIR - - - MA
REM - - - DEN - - A - - YIR - - - MA

Meded Allah sana sundum elimi
Bizi güzel Muhammed'den ayırma
Gayrı kime arz edeyim hâlimi
Bizi güzel Muhammed'den ayırma

Ey keremler kânı ganî Celîlim
İbrahim'e dedin dostum, Halîlim
Zâhirde bâtında oldur delîlim
Bizi güzel Muhammed'den ayırma

Ebubekr ü Ömer, Osman, Ali'nin
Burhânıdır anlar selâm yolunun
Hürmetine Mevlâm cümle velînin
Bizi güzel Muhammed'den ayırma

Enbiyâ evliyâ çıkar köşküne
Mest olurlar anberine miskine
İmâm Hüseyin'in kanı aşkına
Bizi güzel Muhammed'den ayırma

Ümmî Sinan söyler sözü gümânsız
Hûr-ı cennet gerekmez bize ansız
N'iderler içinde cesedi cânsız
Bizi güzel Muhammed'den ayırma

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mahmut AKAGÜN
(Dellek Hâfız)

MEDİNE DAŞINA BAK

Hicaz İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

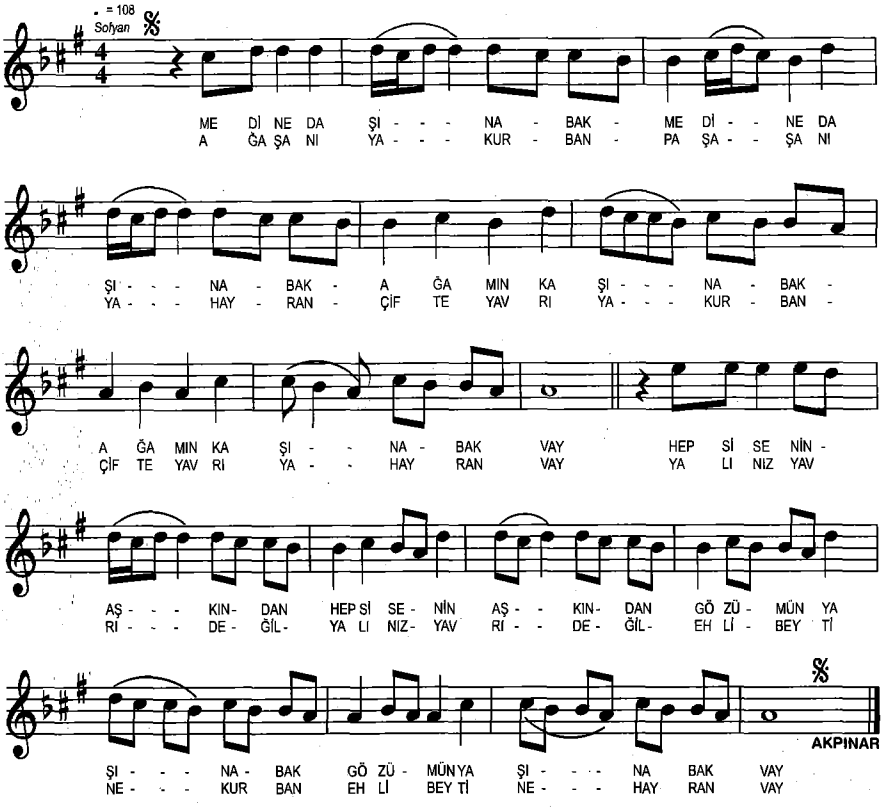

Medine daşına bak
Ağamın kaşına bak
Hepsi senin aşkından
Gözümün yaşma bak

Paşa şanıya kurbân
Çifte yavruya kurbân
Yalınız yavri değil
Ehli beytine kurbân

Arafat bayramıdır
Hacılar seyrânıdır
Allah ravzayi göster
Derdimin dermânıdır

Yöresi: Şanlıurfa

MERHABA YÂ MERHABA

Hicaz İlâhî

Güfte: Anonim
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

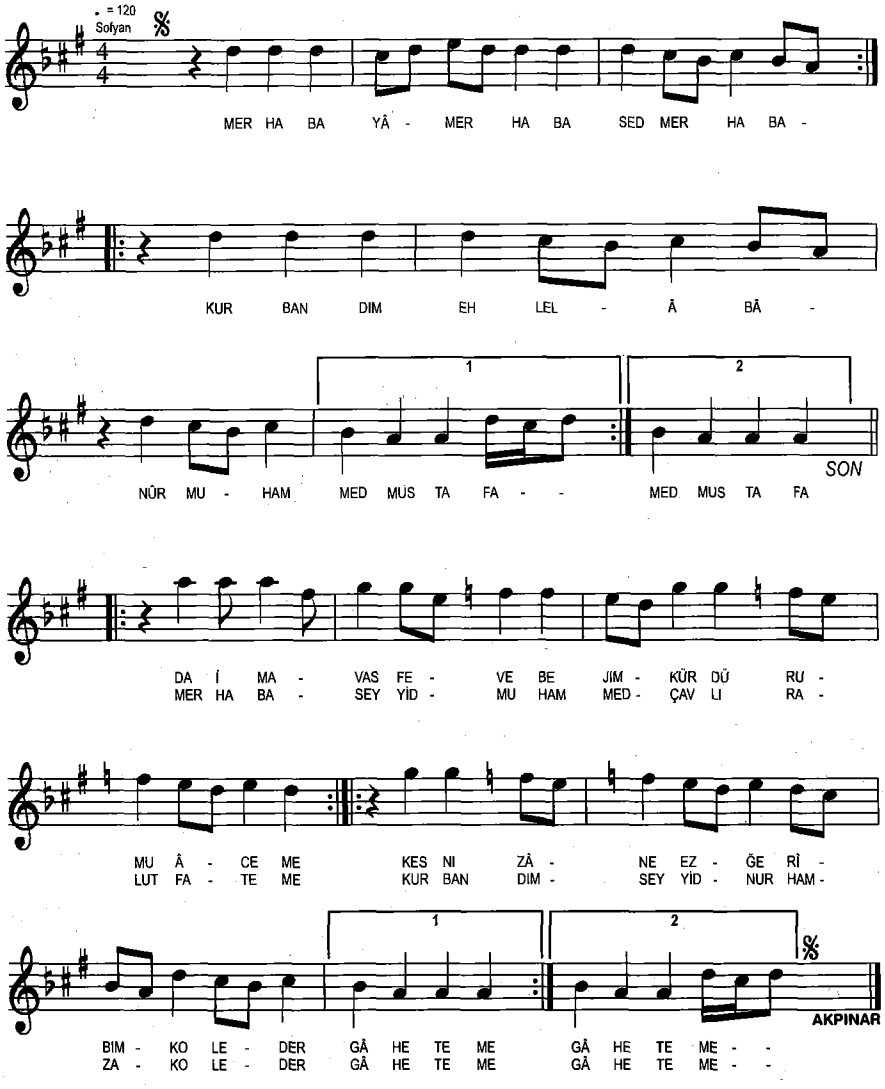

Merhaba yâ merhaba sed merhaba
Kurban dım ehlel aba
Nur Muhammed Mustafa

Ezlıber hicretü her dem
Derunım pır bı ğeme
Evjı hiro hetta vakte
Nuh u Şit u Adem'e

Merhaba yâ merhaba sed merhaba
Kurban dım ehlel aba
Nur Muhammed Mustafa

Daima vasfe ve bıjım
Kürd ü Rum u Acem'e
Kes nızane ez geribım
Kole dergâhe teme

Merhaba yâ merhaba sed merhaba
Kurban dım ehlel aba
Nur Muhammed Mustafa

Merhaba seyyid Muhammed
Çavlara lütfa teme
Kurban dım seyyid nur Hamza
Kole dergâhe teme

Merhaba yâ merhaba sed merhaba
Kurban dım ehlel aba
Nur Muhammed Mustafa

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Seyfettin Sucu

MEST U HAYRANIM

Hüseynî İlâhî

Güfte: Ahmed Kuddûsî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

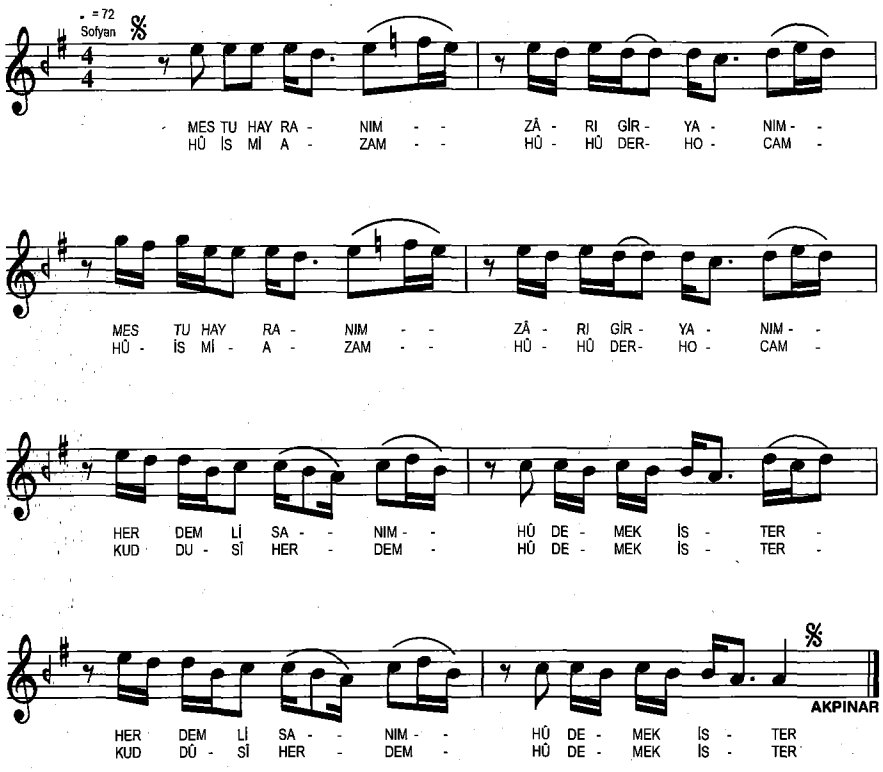

Mest u hayranım zâr u giryânım
Her dem lisanım Hû demek ister

Gözümden yaşlar akmaya başlar
Cümle kurt kuşlar Hû demek ister

Gece ol kâim gündüz ol sâim
Ehl-i Hak dâim Hû demek ister

İrfân isteyen ihsân isteyen,
Cânân isteyen Hû demek ister

İns, cin melekler yerler, felekler
Suda semekler Hû demek ister

Hû ism-i a'zâm Hû Hû de hocam
Kuddûsî her dem Hû demek ister*

* Kuyumcu, Kuddûsî Divanı, s. 220-221.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Şurkav Tasavvuf Müziği Korosu

MEVLÂM DERKİ DOĞRUCA GEL

Hüseynî İlâhî

Güfte: Cemâlî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

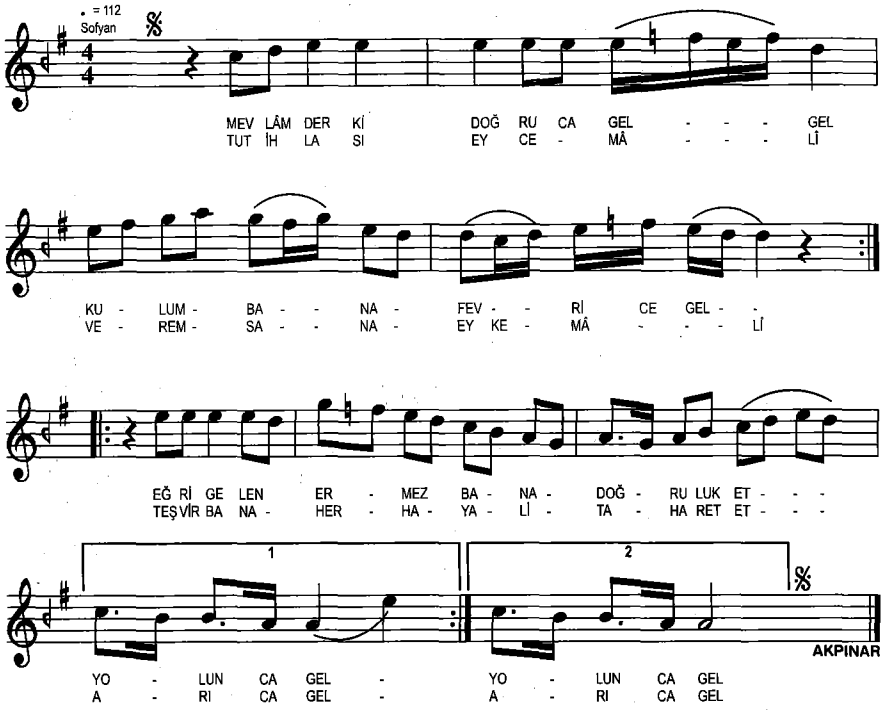

Mevlâm der ki doğruca gel
Kulum bana fevrice gel
Eğri gelen ermez bana
Doğruluk et yolluca gel

Kalk seherde yükün bağla
Niyâz eyle çok çok ağla
Haddin üzre inci çağla
Hûb yoluna saçuca gel

Kalk zikreyle lahza durma
Benden özgesini görme
Acı tatlı asla sorma
Her işime râzıca gel

Tut ihlâsı ey Cemâlî
Verem sana ey kemâli
Teşvir bana her hayali
Tahâret et arıca gel

Yöresi: Şanlıurfa

MUALLA GAVSİ SÜBHÂNÎ

Sabâ İlâhî

Güfte: Şâh-ı Nakşıbend
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

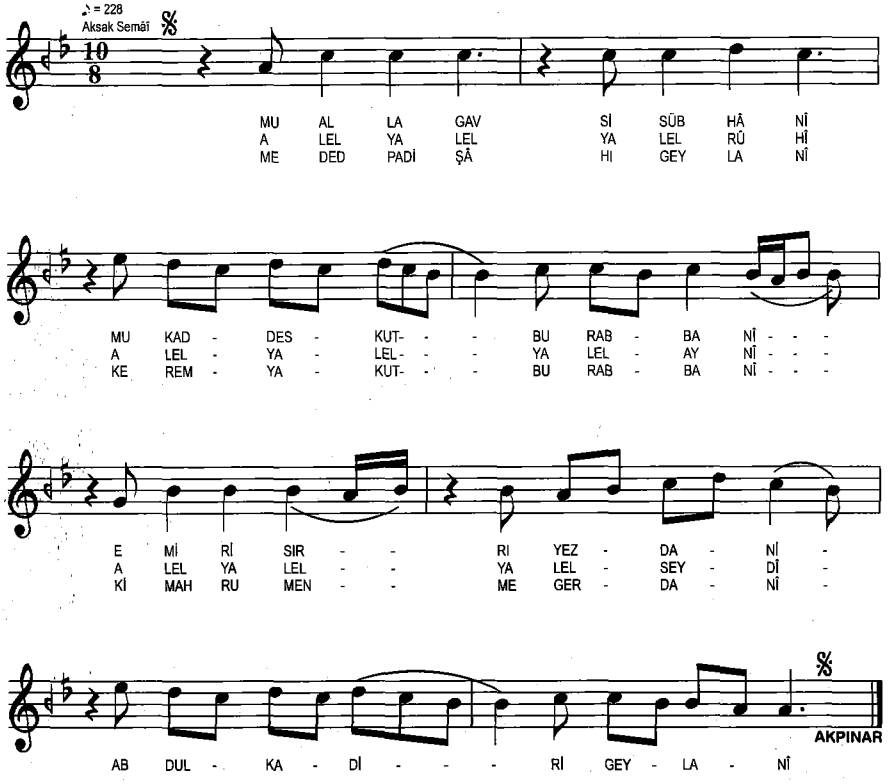

Muallâ gavsi Sübhânî
Mukaddes kutbu Rabbânî
Emiri sırrı yezdânî
Abdulkâdir-i Geylânî

Alel yâlel yâlel rûhî
Alel yâlel yâlel aynî
Alel yâlel yâlel seydî
Abdulkâdir-i Geylânî

Zehî simâ-i nûrânî
Zehî ferhunda pişânî
Kemâli hüsnü insânî
Abdulkâdir-i Geylânî

Alel yâlel yâlel rûhî
Alel yâlel yâlel aynî
Alel yâlel yâlel seydî
Abdulkâdir-i Geylânî

Meded padişâh-ı Geylânî
Kerem yâ kutbu Rabbânî
Ki mehrûmen me gerdânî
Abdulkâdir-i Geylânî

Alel yâlel yâlel rûhî
Alel yâlel yâlel aynî
Alel yâlel yâlel seydî
Abdulkâdir-i Geylânî

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: M. Ziyaeddin DÖĞÜCÜ
(Ziya Hâfız)

NAZLI HÜSEYNİM

Hicaz İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

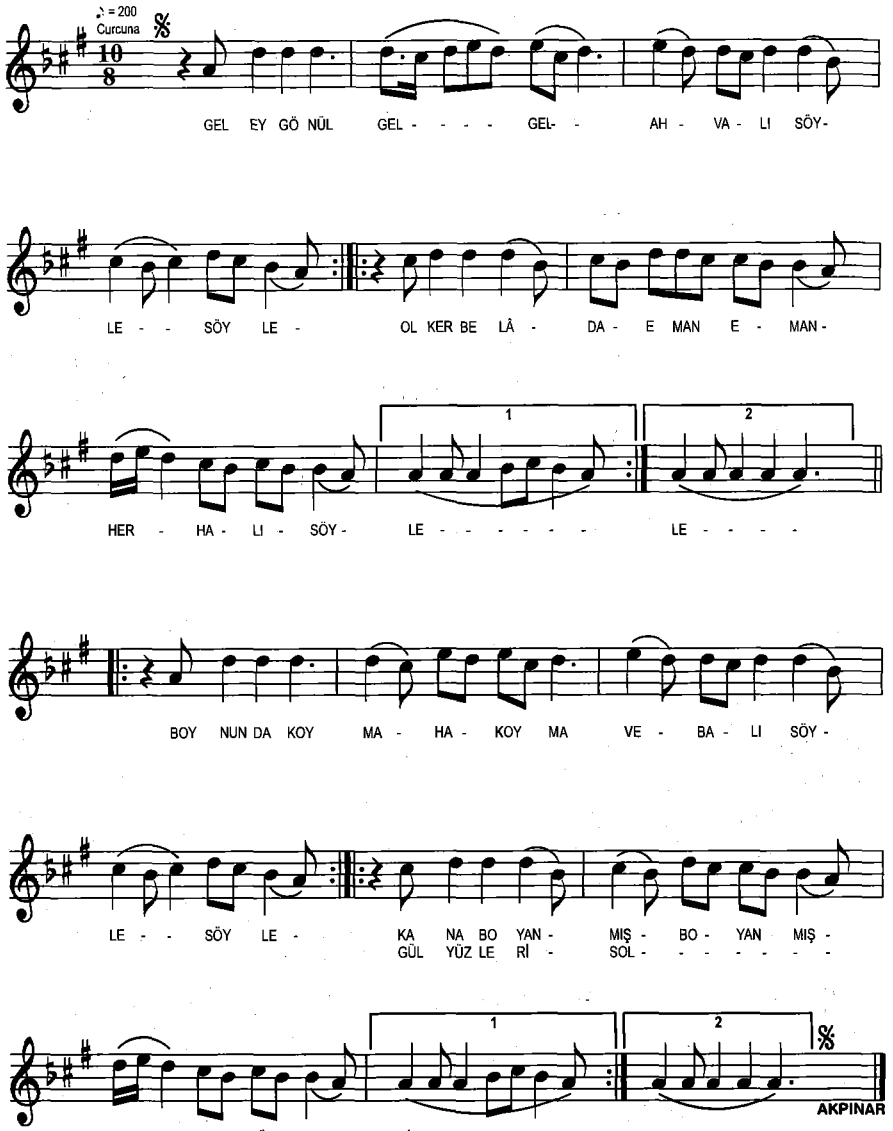

Gel ey gönül gel ahvâli söyle
Ol Kerbelâ'da her hâli söyle
Boynunda koyma vebâli söyle
Kana boyanmış nazlı Hüseynim
Gül yüzleri solmuş nâzenînim

Fatıma'nın çektiği emekler
Cellat elinde kalmış mı beğler
Karalar giymiş gökte melekler
Kana boyanmış nazlı Hüseynim
Gül yüzleri solmuş nâzenînim

Etrafına cem olmuş mu düşman
Bağrı yanar mı susuz perişan
Kılıca karşı eğmiş mi gerdan
Kana boyanmış nazlı Hüseynim
Gül yüzleri solmuş nâzenînim

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil UZUNGÖL
(Halil Hâfız)

NE GAM YERSİN

Hicaz İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

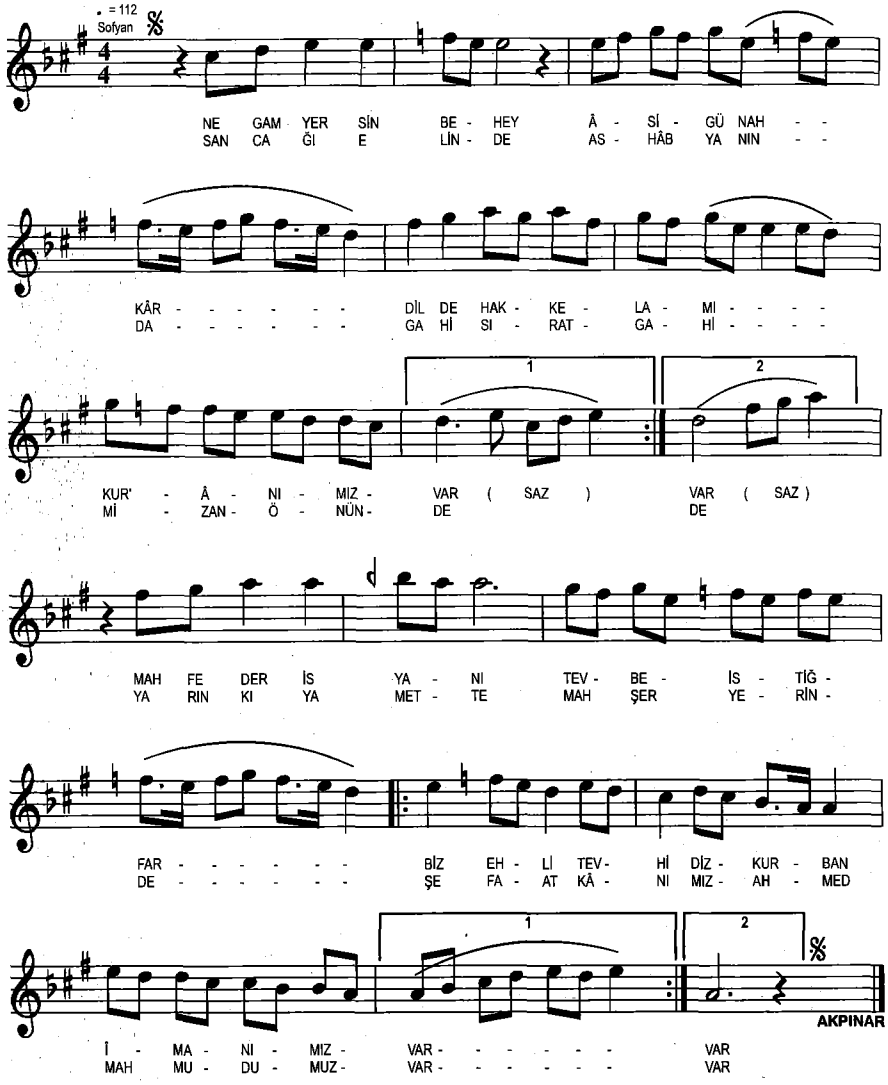

Ne gam yersin be hey âsi günahkâr
Dilde Hak kelâmı Kur'ân'ımız var
Mahveder isyânı tevbe istiğfar
Biz ehli tevhidiz imânımız var

Kalbimiz mücellâ gümüşten pâktır
Allah'ımız birdir şüphemiz yoktur
Biz Muhammediyiz dinimiz haktır
Firdevs-i a'lâda seyrânımız var

Sancağı elinde ashab yanında
Gahi sırât gahi mizân önünde
Yarın kıyâmette mahşer yerinde
Şefâat kânımız sultânımız var

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Akif BAYBOSTANCI (Akif Hoca)

NÛRDUR SENİN CEMÂLİN

Hicâz Hümâyûn İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan Dr. Hüseyin AKPINAR

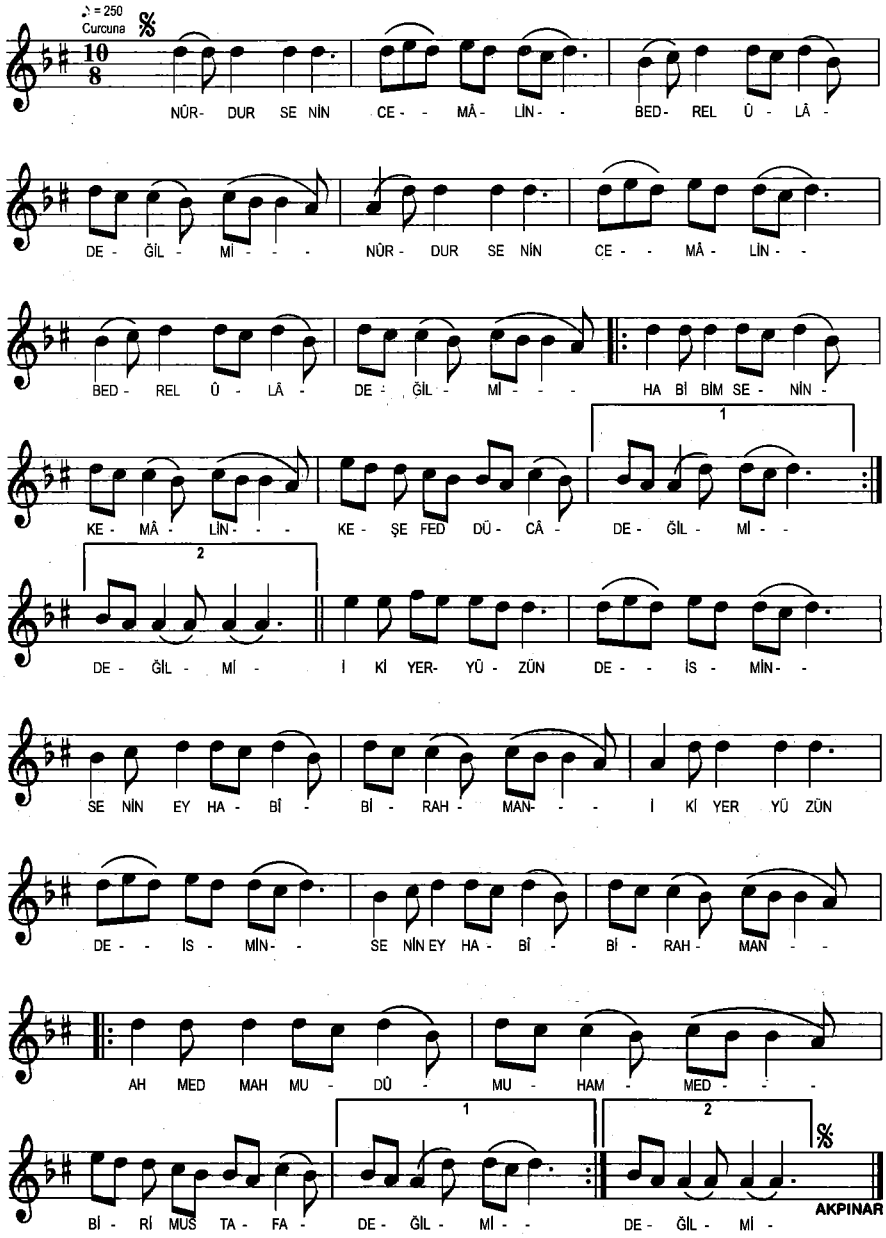

Nûrdur senin cemâlin
Bedre'l- ûlâ değil mi
Habîbim senin kemâlin
Keşfe'd-dücâ değil mi

İki yeryüzünde ismin
Senin ey habîb-i Rahmân
Ahmed, Mahmud ü Muhammed
Biri Mustafa değil mi

Seni metheder bir Allah
İki sûrede Muhammed
Birisi sûre-i "Yâsîn"
Birisi Tâ Hâ değil mi

İki kaşın arasına
Şavk eder kâbe kavseyn
Biri "kaf-ı kulhüvallah"
Biri "kul kefâ" değil mi

İki gözün karasına
Nâzil oldu cümle âyet
Birisi "nûn vel kalemi"
Biri "vadduhâ" değil mi

İki leblerin dibinden
Akıyor havz ile kevser
Birisi âb-ı hayatî
Birisi şifâ değil mi

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Osman AYDIN
(Dede Osman)

OLANDAN SOR

Hicaz İlâhî

Güfte: Zâtî Süleyman Efendi
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

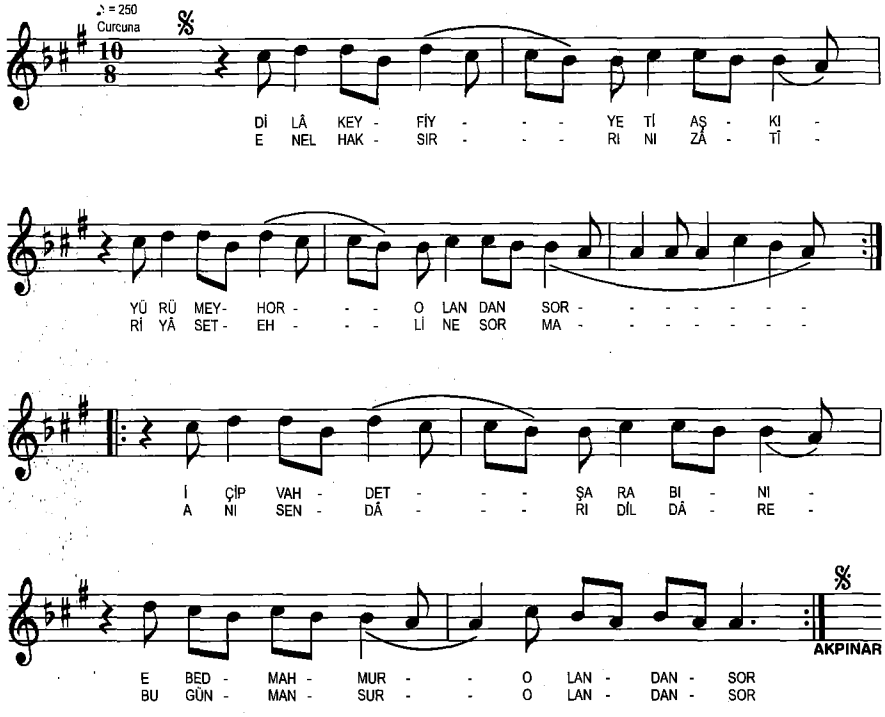

Dilâ keyfiyyet-i aşkı yürü mey-hor olandan sor
İçip vahdet şarâbını ebed mahmûr olandan sor

Sakın kim sırr-ı irfânı mazâhir ehline sorma
Anı ancak maârifle dolup pür nûr olandan son

Eğer mahiyyetin lutf ile kahrın bilmek istersen
Anı var derd ile Eyyub gibi meşhûr olandan sor

Fenâ erbâbının keyfiyyetin bilmek ise maksûd
Libâs-ı meskenet içre girip mestûr olandan sor

"Ene'l-Hak" sırrını Zâtî riyâset ehline sorma
Anı sen dâr-ı dildâra bugün Mansûr olandan sor*

* Arslan, Zâtî Süleyman Efendi Divanı, s. 46.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil KAHVECİBAŞI (Halil Hâfız)

ÖLDÜĞÜN GÜN İNANIRSIN

Hicaz İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan Dr. Hüseyin AKPINAR

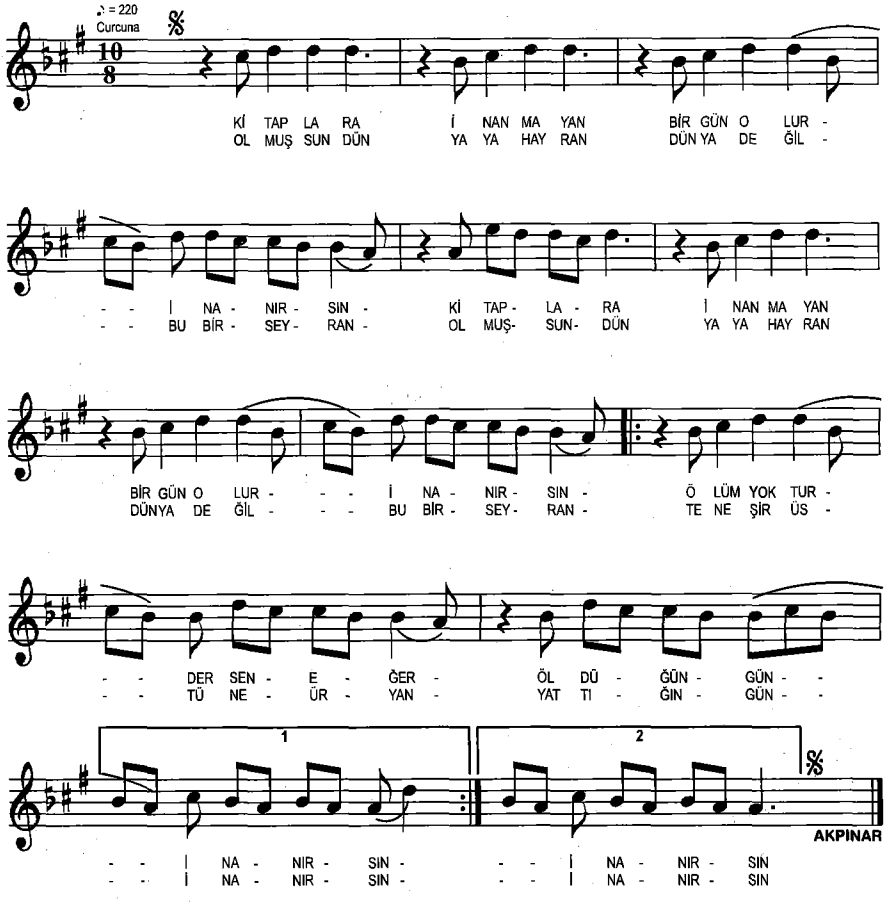

Kitaplara inanmayan
Bir gün olur inanırsın
Ölüm yoktur dersen eğer
Öldüğün gün inanırsın

Tanı be hey kendin tanı
Neden halk eyledi seni
Azrail'e tatlı cânı
Verdiğin gün inanırsın

Olmuşsun dünyaya hayrân
Dünya değil bu bir seyrân
Teneşir üstüne üryân
Yattığın gün inanırsın

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mehmet ALTINGÖZ
(Şevki Hâfız)

ÖLDÜRME BENİ

Hicaz İlâhî

Güfte: Urfalı Şâir Abdi
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

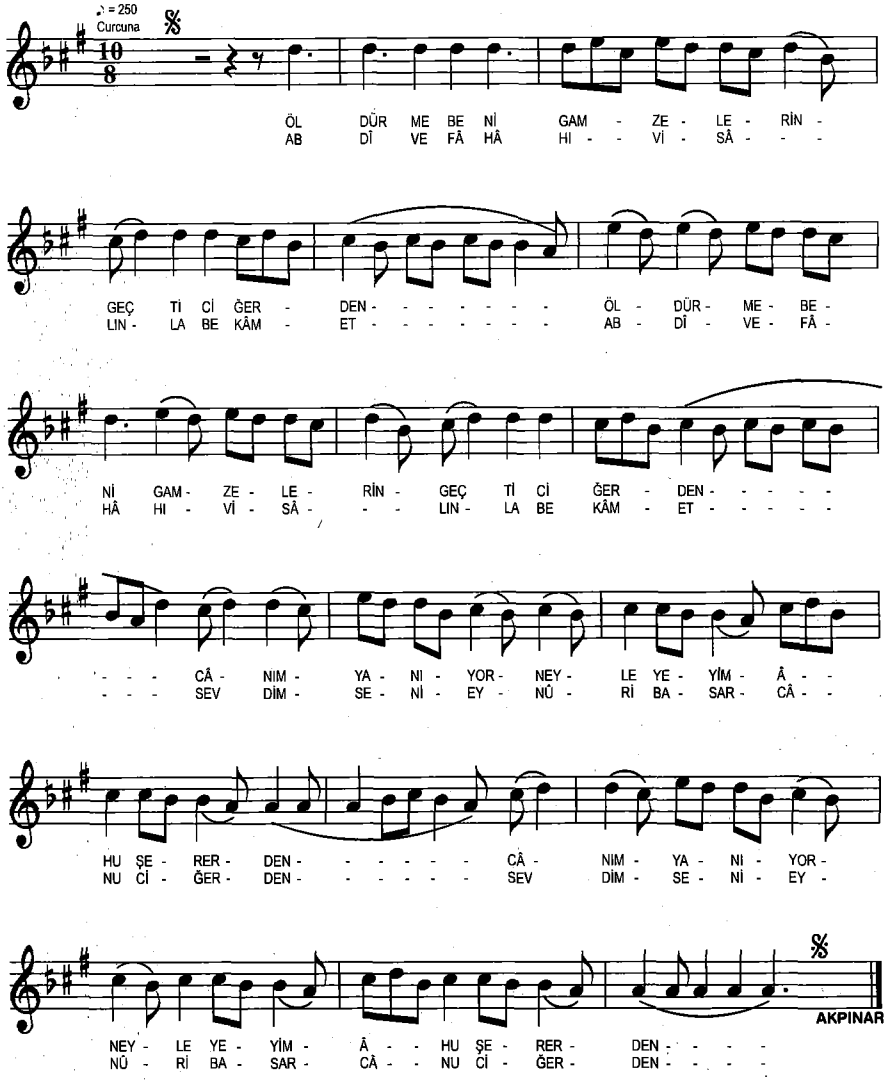

Öldürme beni gamzelerin geçti ciğerden
Cânım yanıyor neyleyeyim âh u şererden

Yandırma yeter nâr-ı muhabbetle vücûdum
Ateş saçıyor dîdelerim renc ü kederden

Sevdâzedeyim beste-i zencîr-i cünûnum
Aldın meleğim akl-ı perîşânımı serden

Nâdîde civân ahsen-i hûbân-ı zamânsın
Hıfz eyleye Hallâk seni sû-i nazardan

Abdi vefâhâh-ı visâlinle bekâm et
Sevdim seni ey nûr-i basar cân u ciğerden*

* Şanlıurfa'da "Öldürdü beni gamzelerin" şeklinde okunan ilâhî, Urfalı Şâir Abdî'nin (ö. 1941) "Öldürme beni" diye başlayan şiiridir. Bkz. Ertan, Urfalı Şair Abdi, s. 184.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil KAHVECİBAŞI
(Halil Hâfız)

ÖTME BÜLBÜL

Hicaz İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

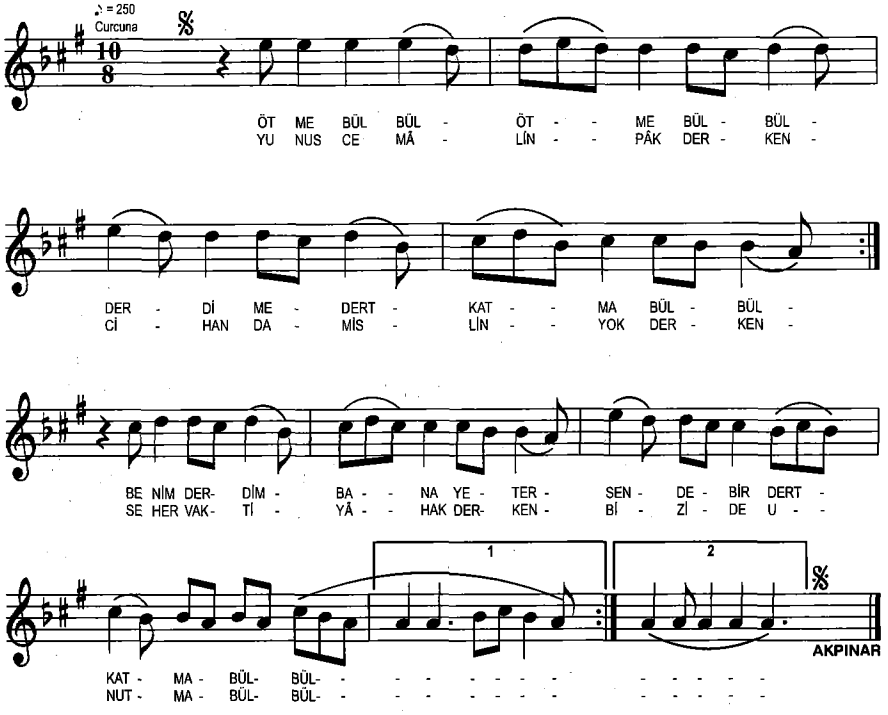

Ötme bülbül ötme bülbül
Derdi derde katma bülbül
Benim derdim bana yeter
Bir de sen dert katma bülbül

Bilirim âşıksın güle
Gülün hâlinden kim bile
Bahçedeki gonca güle
Dolaşıp söz atma bülbül

Bilirim âşıksın verde
Cünûnun var gâyet serde
Şu sînemde olan derde
Bir de sen dert katma bülbül

Pervâz olup uçar mısın
Deniz deryâ geçer misin
Bencileyin nâ-çâr mısın
Sen de hâlin söyle bülbül

A bülbülüm uslu musun
Kafeslerde besli misin
Bencileyin yaslı mısın
Garip garip ötme bülbül

Yunus vücûdun pâk derken
Cihânda mislin yok derken
Seher vakti Hak Hak derken
Bizi de unutma bülbül

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet UZUNGÖL

PERVANELER ŞEM'A YANAR

Hüseynî İlâhî

Güfte:Şeyhzâde
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

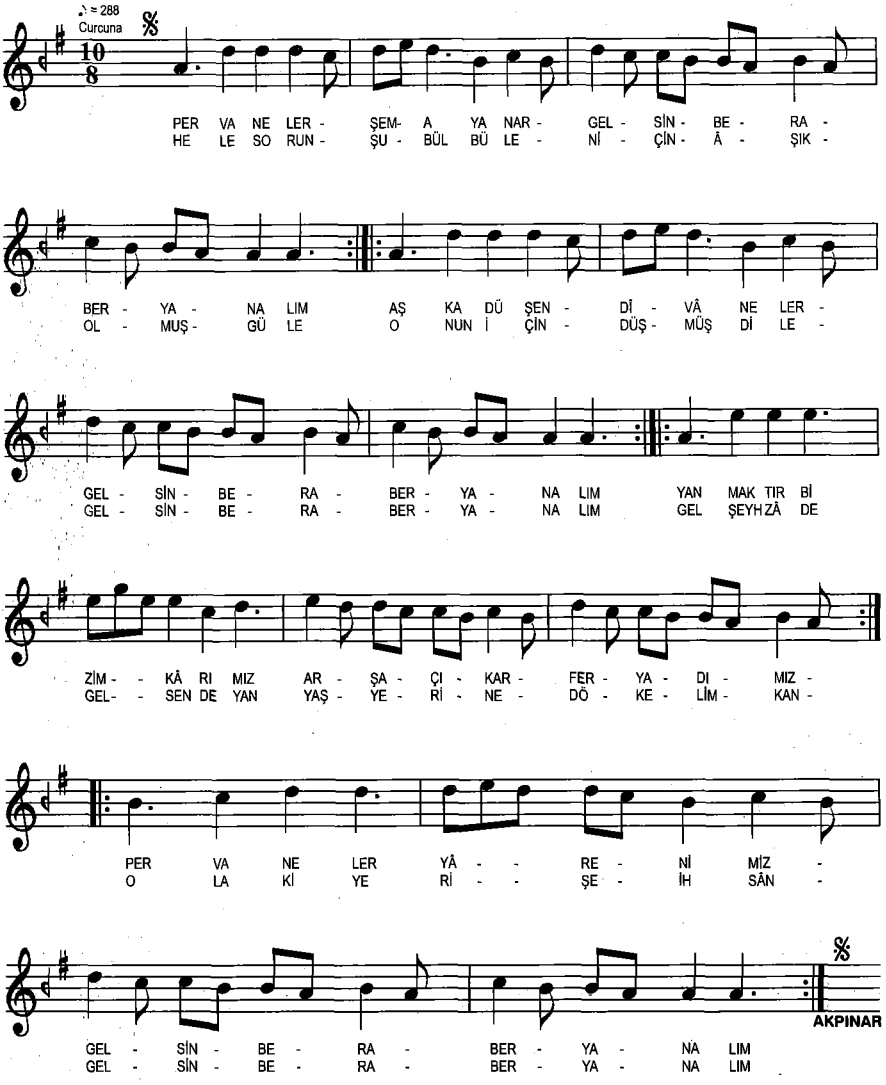

Pervâneler şem'a yanar
Gelsin beraber yanalım
Aşka düşen dîvâneler
Gelsin beraber yanalım

Yanmaktır bizim kârımız
Arşa çıkar feryâdımız
Pervâneler yârenimiz
Gelsin beraber yanalım

Hele sorun şu bülbüle
Niçin âşık olmuş güle
Onun için düşmüş dile
Gelsin beraber yanalım

Gel Şeyhzâde gel sen de yan
Yaş yerine dökelim kan
Ola ki erişe ihsân
Gelsin beraber yanalım

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil UZUNGÖL
(Halil Hâfız)

RAHMEYLE

Hicaz İlâhî

Güfte: Leyla Hanım
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

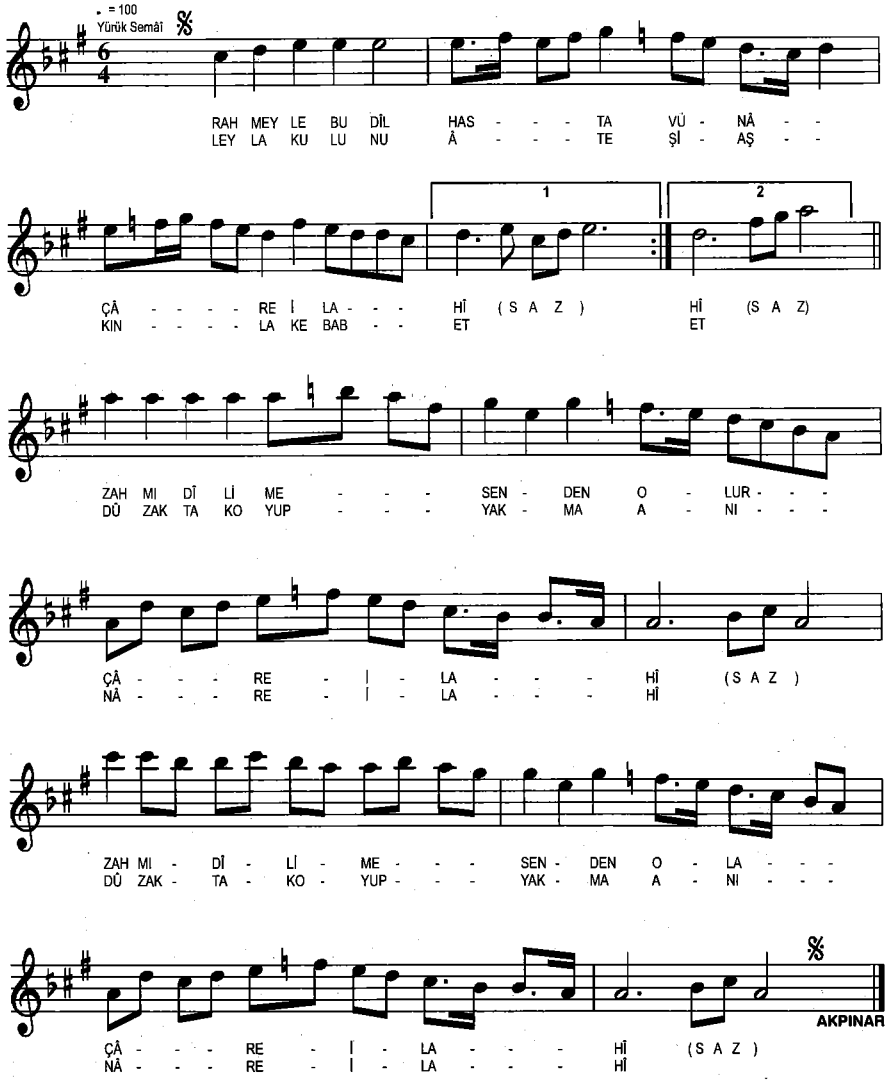

Rahmeyle bu dîl hasta vü nâçâre İlâhî
Zahm-ı dilime senden olur çâre İlâhî

Bakma yüzümün karasına rûz-i cezâda
Bağışla beni Ahmed-i muhtâra İlâhî

Nefsin hevâsıyla beni sen derbeder etme
Aşkından eser ver bu dîlzâra İlâhî

Al benliğimi kayd-ı sivâdan beni kurtar
Tâ vâsıl olam ru'yet-i dîdâra İlâhî

Leylâ kulunu âteş-i aşkınla kebab et
Dûzahta koyup yakma anı nâre İlâhî

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Osman AYDIN
(Dede Osman)

SEHER VAKTİ

Hicaz İlâhî

Güfte: Seyyid Nesimî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

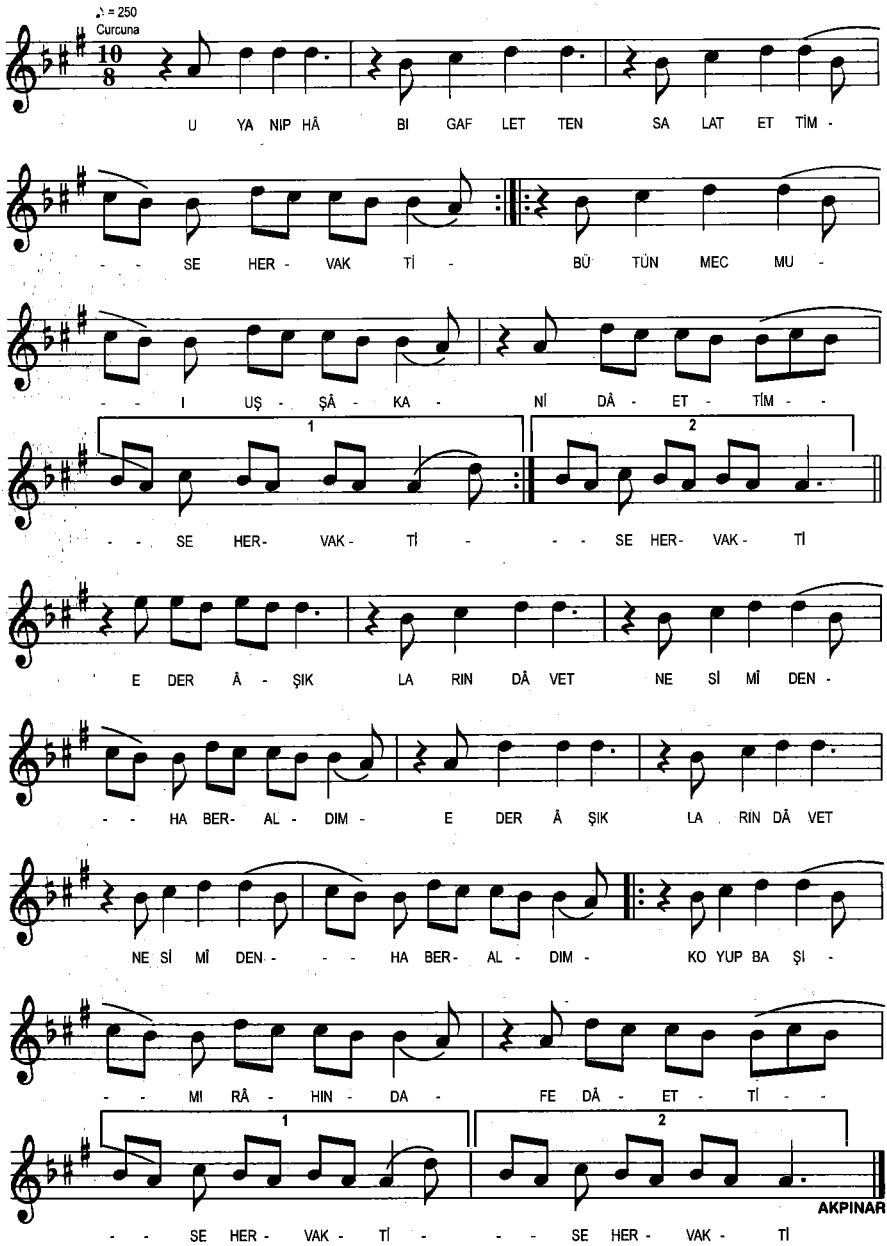

Uyanıp hâb-ı gafletten
Salât ettim seher vakti
Bütün mecmû-ı uşşâka
Nidâ ettim seher vakti

Sabahın aşk u şevkiyle
Ferah oldum küşâd oldum
Gönül âyinesin sildim
Cila ettim seher vakti

Eder âşıkların dâvet
Nesimî'den haber aldım
Koyup başımı râhında
Fedâ ettim seher vakti

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil UZUNGÖL (Halil Hâfız)

SENİN ÂŞIKLARIN

Gerdâniye İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

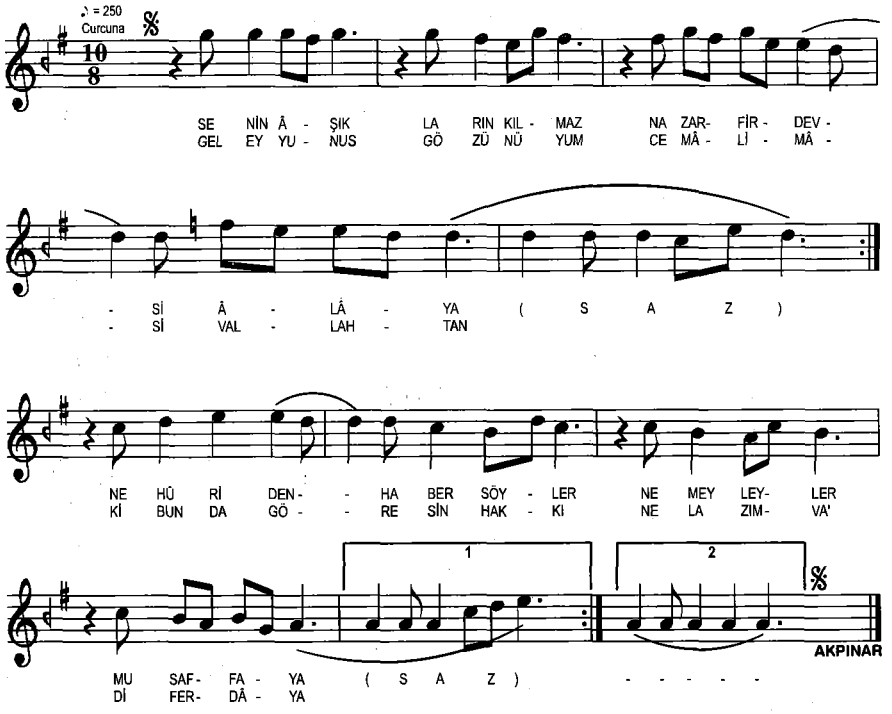

Senin âşıkların kılmaz nazar Firdevs-i a'lâya
Ne hûrîden haber söyler ne meyleyler musaffâya

Nukûş-ı mâsivallahtan geçirmiş bunları aşkın
Komuşlar bunca sevdâyı ulaşmışlar bu sevdâya

Ene'l-Hak kıblesin bulmuş yüzünü Hakk'a döndürmüş
Şarâb-ı lemyezel içmiş bakın Mansûr-u şeydâya

Eğer ol âşıkın hâlin sorarsan gayrıdan sorma
Sorarsan hâl-i Mecnûn'u sor ol ruhsâr-ı Leylâ'dan

Gel ey Yunus gözünü yum cemâl-i mâsivallahtan
Ki bunda göresin Hakk'ı ne lâzım va'd-i ferdâya

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ömer ALTUN (Kürt Ömer)

SENİN AŞKIN DEĞİL MİDİR

Uşşak İlâhî

Güfte: Enverî
Derleyen ve Notaya Alan Dr. Hüseyin AKPINAR

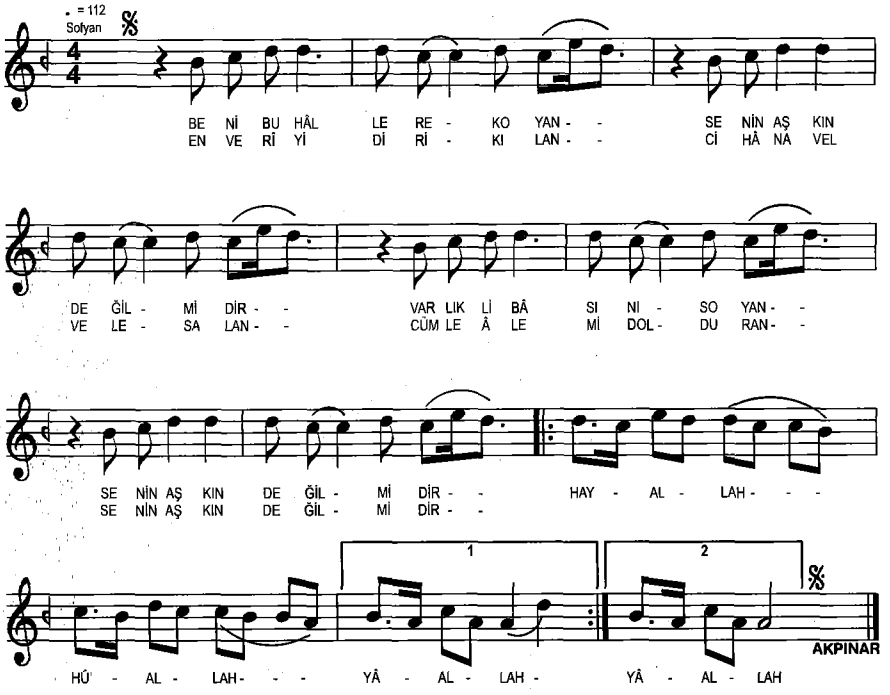

Beni bu hâllere koyan
Senin aşkın değil midir
Varlık libâsım soyan
Senin aşkın değil midir

Hay Allah Hû Allah Yâ Allah
Hay Allah Hû Allah Yâ Allah

Kimini eyleyen sultân
Kimini eylemiş mihdân
Dertlilere kamu dermân
Senin aşkın değil midir

Hay Allah Hû Allah Yâ Allah
Hay Allah Hû Allah Yâ Allah

Uşşâka cür'a içiren
Akla karayı seçtiren
Mansûr'u cândan geçiren
Senin aşkın değil midir

Hay Allah Hû Allah Yâ Allah
Hay Allah Hû Allah Yâ Allah

Enverî'yi diri kılan
Cihâna velvele salan
Cümle âlemi dolduran
Senin aşkın değil midir

Hay Allah Hû Allah Yâ Allah
Hay Allah Hû Allah Yâ Allah

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet UZUNGÖL

SEYRETTİM MUHAMMED'İ

Hüseynî İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

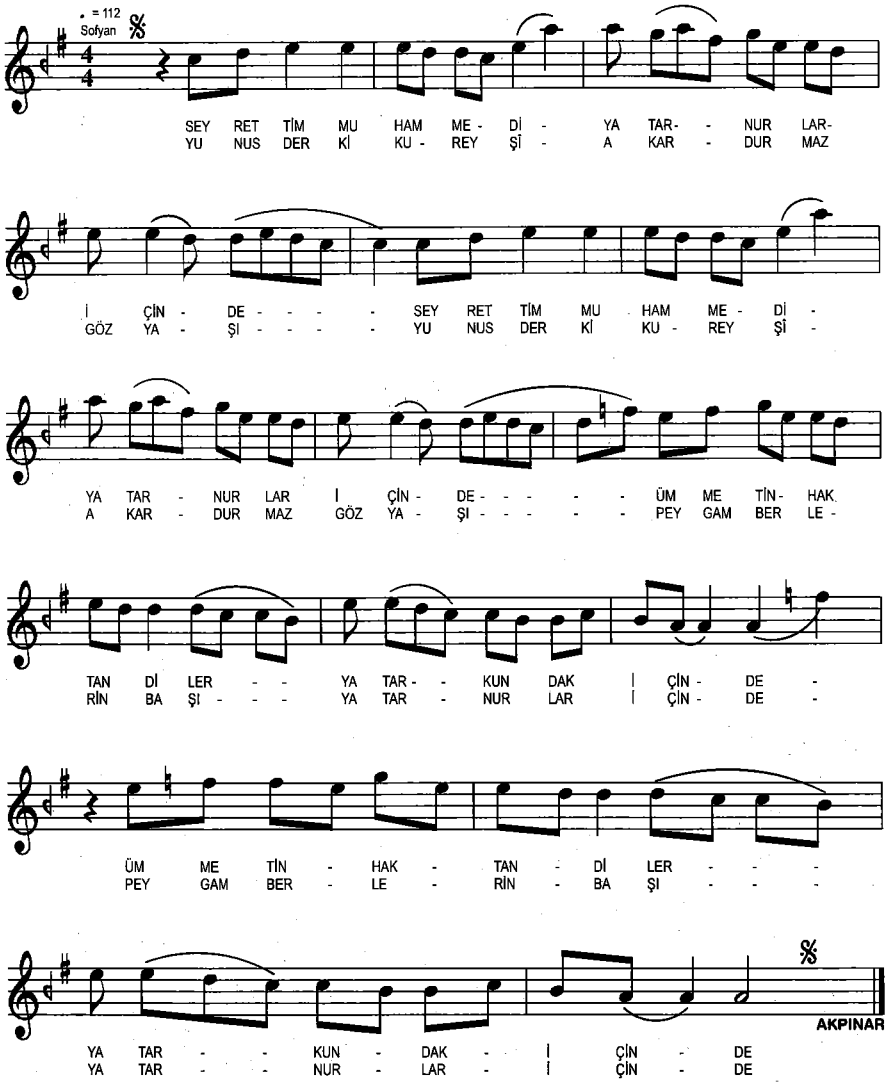

Seyrettim Muhammed'i
Yatar nûrlar içinde
Ümmetin Hak'tan diler
Yatar kundak içinde

Doğuran ana hayrân
Melekler eder bayram
Hakk'ın dîdârın seyrân
Eder kundak içinde

Bağlamışlar elini
Kimse bilmez hâlini
Zikre vermiş dilini
Söyler kundak içinde

Yakın oldu ıraklar
Kabul oldu dilekler
Yeşil taçlı melekler
Okşar kundak içinde

Adın koymuşlar Ahmed
Ezeldendir Muhammed
Ümmeti için minnet
Eyler kundak içinde

Yunus der ki Kureyşî
Akar durmaz gözyaşı
Peygamberlerin başı
Yatar nûrlar içinde

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil UZUNGÖL
(Halil Hâfız)

SORDUM SARI ÇİÇEĞE

Hüseynî İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

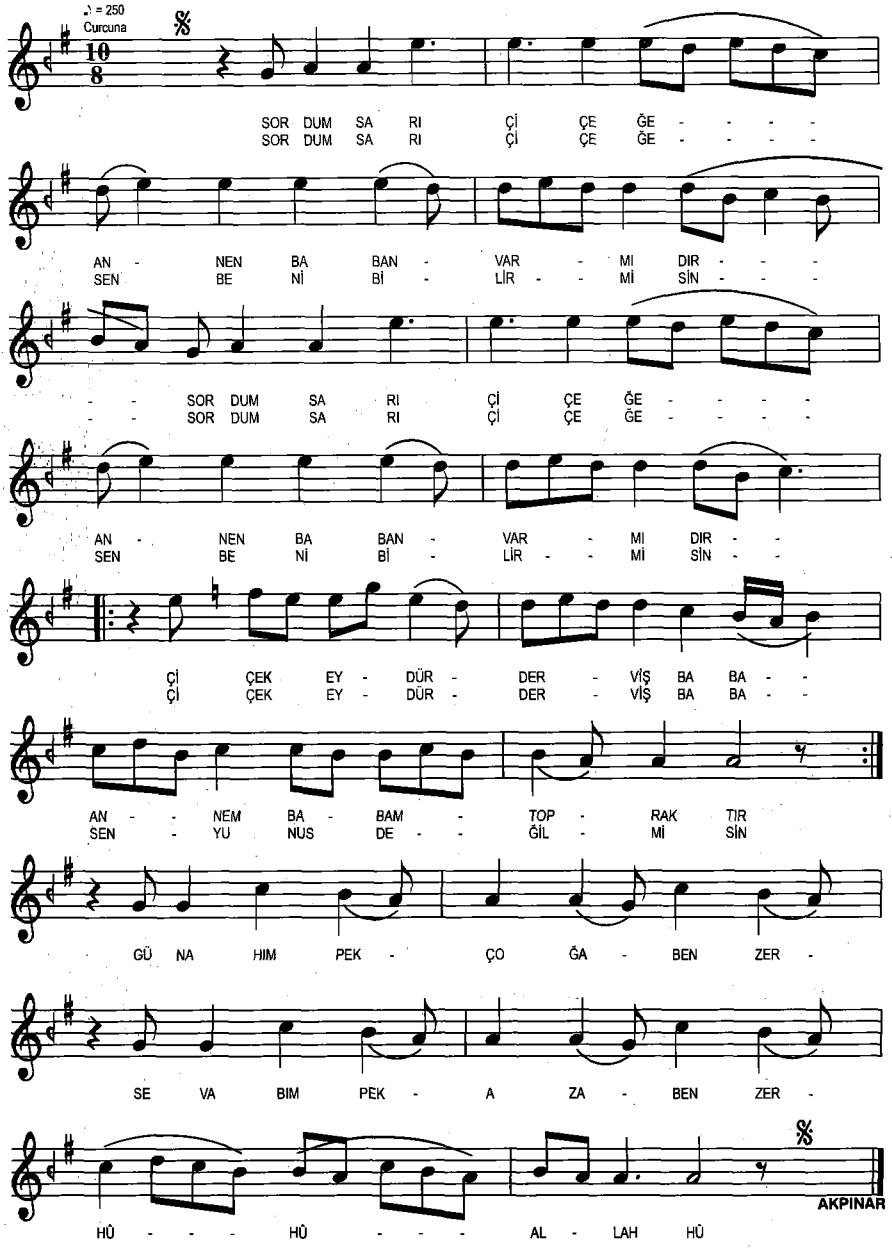

Sordum sarı çiçeğe
Annen baban var mıdır?
Çiçek eydür derviş baba
Annem babam topraktır

Günâhım pek çoğa benzer
Sevâbım pek aza benzer
Hû Hû Allah Hû

Sordum sarı çiçeğe
Sizde ölüm var mıdır?
Çiçek eydür derviş baba
Ölümsüz yer var mıdır?

Günâhım pek çoğa benzer
Sevâbım pek aza benzer
Hû Hû Allah Hû

Sordum sarı çiçeğe
Evlat kardeş var mıdır?
Çiçek eydür derviş baba
Evlat kardeş yapraktır

Günâhım pek çoğa benzer
Sevâbım pek aza benzer
Hû Hû Allah Hû

Sordum sarı çiçeğe
Sen beni bilir misin?
Çiçek eydür derviş baba
Sen Yunus değil misin?

Günâhım pek çoğa benzer
Sevâbım pek aza benzer
Hû Hû Allah Hû*

* Şiirdeki nakarat anonimdir.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil UZUNGÖL
(Halil Hâfız)

SULAR AKAR ARKIN ARKIN

Hüseynî İlâhî

Güfte: Hatayî - Karacaoğlan
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

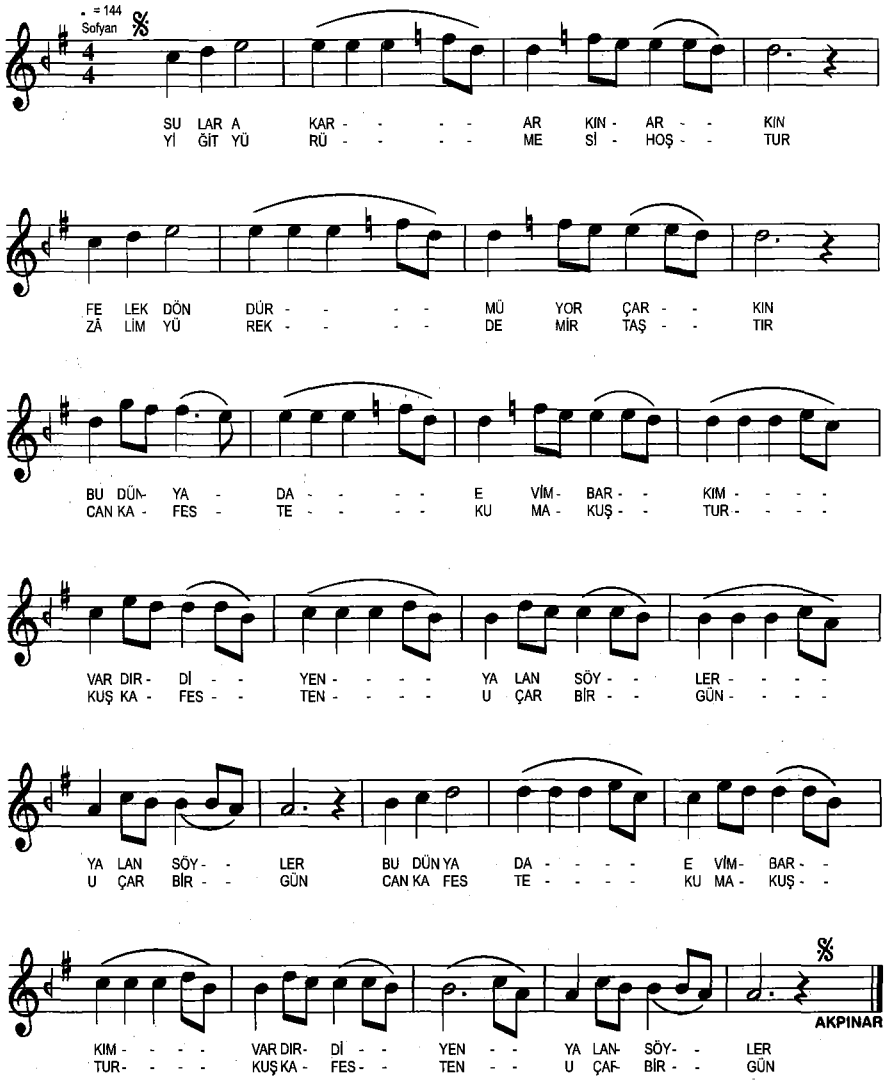

Sular akar arkın arkın
Felek dönderiyor çarkın
Bu dünyada evim barkım
Vardır diyen yalan söyler

Dağ başında yeşil yaprak
Yer altında kefen yırtmak
Bastığımız kara toprak
Üstümüzden aşar bir gün

Yiğit yürümesi hoştur
Zâlim yürek demir taştır
Cân kafeste kuma kuştur
Kuş kafesten uçar bir gün*

* Şiirin 1. kıtası Hatayî'ye, 2. ve 3. kıtası ise Karacaoğlan'a aittir.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mahmut GÜZELGÖZ
(Tenekeci Mahmut)

SULTANIM EFENDİM

Hüseynî İlâhî

Güfte: Kadri
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

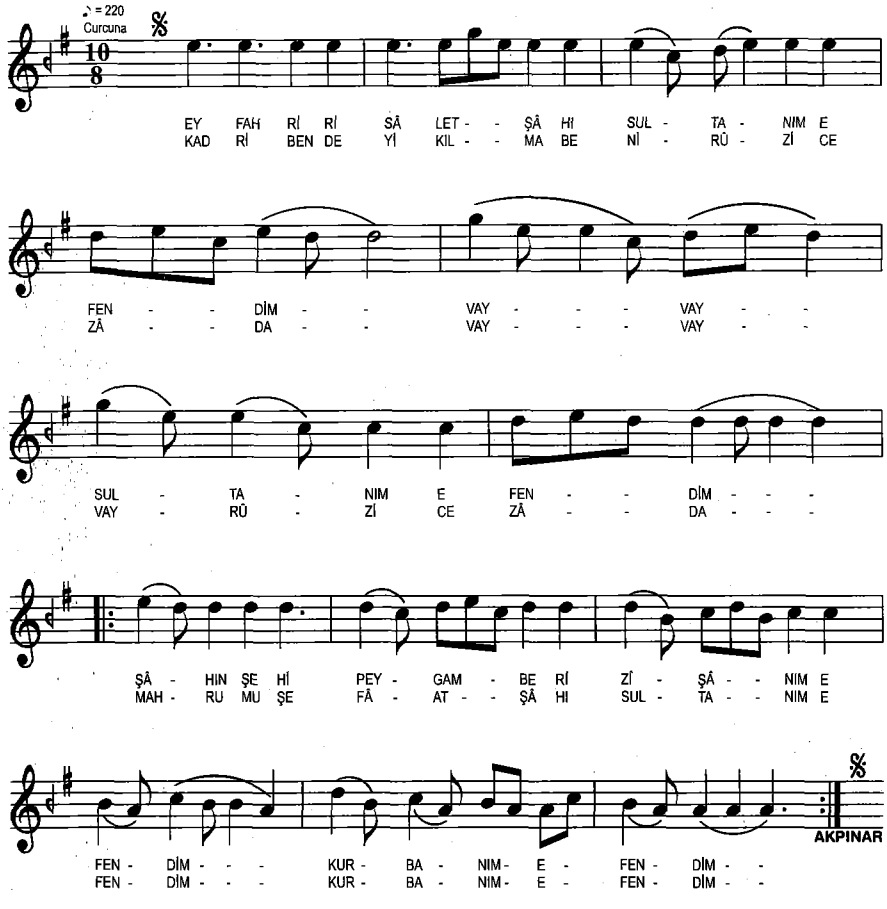

Ey fahr-i risâlet şâh-ı sultânım efendim
Şâhın şehi peygamber-i zîşânım efendim

Levlâke hitâbıyla ne mümtâz-ı rusûlsün
Hâkîleri in'am ile kurbânım efendim

Meddâhın senin Hâlık iken Hazret-i Mevlâ
Haddim ne seni medhedeyim cânım efendim

Kadri bendeyi kılma beni rûz-i cezâda
Mahrûm-u şefâat şâh-ı sultânım efendim

Yöresi: Şanlıurfa

ŞEHİTLERİN SER ÇEŞMESİ

Hicaz İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

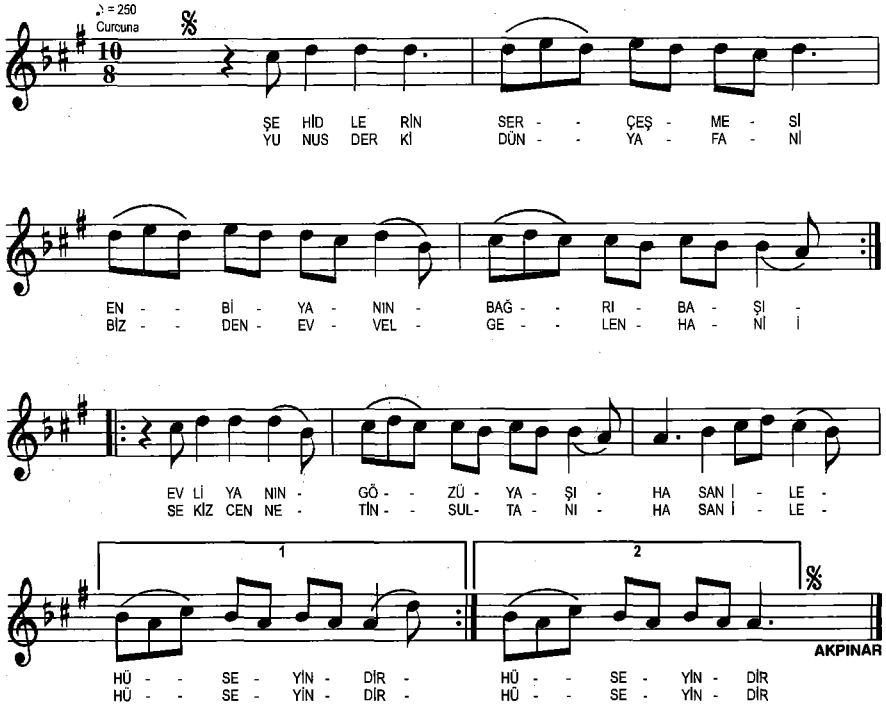

Şehitlerin ser çeşmesi
Enbiyânın bağı başı
Evliyânın gözü yaşı
Hasan ile Hüseyin'dir

İmâm Ali babaları
Muhammed'dir dedeleri
Arşın çifte küpeleri
Hasan ile Hüseyin'dir

Kerbelâ'nın tâ içinde
Nûr parlar siyah saçında
Şol pür nûrların içinde
Hasan ile Hüseyin'dir

Kerbelâ'nın yazıları
Şehid olmuş gâzileri
Fatıma'nın evlâtları
Hasan ile Hüseyin'dir

Dedesiyle bile varan
Kevser ırmağında duran
Susuz ümmete su veren
Hasan ile Hüseyin'dir

Yunus der ki dünya fâni
Bizden evvel gelen hani
Sekiz Cennet'in sultanı
Hasan ile Hüseyin'dir

Yöresi: Şanlıurfa

ŞOL CENNETİN IRMAKLARI

Hicaz İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

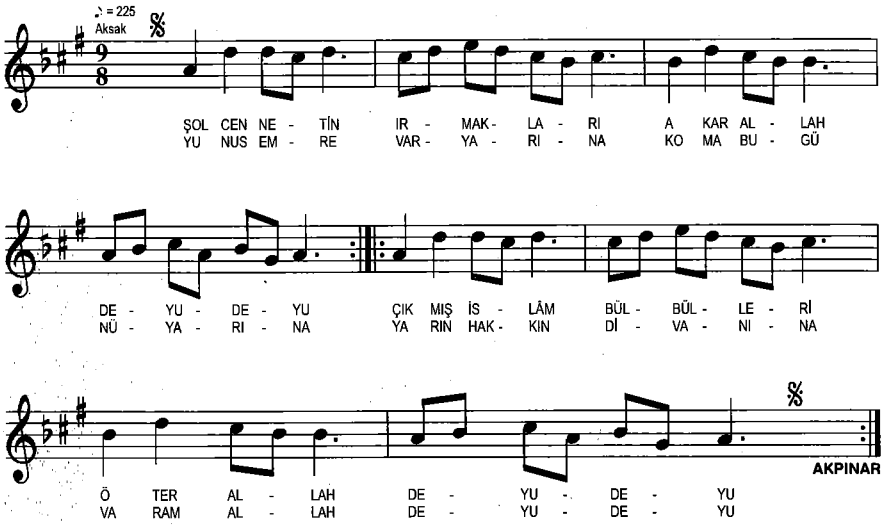

Şol Cennet'in ırmakları
Akar Allah deyü deyü
Çıkmış İslâm bülbülleri
Öter Allah deyü deyü

Salınır tûbâ dalları
Kur'ân okur hem dilleri
Cennet bağının gülleri
Kokar Allah deyü deyü

Aydan aydındır yüzleri
Şekerden tatlı sözleri
Cennet'te hûrî kızları
Gezer Allah deyü deyü

Kimler yiyip kimler içer
Hep melekler rahmet saçar
İdris nebi hulle biçer
Sübhân Allah deyü deyü

Yunus Emre var yarına
Koma bu günü yarına
Yarın Allah dîvânına
Varam Allah deyü deyü

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: M. Salih POLAT

TEK BULAYIM MEVLÂM SENİ

Hüseynî İlâhî

Güfte: Seyyid Nizamoğlu
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

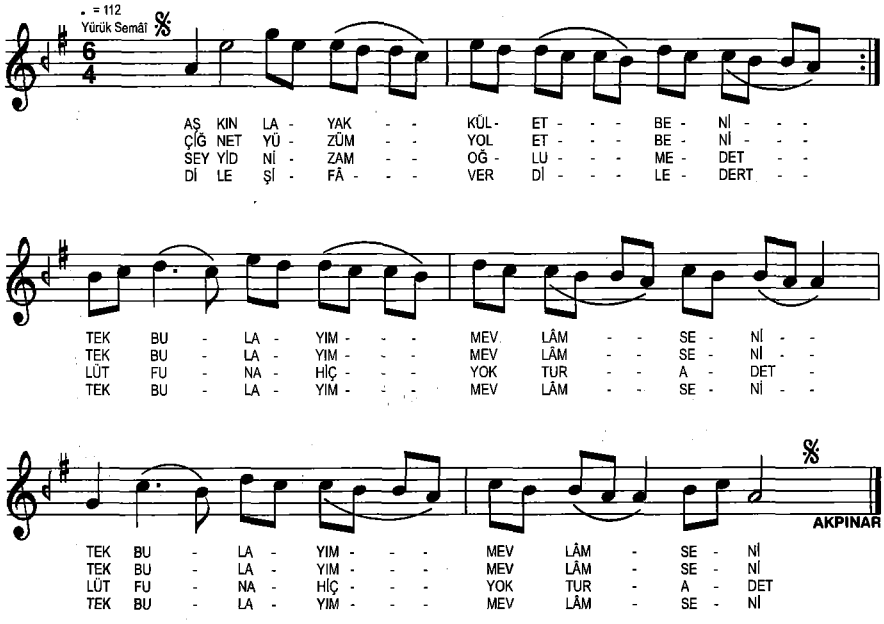

Aşkınla yak kül et beni
Tek bulayım Mevlâm seni
Çiğnet yüzüm yol et beni
Tek bulayım Mevlâm seni

İbrahim'em nâr et yerim
Mûsâ gibi Tur et yerim
İsa gibi dar et yerim
Tek bulayım Mevlâm seni

Nuh gibi dövdür ellere
Emreyle sövdür dillere
Düşürüp uzak yollara
Tek bulayım Mevlâm seni

Yusuf gibi câha düşür
Yakup gibi ağlat taşır
Aşkını başımdan aşır
Tek bulayım Mevlâm seni

İki cihânın güneşi
Bağladı bağrına taşı
Akıtıp gözünden yaşı
Tek bulayım Mevlâm seni

Seyyid Nizamoğlu medet
Lütfuna hiç yoktur adet
Dile şifâ ver dile dert
Tek bulayım Mevlâm seni

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Yusuf BİLGİN

TENDE CÂNIM

Hüseynî İlâhî

Güfte: Niyâzî Mısrî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

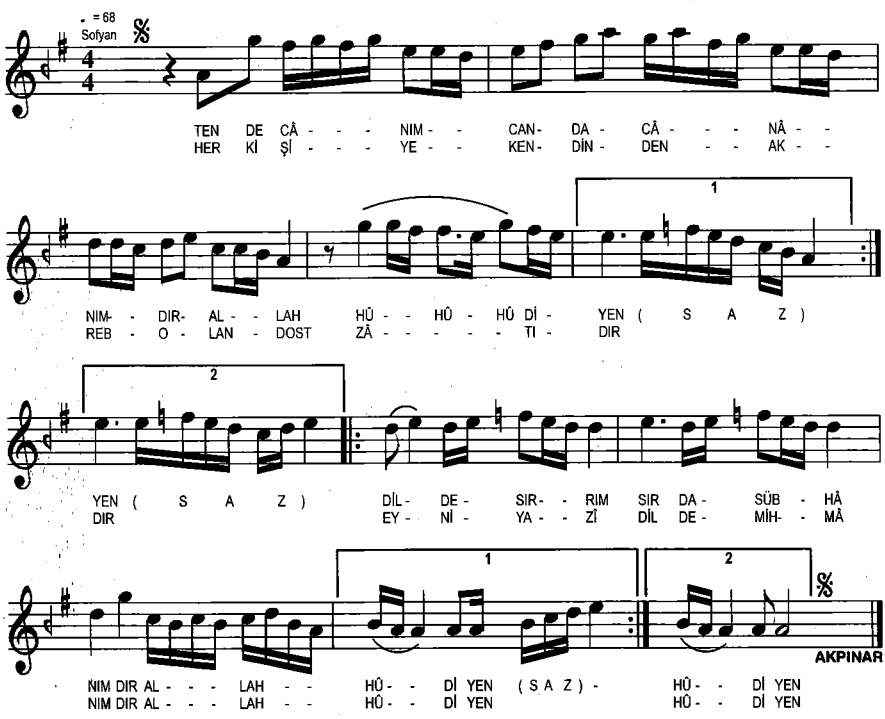

Tende cânım cânda cânânımdır Allah hû diyen
Dilde sırrım sırda sübhânımdır Allah hû diyen

Dest-i kudretle yazılmış yüzüne âyât-ı Hak
Gönlümün tahtında sultânımdır Allah hû diyen

Cümle âzâdan gelir zikr-i "Ene'l Hak" nârası
Cism içinde zâr-ı efgânımdır Allah hû diyen

Geceler tâ subh olunca inletir bu dert beni
Derdimin içinde dermânımdır Allah hû diyen

Yere göğe sığmayan bir mü'minin kalbindedir
Katremin içinde ummânımdır Allah hû diyen

Kisve-i tenden muarra seyreder bu gökleri
Çark uran abdalı uryanımdır Allah hû diyen

Her kişiye kendinden akreb olan dost zâtıdır
Ey Niyâzî dilde mihmânımdır Allah hû diyen

* Erdoğan, Niyâzî-i Mısrî Dîvânı, s. 160.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Gurup Dergâh

TENE HA KALO TENE

Hüzzâm İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

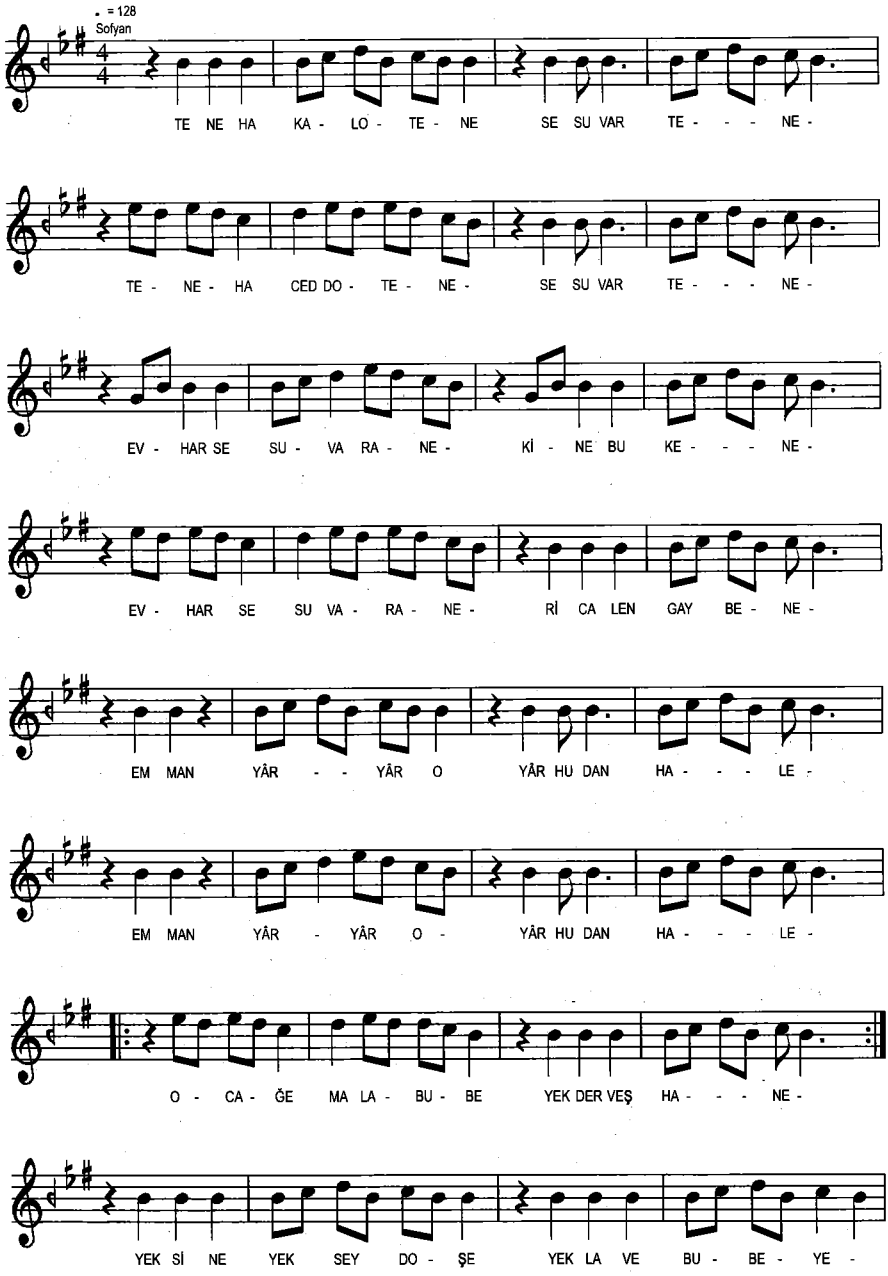

TENE HA KALO TENE - Sayfa 2

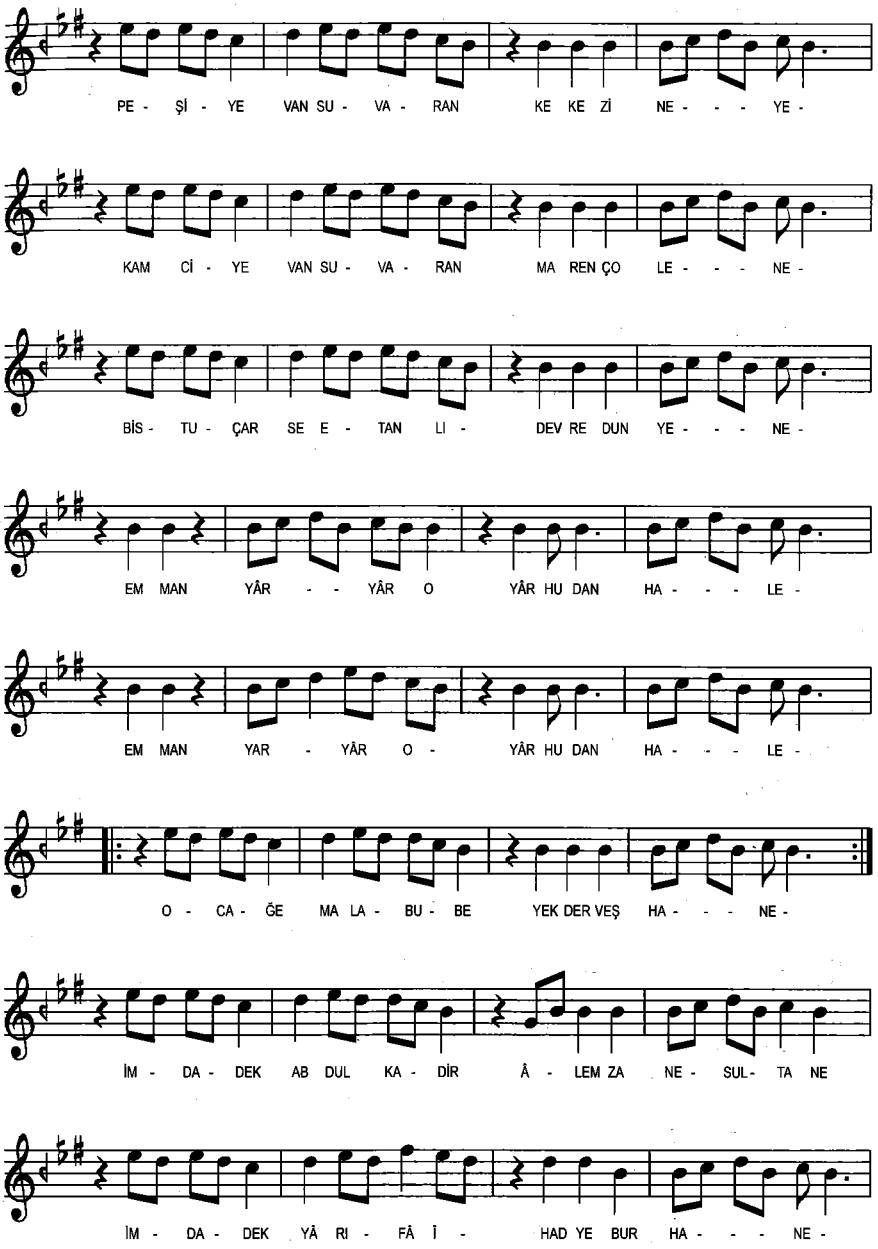

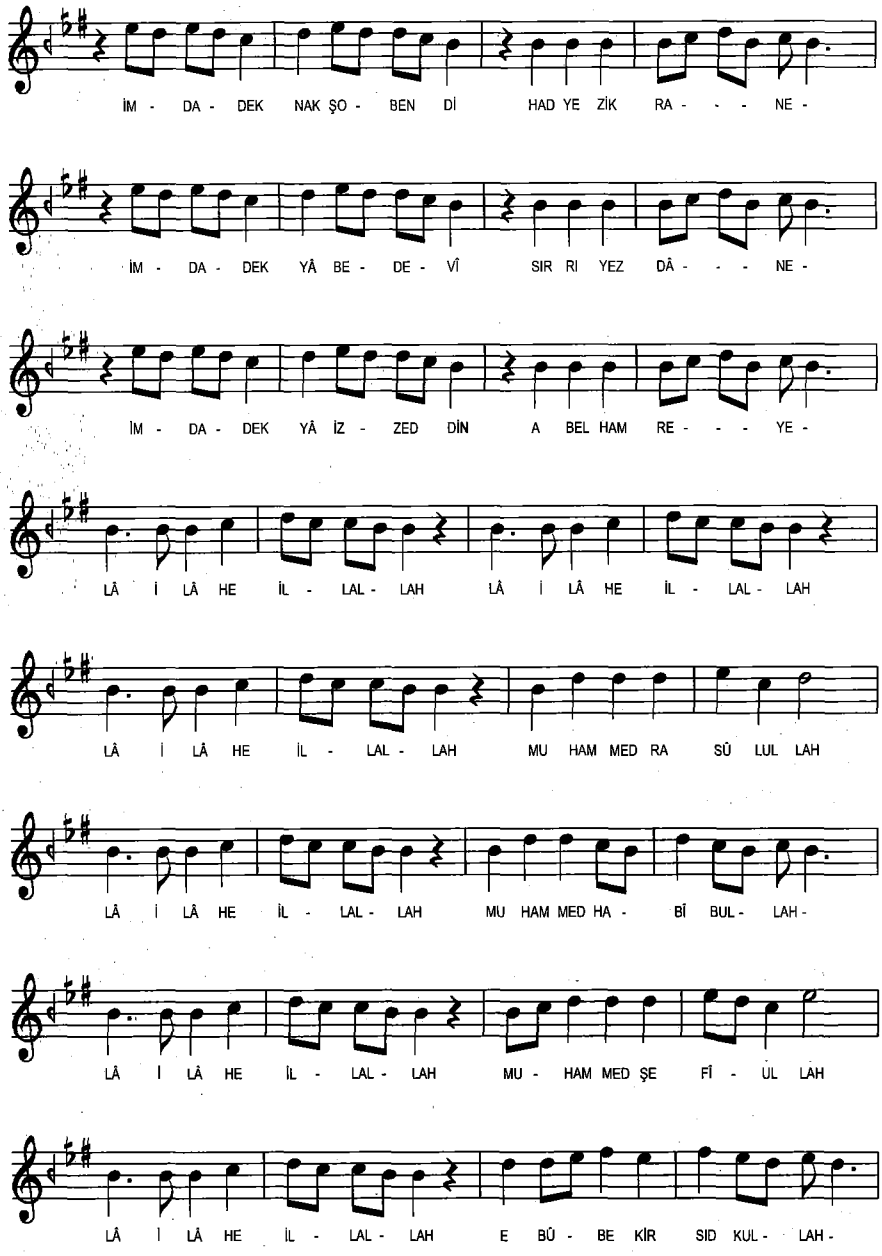
İM - DA - DEK NAK ŞO - BEN Dİ HAD YE ZİK RA - - - NE -
İM - DA - DEK YÂ BE - DE - VÎ SIR RI YEZ DÂ - - - NE -
İM - DA - DEK YÂ İZ - ZED DİN A BEL HAM RE - - - YE -
LÂ İ LÂ HE İL - LAL - LAH LÂ İ LÂ HE İL - LAL - LAH
LÂ İ LÂ HE İL - LAL - LAH MU HAM MED RA SÛ LUL LAH
LÂ İ LÂ HE İL - LAL - LAH MU HAM MED HA - BÎ BUL - LAH -
LÂ İ LÂ HE İL - LAL - LAH MU - HAM MED ŞE FÎ - ÜL LAH
LÂ İ LÂ HE İL - LAL - LAH E BÛ - BE KİR SID KUL - LAH -

TENE HA KALO TENE - Sayfa 4

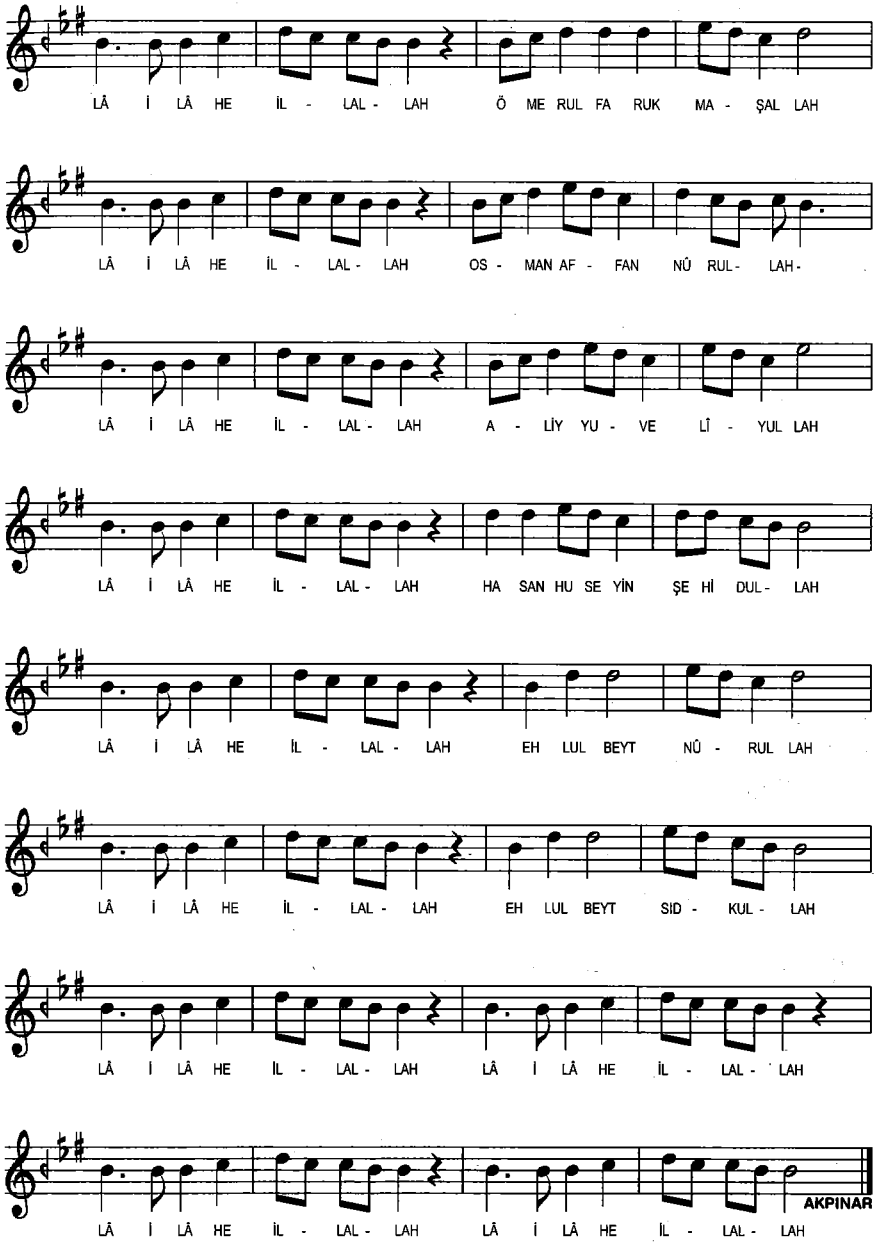

Tene ha kalo tene se suvar tene
Tene ha ceddo tene se suvar tene
Ev harse suvarane kine bu kene
Ev harse suvarane ricalen gaybene

Emman yar yar o yar Hudan hale
Ocağe mala bube yek derveş hane

Yek sine yek seydoşe yek lave bubeye
Peşiye van suvaran keke zineye
Kamciye van suvaran maren çolene
Bistu çar seetan lı devre dunyene

Emman yar yar o yar Hudan hale
Ocağe mala bube yek derveş hane

İmdadek Abdulkadir âlem zâne sultane
İmdadek yâ Rıfâî hadye burhane
İmdadek Nakşobendi hadye zikrane
İmdadek yâ Bedevî sırr-ı Yezdâne
İmdadek yâ İzzeddin abe'l- hamreye

Lâ ilâhe illallah, Muhammed rasûlullah
Lâ ilâhe illallah, Muhammed habîbullah
Lâ ilâhe illallah, Muhammed şefiullah
Lâ ilâhe illallah, Ebu Bekir sıdkullah
Lâ ilâhe illallah, Ömeru'l-Faruk maşallah
Lâ ilâhe illallah, Osman Affan nûrullah
Lâ ilâhe illallah, Aliyyu velîyullah
Lâ ilâhe illallah, Hasan Huseyin şehidullah
Lâ ilâhe illallah, Ehlu'l-Beyt nûrullah
Lâ ilâhe illallah, Ehlu'l-Beyt sıdkullah

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Celal ÇİRİŞ

TOPRAKTA KİMLER YATAR

Hüseynî İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

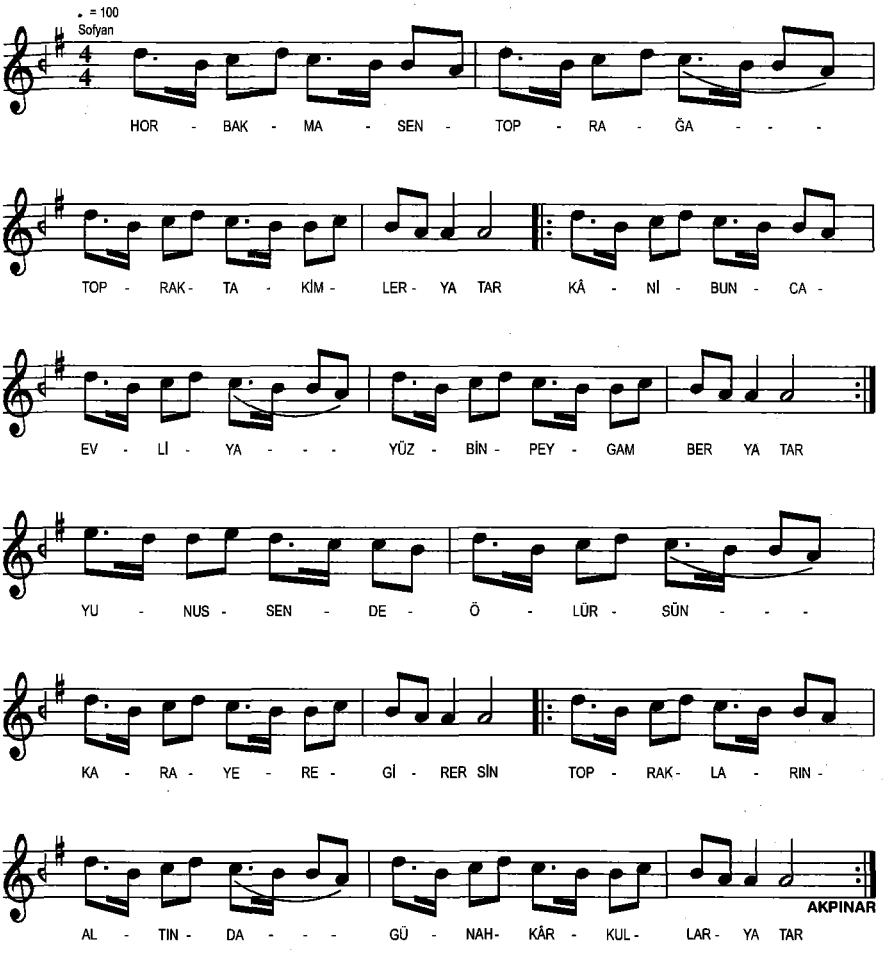

Hor bakma sen toprağa
Toprakta kimler yatar
Kani bunca evliyâ
Yüz bin peygamber yatar

Cennet'te buğday yiyen
İrfân gömleğin giyen
Hem dünyaya meyleden
Âdem peygamber yatar

Arkasıyla kum çeken
Gözyaşıyla yoğuran
Kâ'be'yi bünyâd eden
İbrahim Halîl yatar

Vücûdunu kurt yiyen
Kurt yedikçe şükreden
Belâlara sabreden
Eyyûb peygamber yatar

Asasın ejder kılan
Bahre vurup yol eden
Firavun'u helâk eden
Mûsâ peygamber yatar

Hayber kalesin yıkan
Kâfiri oda yakan
Şahinler gibi bakan
Aliyye'l-Haydar yatar

Ehl-i Beyt'in gülleri
Kur'ân okur dilleri
Fatma ana oğulları
Hasan Hüseyin yatar

Yunus sen de ölürsün
Kara yere girersin
Toprakların altında
Günahkâr kullar yatar

Yöresi: Şanlıurfa

VARABİLSEYDİM MEMDUH'A

Gerdâniye İlâhî

Güfte: Celal ÇİRİŞ
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

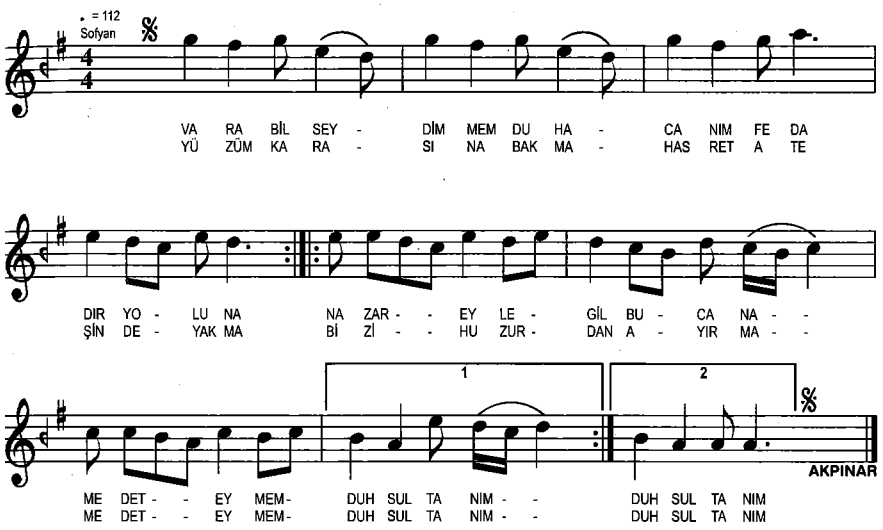

Varabilseydim Memduh'a
Cânım fedâdır yoluna
Nazar eylegil bu câna
Medet ey Memduh sultânım

Evlâtları hû çekerler
Aşkı ile raks ederler
Şol mâsivâdan geçerler
Medet ey Memduh sultânım

Turab olsun cism ü cânım
Aşkınla zârı giryânım
Kalbim ile der lisânım
Medet ey Memduh sultânım

Veyseliyem hem Veyselî
Târikimizdir Kâdirî
Oldum Memduh'un evladı
Medet ey Memduh sultânım

Sevenlerin maksûdusun
Dertlilerin tabîbisin
Âşıkların maşûkusun
Medet ey Memduh sultânım

Yüzüm sana döndermişem
Ki sensin Ka'be-i kıblem
Tavafım hem secdegâhım
Medet ey Memduh sultânım

Yüzüm karasına bakma
Hasret ateşinde yakma
Bizi huzurdan ayırma
Medet ey Memduh sultânım

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mahmut GÜZELGÖZ
(Tenekeci Mahmut)

VASFEDEMEM GÖNÜL SENİ

Hicaz İlâhî

Güfte: Erzurumlu İbrahim Hakkı
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

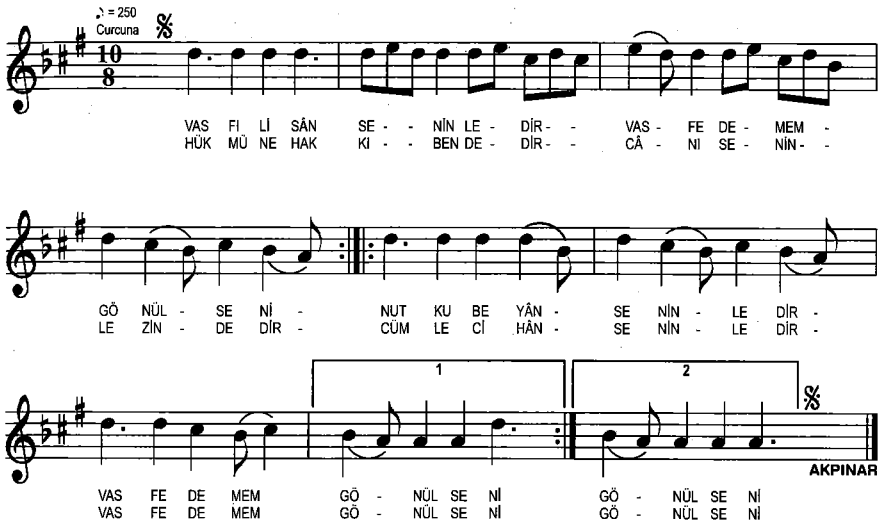

Vasf-ı lisân seninledir
Vasfedemem gönül seni
Nutk u beyân seninledir
Vasfedemem gönül seni

Her hünerin kemâlisin
Her güzelin cemâlisin
Hüsn ile ân seninledir
Vasfedemem gönül seni

Olmazsa kibr ile riyâ
Sensin o beyt-i Kibriyâ
Genc-i nihân seninledir
Vasfedemem gönül seni

Bilmedi kimse cevherin
Âleme doldu kevserin
Zevk-i cihân seninledir
Vasfedemem gönül seni

Asl-ı cihânsın ey gönül
Vasl-ı mekânsın ey gönül
Kevn ü mekân seninledir
Vasfedemem gönül seni

Hükmüne Hakkı bendedir
Cânı seninle zindedir
Cümle cihân seninledir
Vasfedemem gönül seni*

* İbrahim Hakkı, Divan, s. 184.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Celal ÇİRİŞ

VEYSEL KARANÎ

Sabâ İlâhî

Güfte: Yumus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

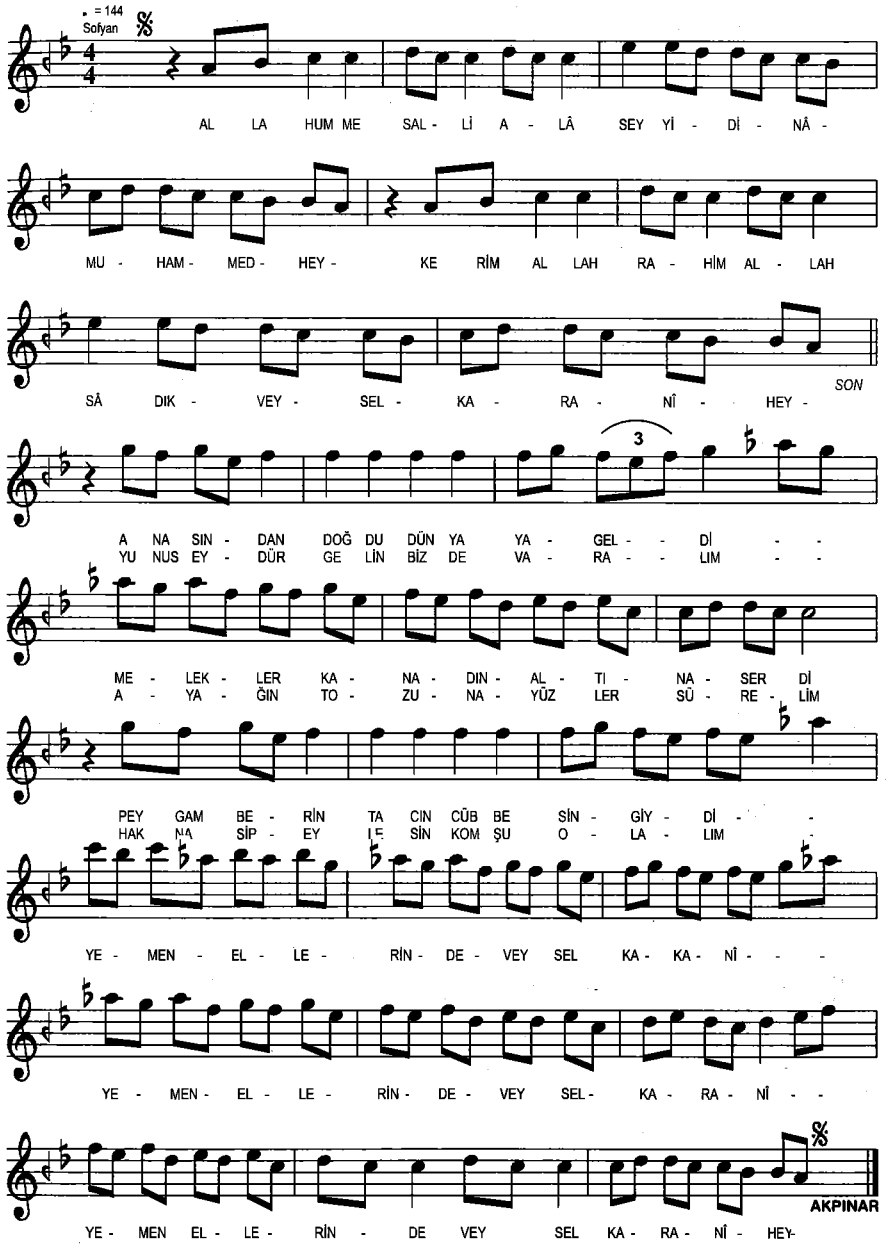

Anasından doğdu dünyaya geldi
Melekler kanadın altına serdi
Peygamberin tâcın, cübbesin giydi
Yemen ellerinde Veysel Karanî

Allahumme Salli Alâ Seyyidinâ Medenî Hay
Kerîm Allah, Rahim Allah, Sâdık Veysel Karanî Hay

Anasından destûr aldı durmadı
Ka'be yollarını geçti boyladı
Geldi ol Rasûlü evde bulmadı
Yemen ellerinde Veysel Karanî

Allahumme Salli Alâ Seyyidinâ Medenî Hay
Kerîm Allah, Rahim Allah, Sâdık Veysel Karanî Hay

Peygamber mescitten evine geldi
Veys'in nûrunu kapıda gördü
Sordu Fâtıma'ya eve kim geldi
Yemen ellerinde Veysel Karanî

Allahumme Salli Alâ Seyyidinâ Medenî Hay
Kerîm Allah, Rahim Allah, Sâdık Veysel Karanî Hay

Yunus eydür gelin biz de varalım
Ayağın tozuna yüzler sürelim
Hak nasip eylesin komşu olalım
Yemen ellerinde Veysel Karanî

Allahumme Salli Alâ Seyyidinâ Medenî Hay
Kerîm Allah, Rahim Allah, Sâdık Veysel Karanî Hay*

* Nakarat, şiirin aslına ait olmayıp yöresel icrada ilave edilmektedir.

Yöresi: Şanlıurfa

VUSLAT DİLERİM YARİME

Hüseynî İlâhî

Güfte: Ahmed Kuddûsî
Beste: Şükrü ÇADIRCI
Notaya Alan: Bakır KARADAĞLI

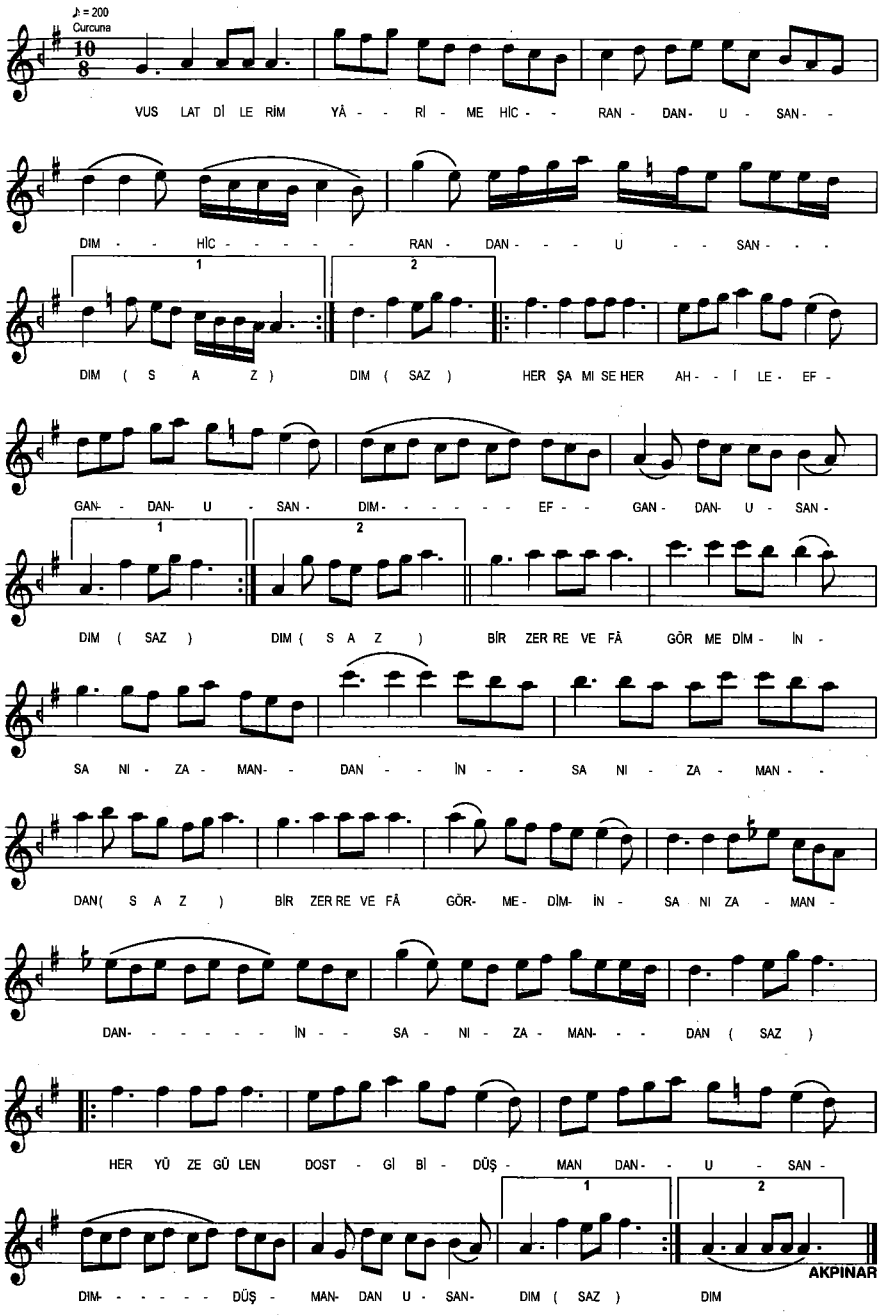

Cânâna gönül vereli ben cândan usandım
Hem düşeliden derdine dermândan usandım

Meyl eylemezem gayrısına tövbeler olsun
Bu âne değin ettiğim isyândan usandım

Pervâne gibi yanmağı ister deli gönlüm
Her şâm u saher âh ile efğândan usandım

Kalmadı firâk giryesine sonra mecâlim
Vuslat dilerim yârime hicrândan usandım

Aşk ile enîs oldu gönül geçti sivâdan
Ben sohbet-i nâs ülfet-i yârândan usandım

Çün zerre vefâ bulmadım ihvân-ı zamandan
Şol yüzleri dost özleri düşmandan usandım

Vird edeyim ismin hemân hayret-i Hak'ın
Kesret ile ünsiyeti insandan usandım

Kuddûsî'ye vahşet gelüben cümle sivâdan
Der her ne ki gayrın duruben andan usandım*

* Beste, "Vuslat Dilerim Yarime" şeklinde başlamaktadır. Bkz. Altıngöz, Urfalı Bestekârlar, s. 24; Şiir için Bkz. Eminoğlu, Kuddûsî Divanı, s. 202-203.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mahmut GÜZELGÖZ
(Tenekeci Mahmut)

YA BEN KİME YALVARAYIM

Gerdâniye İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

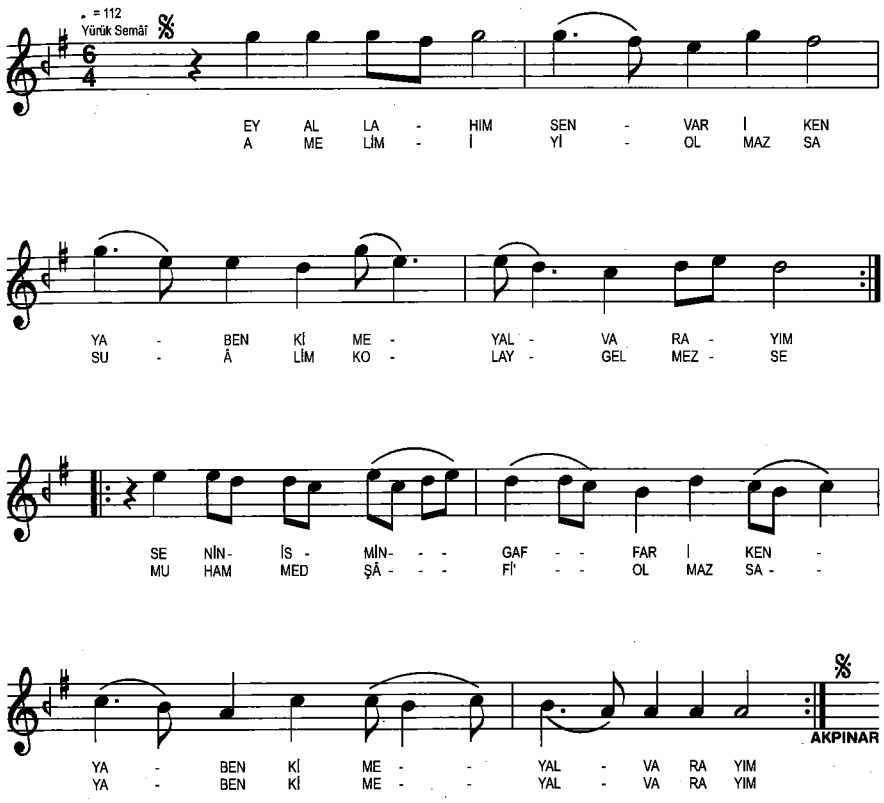

Ey Allah'ım sen var iken
Ya ben kime yalvarayım
Senin ismin Gaffâr iken
Ya ben kime yalvarayım

Azrail cânım alınca
Cânım tenden ayrılınca
Yalnız kabre varınca
Ya ben kime yalvarayım

Od alevi parlayınca
Başta beyin kaynayınca
Senden imdâd olmayınca
Ya ben kime yalvarayım

Amelim iyi olmazsa
Suâlim kolay gelmezse
Muhammed şâfi' olmazsa
Ya ben kime yalvarayım

Altımızda taşlar batar
Üstümüzde otlar biter
Yılan çıyan mekân tutar
Ya ben kime yalvarayım

Yöresi: Şanlıurfa

YAKLAŞTIKÇA YEŞİL KUBBE GÖRÜNÜR

Hüseynî İlâhî

Güfte: Anonim
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

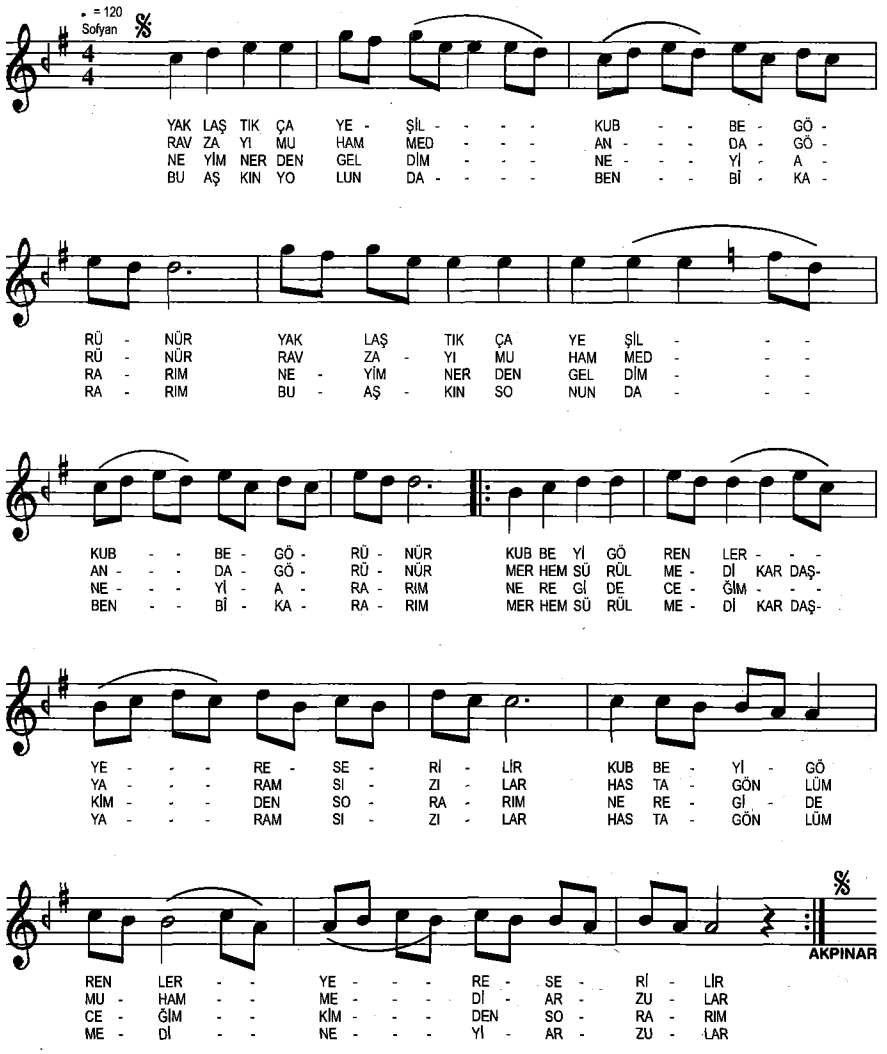

Yaklaştıkça yeşil kubbe görünür
Kubbeyi görenler yere serilir
Ravza-yı Muhammed anda görünür
Merhem sürülmedi yaram sızılar
Hasta gönlüm Muhammed'i arzular

Bugün hüccâc Medine'ye derilir
Hacıların berâtları ele verilir
Çağrışarak salât selâm verilir
Merhem sürülmedi yaram sızılar
Hasta gönlüm Medine'yi arzular

Âşıklara Bağdâd uzak olur mu
Hayır kervânına tuzak olur mu
Duyulur da gayrı durmak olur mu
Merhem sürülmedi yaram sızılar
Hasta gönlüm Medine'yi arzular

Neyim, nerden geldim, neyi ararım
Nere gideceğim kimden sorarım
Bu aşkın yolunda ben bî karârım
Merhem sürülmedi yaram sızılar
Hasta gönlüm Medine'yi arzular

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mehmet ALTINGÖZ
(Şevki Hâfız)

YAKTI AŞKIN NÂRI

Hüseynî İlâhî

Güfte: Fehmi
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

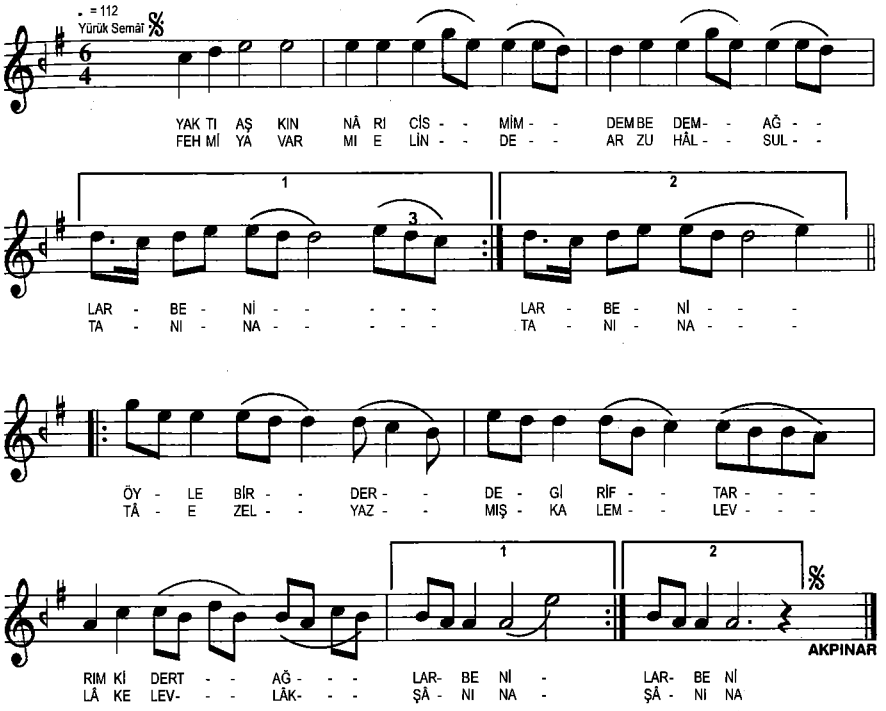

Yaktı aşkın nârı cismim dembedem ağlar beni
Öyle bir derde giriftârım ki dert ağlar beni

Bir gün olur varırız ol padişah dîvânına
Âh u feryâdım gören ehl-i dîvân ağlar beni

Bir kerre âh eylesem yakar cihânı ateşim
Sanki ot bitmez kûy ile sahrâlar eyler beni

Fehmiyâ var mı elinde arzuhâl sultânına
Tâ ezel yazmış kalem "levlâke levlâk" şânına

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Akif BAYBOSTANCI

YALVAR GÜZEL ALLAH'A

Hüseynî İlâhî

Güfte: Niyâzî Mısrî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

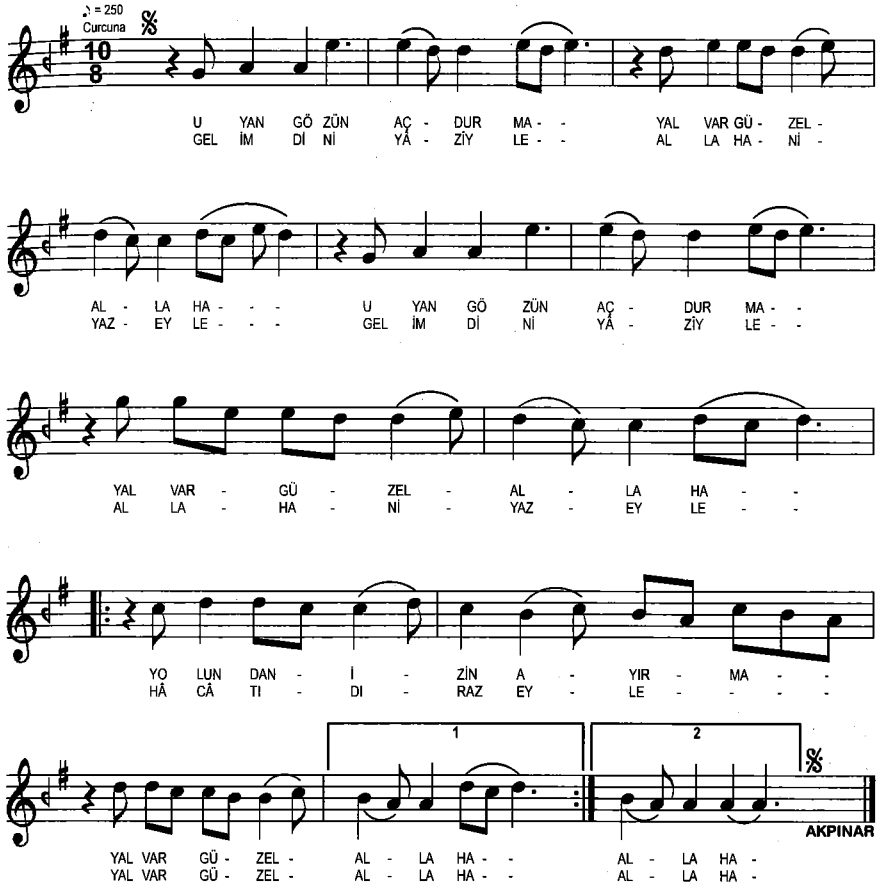

Uyan gözün aç durma
Yalvar güzel Allah'a
Yolundan izin ayırma
Yalvar güzel Allah'a

Her geceyi kâim ol
Her gündüzü sâim ol
Hem zikr ile dâim ol
Yalvar güzel Allah'a

Bir gün bu gözün görmez
Hem kulağın işitmez
Bu fırsat ele geçmez
Yalvar güzel Allah'a

Sağlığı ganimet bil
Her saati nimet bil
Gizlice ibadet kıl
Yalvar güzel Allah'a

Ömrünü hiçe satma
Kendini oda atma
Her şâm u seher yatma
Yalvar güzel Allah'a

Allah'ın adın yâd et
Cân ile dili şâd et
Bülbül gibi feryad et
Yalvar güzel Allah'a

Gel imdi Niyâzî'yle
Allah'a niyaz eyle
Hâcâtı dırâz eyle
Yalvar güzel Allah'a*

* Erdoğan, Niyâzî-i Mısrî Dîvânı, s. 191.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ömer ALTUN (Kürt Ömer)

YALVARIRIZ MUHAMMED

Hicaz İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan Dr. Hüseyin AKPINAR

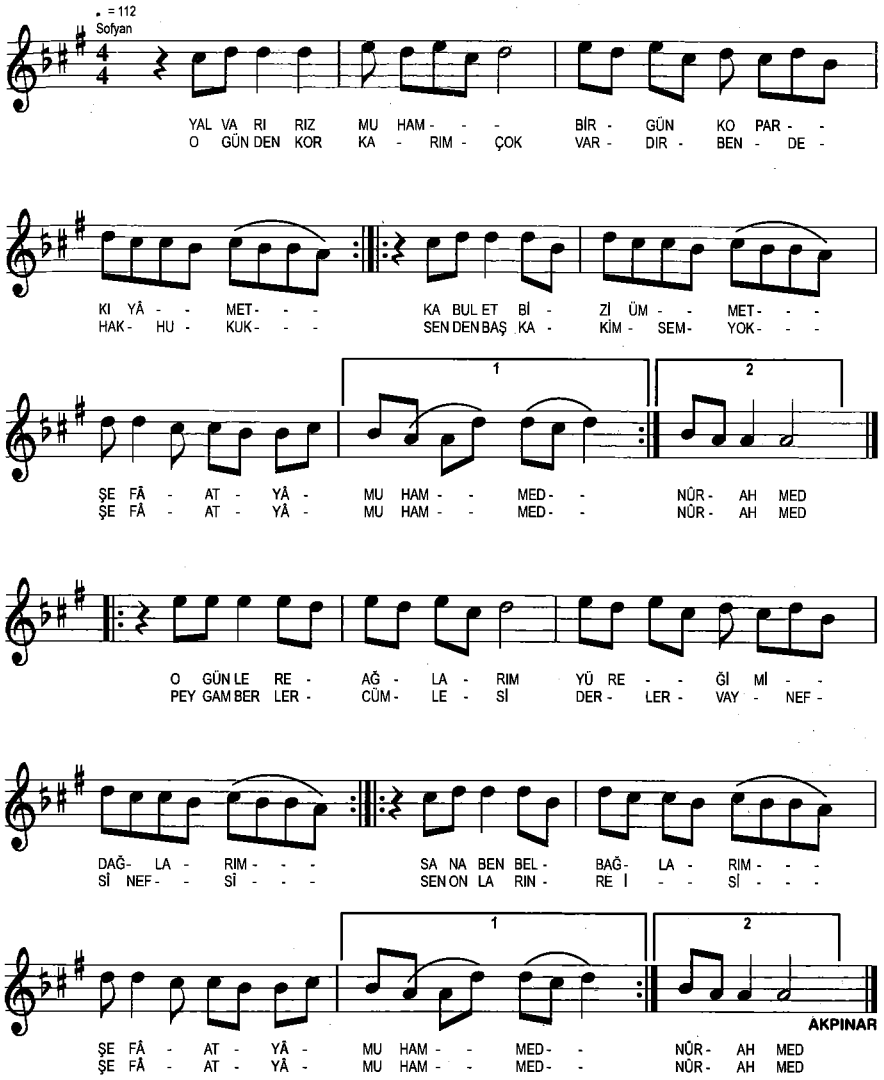

Yalvarırız Muhammed
Bir gün kopar kıyâmet
Kabul et bizi ümmet
Şefâat yâ Muhammed

O günlere ağlarım
Yüreğimi dağlarım
Sana ben bel bağlarım
Şefâat yâ Muhammed

O günden korkarım çok
Vardır bende hak hukuk
Senden başka kimsem yok
Şefâat yâ Muhammed

Peygamberler cümlesi
Derler vay nefsî nefsî
Sen onların reisi
Şefâat yâ Muhammed

Yöresi: Şanlıurfa

YANANLAR VAR EY İHVANLAR

Rast İlâhî

Güfte: Celal ÇİRİŞ
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

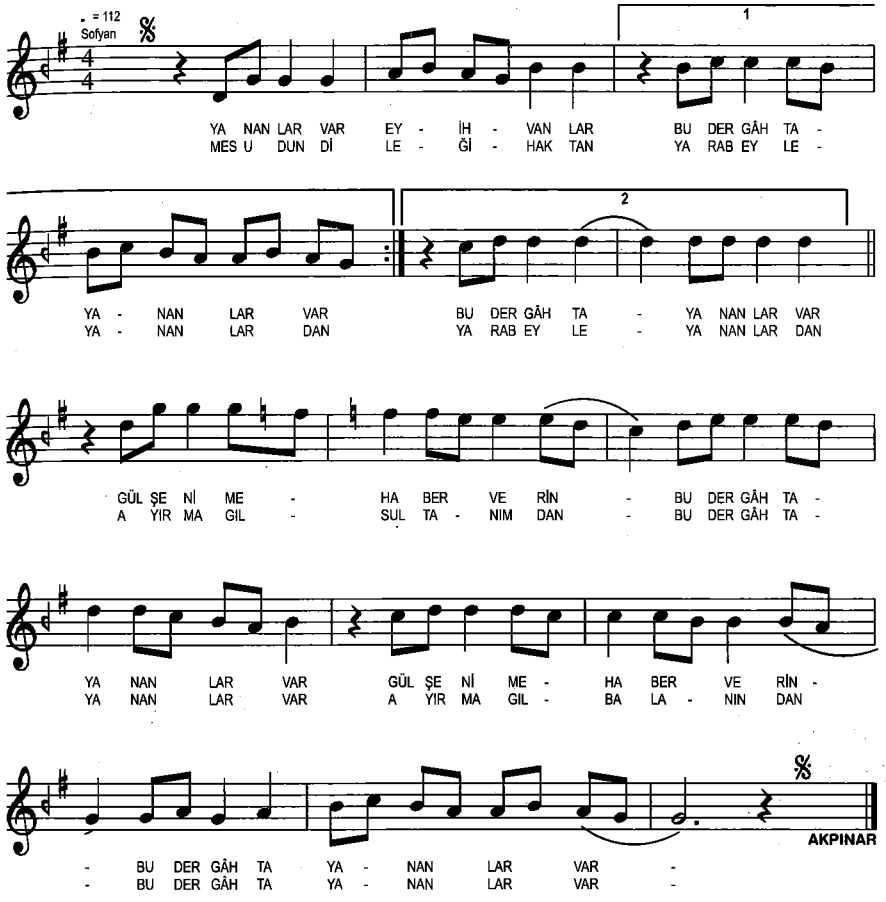

Yananlar var ey ihvanlar
Bu dergâhta yananlarvar
Gülşenime haber verin
Bu dergâhta yananlarvar

Bu dergâh ki Memduhî'dir
Hem Veyselî, Kâdirîdir
Yananların mihrabıdır
Bu dergâhta yananlarvar

Seher vakti diz çökerler
Hû esmâsını çekerler
Ol hasrete yaş dökerler
Bu dergâhta yananlarvar

Sultânım der edep yâ hû
Öğretir cümle usûlu
Sünneti, şer-i ulûmu
Bu dergâhta yananlarvar

Çalınır neyler, defleri
Zikir eyler dervişleri
Çarh vurur semâzenleri
Bu dergâhta yananlarvar

Mesud'un dileği Hak'tan
Yâ Rab eyle yananlardan
Ayırma gil sultânından
Bu dergâhta yananlarvar

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mehmet ALTINGÖZ
(Şevki Hâfız)

YAR GÜLİ

Hicaz İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

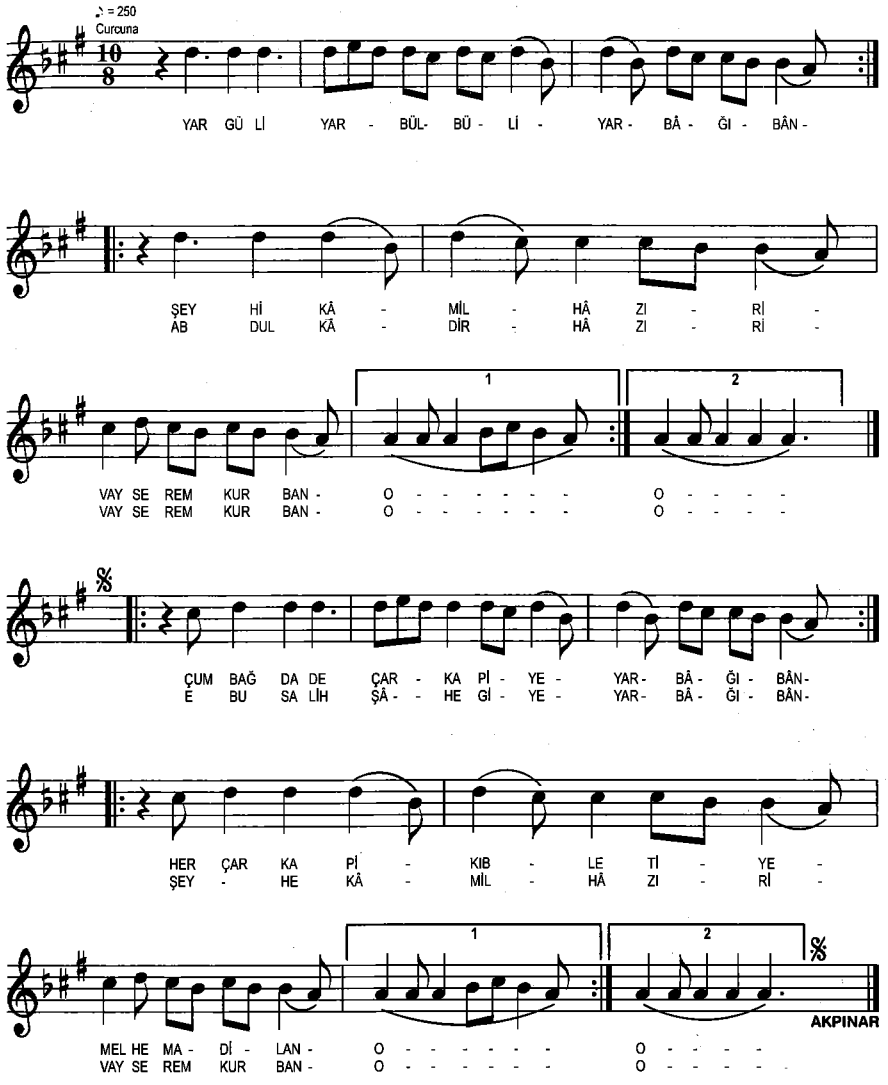

Yar güli, yar bülbüli, yar bâğıbân
Şeyhi kâmil hâzıri vay serem kurbano
Abdulkadir hâzıri vay serem kurbano

Çum Bağdade çar kapiye yar bâğıbân
Her çar kapi kıbletiye melhema dilano
Ebu Salih şâhe giye yar bâğıbân
Şeyhi kâmil hâzıri vay serem kurbano

Çum Bağdade peşe çeme yar bâğıbân
Helek Arab yek Aceme vay serem kurbano
Abdülkadir ser askere yar bâğıbân
Şeyhi kâmil hâzıri vay serem kurbano

Çum Bağdade hayya Halep yar bâğıbân
Mürid hâtın celeb celeb vay serem kurbano
Abdülkadir nesla Areb yar bâğıbân
Şeyhi kâmil hâzıri vay serem kurbano

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Abdulkadir HANLI

YAR YÜREĞİM YAR

Hüseynî İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
M. Mercan ÖZKAN

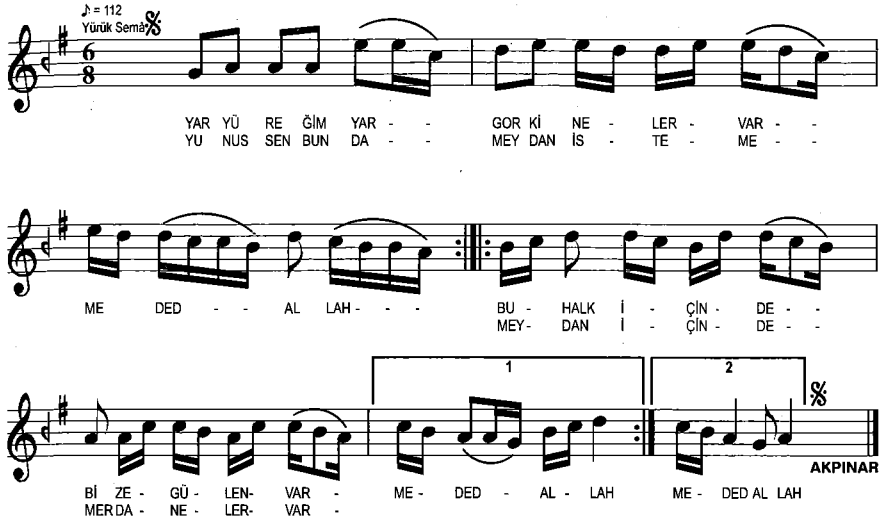

Yar yüreğim yar
Gör ki neler var
Bu halk içinde
Bize güler var

Ko gülen gülsün
Hak bizim olsun
Gâfil ne bilsin
Hak'kı sever var

Bu yol uzaktır
Menzili çoktur
Geçidi yoktur
Derin sular var

Girdik bu yola
Aşk ile bile
Gurbetlik ile
Bizi salar var

Her kim merdâne
Gelsin meydâne
Kalmasın câne
Kimde hüner var

Yunus sen bunda
Meydân isteme
Meydân içinde
Merdâneler var

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil UZUNGÖL
(Halil Hâfız)

YAR YÜREĞİM YAR

Muhayyer İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

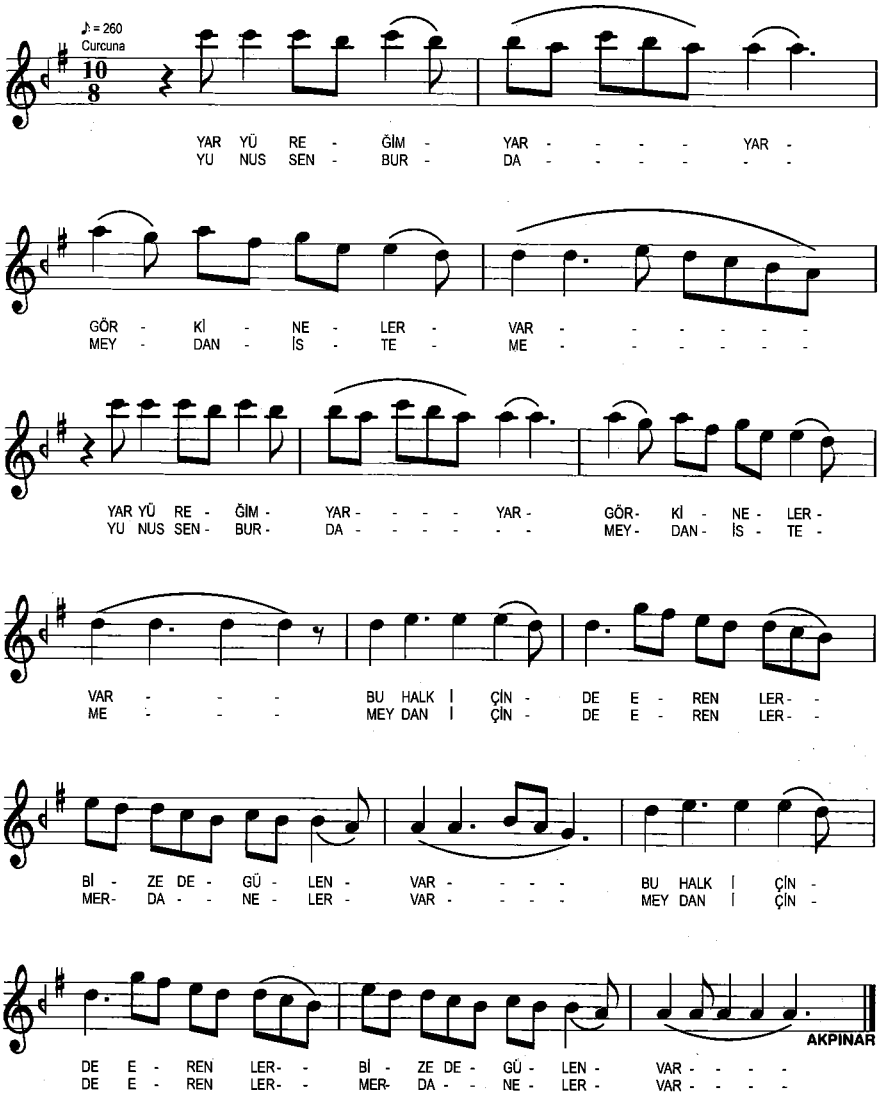

Yar yüreğim yar
Gör ki neler var
Bu halk içinde
Bize güler var

Ko gülen gülsün
Hak bizim olsun
Gâfil ne bilsin
Hak'kı sever var

Bu yol uzaktır
Menzili çoktur
Geçidi yoktur
Derin sular var

Girdik bu yola
Aşk ile bile
Gurbetlik ile
Bizi salar var

Her kim merdâne
Gelsin meydâne
Kalmasın câne
Kimde hüner var

Yunus sen bunda
Meydân isteme
Meydân içinde
Merdâneler var

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Grup Dergah

YAR YÜREĞİM YAR

Uşşak İlâhî

Güfte: Yunus Emre
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

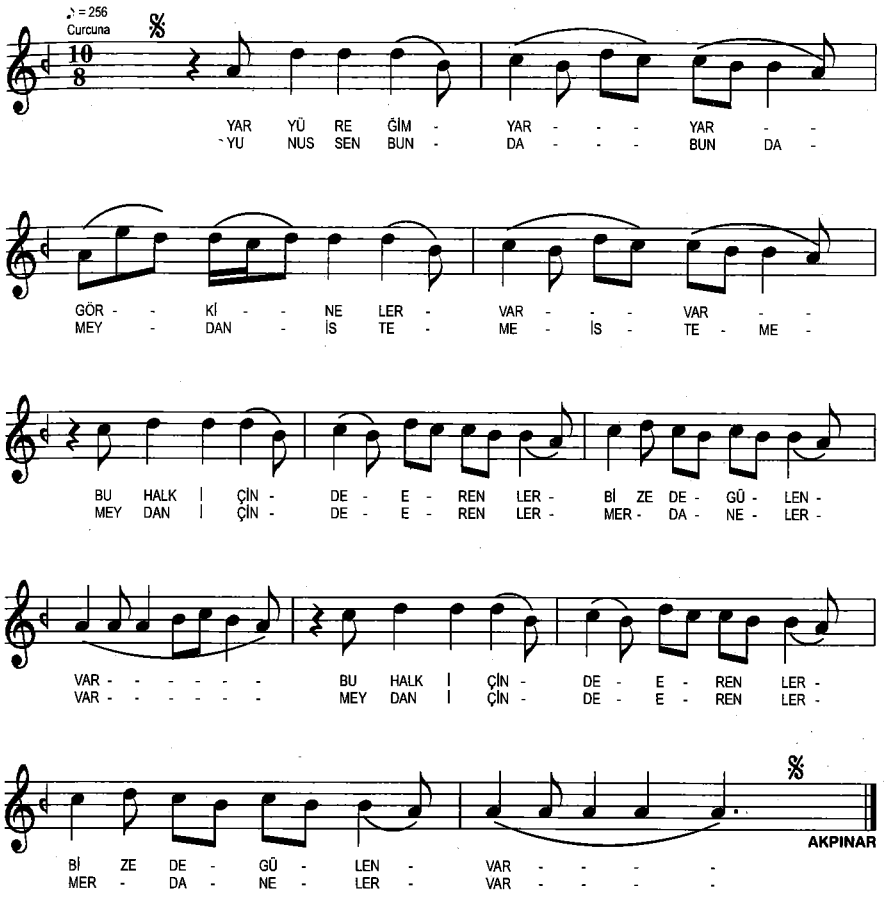

Yar yüreğim yar
Gör ki neler var
Bu halk içinde
Bize güler var

Ko gülen gülsün
Hak bizim olsun
Gâfil ne bilsin
Hak'kı sever var

Bu yol uzaktır
Menzili çoktur
Geçidi yoktur
Derin sular var

Girdik bu yola
Aşk ile bile
Gurbetlik ile
Bizi salar var

Her kim merdâne
Gelsin meydâne
Kalmasm câne
Kimde hüner var

Yunus sen bunda
Meydân isteme
Meydân içinde
Merdâneler var

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil UZUNGÖL
(Halil Hâfız)

YEŞİL ÖRDEK OLSAM

Hicâz Hümâyûn İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

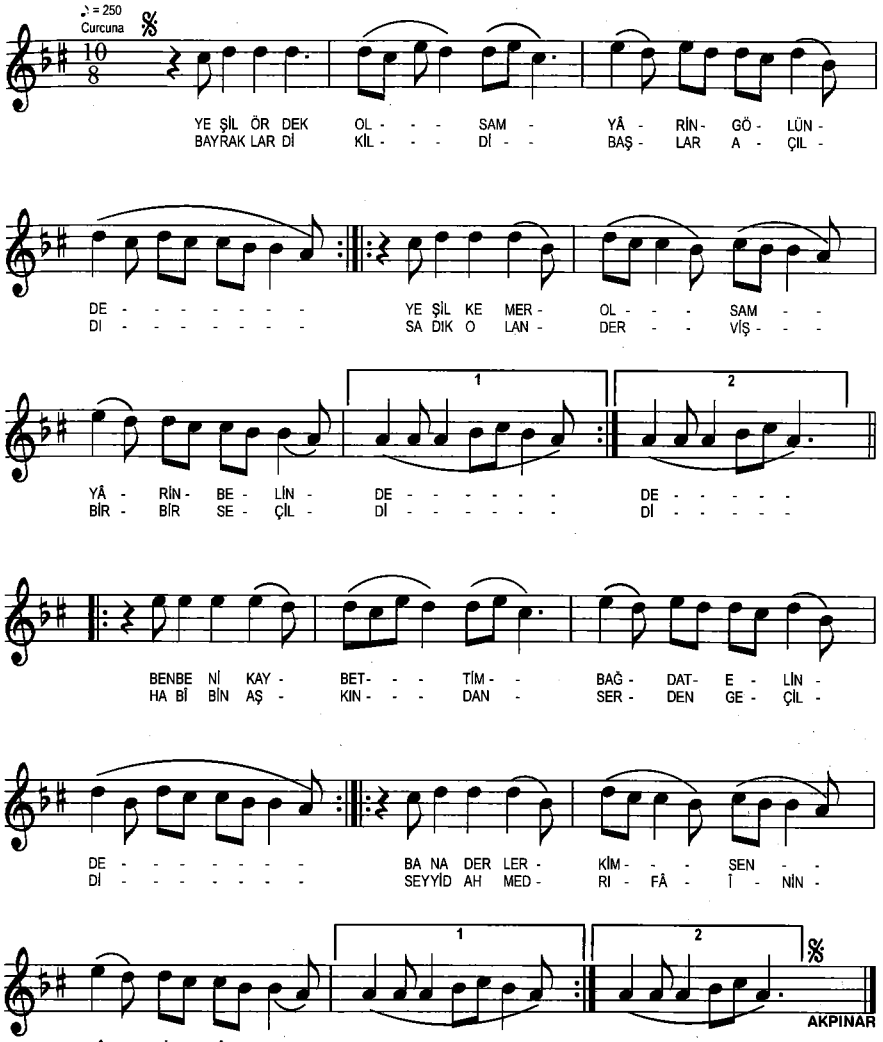

Yeşil ördek olsam yârin gölünde
Yeşil kemer olsam yârin belinde
Ben beni kaybettim Bağdâd elinde

Bana derler kimsen Kâdirîyem ben
Abdulkâdir Geylânî'nin kölesiyem ben

Bayraklar dikildi başlar açıldı
Sâdık olan derviş bir bir seçildi
Habîbin aşkından serden geçildi

Bana derler kimsen Kâdirîyem ben
Abdulkâdir Geylânî'nin kölesiyem ben

Sabah erken kalktım bahçeye indim
O yârin güllerin kokladım derdim
Habîbin aşkından ben beni vurdum

Bana derler kimsen Kâdirîyem ben
Abdulkâdir Geylânî'nin kölesiyem ben

Yöresi: Şanlıurfa

YETER GÖNÜL BU GAFLET

Acem Aşîrân İlâhî

Güfte: Yozgatlı Hüznî
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

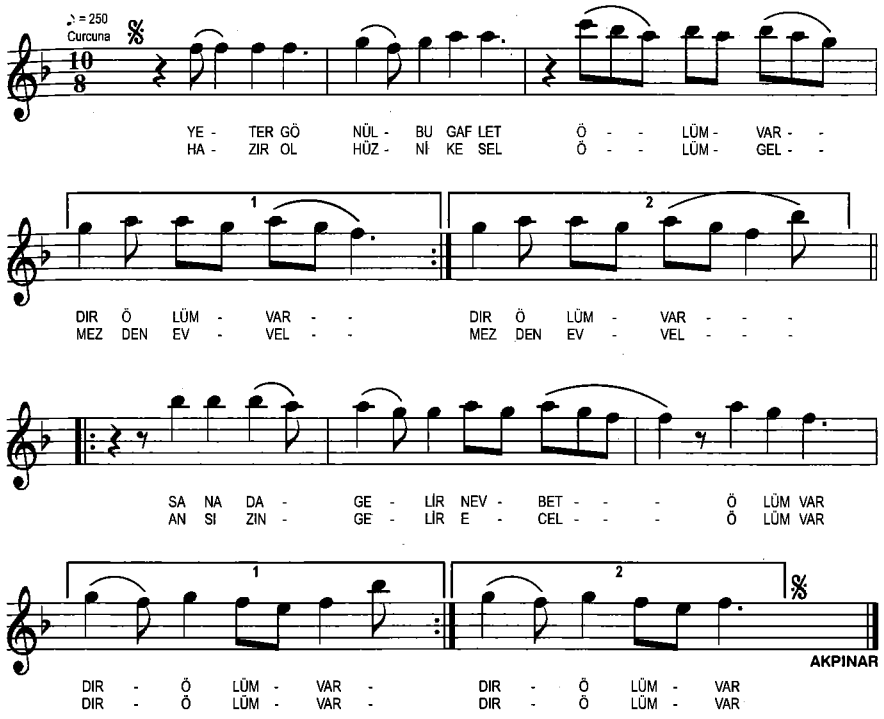

Yeter gönül bu gaflet
Ölüm vardır ölüm var
Sana da gelir nevbet
Ölüm vardır ölüm var

Haram helal bilmezsin
Niçin ibret almazsın
Hiç kendine gelmezsin
Ölüm vardır ölüm var

Bedenden çıkınca cân
Ederler cismin üryân
Kalır servet ü sevân
Ölüm vardır ölüm var

Hazır ol Hüznî kesel
Ölüm gelmezden evvel
Ansızın gelir ecel
Ölüm vardır ölüm var

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Şurkav Tasavvuf Müziği Korosu

YÜRÜ ZÂHİD

Hüseynî İlâhî

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan Dr. Hüseyin AKPINAR

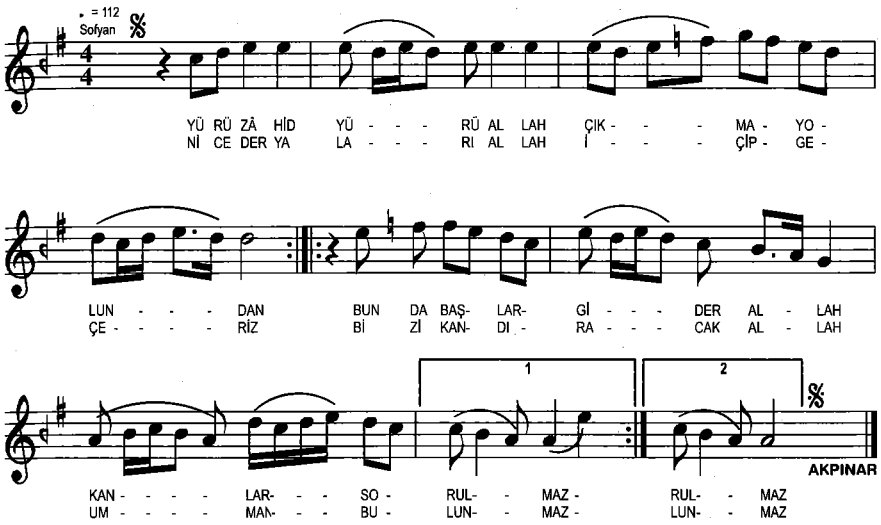

Yürü zâhid yürü çıkma yolundan
Burda başlar gider soran bulunmaz

Nice deryaları içip geçeriz
Bizi kandıracak ummân bulunmaz

Yöresi: Şanlıurfa

ZÂHİD BİZİ TA'N EYLEME

Hüseynî İlâhî

Güfte: Bezcizâde Muhyiddin
Beste: Celal ÇİRİŞ
Notaya Alan: Dr. Hüseyin AKPINAR

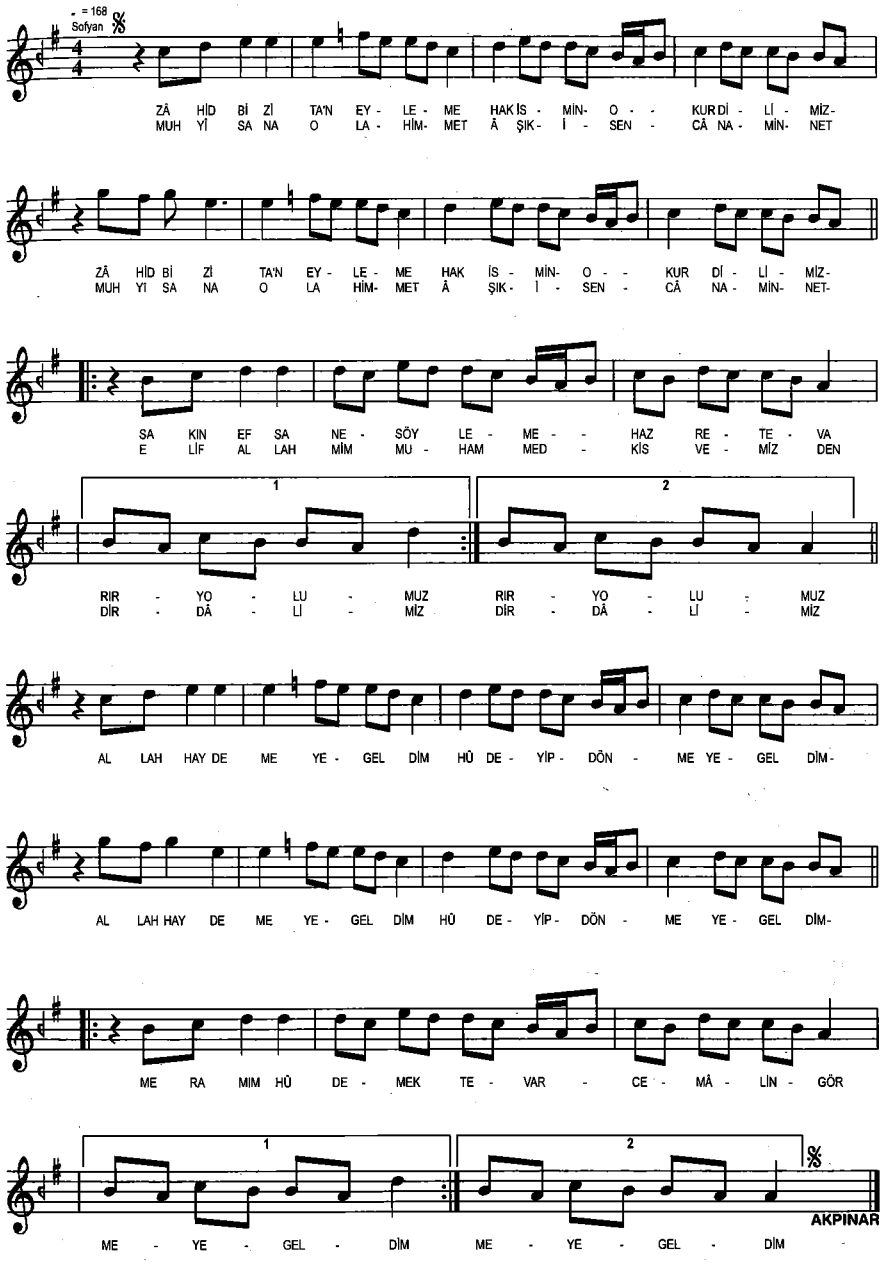

Zâhid bizi ta'n eyleme
Hak ismin okur dilimiz
Sakın efsane söyleme
Hazrete varır yolumuz

Allah hay demeye geldim
Hû deyip dönmeye geldim
Meramım Hû demek de var
Cemâlin görmeye geldim

Tevhid eden deli olmaz
Allah deyen mahrum kalmaz
Her seher açılır solmaz
Bahara erer gülümüz

Allah hay demeye geldim
Hû deyip dönmeye geldim
Meramım Hû demek de var
Cemâlin görmeye geldim

Muhyî sana ola himmet
Âşık isen câna minnet
Elif Allah mim Muhammed
Kisvemizdendir dâlimiz

Allah hay demeye geldim
Hû deyip dönmeye geldim
Meramım Hû demek de var
Cemâlin görmeye geldim*

* "Allah hay demeye geldim" cümlesiyle başlayan nakarat kısmı anonimdir.

ŞUĞULLER

(ARAPÇA İLÂHÎLER)

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: İbrahim KARATAŞ
(Şıh İbrahim)

İBADALLAH

Nevâ Şugul

Güfte: Zeynülâbidîn
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

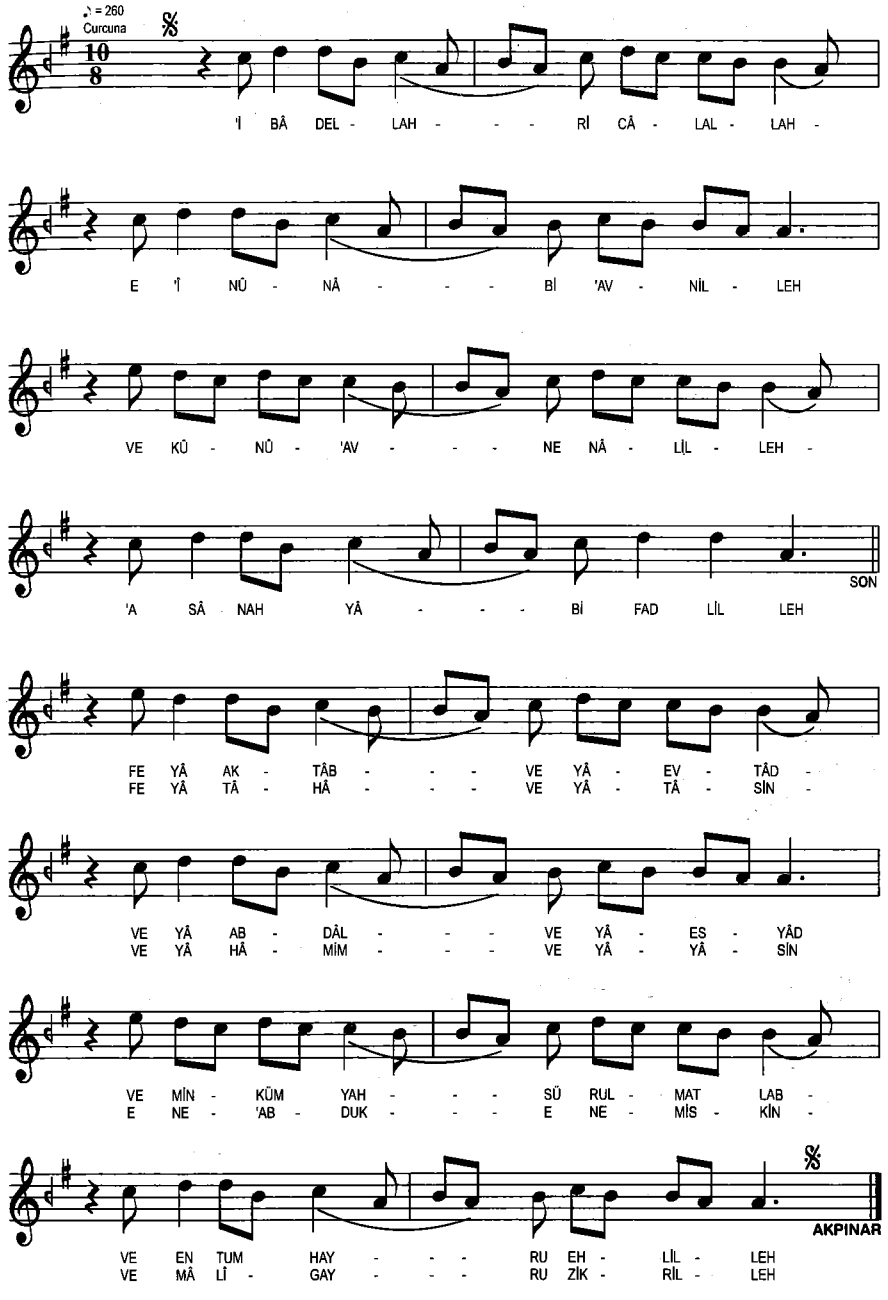

İbadallah ricelallah eînûnâ bi avnilleh
Ve kûnû avnenâ lillah asâ nahyâ bi fadlilleh

Feyâ aktâb veyâ evtâd veyâ abdâl veyâ esyâd
Ve minkum yahsüru'l-matlab ve entüm hayru ehlillah

Feya "Tâ Hâ" veya "Tâ Sîn" veya "Hâ Mîm" veya "Yâ Sîn"
Ene abdek ene miskîn ve mâlî ğayru zikrillah

Semi'nâ minke yâ mahbûb ve celle şânek yâ matlûb
Ve ismuk indenâ mektûb ve vasfuk zeynu ehlilleh

Bi Kur'ân'in veCibrîl'in ve Tevrât'ın ve İncil'in
Ve mâ fî eyyi tenzîlin eînunâ bi zikrallah

Bi esmâin ve evsâfin ve zâtihî ve evsâfîh
Ve ebrârin ve eşrâfin ve ağyârin rasûlilleh

Bi bismillah fetahna'l-bâb ve salleynâ mea'l-ahbâb
Ve dâret beyne'l-ekvâb şeribnâhâ bi bismillah

Ve Zeynülâbidîn mülkâ alâ ebvâbikum Hakk'a
Fehâşâ be'dehû yeşkâ eyâ sâdâtu şeyhillah

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: İbrahim KARATAŞ
(Şıh İbrahim)

İLÂHİ Bİ CÂHİ'R-RASÛL

Hicâz Hümâyûn Şugul

Güfte:Hüseyin
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

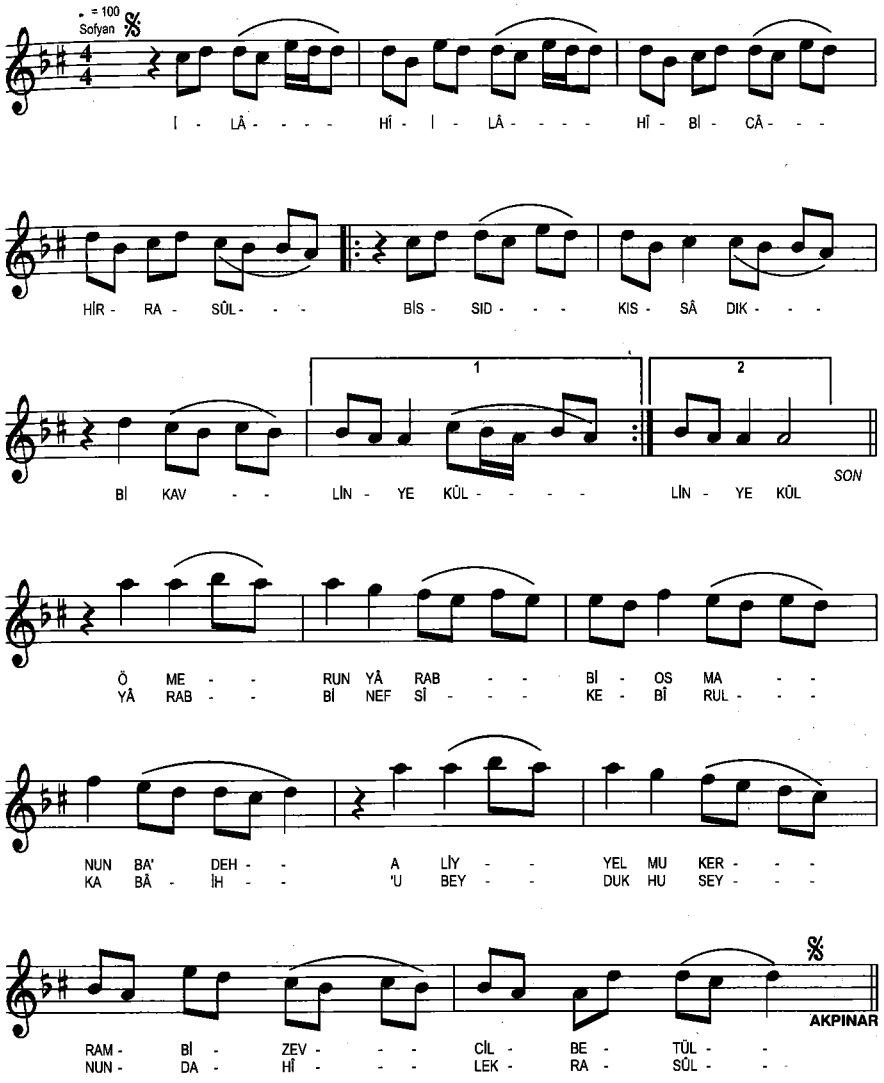

İlahî ilahî bi câhi'r-Rasûl
Bi's-sıdkı's-sâdık bi kavlin yekûl

Ömer'un yâ Rabbî Osman'un ba'deh
Aliyye'l- mükerrem bi zevci'l-betül

Taâleyte yâ men bi kâfin ve nûn
İzâ eratte emran tekûnü lehû acul

Ve fînâ şakiyyu ve fînâ saîd
Mukadder bi ilmik kadîmü ezul

Ganiyyün kaviyyun aliyyun kebîr
Ve küllü kebîrun ledeyke zelîl

Yâ Rabbî nefsî kebîrü'l-kabâih
Ubeydük Hüseynün dahîlek Rasûl

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: İbrahim KARATAŞ
(Şıh İbrahim)

İSMUHÛ BEYNE'L - ESMÂ

Segâh Şugul

Güfte: Seyyid Ahmed er-Rifaî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

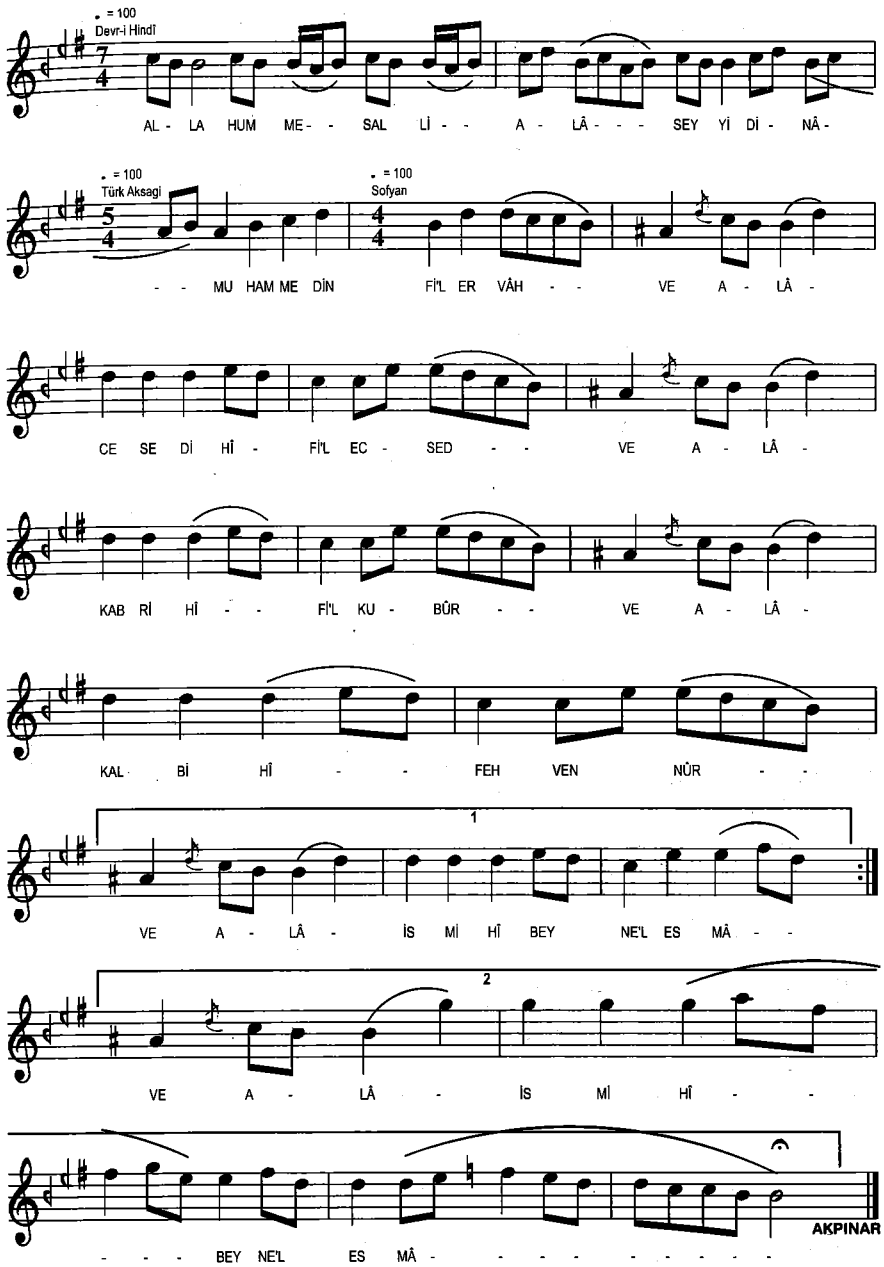

Allahumme salli alâ seyyidinâ Muhammedin
Fi'l-ervâh ve alâ cesedihî fi'l-ecsed
Ve alâ kabrihî fi'l-kubûr
Ve alâ kalbihî fehve'n-nûr
Ve alâ ismihî beyne'l-esmâ

* Bu salavat, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) şefâatine mazhar olmak maksadıyla Rifaî tarîkatı pîri Ahmed er-Rifaî'nin (k.s.) okuduğu salavatlar arasında zikredilmektedir. Bkz. http://www.uslanmam.com/dini-bilgiler/915823-her-derde-deva-salavatlar-15-a.html, 07.12.2010.

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mahmut AKAGÜN
(Dellek Hâfız)

KASİDE-İ BÜRDE

Hüseynî Şugul

Güfte: Muhammed Busayrî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

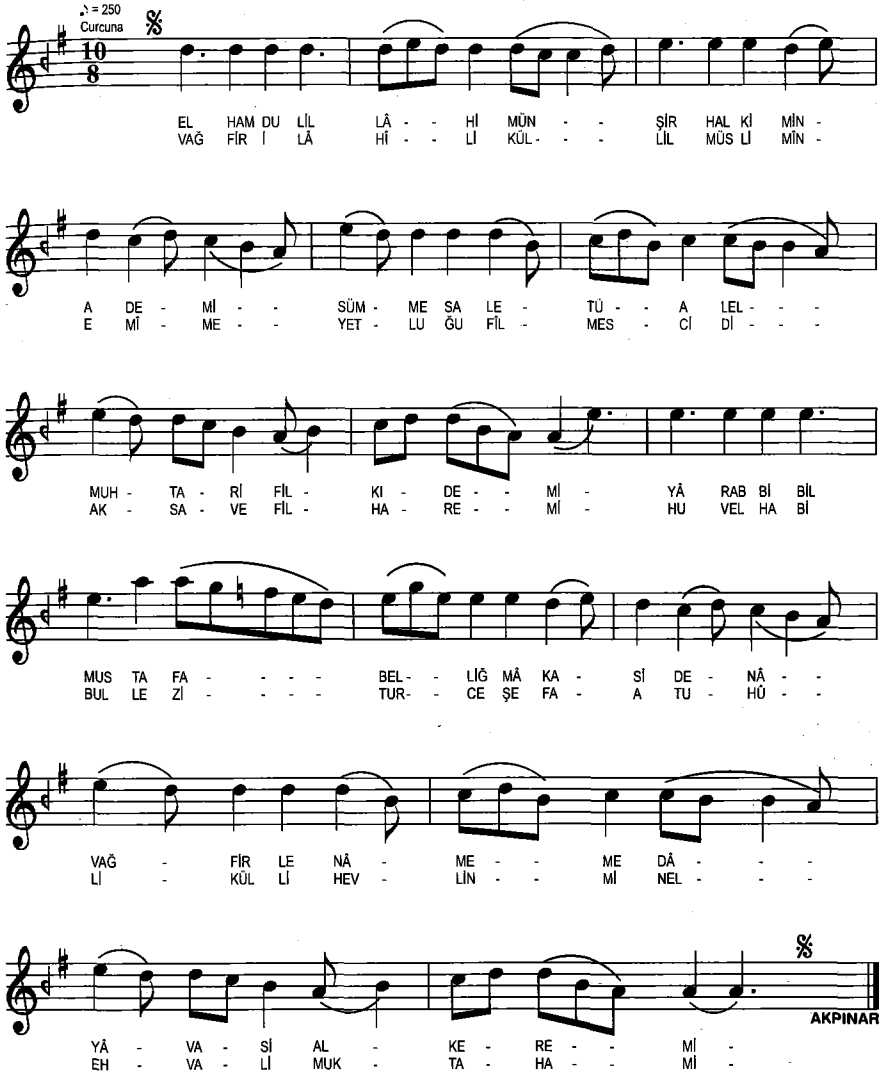

Elhamdülillahi münşir halki min ademi
Sümme salâtü ale'l-muhtari fi'l-kıdemi

Yâ Rabbi bi'l-Mustafa belliğ makâsidenâ
Vağfirlenâ mâ medâ yâ vâsia'l-keremi

Vağfir ilâhî li kulli müslimin emimâ
Yetlugu fi'l-Mescidi Aksâ ve fi'l-Haremi

Hüve'l-habîbullezî türcâ şefaatuhû
Li külli hevlin mine'l-ehvâli muktehımin

Haşâ huve'l-yuhrime racime kerimehû
Evverciel cerumihû gevre muhteremi

Mevlâya salli ve sellim dâimen ebeden
Alâ habîbike hayri'l-halki küllihimi

Muhammed'un seyyidü'l-kevneyni ve sekaleyni
Ve'l-ferîkayni min 'Urbin ve min Acemin

Sümme rida an Ebi Bekrin ve an Ömerin
Ve an Aliyyin ve an Osmâne zi'l-keremi

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet EMEKTAR

KASİDE-İ BÜRDE

Segâh Şugul

Güfte: Muhammed Busayrî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

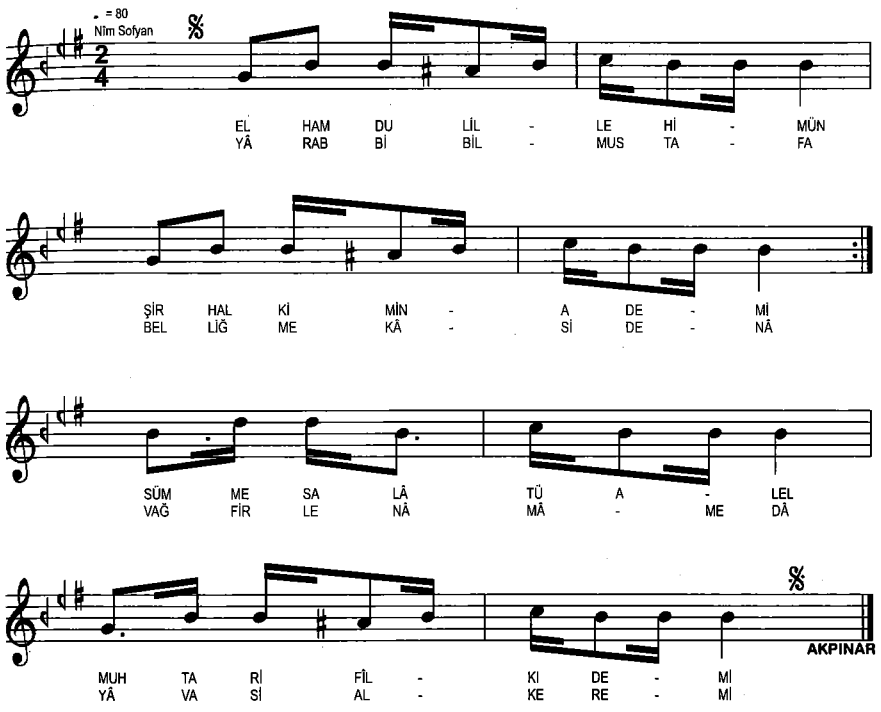

Elhamdülillahi münşir halki min ademi
Sümme salâtü ale'l-muhtari fi'l-kıdemi

Yâ Rabbi bi'l-Mustafa belliğ makâsidenâ
Vağfirlenâ mâ medâ yâ vâsia'l-keremi

Vağfir ilâhî li kulli müslimin emimâ
Yetlugu fi'l-Mescidi Aksâ ve fi'l-Haremi

Hüve'l-habîbullezî türcâ şefaatuhû
Li külli hevlin mine'l-ehvâli muktehımin

Haşâ huve'l-yuhrime racime kerimehû
Evverciel cerumihû gevre muhteremi

Mevlâya salli ve sellim dâimen ebeden
Alâ habîbike hayri'l-halki küllihimi

Muhammed'un seyyidü'l-kevneyni ve sekaleyni
Ve'l-ferîkayni min 'Urbin ve min Acemin

Sümme rida an Ebi Bekrin ve an Ömerin
Ve an Aliyyin ve an Osmane zi'l-keremi

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Osman AYDIN
(Dede Osman)

SÂHE'L-ÂBİD REYHÂNÎ

Hüzzâm Şugul

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

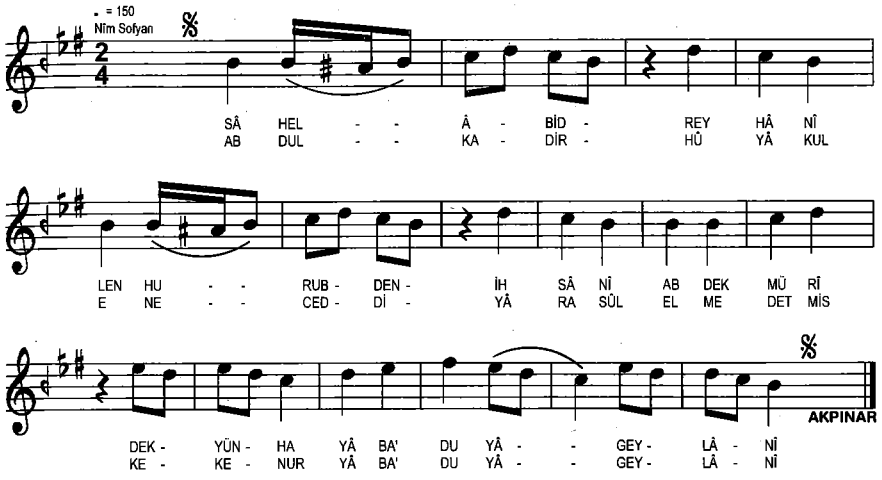

Sâha'l-âbid reyhânî
Lel hurub dennihsânî
Abdek mürîdek yinhak
Yâ Bâzu yâ Geylânî

Abdulkâdir hû yekûl
Ene ceddi yâ rasûl
El meded mişkâken-nûr
Yâ Bâzu yâ Geylânî

Sâha'l-âbid reyhânî
Lel hurub dennihsânî
Abdek mürîdek yinhak
Yâ Bâzu yâ Geylânî

Abdulkadir ra-eşâra
Hû sâhibe'l-menâra
Hû hâmiye'l-fukâra
Yâ Bâzu yâ Geylânî

Sâha'l-âbid reyhânî
Lel hurub dennihsânî
Abdek mürîdek yinhak
Yâ Bâzu yâ Geylânî

Abdulkâdir be'l-hücra
Lâbis cübbetü'l-hadra
Mürîdeküm helik'ra
İk'ra ile'l-Kur'ânî

Sâha'l-âbid reyhânî
Lel hurub dennihsânî
Abdek mürîdek yinhak
Yâ Bâzu yâ Geylânî

Endübküm ehl-i hurûsi
Veyneküm ehle'n-namûsi
Şeyhî rae'd-dabbûsî
Yâ Bâzu yâ Geylânî

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil UZUNGÖL
(Halil Hâfız)

SALÂTU RABBÎ

Hicaz Şugul

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

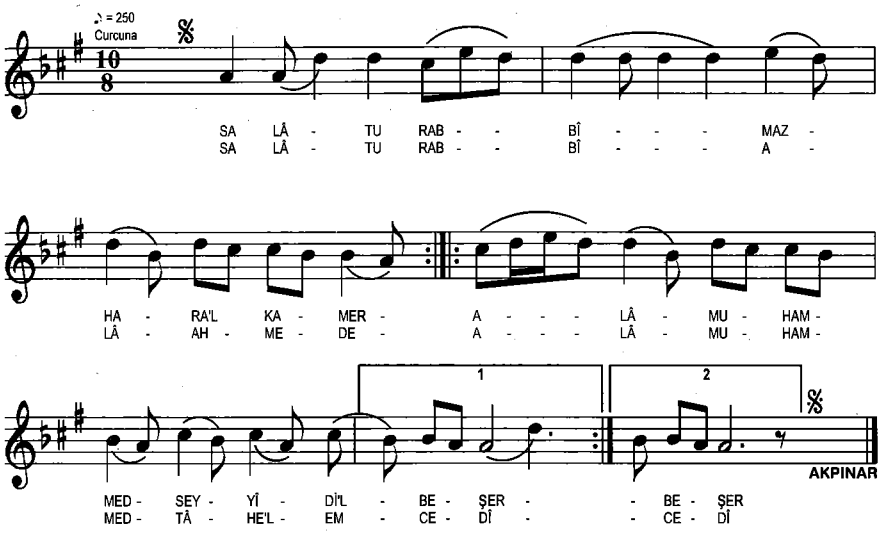

Salâtu Rabbî mazharu'l-kamer
Alâ Muhammed seyyidü'l-beşer

Salâtu Rabbî alâ Ahmed'e
Alâ Muhammed tâha'l-emcedi

Salâtu Rabbî alâ Mahmud'i
Alâ Muhammed ve bahri'l-cûdi

Salâtu Rabbî alâ Muhammed
Alâ Muhammed bi bahri's-samed

Salâtu Rabbî alâ Mustafa
Alâ Muhammed ve bahri's-safâ

Salâtu Rabbî alâ Hâtime
Alâ Muhammed ebe'l-Fatıme

Salâtu Rabbî alâ Medenî
Alâ Muhammed cedde'l-Haseni

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mehmet ALTINGÖZ
(Şevki Hâfız)

SALLEL İLÂHÛ VE SELLEM

Nevâ Şugul

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

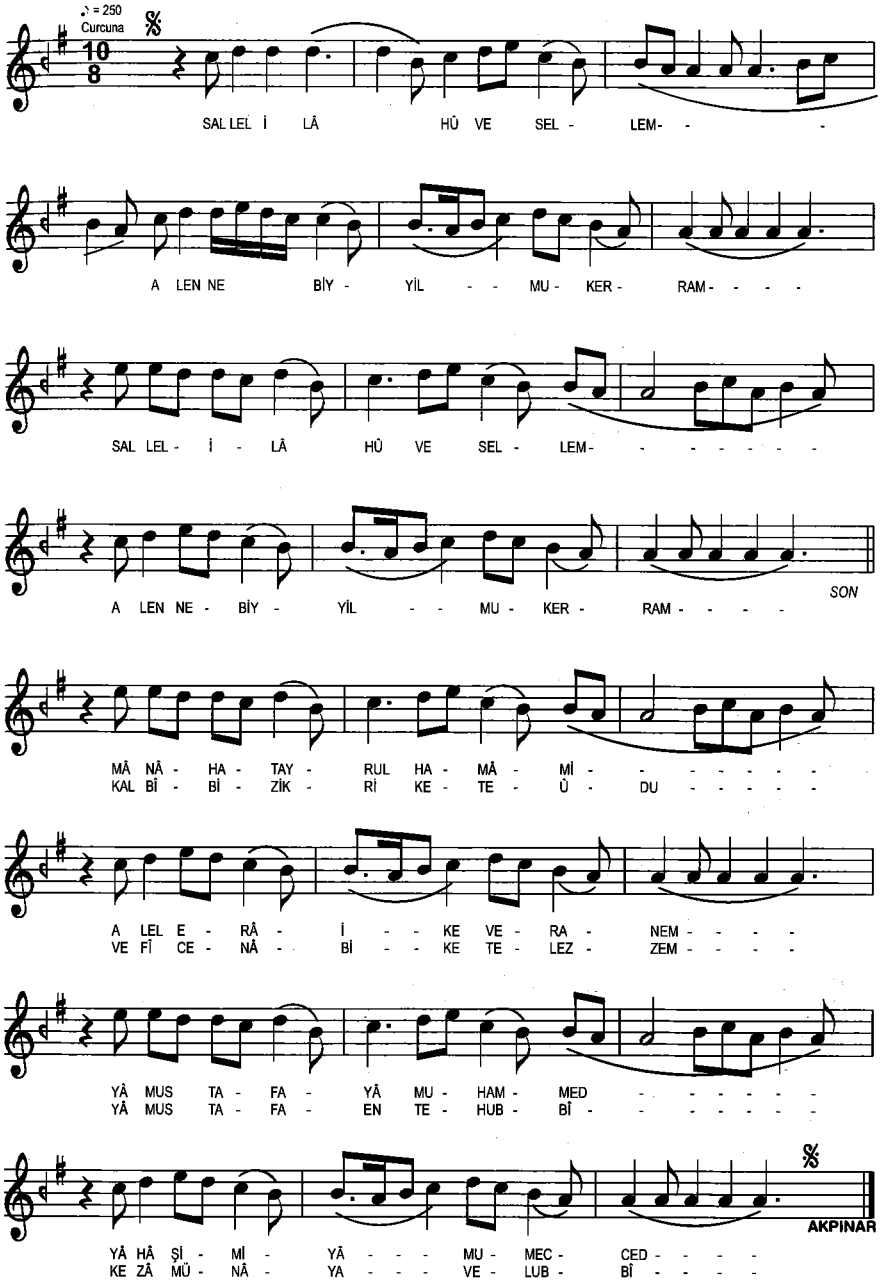

Sallel ilâhû ve sellem alâ Nebiyyi'l-mükerram
Mâ nâha tayru'l-hamâmi ale'l-erâiki ve ranem

Ya Mustafa, yâ Muhammed, yâ Haşimî, yâ Mümecced
Kalbî bizikrike teûdu ve fî cenâbike telezzem

Yâ Mustafa, yâ habîbî, yâ münîtî, yâ tabîbî
Aleyke zâde nehîbî lişşevki kalbî teellem

Yâ Mustafa ente hubbî kezâ münâye ve lubbî
Salle aleyhi yâ Rabbî mâ sâra rakbun ve yemmem

Yâ Mustafa yebne râmihi yâ şâfiî fi'l-kıyâmeti
Kad zalleltehu'l-ğamâmete ve'd-dabyu lihamdin tekellem

Sârat ileyhi'l-havâdî mine'l-kurâ ve'l-bevâdî
Yavme yunâdi'l-münâdî ile'ş-şefâati tekaddem

Levlâ vücûduke lesebnâ ve lâ salleynâ ve sumnâ
Levlâke me'l-beytu yubnâ ve lâ nebea bi'ru zemzem

Tûbâ li ehli'l-Medîneti kad şerrafû bi Nebiyyihî
Bihî tevassele ebînâ min zelletin ve teneddem

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: İbrahim KARATAŞ
(Şıh İbrahim)

SELÂMUN SELÂM

Uşşak Şugul

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

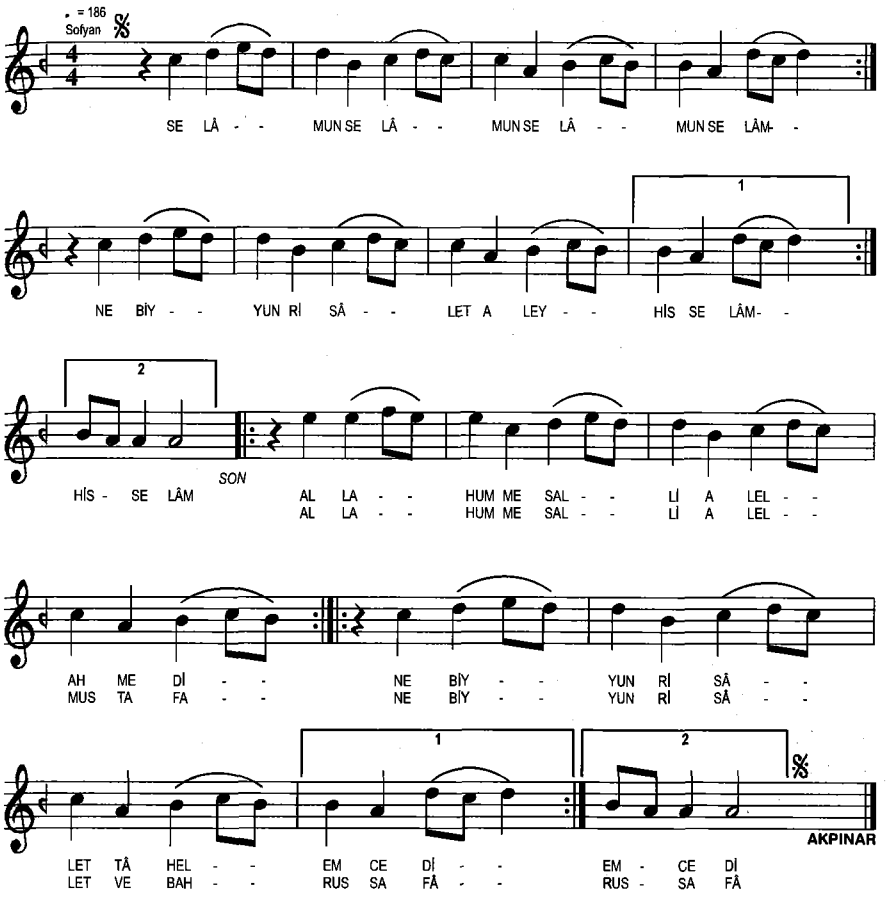

Selâmün selâmün selâmün selâm
Nebiyyun risâlet aleyhisselâm

Allahümme salli alâ Ahmed'i
Nebiyyun risâlet tâhel emcedi

Selâmün selâmün selâmün selâm
Nebiyyun risâlet aleyhisselâm

Allahümme salli alâ Mahmûd'i
Nebiyyun risâlet ve bahrel cûdi

Selâmün selâmün selâmün selâm
Nebiyyun risâlet aleyhisselâm

Allahümme salli alâ Mustafa
Nebiyyun risâlet ve bahru's-safâ

Selâmün selâmün selâmün selâm
Nebiyyun risâlet aleyhisselâm

Allahümme salli alâ Muhammed
Nebiyyun risâlet ve bahru's-Samed

Selâmün selâmün selâmün selâm
Nebiyyun risâlet aleyhisselâm

Allahümme salli alâ medenî
Nebiyyun risâlet ceddel Hasan'i

Selâmün selâmün selâmün selâm
Nebiyyun risâlet aleyhisselâm

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: İbrahim KARATAŞ
(Şıh İbrahim)

YÂ ÂMİNE BÜŞRÂKÎ

Uşşak Şugul

Güfte: İbn Hacer el-Heysemî
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

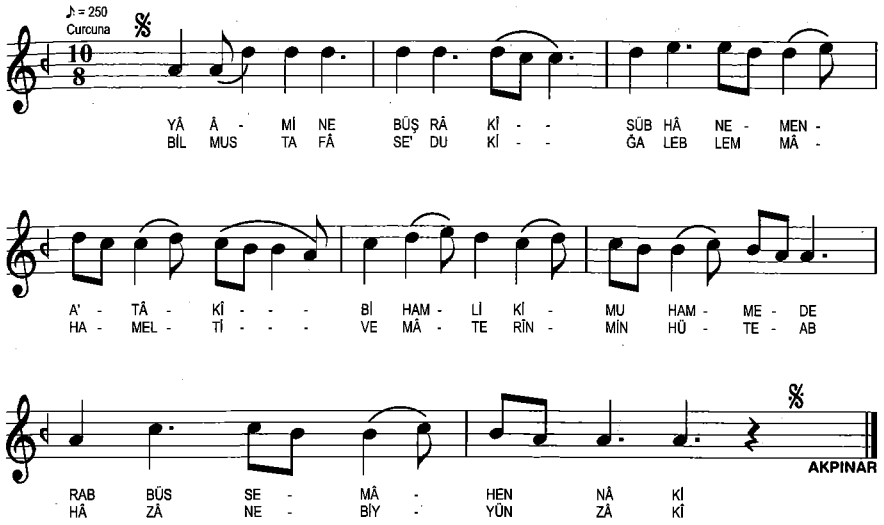

Yâ Âmine büşrâkî Sübhâne men a'tâkî
Bihamliki Muhammed'en Rabbü's-semâ hennâki

Bi'l-Mustafâ sa'duki ğaleb lemmâ hamelti fî Receb
Ve mâ terîn minhü teab hâzâ Nebiyyün zâkî

Şa'bânu şehru's-sânî bihi'n-Nebiyyü'l-adnânî
Es-sâlisü Ramadân ve Rabbuki a'tâki

Ve fî Rabîi'l-evvel vulide'n-Nebiyyü'l-mürsel
Yâ Âmine tehammelî litehmedî mevlâkî

Hâzâ Nebiyyü'l-ümmeh kad câenâ bi'r-rahmeh
Neskün bifadlihi'l-Cenneh rağmen alâ a'dâkî

Yâ Rabbi yâ Ğaffâru iğfir lizî'l-huddâri
Bi's-sâdeti'l-ebrâri ve'l-Hâşimiyyi'z-zâkî

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Ahmet UZUNGÖL

YÂ BARKA'Ş-ŞÂMİ

Nihâvend Şugul

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

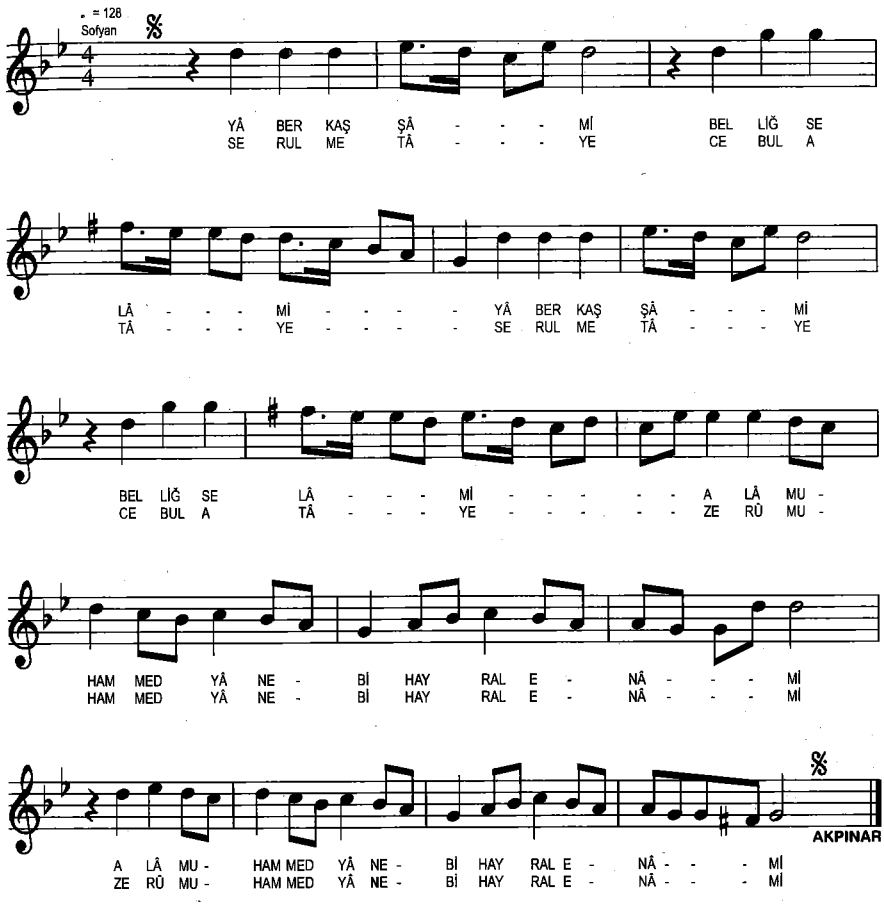

Yâ berka'ş- şâmi belliğ selâmî
Alâ Muhammed hayra'l- enâmi

Yâ berku zûrû vahzî bi nûrû
Fâhat utûrû misku'l-hitâmi

Yâ bedru vetla' fi'l-leyli velma'
Ve'l-muhtâru yeşfa' yevme'z-zihâmi

Sâru'l-metâyâ câbu'l-atâyâ
Zârû Muhammed hayra'l-enâmi

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: İbrahim KARATAŞ
(Şıh İbrahim)

YÂ CEDDE'L-HÜSEYN

Hüseynî Şugul

Güfte: Hüseyin Şâzeli
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

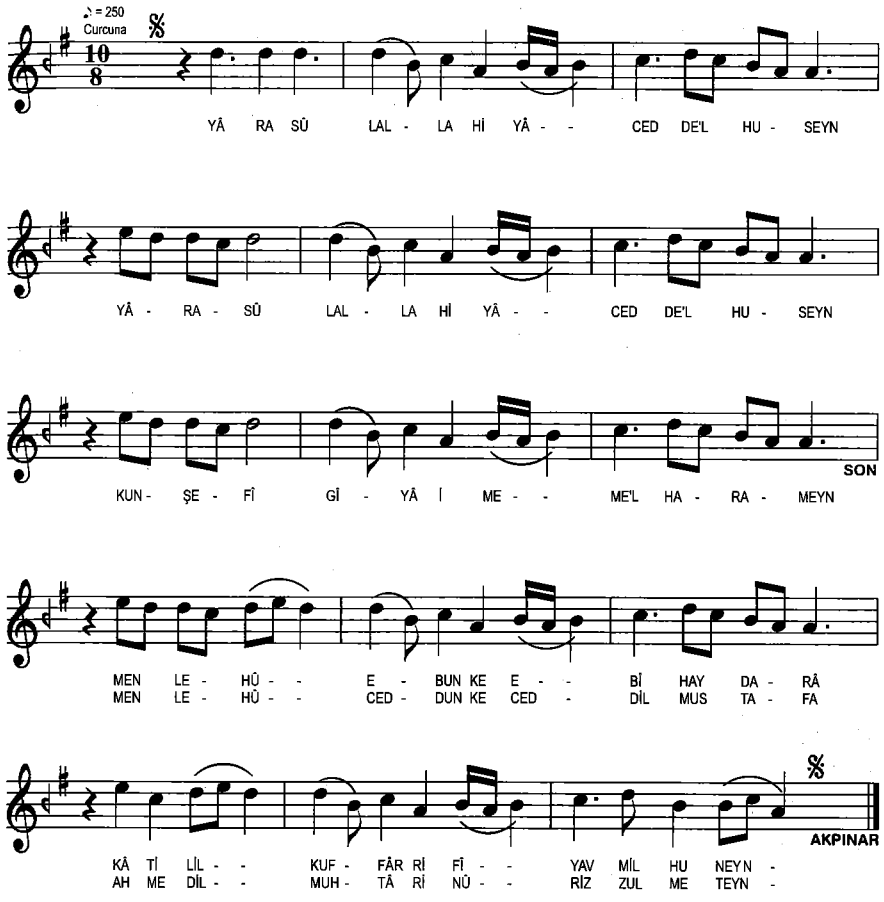

Yâ Rasulallahi yâ cedde'l-Hüseyn
Kun şefîî yâ imâme'l-Harameyn

Men lehû ceddun ke ceddi'l-Mustafa
Ahmedi'l-muhtâri nûri'z-zulmeteyn

Men lehû ebun ke ebî Haydarâ
Kâtili'l-küffâri fî yavmi'l-Huneyn

Men lehû ummun ke ummî Fâtime
Bidati'l-muhtâri ümmi'l-Haseneyn

Men lehû ehun şekîkun ke'l-Haseni
Tayyibi'l-ahlâki mebsûtı'l-yedeyn

Men lehû uhtun ke uhtî Zeyneb'e
Bidati'z-zehrâi buşrâ külli ayn

Men lehû ibnun tekiyyun tâhirun
Ke ibnî's-seccâdi Zeynilâbideyn

Fe ebî şemsun ve ummî kamerun
Ve ene'l-kevkebu beyne'n-neyyireyn

Fiddatun kad hulisat min zehebin
Fe enâ fiddatu beyne'z-zehebeyn

Nahnu ashâbu'l-abâyâ hamsetun
Kad meleknâ ğarbehâ ve'l-maşrikayn

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: İbrahim KARATAŞ
(Şıh İbrahim)

YÂ KURRATE'L-AYN

Uşşak Şugul

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

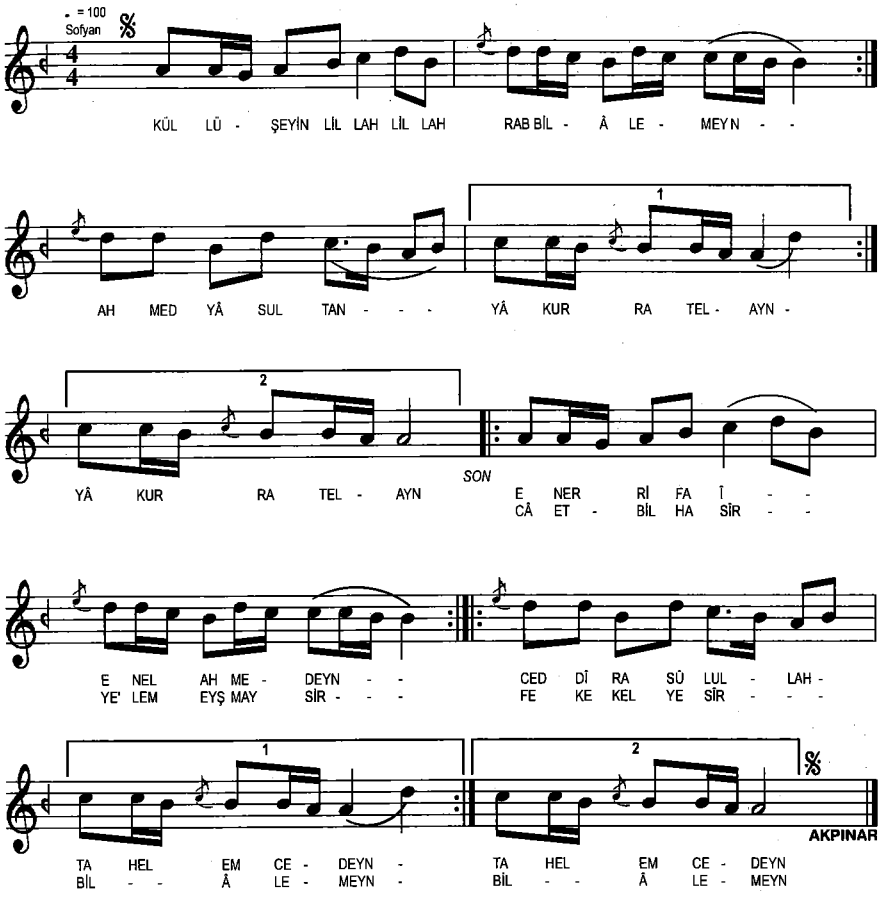

Küllü şeyin lillah lillah Rabbi'l-âlemeyn
Ahmed yâ sultân yâ kurrete'l-ayn

Ene'r-Rifâî ene'l-Ahmedeyn
Ceddî Rasûlullah tâhe'l-emcedeyn

Seyyid Ahmed Tayyar âlim bil ihbâr
Fekekel yesîr mâ beyne'l-küffâr

Yâ hurma rûhî tâfeti'r-rûhî
İbnik melkûhu mâ beyne'l-bahreyn

Câet bil hasîr ye'lem eyş maysir
Fekekel yesîr bil-âlemeyn

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Halil KAHVECİBAŞI
(Halil Hâfız)

YÂ MUSTAFA

Hüseynî Şugul

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Dr. Hüseyin AKPINAR

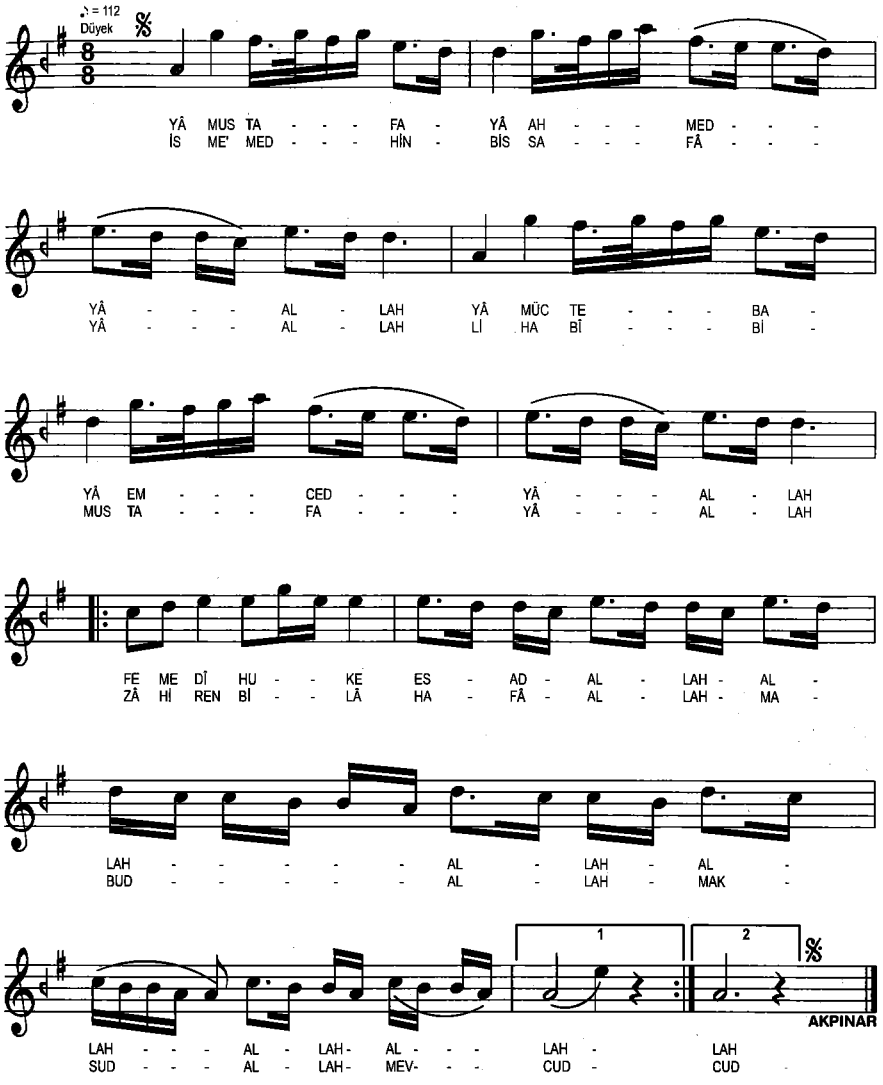

Yâ Mustafa, yâ Ahmed, yâ Allah
Yâ Mücteba, yâ Emced, yâ Allah
Femedîhuke es'ad, yâ Allah
Allah Allah Allah Allah Allah Allah
Allah ma'bud, Allah maksûd, Allah mevcûd

Yâ eyyuherrasûli, yâ Allah
Allemtene'l-vusûli, yâ Allah
İnde vasli'l-usûli, yâ Allah
Allah Allah Allah Allah Allah Allah
Allah ma'bud, Allah maksûd, Allah mevcûd

İsme' medhin bi's-safâ, yâ Allah
Li Habîbi Mustafa, yâ Allah
Zâhiren bilâ hafâ, yâ Allah
Allah Allah Allah Allah Allah Allah
Allah ma'bud, Allah maksûd, Allah mevcûd

DEYİŞLER

(NEFESLER)

Yöresi: Şanlıurfa

ALİ İSMİ DÖRT KİTAPTA OKUNUR

Segâh Nefes

Güfte: Kul Himmet
Beste: Mehmet ACET (Âşık Sefâî)
Notaya Alan: Kemal KORKMAZ

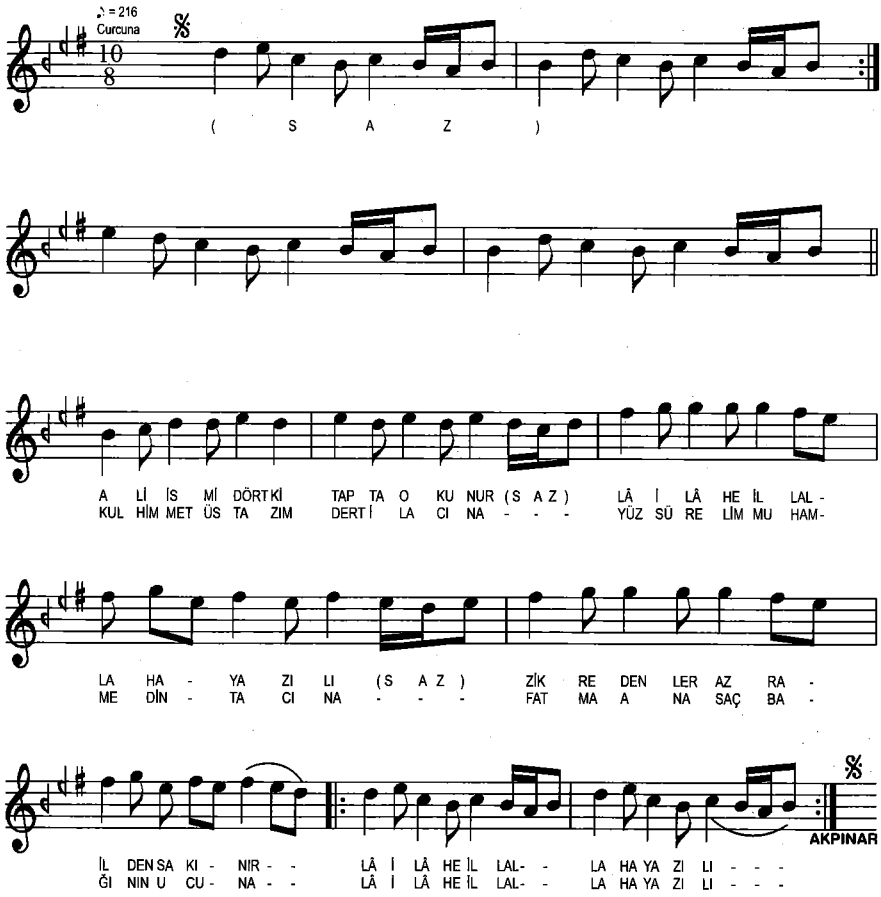

Ali ismi dört kitapta okunur
Lâ ilâhe illallaha yazılı
Zikredenler Azrail'den sakınır
Lâ ilâhe illallaha yazılı

Bektaş-ı Velî'nin ismi dildedir
Muhammed'in hûb cemâli güldedir
Hatice, Fatma gözü yoldadır
Lâ ilâhe illallaha yazılı

Hasan bahçesine bir gül açıldı
Şah Hüseyin parelendi seçildi
Şehit olanlara hulle biçildi
Lâ ilâhe illallaha yazılı

Kul Himmet üstazım dert ilacına
Yüz sürelim ayağının postuna
Fatma ana saç bağının ucuna
Lâ ilâhe illallaha yazılı

Yöresi: Şanlıurfa
Kaynak: Mehmet ACET
(Âşık Sefâî)

DEVREDİP GEZERSİN DÂR-I FENÂYI
Buselik Semah

Güfte: Anonim
Derleyen ve Notaya Alan
Mehmet ÖZBEK

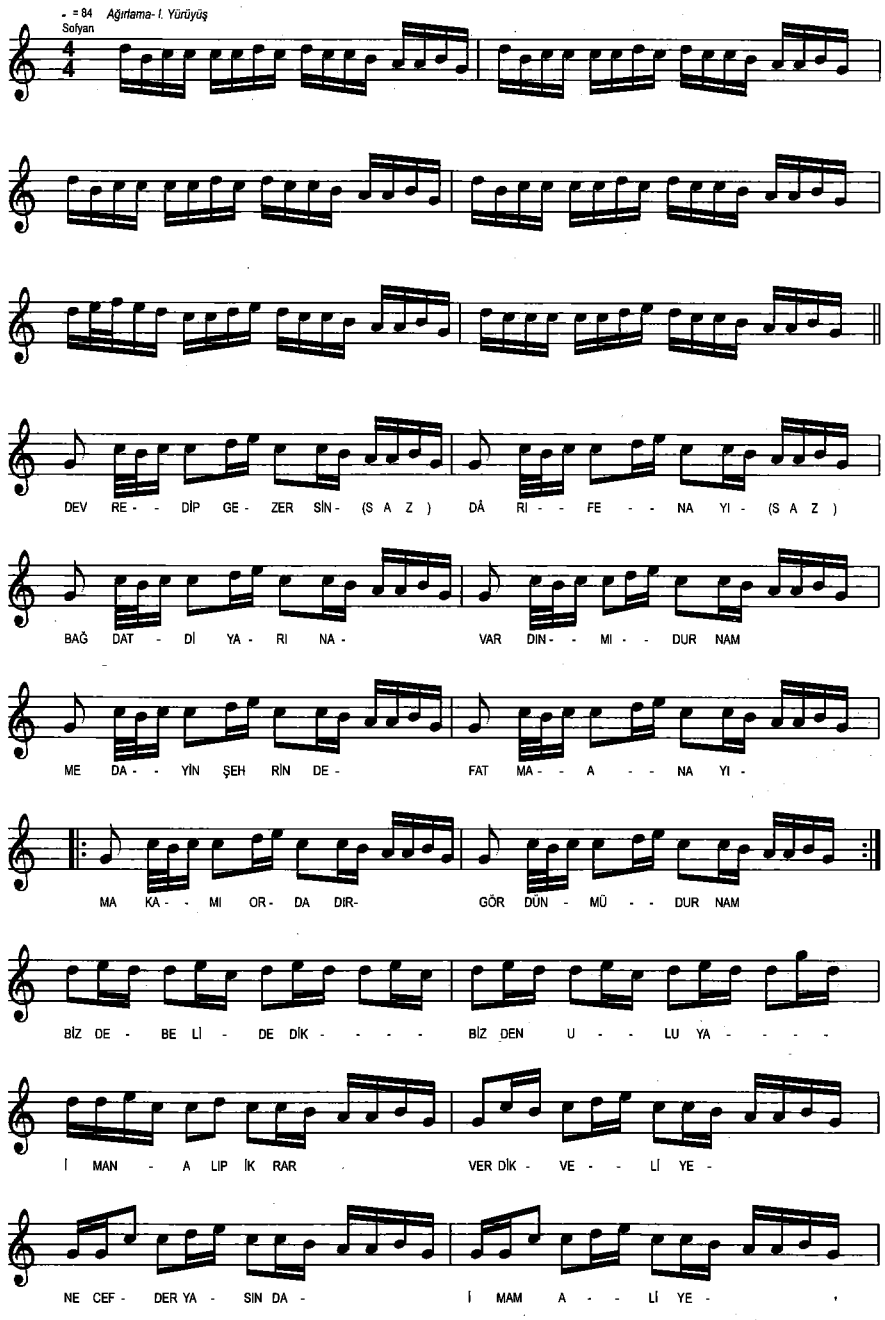

DEVREDİP GEZERSİN DÂR-I FENÂYI - Sayfa 2

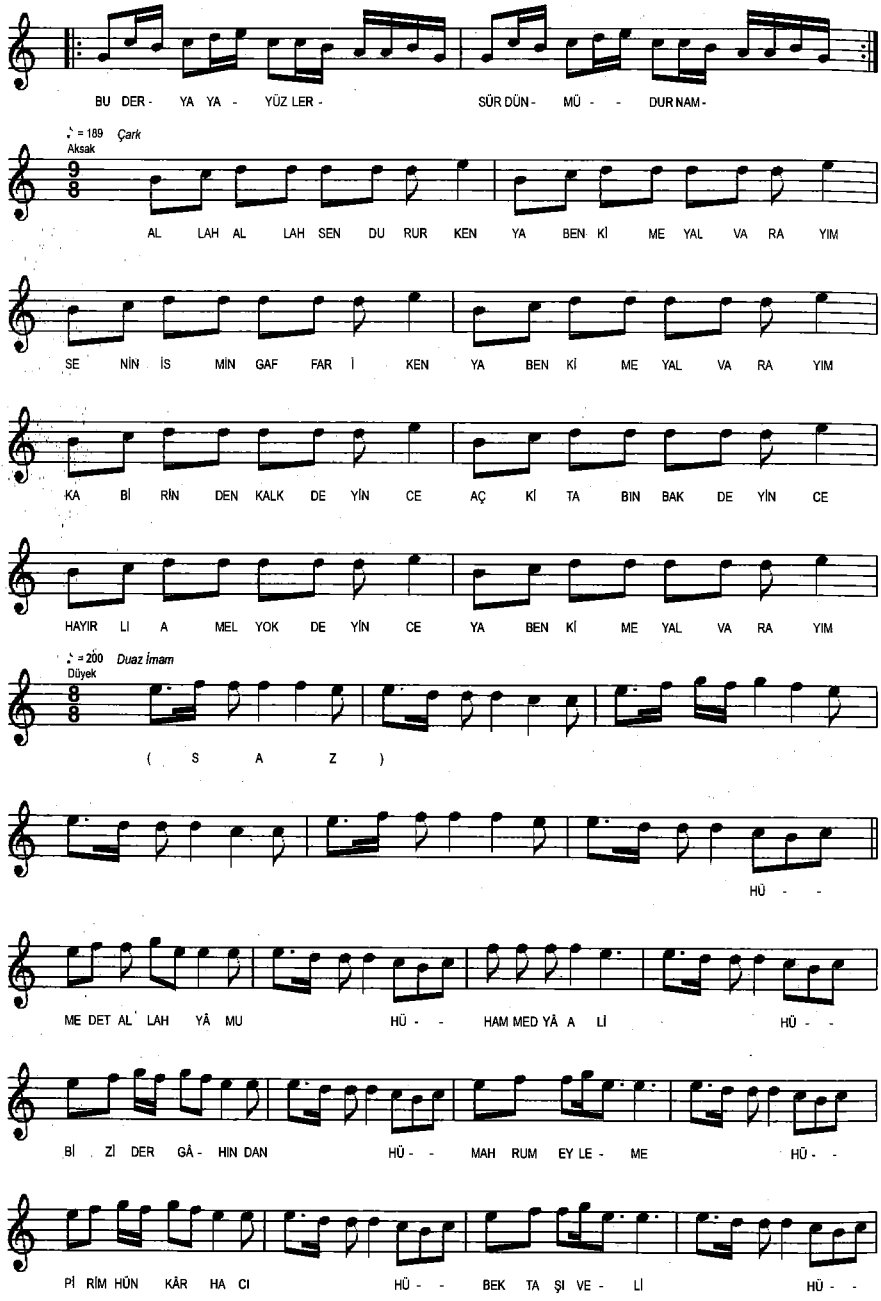

DEVREDİP GEZERSİN DÂR-I FENÂYI - Sayfa 3

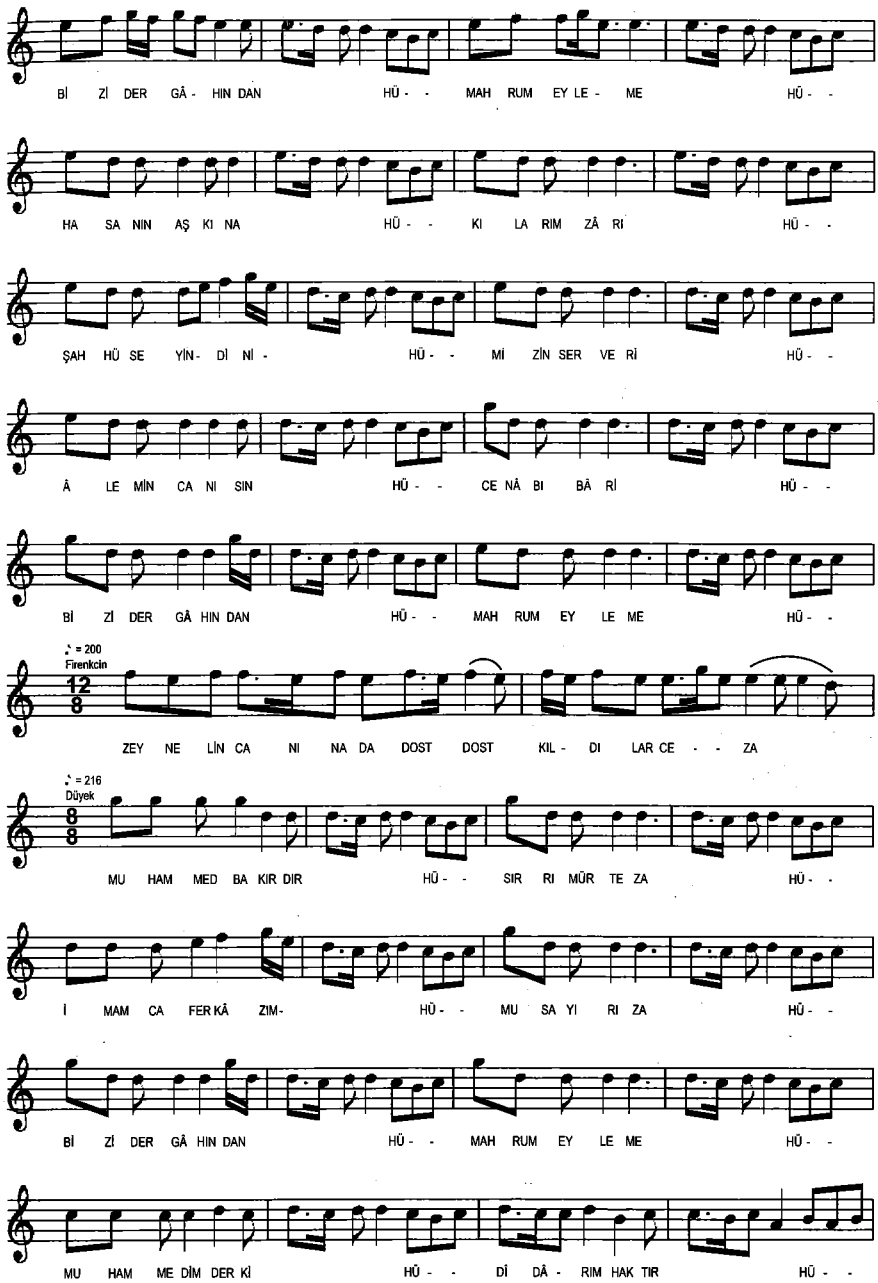

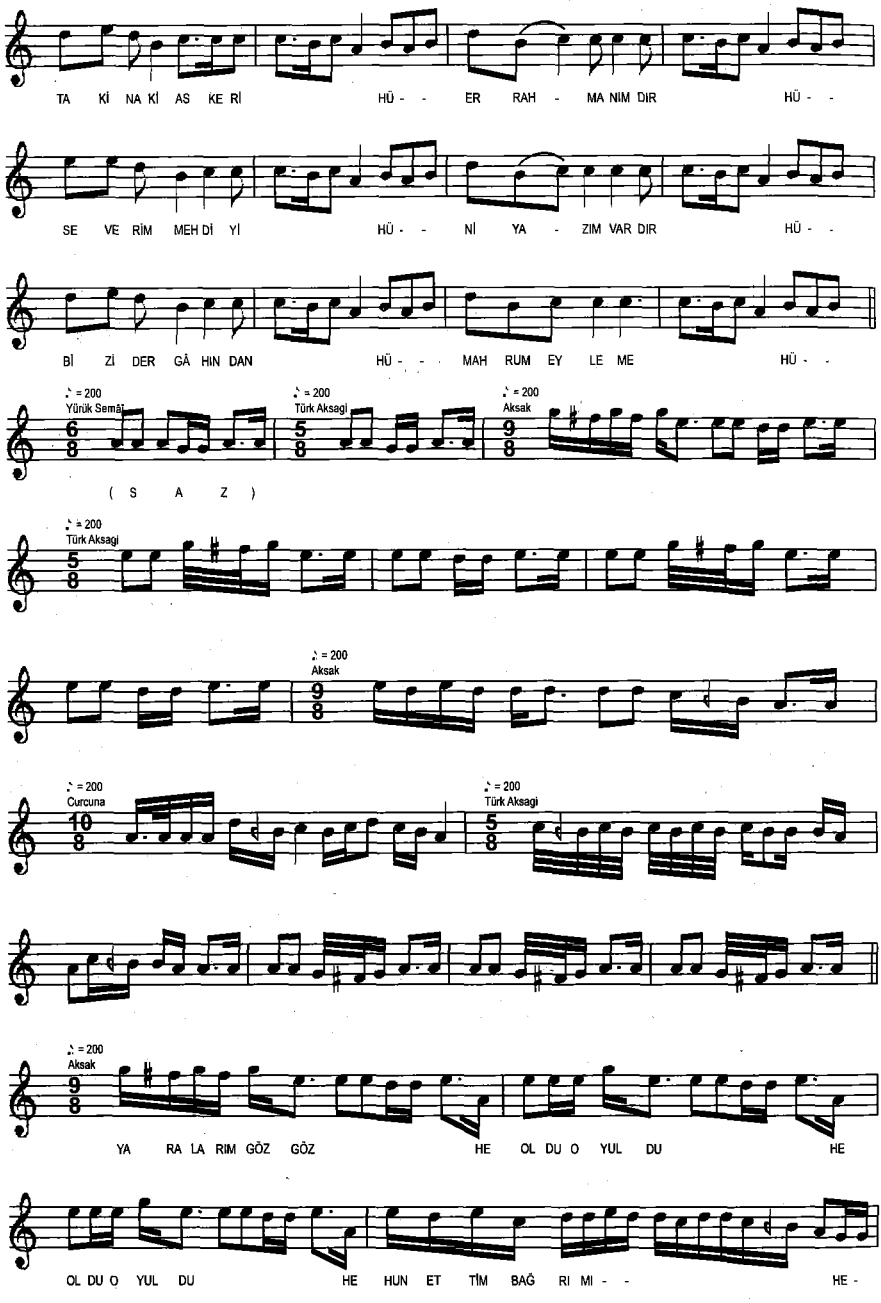
TA Kİ NA Kİ AS KE Rİ HÜ - - ER RAH - MA NIM DIR HÜ - -
SE VE RİM MEH Dİ Yİ HÜ - - Nİ YA - ZIM VAR DIR HÜ - -
Bİ Zİ DER GÂ HIN DAN HÜ - - MAH RUM EY LE ME HÜ - -
♪ = 200 Yürük Semâî
♪ = 200 Türk Aksağı
♪ = 200 Aksak
(S A Z)
♪ = 200 Türk Aksağı
♪ = 200 Aksak
♪ = 200 Curcuna
♪ = 200 Türk Aksağı
♪ = 200 Aksak
YA RA LA RIM GÖZ GÖZ HE OL DU O YUL DU HE
OL DU O YUL DU HE HUN ET TİM BAĞ RI MI - - HE -

DEVREDİP GEZERSİN DÂR-I FENÂYI - Sayfa 5

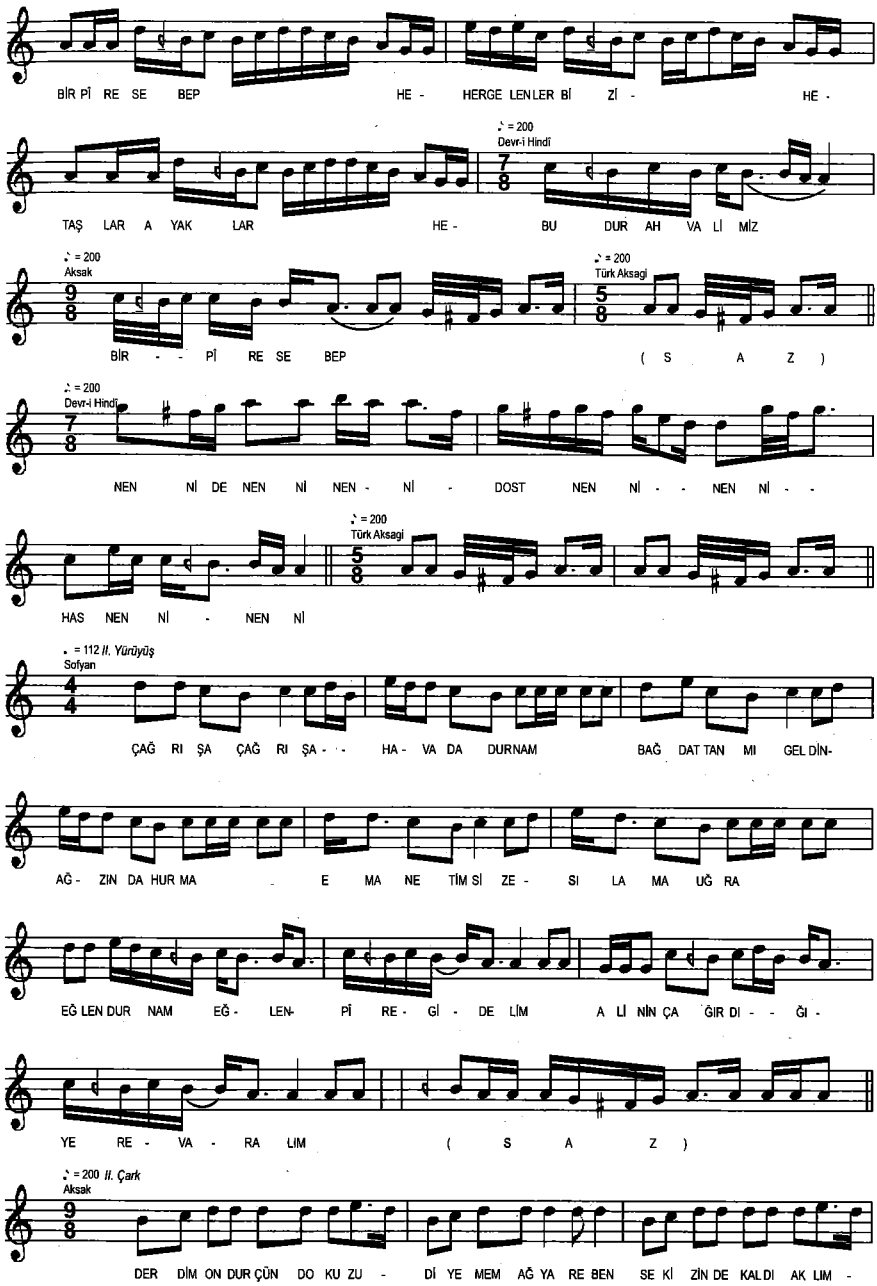

DEVREDİP GEZERSİN DÂR-I FENÂYI - Sayfa 6

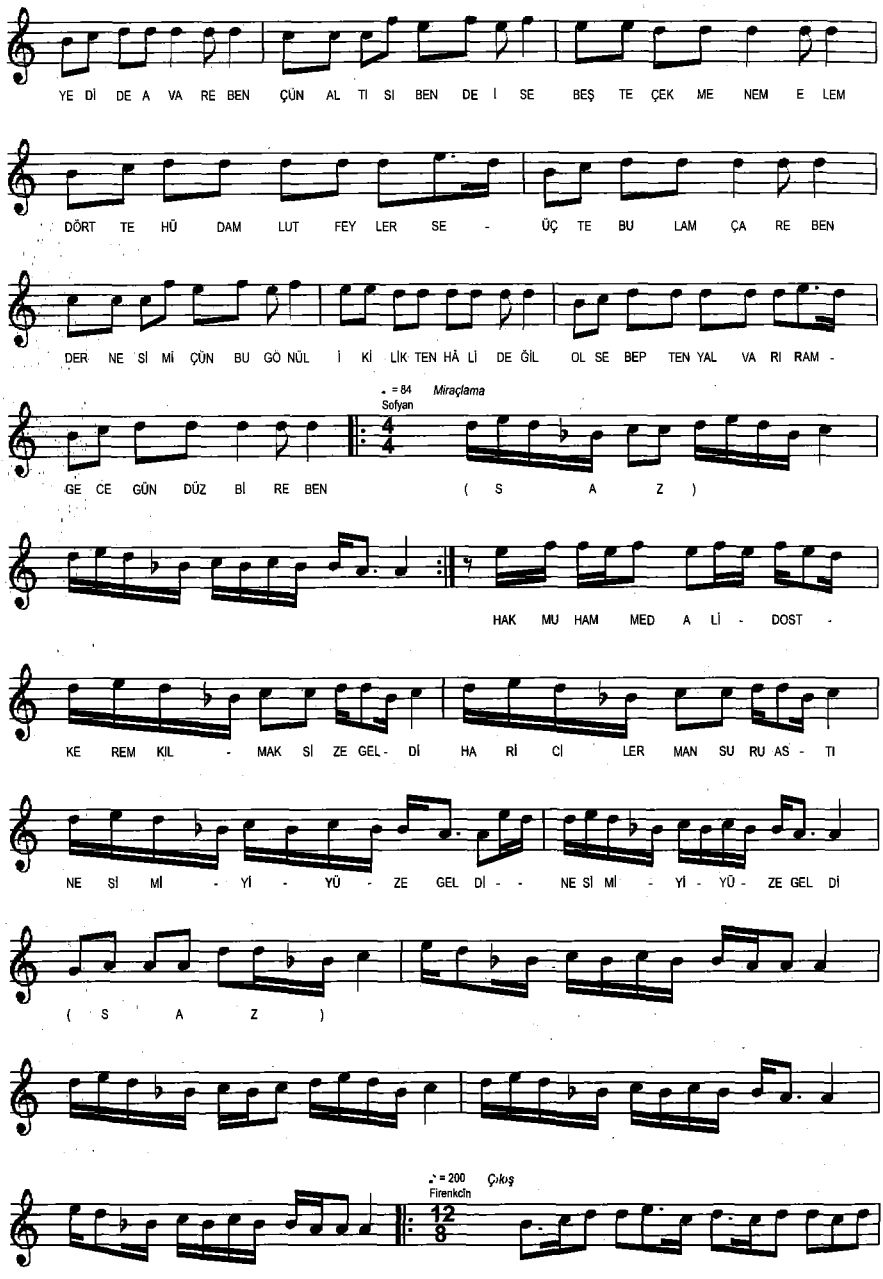

DEVREDİP GEZERSİN DÂR-I FENÂYI - Sayfa 7

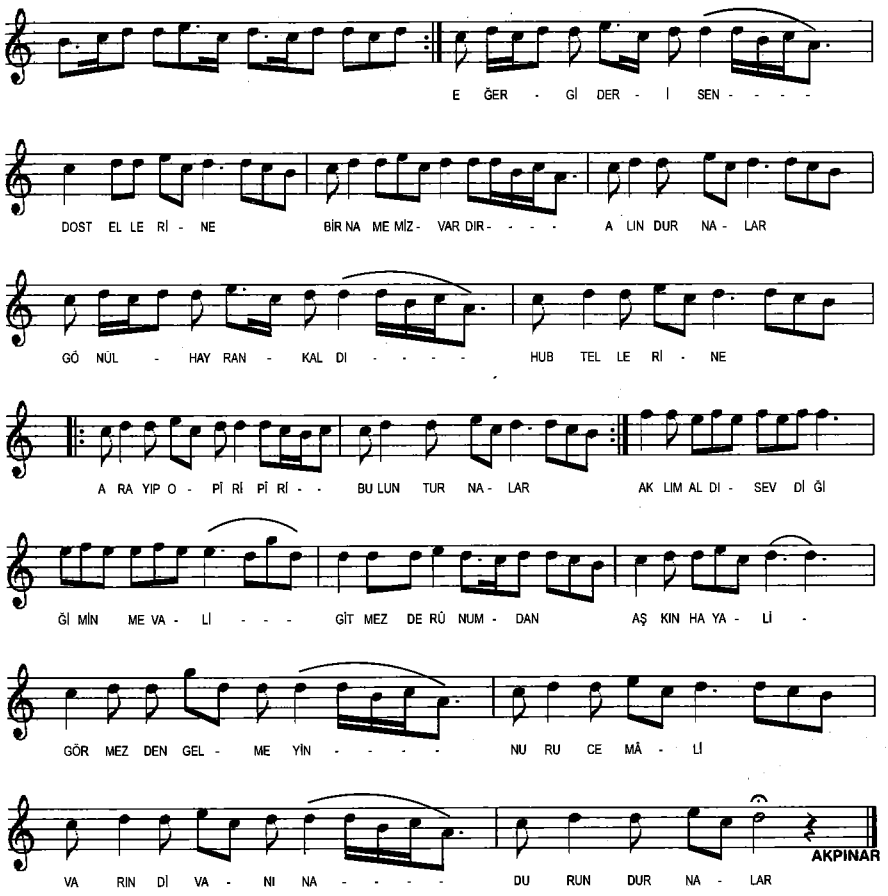

Devredip gezersin dâr-ı fenâyı
Bağdad diyarına vardın mı durnam
Medayin şehrinde Fatma anayı
Makamı ordadır gördün mü durnam

Biz de beli dedik bizden uluya
İman alıp ikrâr verdik veliye
Necef deryasında İmam Ali'ye
Bu deryaya yüzler sürdün mü durnam

Allah Allah sen dururken
Yâ ben kime yalvarayım
Senin ismin Gaffar iken
Yâ ben kime yalvarayım

Kabrinden kalk deyince
Aç defterin bak deyince
Hayırlı amel yok deyince
Yâ ben kime yalvarayım

Medet Allah yâ Muhammed ya Ali
Bizi dergâhında mahrum eyleme
Pîrim Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli
Bizi dergâhında mahrum eyleme

Hasan'ın aşkına kılarım zârı
Şah Hüseyin dinimizin serveri
Âlemin cânısın Cenâb-ı Bâri
Bizi dergâhında mahrum eyleme

Zeynel'in canına kıldılar ceza
Muhammed Bakır'dır sırr-ı Mürteza
İmam Cafer Kâzım Musa'yı Rıza
Bizi dergâhında mahrum eyleme

Muhammed'im der ki dîdârım haktır
Taki Naki Askeri errahmanımdır
Severim Mehdi'yi niyâzım vardır
Bizi dergâhında mahrum eyleme

Yaralarım göz göz oldu oyuldu
Hûn ettim bağrımı bir pîre sebep
Her gelenler bizi taşlar ayaklar
Budur ahvâlimiz bir pîre sebep

Çağrışa çağrışa havada durnam
Bağdat'tan mı geldin ağzında hurma
Emanetim size sılama uğra
Eğlen durnam eğlen pîre gidelim
Ali'nin çağırdığı yere varalım

Derdim ondur çün dokuzu diyemem ağyâra ben
Sekizinde kaldı aklım yedide âvâre ben

Çün altısı bende ise beşte çekmenem elem
Dörtte Hüda'm lütfeylerse üçte bulam çare ben

Der Nesimî çün bu gönül ikilikten hâli değil
Ol sebepten yalvarıram gece gündüz Bir'e ben

Hak Muhammed Ali dost
Kerem kılmak size geldi
Hariciler Mansûr'u astı
Nesimî'yi yüze geldi

Eğer gider isen dost ellerine
Bir namemiz vardır alın durnalar
Gönül hayran kaldı hûb tellerine
Arayıp o pîri bulun turnalar

Aklım aldı sevdiğimin mevali
Gitmez derûnumdan aşkın hayali
Görmezden gelmeyin nûr-i Cemâli
Varın divanına durun durnalar

Yöresi: Şanlıurfa

DÜVÂZ İMAM

Buselik Nefes

Güfte: Anonim
Derleyen: Mehmet ACET (Âşık Sefâî)
Notaya Alan: Deniz YILDIZ

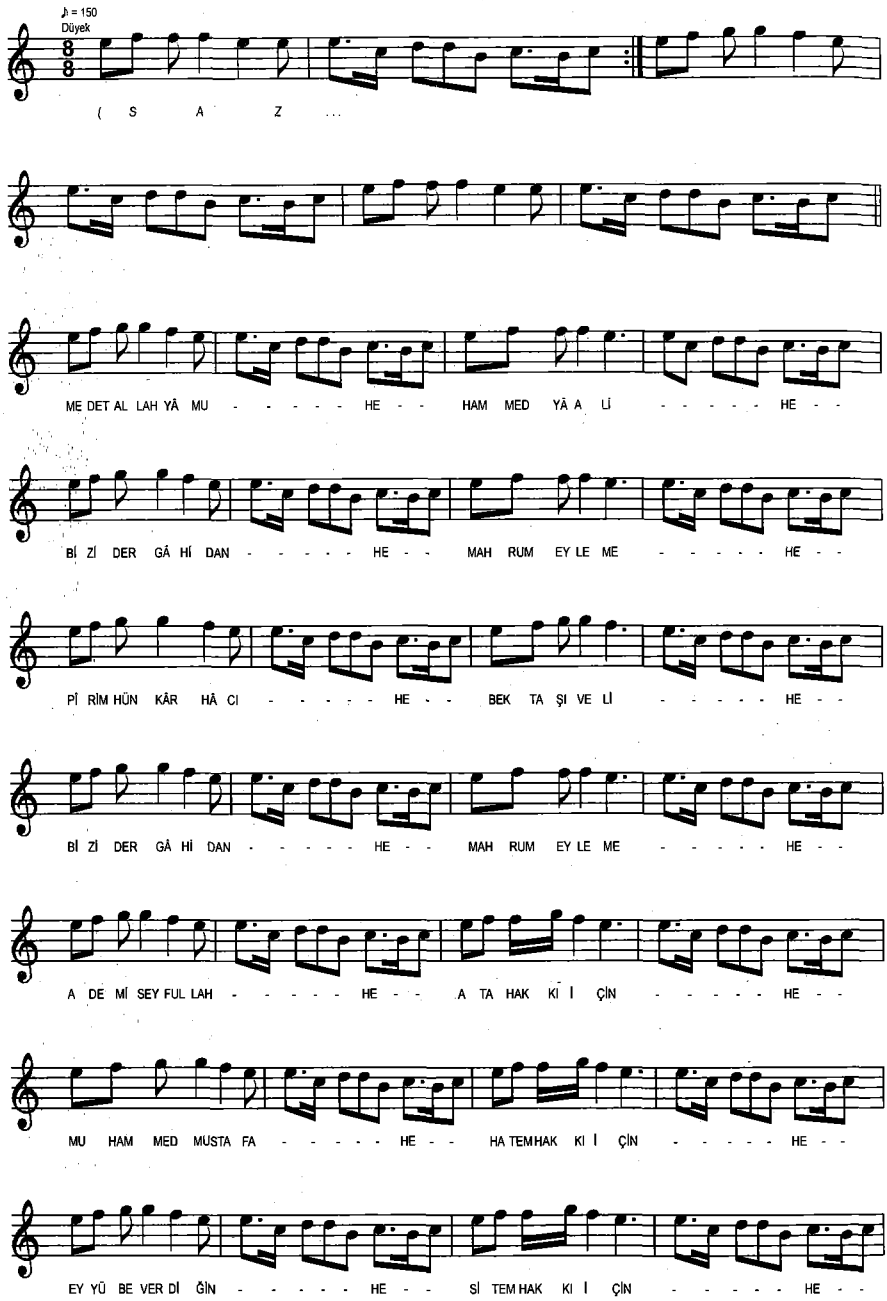

DÜVÂZ İMAM - Sayfa 2

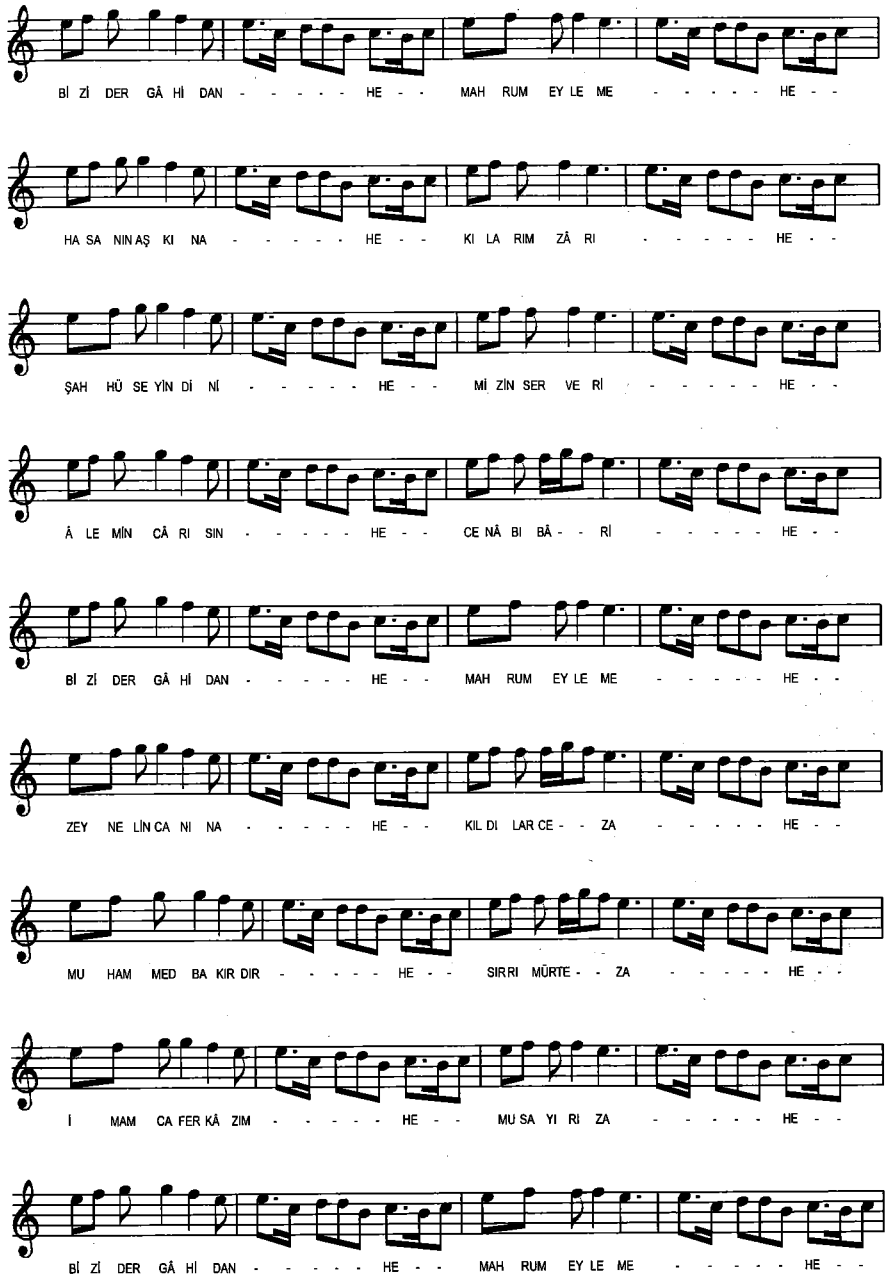

DÜVÂZ İMAM - Sayfa 3

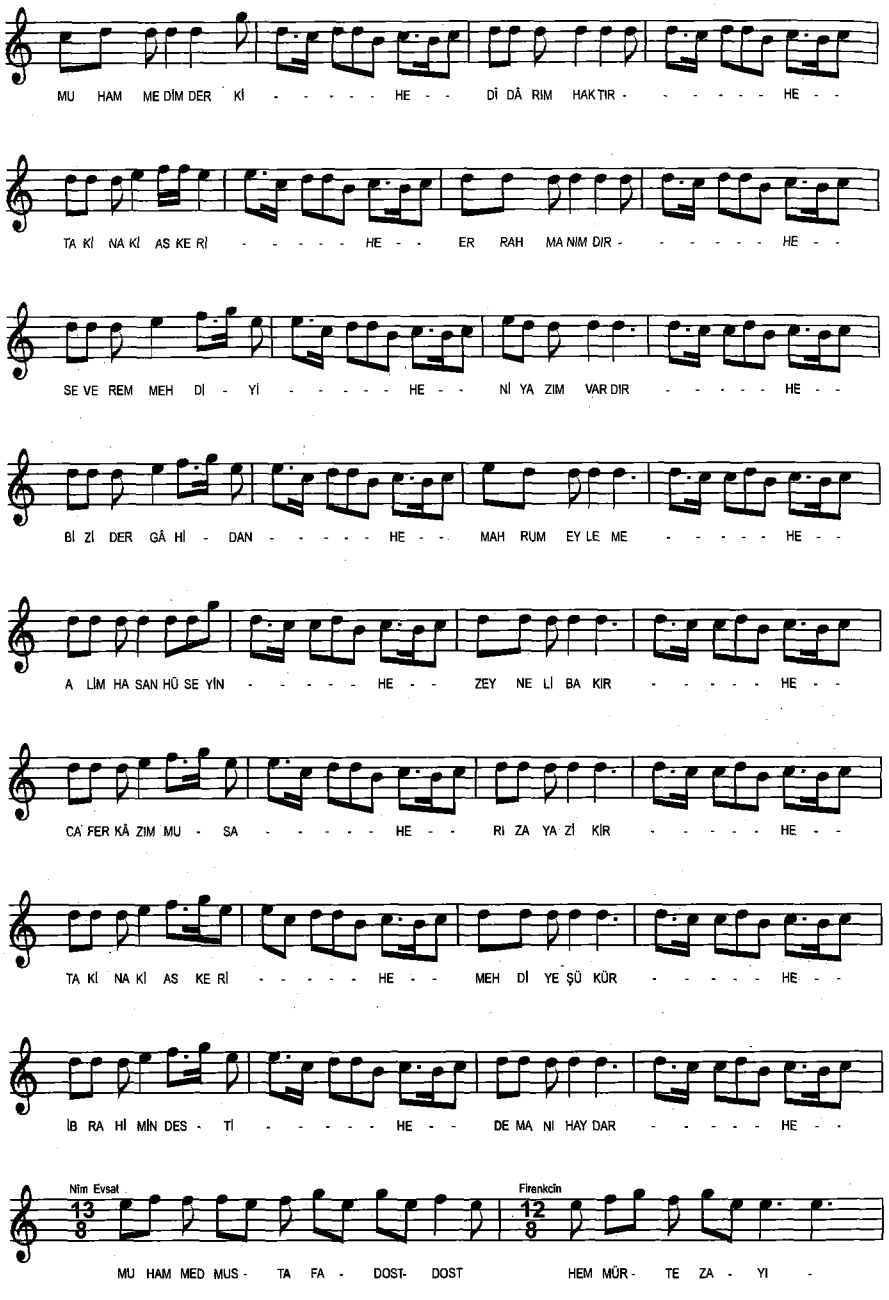

DÜVÂZ İMAM - Sayfa 4

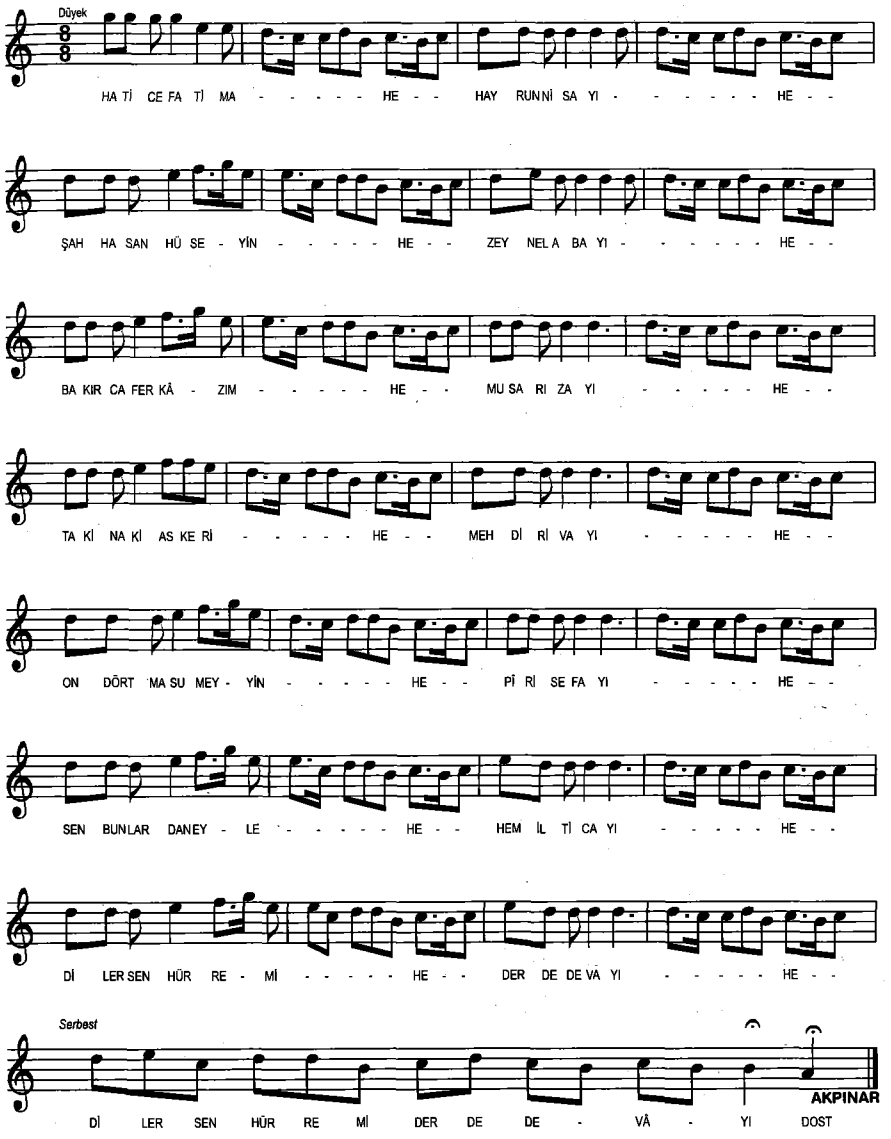

Medet Allah yâ Muhammed yâ Ali
Bizi dergâhından mahrum eyleme
Pîrim Hünkâr Hâcı Bektaş-ı Veli
Bizi dergâhından mahrum eyleme

Âdem-i Seyfullah Ata hakkı için
Muhammed Mustafa hatem hakkı için
Eyyüb'e verdiğin sitem hakkı için
Bizi dergâhından mahrum eyleme

Hasan'ın aşkına kılarım zârı
Şah Hüseyin dinimizin serveri
Âlemin cârısın Cenâb-ı Bârî
Bizi dergâhından mahrum eyleme

Zeynel'in canına kıldılar ceza
Muhammed Bakır'dır sırr-ı Mürteza
İmam Cafer, Kâzım Musa'yı Rıza
Bizi dergâhından mahrum eyleme

Muhammed der ki dîdârım Hak'tır
Taki, Naki, Askeri errahmanımdır
Severim Mehdi'yi niyazım vardır
Bizi dergâhından mahrum eyleme

Ali'm, Hasan, Hüseyin, Zeynel'i Bakır
Cafer, Kâzım, Musa, Rıza'ya zikir
Taki, Naki, Askeri, Mehdi'ye şükür
İbrahim'in dest-i demanı Haydar

Muhammed Mustafa hem Mürteza'yı
Hatice, Fatima Hayru'n-Nisayı
Şah Hasan, Hüseyin, Zeyne'l-Abayı
Bakır, Cafer, Kâzım, Musa, Rıza'yı

Taki, Naki, Askeri, Mehdi rivayı
On dört masumeyyin Pîr-i Sefayi
Sen bunlardan eyle hem ilticayı
Dilersen Hürrem'i derde devâyı

Yöresi: Şanlıurfa

ERENLERİN KIBLEGÂHI

Uşşak Nefes

Güfte: Sadık Baba
Derleyen: Mehmet ACET (Âşık Sefâî)
Notaya Alan: Necmi KIRAN

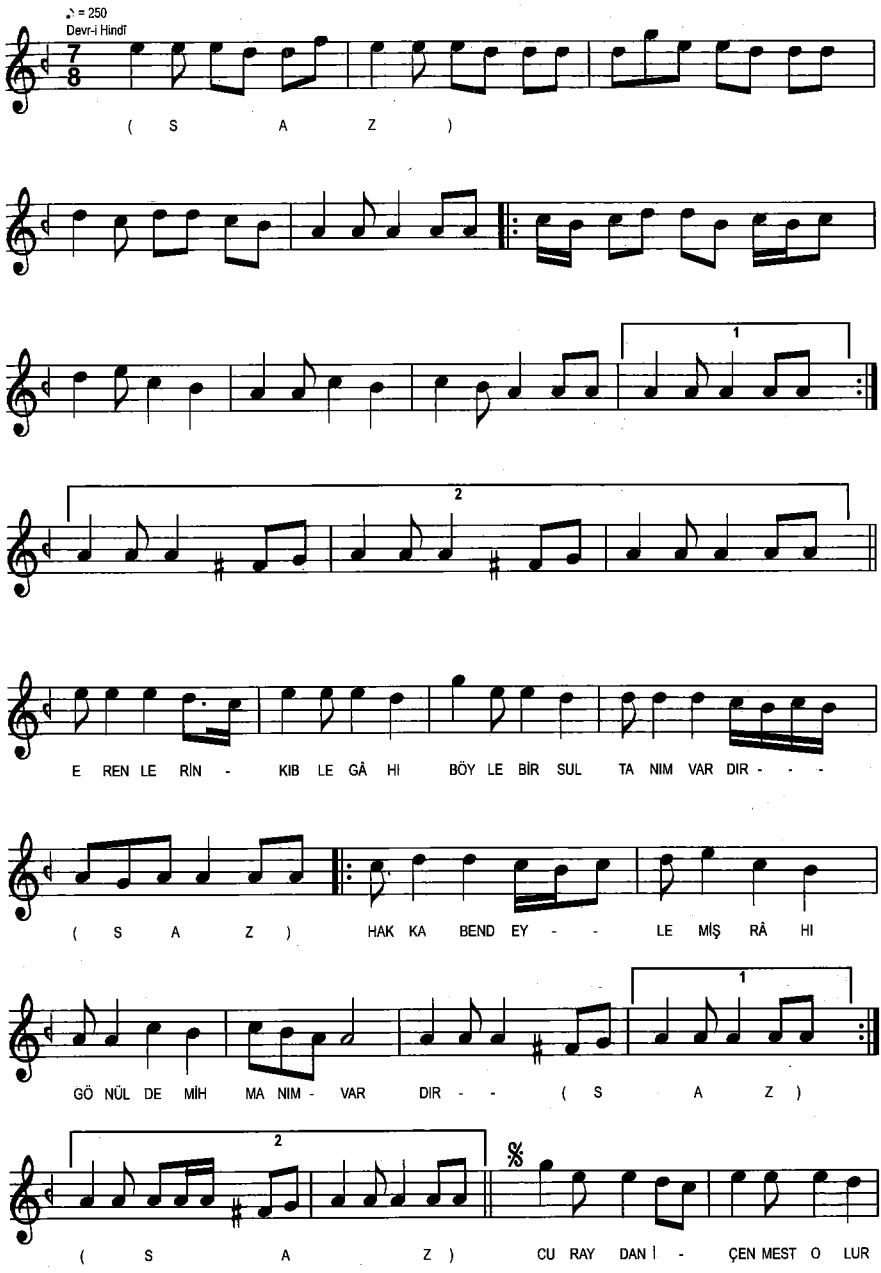

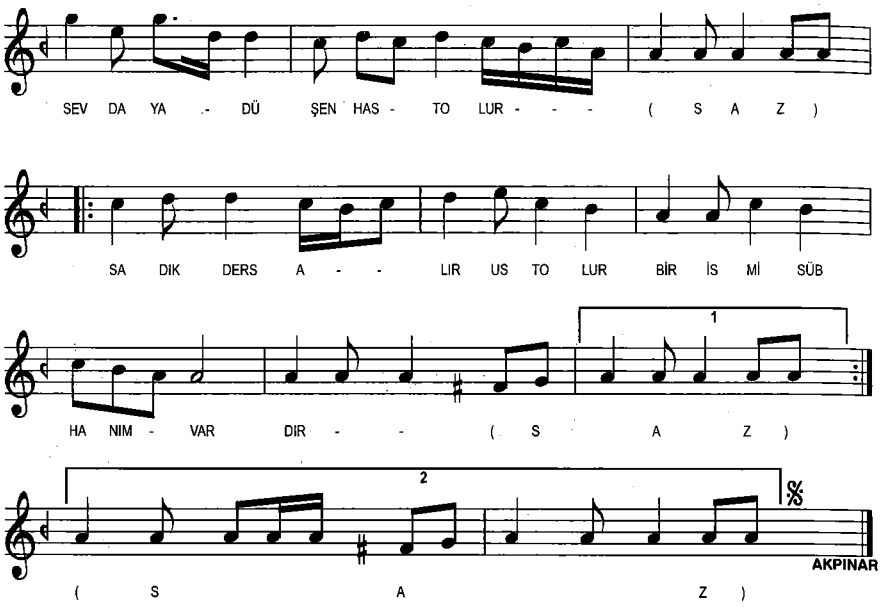
SEV DA YA - DÜ ŞEN HAS - TO LUR - - - (S A Z)
SA DIK DERS A - - LIR US TO LUR BİR İS Mİ SÜB
1
HA NIM - VAR DIR - - (S A Z)
2
(S A Z)
AKPINAR

Erenlerin kıblegâhı
Böyle bir sultânım vardır
Hak'ka bend eylemiş râhı
Gönülde mihmânım vardır

İsmi virdeyler gaziler
Gönül eşnâsın arzular
Sinemde yaram sızılar
Saracak Lokman'ım vardır

"Elif lâm mim" oldu irşad
Yeyi lâm eyledi ispat
Ledünni ilmine hikmet
Türlü gevhergânım vardır

Erenler gülbangın çeker
Âşıklar göz yaşı döker
A bu zemzem olmuş şeker
Halil-i Rahman'ım vardır

Curaydan içen mestolur
Sevdaya düşen hastolur
Sadık ders alır ustolur
Bir ism-i sübhânım vardır

Yöresi: Şanlıurfa

HIZIR'DIR GİRDİ DÜŞÜME

Uşşak Nefes

Güfte: Dede Kargın Eyüp
Derleyen: Mehmet ACET (Âşık Sefâî)
Notaya Alan: Kemal KORKMAZ

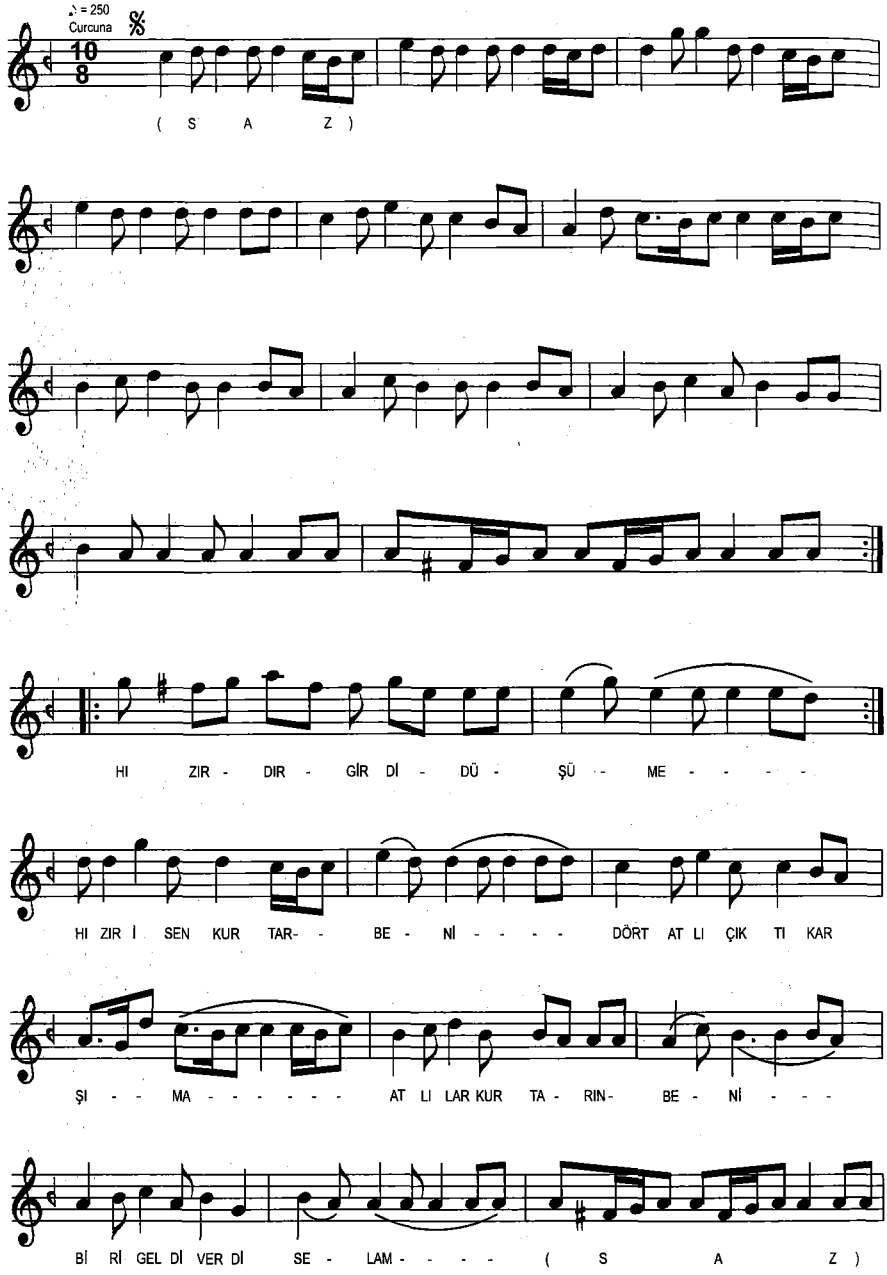

HIZIR'DIR GİRDİ DÜŞÜME - Sayfa 2

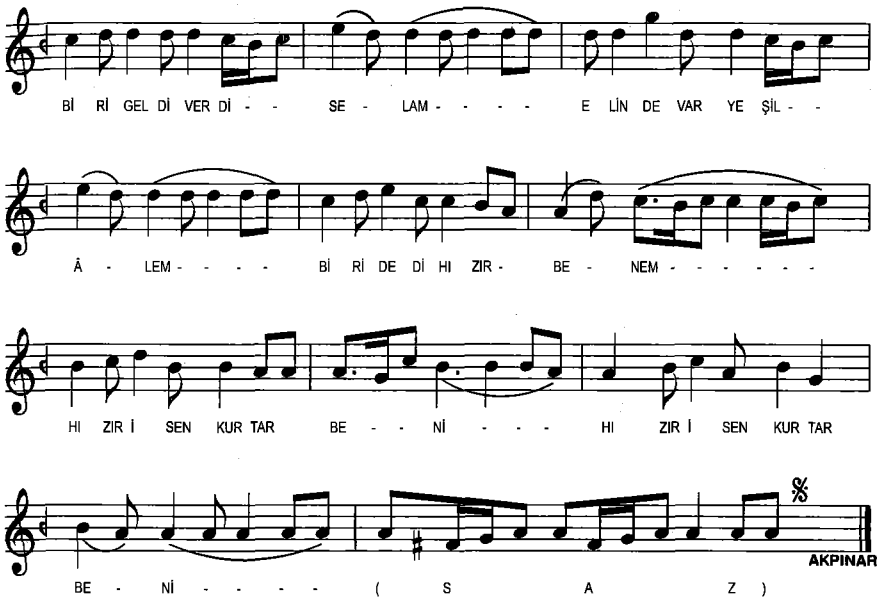

Hızır'dır girdi düşüme
Hızır isen kurtar beni
Dört atlı çıktı karşıma
Atlılar kurtarın beni

Biri geldi verdi selâm
Elinde var yeşil alem
Biri dedi Hızır benem
Hızır isen kurtar beni

Dört atlı dördü dervişân
Kaldım dağlarda perişan
Hızır'dır cana yetişen
Hızır isen kurtar beni

Biri dedi ben Bakır'ım
Boynu bükük bir fakirim
Siz yazın ki ben okurum
Okumuşsan kurtar beni

Muharrem'in yedisinde
Nutkum kurudu kafesinde
Dede Kargın sayesinde
Dedi sen sen kurtar beni

Bu sözde oldular kayıp
Gönlüm gafletten uyanıp
Dede Kargın ismim Eyüp
Eyüp isen kurtar beni

Yöresi: Şanlıurfa

HİZMET EDELİM GERÇEĞE

Hüseynî Nefes

Güfte: Sadık Baba
Derleyen: Mehmet ACET (Âşık Sefâî)
Notaya Alan: Necmi KIRAN

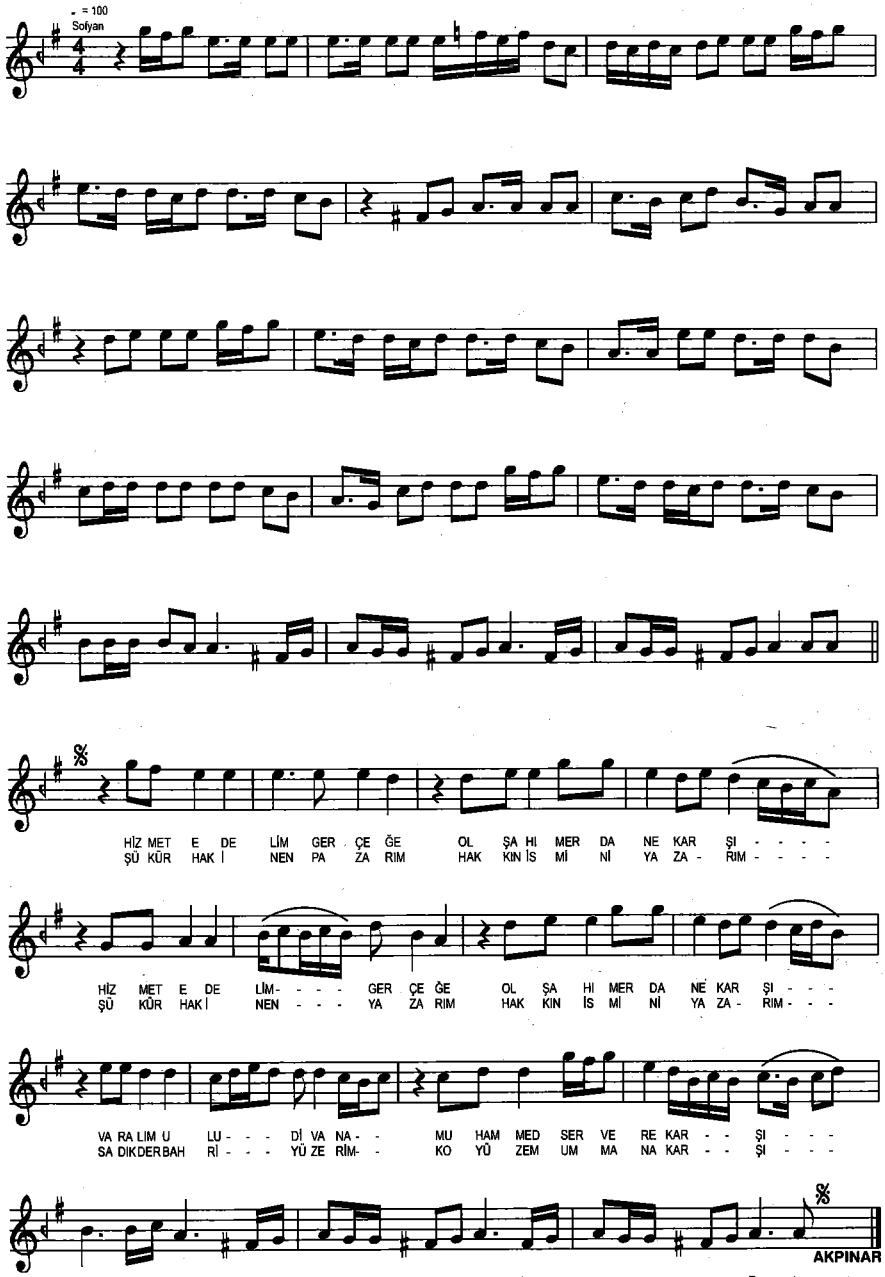

Hizmet edelim gerçeğe
Ol Şâh-ı Merdân'a karşı
Varalım ulû divâna
Muhammed servere karşı
Sultânım

İki cihân sevem yâri
Gönül bî vefâdan farı
Sıralandı er katarı
Azmeyle dîdara karşı
Sultânım

Yürü menzile yete gör
Küfrün imana sata gör
Kadim ikrârı tuta gör
Ahdinen peymana karşı
Sultânım

Hak dedim meyana geldim
Mürşidim sultâna geldim
Ataşına yana geldim
Şem'ası pervâne karşı
Sultânım

Şükür Hakinen pazarım
Hak'kın ismini yazarım
Sadık der bahri yüzerim
Ko yüzem ummâna karşı
Sultânım

Yöresi: Şanlıurfa

Mİ'RAC

Buselik Nefes

Güfte: Fevzi
Derleyen: Mehmet ACET (Âşık Sefâî)
Notaya Alan: Deniz YILDIZ

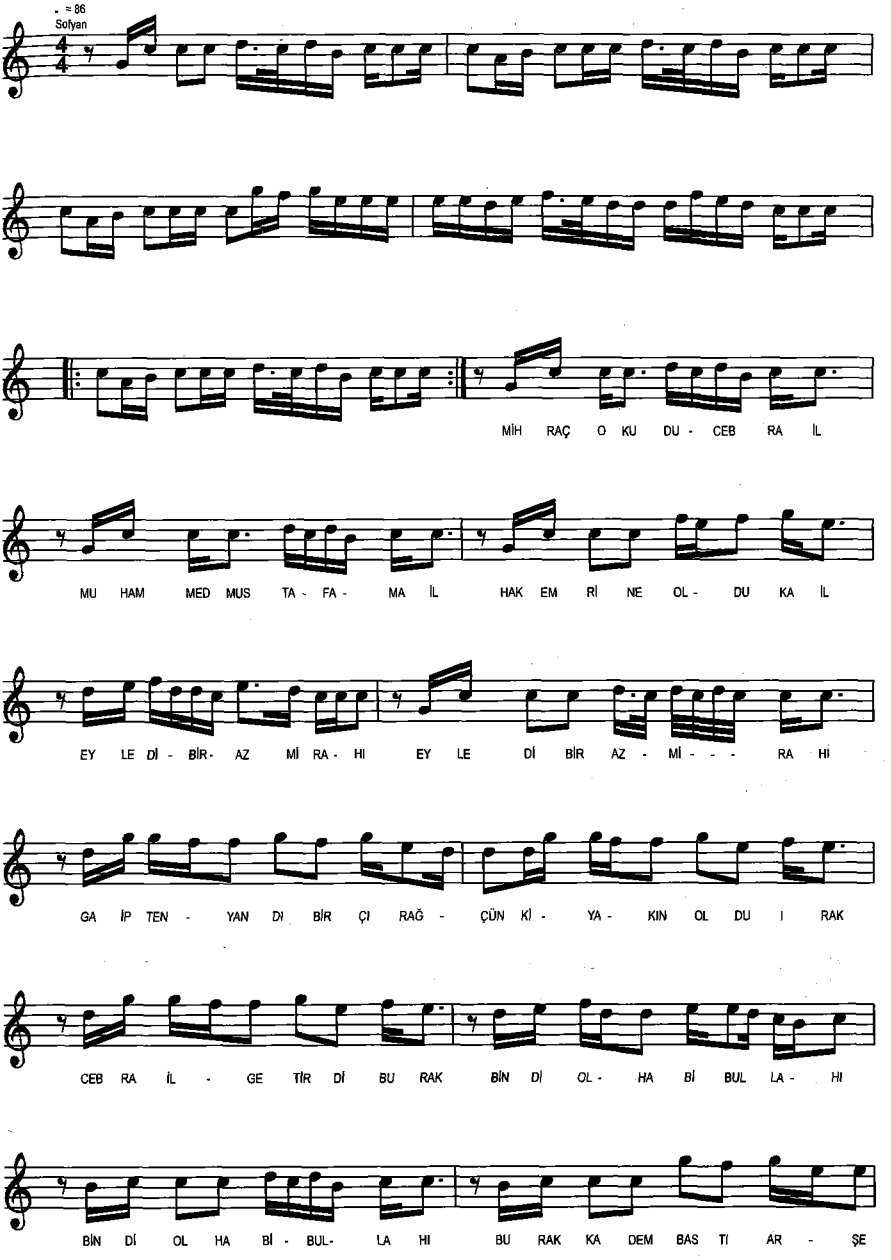

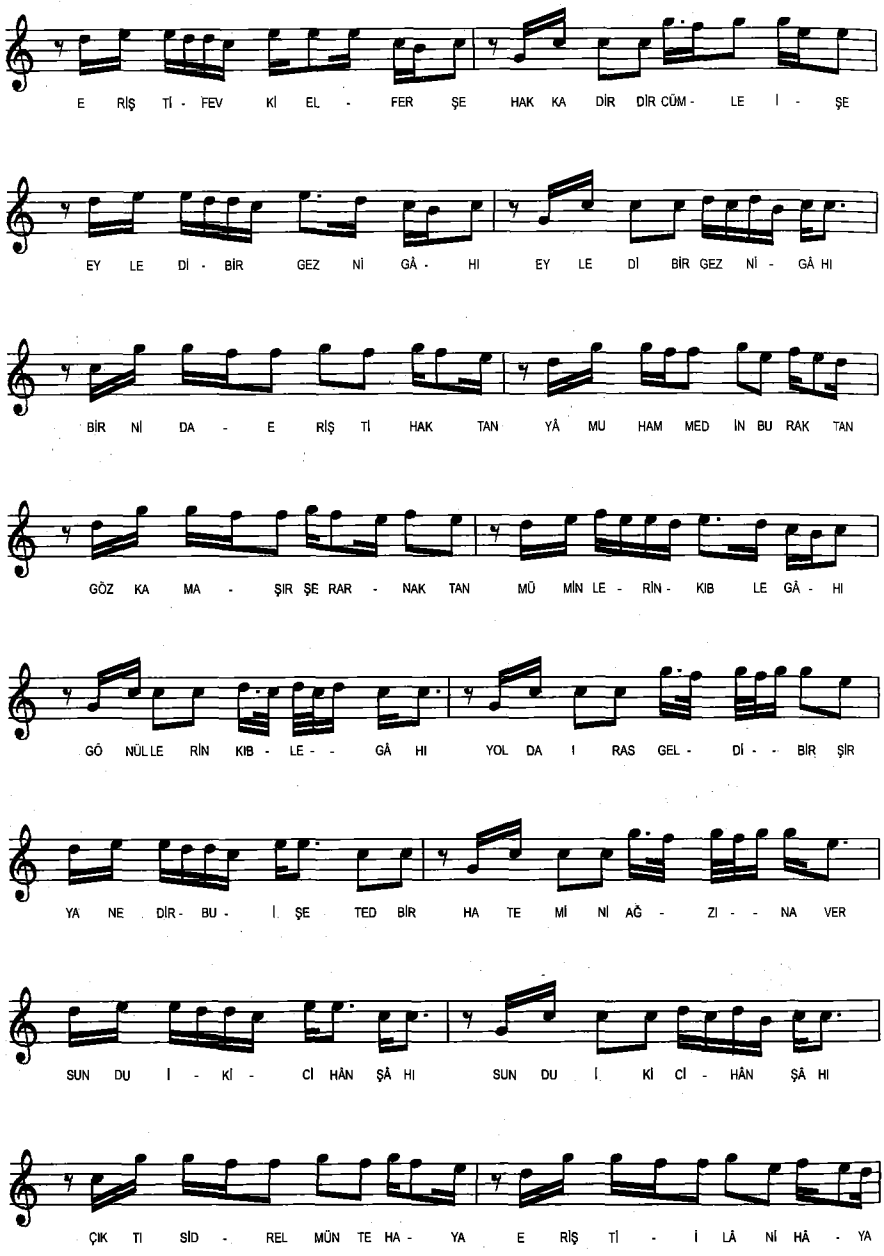
E RİŞ Tİ - FEV Kİ EL - FER ŞE HAK KA DİR DİR CÜM - LE İ - ŞE
EY LE Dİ - BİR GEZ Nİ GÂ - HI EY LE Dİ BİR GEZ Nİ - GÂ HI
BİR Nİ DA - E RİŞ Tİ HAK TAN YÂ MU HAM MED İN BU RAK TAN
GÖZ KA MA - ŞIR ŞE RAR - NAK TAN MÜ MİN LE - RİN - KIB LE GÂ - HI
GÖ NÜL LE RİN KIB - LE - - GÂ HI YOL DA I RAS GEL - Dİ - - BİR ŞİR
YA NE DİR - BU - İ ŞE TED BİR HA TE Mİ Nİ AĞ - ZI - - NA VER
SUN DU İ - Kİ - Cİ HÂN ŞÂ HI SUN DU İ Kİ Cİ - HÂN ŞÂ HI
ÇIK TI SİD - REL MÜN TE HA - YA E RİŞ Tİ - İ LÂ Nİ HÂ - YA

Mİ'RAC - Sayfa 3

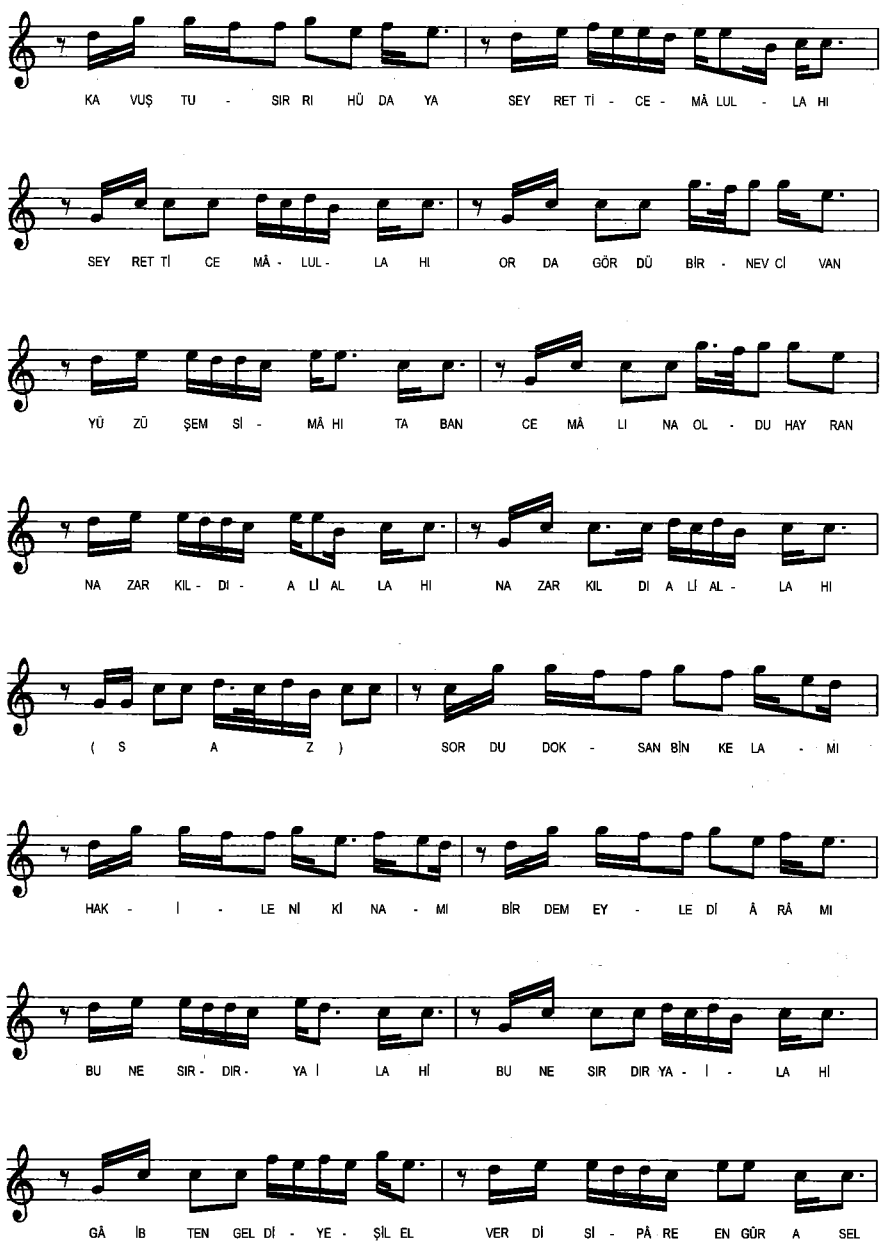

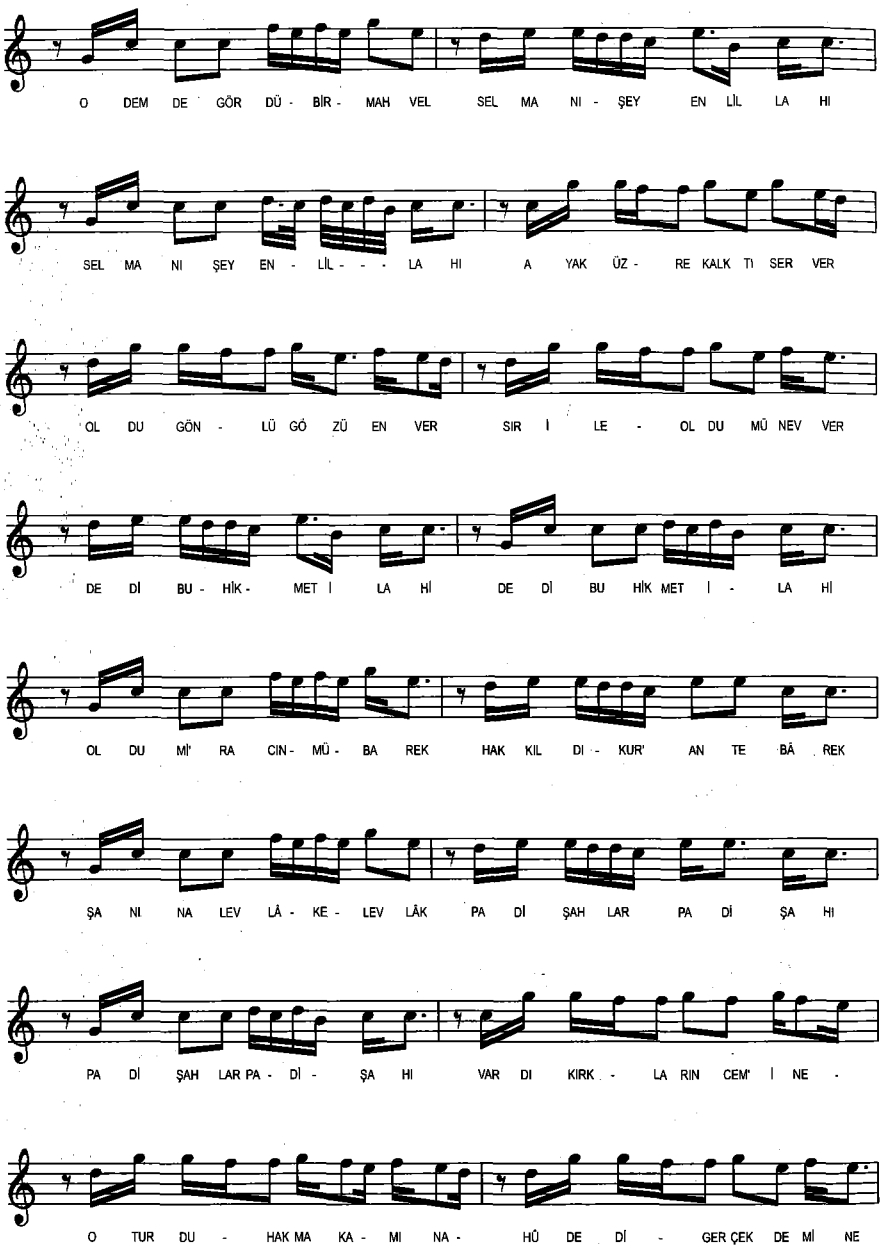
O DEM DE GÖR DÜ - BİR - MAH VEL SEL MA NI - ŞEY EN LİL LA HI
SEL MA NI ŞEY EN - LİL - - - LA HI A YAK ÜZ - RE KALK TI SER VER
OL DU GÖN - LÜ GÓ ZÜ EN VER SIR İ LE - OL DU MÛ NEV VER
DE Dİ BU - HİK - MET İ LA Hİ DE Dİ BU HİK MET İ - LA Hİ
OL DU Mİ' RA CIN - MÜ - BA REK HAK KIL DI - KUR' AN TE BÂ REK
ŞA NI NA LEV LÂ - KE - LEV LÂK PA Dİ ŞAH LAR PA Dİ ŞA HI
PA Dİ ŞAH LAR PA - Dİ - ŞA HI VAR DI KIRK - LA RIN CEM' İ NE -
O TUR DU - HAK MA KA - MI NA - HÛ DE Dİ - GER ÇEK DE Mİ NE

MİRAC - Sayfa 5

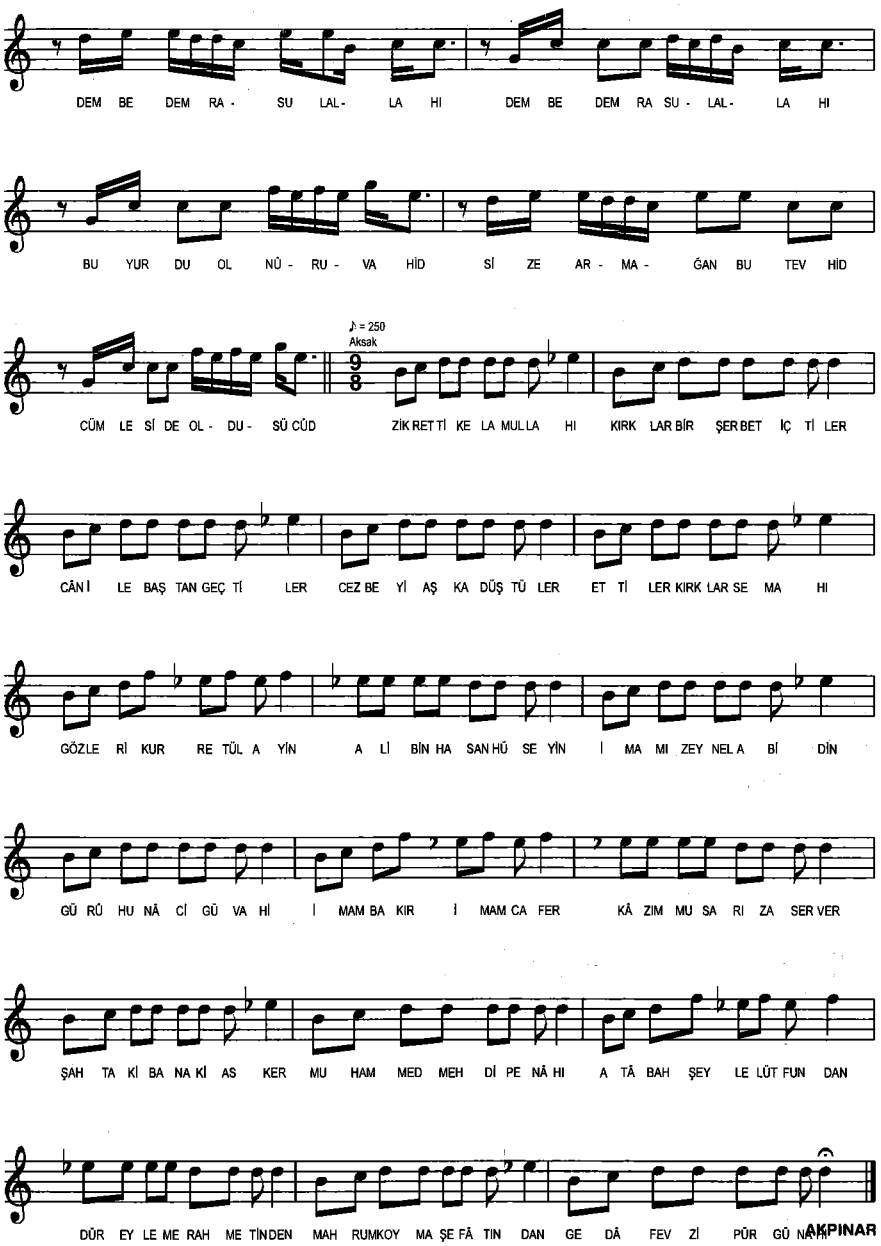

Mi'rac okudu Cebrail
Muhammed Mustafa mâhı
Hak emrine oldu kâil
Eyledi bir azm-ı râhı

Gâibten yandı bir çırak
Çünkü yakın oldu ırak
Cebrail getirdi Burak
Bindi ol Habîbullah'ı

Burak kadem bastı arşe
Erişti fevke'l-ferşe
Hak kadirdir cümle işe
Eyledi bir geznihânı

Bir nida erişti Hak'tan
Yâ Muhammed in Burak'tan
Göz kamaşır şerernâktan
Mü'minlerin kıblegâhı

Yılda rast geldi bir şir
Ya nedir bu işe tedbir
Hatemiyi ağzına ver
Sundu iki cihân şâhı

Çıktı sidre'l-müntehâya
Erişti ilâ nihâya
Kavuştu sırr-ı Hüdâ'ya
Seyretti Cemâlullah'ı

Orda gördü bir nevcivân
Yüzü şemsi mâh-ı taban
Cemâlma oldu hayran
Nazar kıldı Ali Allah'ı

Sordu doksan bin kelamı
Hak ile nik-i nâmı
Bir dem eyledi ârâmı
Bu ne sırdır yâ İlâhî

Gâibten geldi yeşil el
Verdi si pâre engür asel
O demde gördü bir mahvel
Selman'ı şen'en lillahı

Ayak üstü kalktı server
Oldu gönlü gözü enver
Sır ile oldu münevver
Dedi bu hikmet İlâhî

Oldu mi'racın mübarek
Hak kıldı Kur'ân tebârek
Şânına levlâke levlâk
Padişahlar padişahı

Vardı kırkların cem'ine
Oturdu Hak makamına
Hû dedi gerçek demine
Dembedem Rasûlıllah'ı

Buyurdu ol nûr-ı vahid
Size armağan bu tevhid
Cümlesi de oldu sâcid
Zikretti kelamullahı

Kırklar bir şerbet içtiler
Can ile baştan geçtiler
Cezbe-i aşka düştüler
Ettiler kırklar semahı

Gözleri kurrtü'l-ayn
Ali bin Hasan Hüseyin
İmamı Zeynel Abidin
Güruhu nâci güvahi

İmam Bakır imamı Cafer
Kazım, Musa Rıza server
Şah Taki-ba Naki Asker
Muhammed Mehdi penahı

Atâ bahşeyledi lütfundan
Dûr eyleme rahmetinden
Mahrum koyma şefaatından
Geda Fevzi pür günahı

Yöresi: Şanlıurfa

NİYAZ EYLEDİK

Rast Nefes

Güfte: Mehmet ACET (Âşık Sefâî)
Beste: Mehmet ACET (Âşık Sefâî)
Notaya Alan: Necmi KIRAN

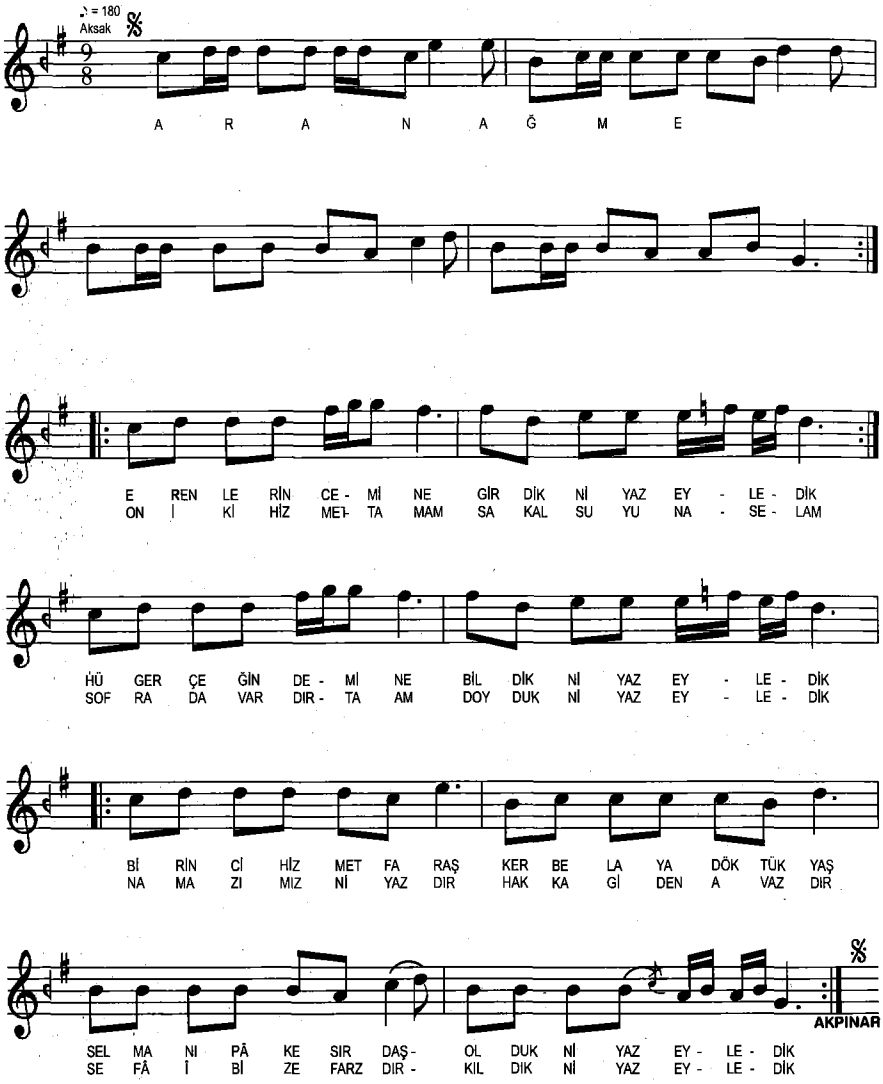

Erenlerin cem'ine girdik niyaz eyledik
Hû gerçeğin demine bildik niyaz eyledik
Birinci hizmet farraş Kerbela'ya döktük yaş
Selman'ı pâke sırdaş olduk niyaz eyledik

Gördüğün Hak dîdârı durduğun Mansur dârı
Kadim olsun ikrârı durduk niyaz eyledik
Delilin nûru yanar zâkirler duvaz çalar
Pervane semah döner döndük niyaz eyledik

Budur kırkların yolu mürşitten aldık dolu
Hak için açtık kolu sevdik niyaz eyledik
Peyikle haber aldık gözcüyle dara durduk
Hak'kı insanda bulduk gördük niyaz eyledik

On iki hizmet tamam saka suyuna selam
Sofrada vardır taam doyduk niyaz eyledik
Namazımız niyazdır Hak'ka giden avazdır
Sefâî bize farzdır kıldık niyaz eyledik

Yöresi: Şanlıurfa

PÎR'E GİDEN BEZİRGÂNIN

Uşşak Nefes

Güfte: Mehmet ACET (Âşık Sefâî)
Beste: Kısas Cem Evi Topluluğu
Notaya Alan: Kemal KORKMAZ

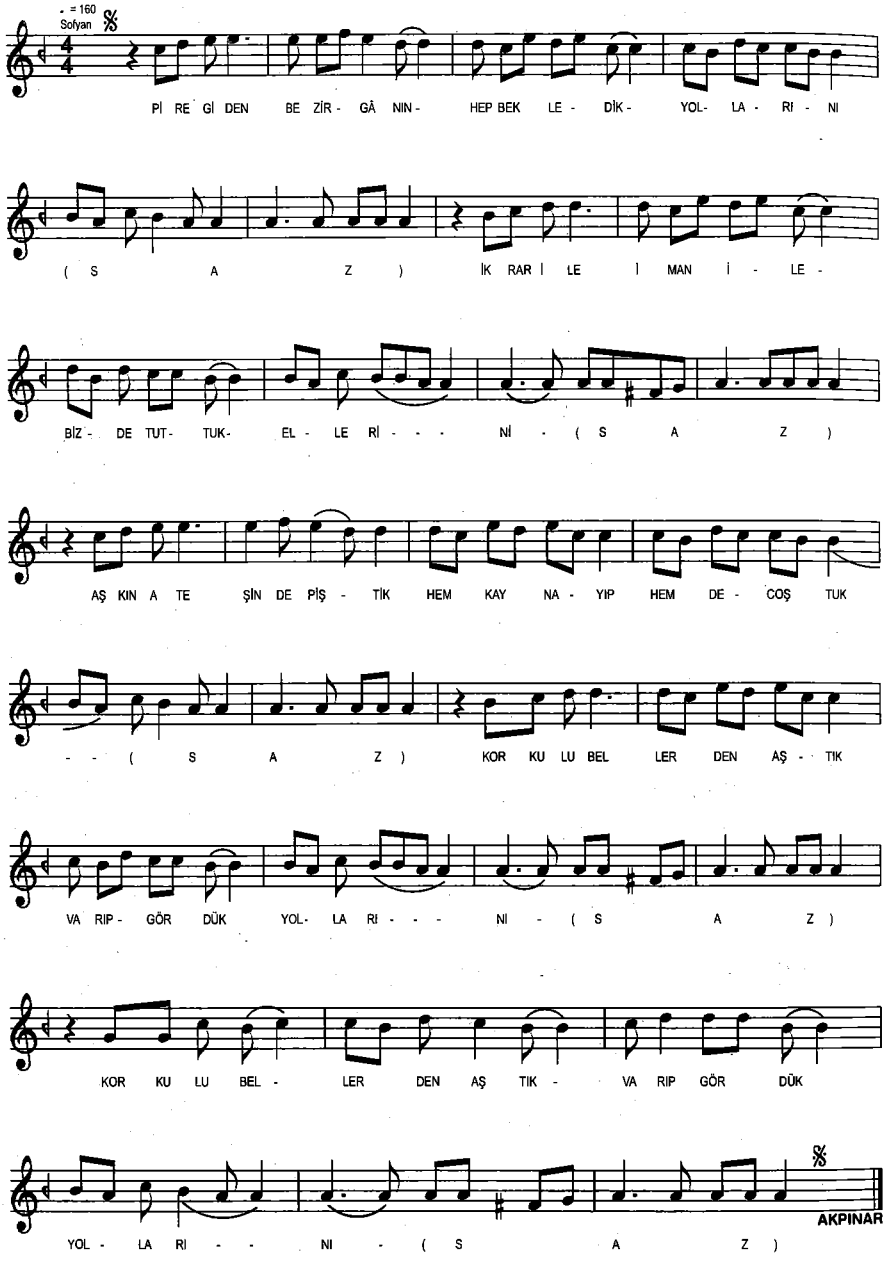

Pîr'e giden bezirgânın
Hep bekledik yollarını
İkrar ile îman ile
Biz de tuttuk ellerini

Aşkın ateşine piştik
Hem kaynayıp hem de coştuk
Korkulu bellerden aştık
Varıp gördük yollarını

Vardık Pîr'in dîvânına
Selam sultanlar şâhına
Gire geldim dost bağına
Derdik açmış güllerini

Gerçeklerden haber aldık
Pîr'in dîvânına durduk
Sefâyî der sefa bulduk
Şükür duyduk dillerini

Yöresi: Şanlıurfa

SEHER VAKTİ ŞAH KERVANI GİDİYOR

Uşşak Nefes

Güfte: Kul Himmet
Beste: Mehmet ACET (Âşık Sefâî)
Notaya Alan: Kemal KORKMAZ

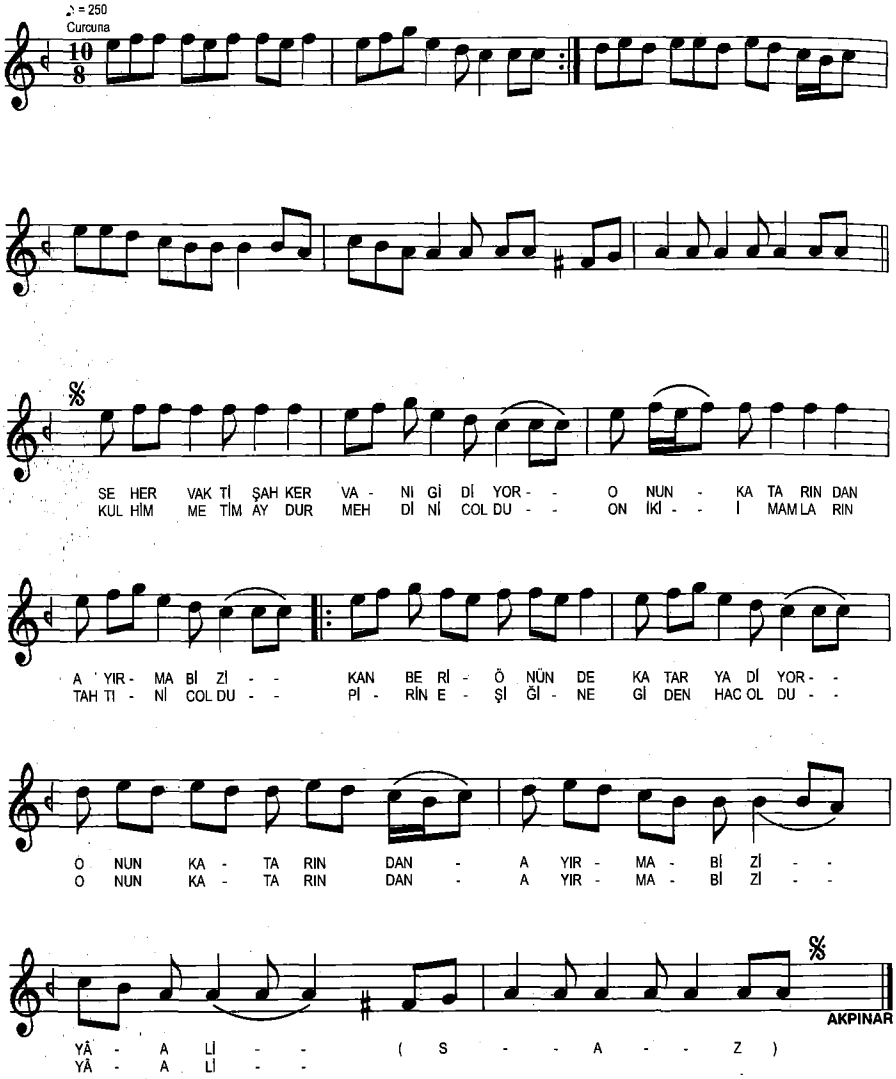

Seher vakti şah kervanı gidiyor
Onun katarından ayırma bizi
Kamberi önünde katar yediyor
Onun katarından ayırma bizi

Muhammed Ali'dir cihan evveli
Bir Arap geliyor eli develi
Rum'u irşad etti Bektaş-ı Veli
Onun katarından ayırma bizi

Gül kokusu Muhammed'in teridir
Âh ettikçe karlı dağlar eridir
Hatice, Fatma hakkın yâridir
Onun katarından ayırma bizi

Cebrail hem kanadını açınca
Rahmet suyun yer yüzüne saçınca
Hasan Hüseyin cur'asından içince
Onun katarından ayırma bizi

Kul Himmet'im eydür Mehdi nicoldu
On iki imamlarm tahtı nicoldu
Pîr'in eşiğine giden hac oldu
Onun katarından ayırma bizi

Yöresi: Şanlıurfa

TEVHİD

Uşşak

Güfte: Anonim
Derleyen: Mehmet ACET (Âşık Sefâî)
Notaya Alan: Deniz YILDIZ

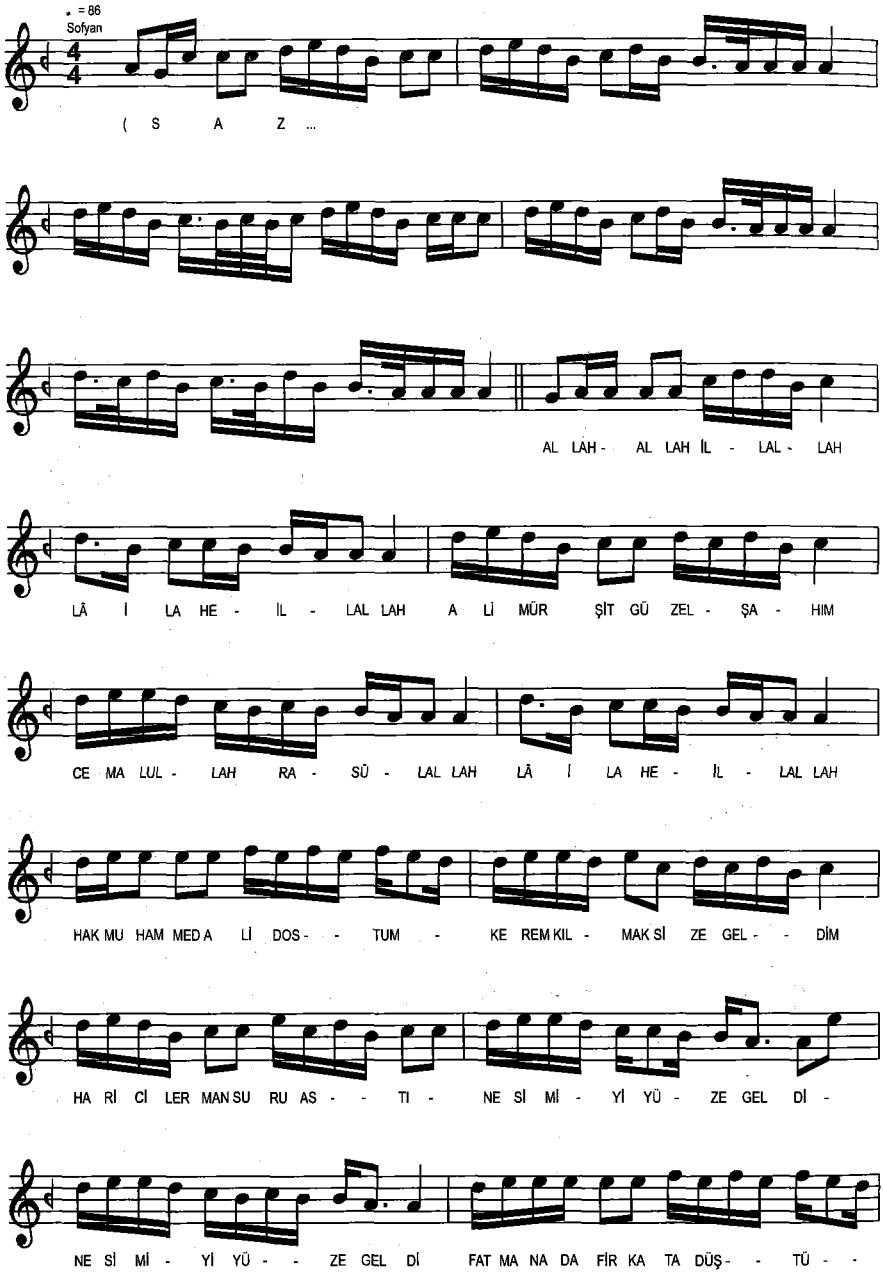

TEVHİD - Sayfa 2

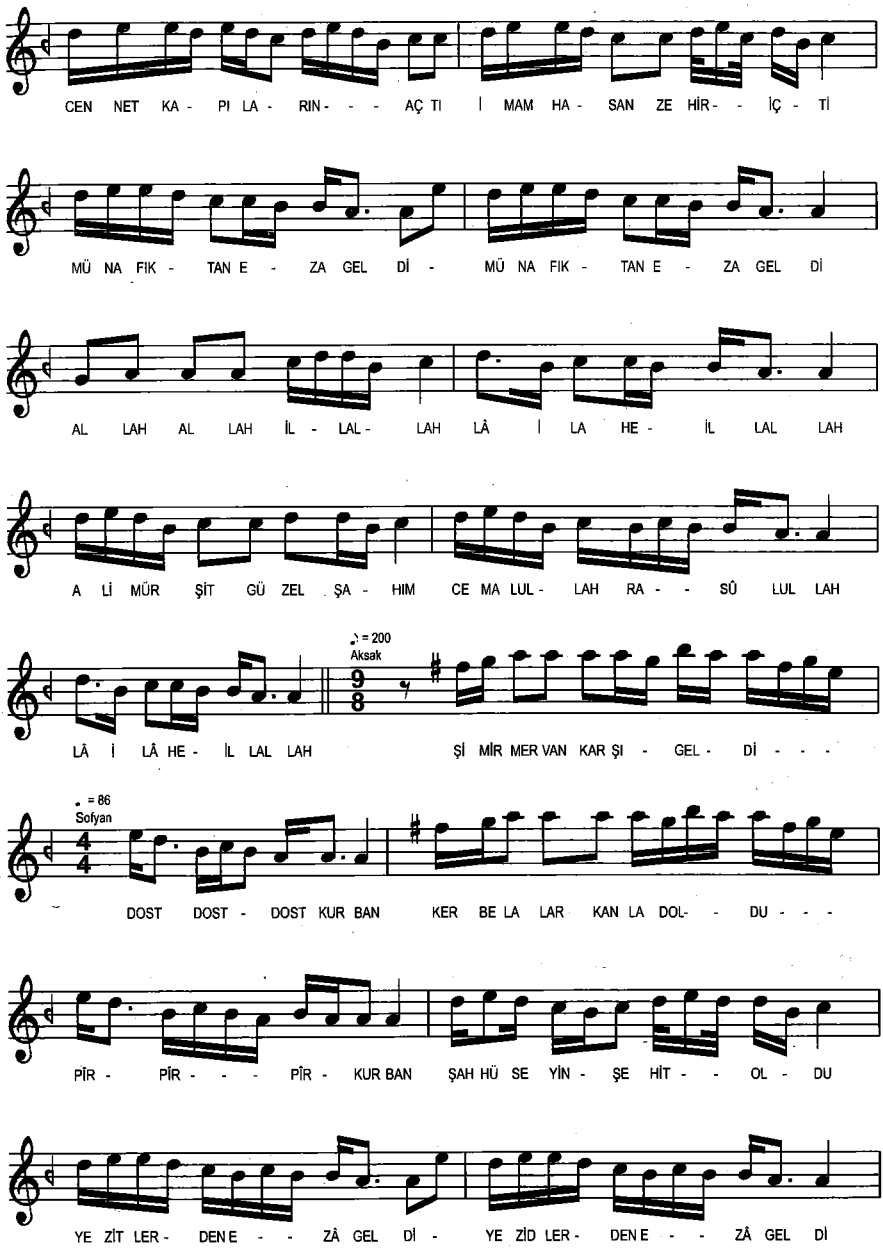

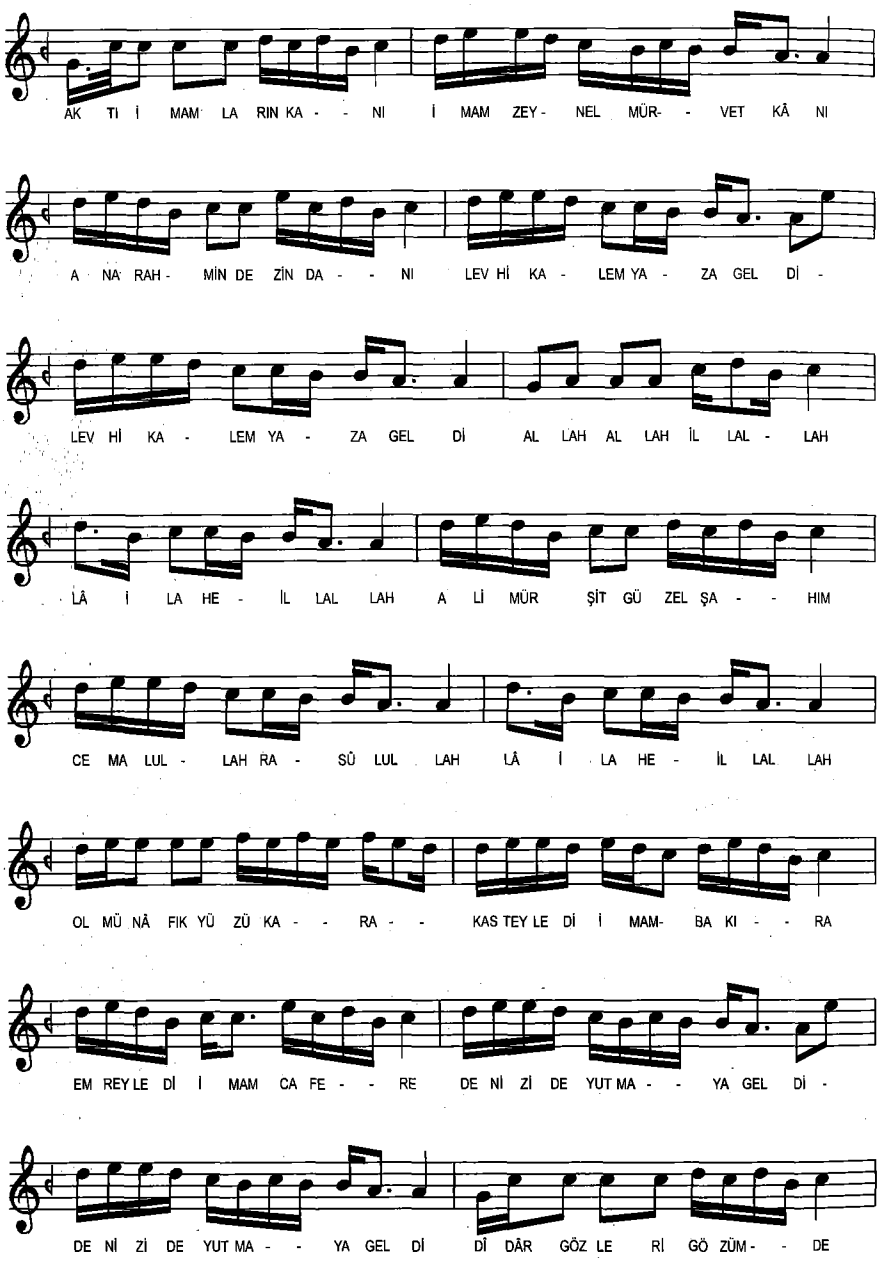
AK TI İ MAM LA RIN KA - - NI İ MAM ZEY - NEL MÜR - - VET KÂ NI
A NA RAH - MİN DE ZİN DA - - NI LEV Hİ KA - LEM YA - ZA GEL Dİ -
LEV Hİ KA - LEM YA - ZA GEL Dİ AL LAH AL LAH İL LAL - LAH
LÂ İ LA HE - İL LAL LAH A Lİ MÜR ŞİT GÜ ZEL ŞA - - HIM
CE MA LUL - LAH RA - SÛ LUL LAH LÂ İ LA HE - İL LAL LAH
OL MÜ NÂ FIK YÜ ZÜ KA - - RA - - KAS TEY LE Dİ İ MAM - BA KI - - RA
EM REY LE Dİ İ MAM CA FE - - RE DE Nİ Zİ DE YUT MA - - YA GEL Dİ -
DE Nİ Zİ DE YUT MA - - YA GEL Dİ Dİ DÂR GÖZ LE Rİ GÖ ZÜM - - DE

TEVHİD - Sayfa 4

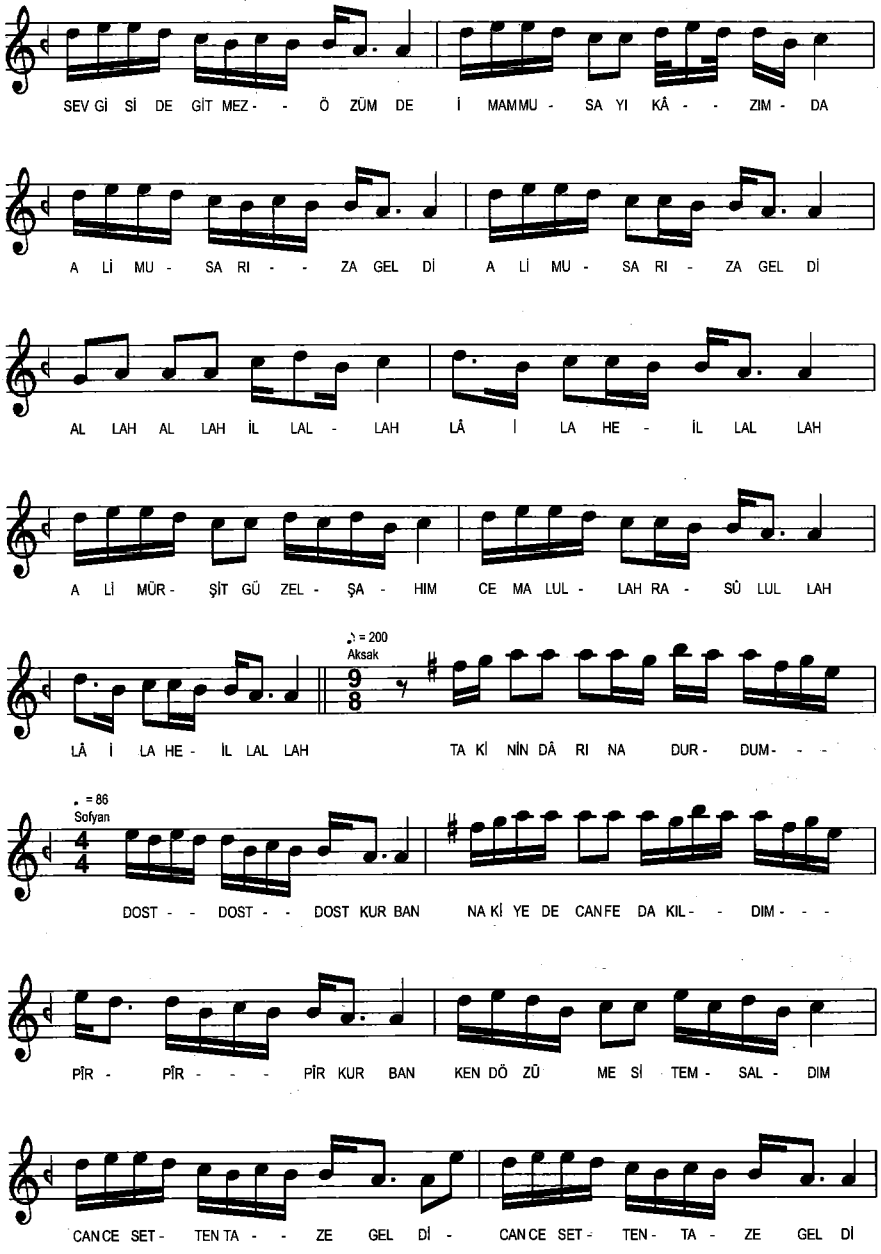

TEVHİD - Sayfa 5

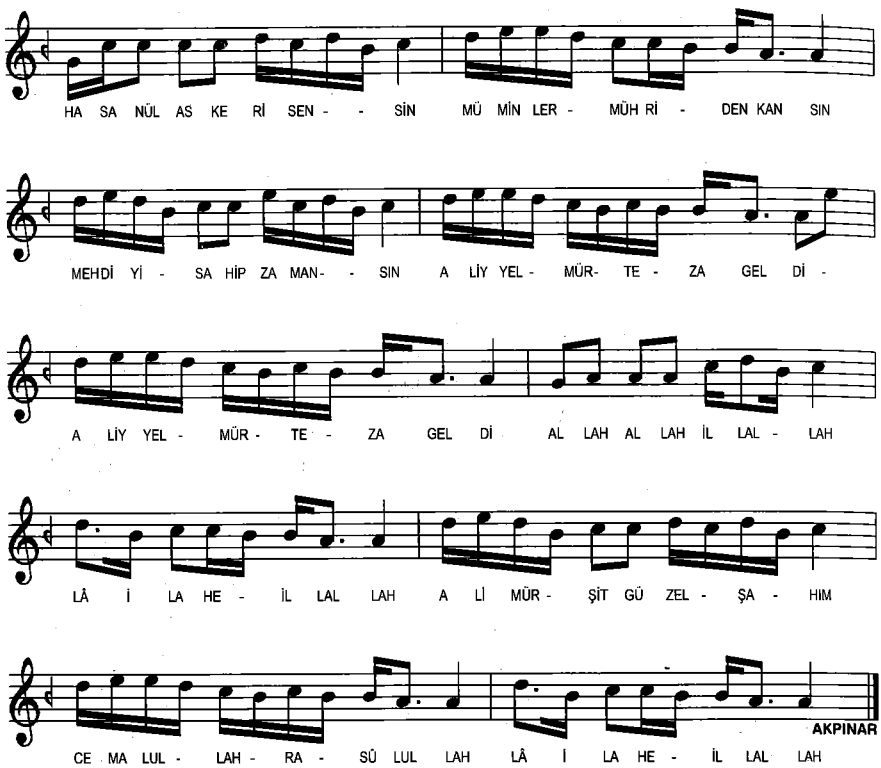

Hak Muhammed Ali dostum
Kerem kılmak bize geldi
Hariciler Mansur'u astı
Nesimî'yi yüze geldi

Fatma ana firkate düştü
Cennet kapısını açtı
İmam Hasan zehir içti
Münafıktan eza geldi

Allah Allah illallah
Hak lâ ilâhe illallah
Ali mürşid güzel şahım
Cemâlullah Rasûlullah
Lâ ilâhe illallah

Şimir mel'un karşı geldi
Kerbela'lar kanla doldu
Şah Hüseyin şehit oldu
Yezitlerden eza geldi

Aktı imamların kanı
İmam Zeynel mürvet kânı
Ana rahminde zindanı
Levh ü kalem yaza geldi

Allah Allah illallah
Hak lâ ilâhe illallah
Ali mürşid güzel şahım
Cemâlullah Rasûlullah
Lâ ilâhe illallah

Ol münâfık yüzü kara
Kastetti imam Bakır'a
Emretti imam Cafer'e
Denizi yutmaya geldi

Dîdâr gözleri gözümde
Sevgisi gitmez özümde
İmam Musa'yı Kâzım da
Ali Musa Rıza geldi

Allah Allah illallah
Hak lâ ilâhe illallah
Ali mürşid güzel şahım
Cemâlullah Rasûlullah
Lâ ilâhe illallah

Taki'nin dârına durdum
Naki'ye can feda kıldım
Kendi özüme sitem saldım
Can cesetten taze geldi

Hasan'ül Askeri sensin
Mü'minler mühründen kansın
Mehdi'yi sahip zamansın
Aliyye'l Mürteza geldi

Allah Allah illallah
Hak lâ ilâhe illallah
Ali mürşid güzel şahım
Cemâlullah Rasûlullah
Lâ ilâhe illallah

Yöresi: Şanlıurfa

YEDULLAH ÂYETİN BİLEMEZ İSE

Hüseynî Nefes

Güfte: Harabî
Derleyen: Mehmet ACET (Âşık Sefâî)

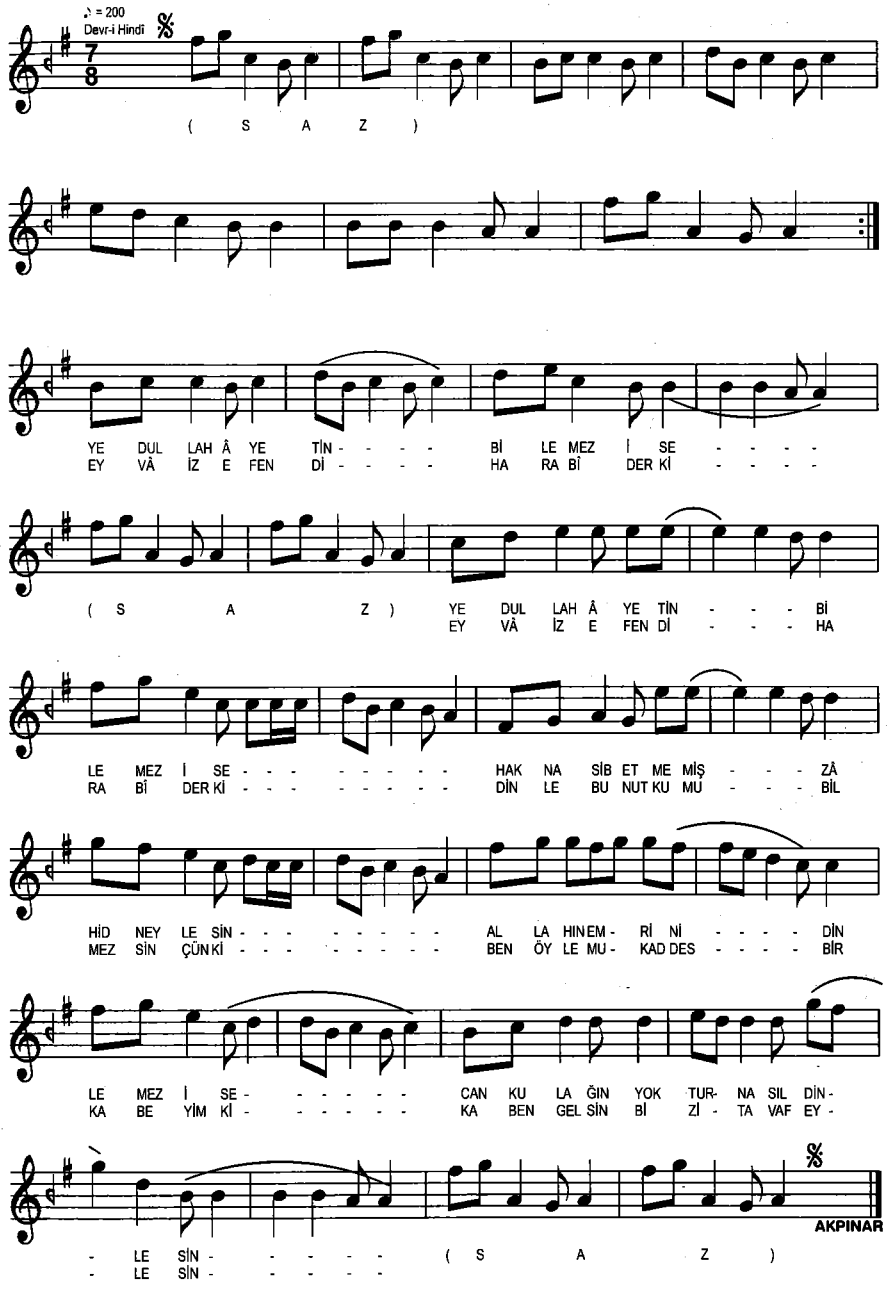

Yedullah âyetin bilemez ise
Hak nasip etmemiş zâhid neylesin
Allah'ın emrini dinlemez ise
Can kulağın yoktur nasıl dinlesin

Bu remzi fehmetmez câhil olanlar
Ne bilsin câhil-i nâdân olanlar
Vukûfu hürrem olanlar
Hakikati gelsin bize söylesin

Ey vâiz efendi Harabî der ki
Dinle bu nutkumu bilmezsin çünki
Ben öyle mukaddes bir Ka'be'yim ki
Ka'be'n gelsin bizi tavaf eylesin

Yöresi: Şanlıurfa

YUSUF U ZELHA MİSALİ

Hüseynî Nefes

Güfte: Kul Veli
Derleyen: Mehmet ACET (Âşık Sefâî)
Notaya Alan: Kemal KORKMAZ

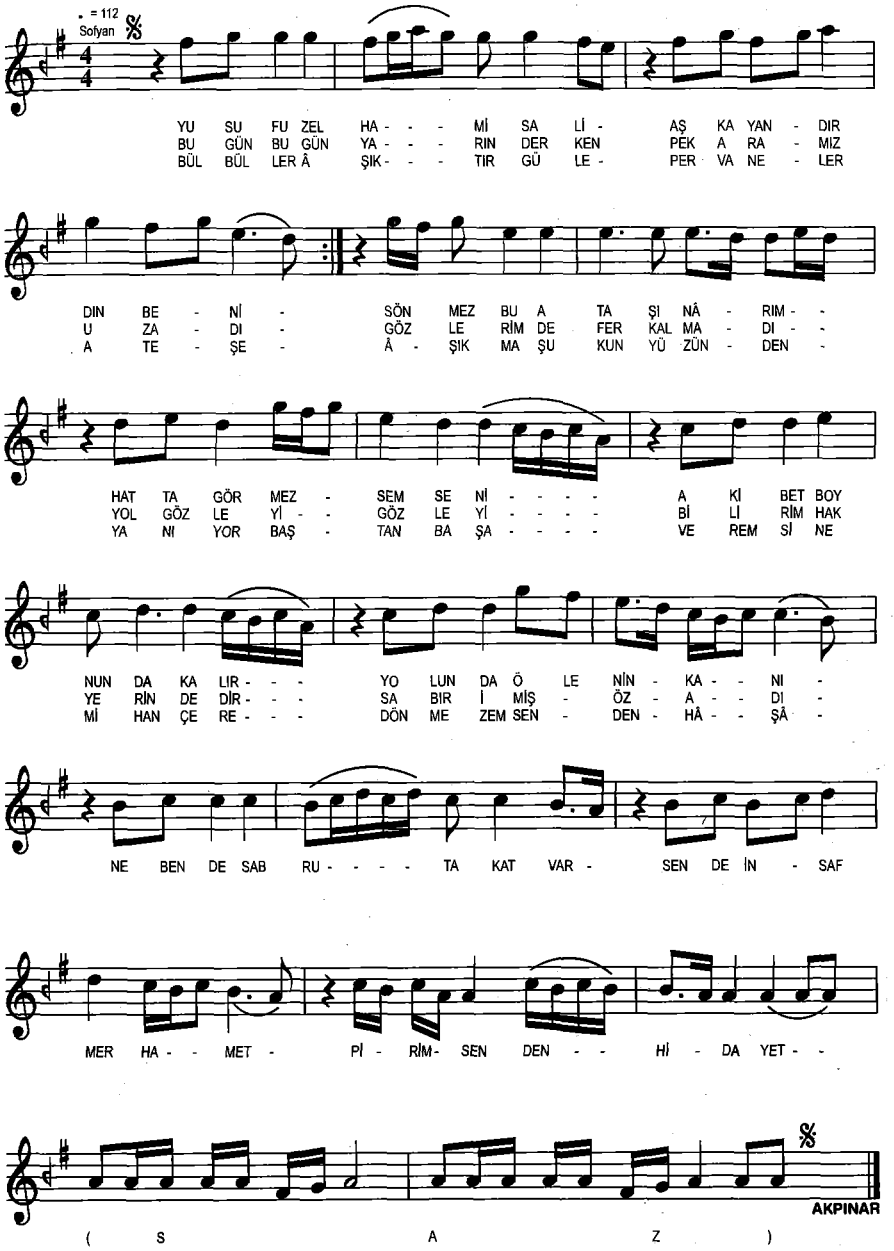

Yusuf u Zelha misâli aşka yandırdın beni
Sönmez bu ateşin nârı hatta görmezsem seni
Akıbet boynunda kalır yolunda ölenin kanı
Ne bende sabr u takat var senden insaf merhamet

Bülbüller güle âşıktır pervaneler ateşe
Âşık maşukun yüzünden yanıyor baştan başa
Verirem sinemi hançere dönmezem senden hâşâ
Ne bende sabr u takat var senden ihsan merhamet

Bugün bugün yarın derken pek aramız uzadı
Gözlerimde fer kalmadı yol gözleyi gözleyi

SONUÇ

Şanlıurfa'da mûsikî İslâmî dönemde olduğu gibi İslâm öncesi dönemde de din ile yakın ilişki içinde olmuş, çoğunluk itibarıyla inanca yönelik olarak yapılmıştır. Birçok Hristiyan ve Süryani mûsikîşinas din adamı burada dînî mûsikî alanında eserler besteleyip kiliselerde icra etmişlerdir. İslâm tarihi boyunca Müslüman dinî şahsiyetlerde câmi ve tekkelerde icra edilmek üzere eserler bestelemişlerdir. Tasavvuf alanındaki mahfiyet sebebiyle bestekârları bilinmeyen çok sayıdaki ilâhî; mûsikîşinas imam, müezzin, hâfız ve mevlidhânlarla günümüze taşınmıştır.

Ruhâvî, Harran, Urfa, Urfa-Mahur makamlarının bu yörede icad edilmiş olması veya buradaki yerleşim yerlerinin ismiyle anılması Şanlıurfa mûsikî kültürü adına önemli bir husustur. Şanlıurfa'da mûsikî, geçmişte olduğu gibi günümüzde de sosyal ve kültürel hayatın her alanında yer almaktadır.

Çalışmamızda Câmi ve Tekke Mûsikîsi bölümlerinden oluşan Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi'nin tarihî gelişimi araştırılmış, günümüzde varlığını devam ettiren bu mûsikînin tespiti sağlanmış ve derleme çalışmaları yapılmıştır. Câmi ve Tekke Mûsikîsi alanlarında"Faraclık", "Terâvih Salavâtı" ve "Hatim Zikri" gibi orijinal bazı formlar ve "Urfa Çifteleri"hakkında bilgi verilmiş ve bunlar notaya alınmıştır. Tespit edebildiğimiz yüzün üzerindeki Türkçe, Kürtçe ve Arapça ilâhî, şuğul ve nefeslerin nota ve güftelerine yer verilmiştir. Özellikle sözleri Türkçe ve Kürtçe olan ilâhîlerde makam ve ezgi benzerliklerine rastlanmıştır. Şanlıurfa'da icra

edilen bazı türkü ve ilâhîlerin melodilerinin de benzerliği dikkat çekmektedir. Az da olsa bazı ilâhîlerin melodileri klasik mûsikî nağmelerinden çeşniler taşımaktadır. Söz konusu ilâhîlerin ezgileri, 3 ile 12 ses arasında seyretmekte olup sade, fakat coşkuludur.

Şanlıurfa kültüründe önemli bir yere sahip olan geleneksel sıra gecelerinde zaman zaman Tekke (Tasavvuf) Mûsikîsi ve Halk Müziği eserlerinin bir arada icra edilmesi ve söz konusu türkü ve ilâhîleri günümüze taşıyanların birçoğunun mûsikîşinas hâfız, imam, müezzin ve mevlidhân olmaları bu iki mûsikî türünün melodik, ritimsel, tavır ve tarz olarak birbirini etkilemesine sebep olmuştur.

Çalışmamızda bazı güfteler farklı makam ve besteyle birden fazla yer almaktadır. Çiftelerde Yunus Emre, Ahmed Kuddûsî, Niyâzî Mısrî, Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Şemseddin Sivâsî gibi şâirlere ait hece ve aruz ölçüsü ile yazılmış güftelerin kullanıldığı görülmektedir. Bazı çiftelerin güftelerinin kime ait olduğu tespit edilemediği ve bestekârlarının da belli olmadığı için bunlar anonim olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda yer alan 136 eser makam ve usûl açısından incelendiğinde Hicâz, Hicâz Hümâyun, Hüseynî, Uşşâk, Nevâ, Gerdâniye, Sabâ, Segâh, Hüzzam, Acem Âşiran, Muhayyer, Bûselik, Bestenigâr, Rast ve Hicazkâr makamlarının; 4/4'lük, 10/8'lik, 6/4'lük, 7/4'lük, 9/8'lik, 8/8'lik ve 2/4'lük usûllerin kullanıldığı görülmektedir.

Şanlıurfa Câmi ve Tekke (Tasavvuf) Mûsikîsi, "Urfa Ağzı" ile günümüzde de yaşatılmaya çalışılmaktadır. İlâhîler, tasavvuf meclislerinde def eşliğinde okunurken gazel ve hoyratlar da bu ortamlara ayrı bir âhenk katmaktadır.

KAYNAKLAR

Ak, Ahmet Şahin, *Türk Din Mûsikîsi*, Ankara 2009.

Akbıyık, Abuzer, *Şanlıurfa Folklorunun Kaynak Kişisi Tenekeci Mahmut Güzelgöz*, Ankara 1992.

-------, "Müziği, Sıra Geceleri ve Oyunlarıyla Urfa", *Uygarlıklar Kapısı Urfa*, İstanbul 2002.

-------, *Şanlıurfa Sıra Gecesi*, Şanlıurfa 2006.

Akbıyık, Abuzer – Kürkçüoğlu, S. Sabri, "Şanlıurfa Halk Müziği'ne Genel Bir Bakış", *Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir*, Ankara 2002.

Akbıyık, Abuzer ve diğ., *Şanlıurfa Halk Müziği*, Şanlıurfa Valiliği Kültür Yayınları, Ankara 1999.

Akdoğu, Onur, *Türk Müziği'nde Türler ve Biçimler*, İzmir 1996.

Akpınar, Hüseyin, Gülşenîlik'te Mûsikî ve Mûsikîşinaslar (Basılmamış Doktora Tezi), Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa 2004.

-------, "Mûsikî Açısından Mevlevîliğin Gülşenîliğe Etkisi", Mevlânâ, Mesnevî ve Mevlevihaneler Sempozyumu, (Yay. Haz. Mehmed Veysi Dörtbudak), Manisa 2006.

-------, "Mevlevî Mûsikîsi ve Şanlıurfa Örneği", *Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu Bildirileri*, II, Şanlıurfa 2007.

-------, "Bir Câmi Mûsikîsi Formu: Feraciye", *İSTEM İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikî Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 11, Konya 2008.

Aktaş, Ali, "Alevilerde Cem Ayini", *Anadolu'da Aleviliğin Dünü ve Bugünü*, Sakarya 2010.

Alpay, Bedri, *Şanlıurfa Şairleri I*, Şanlıurfa 1986.

Altıngöz, İ. Halil ve diğ., *Urfalı Bestekârlar*, İstanbul 2008.

Anadol, Cemal ve Gürcanlı, Şenol, *Türk Din ve Tasavvuf Musikîsi*, İstanbul 1984.

Asım Efendi, *Kâmûs Tercümesi*, I, İstanbul 1305.

Aslan, Mehmet, *Zâtî Süleyman Efendi Dîvânı*, Sivas 1994.

Ateş, Erdoğan, "Alevî-Bektâşî Mûsikîsine Güfte, Melodi ve Ritim Açısından Bir Bakış", *Uluslararası Bektaşilik ve Alevilik Sempozyumu Bildirileri I*, Isparta 2005.

-------, "Şuğul", *DİA*, XXXIX.

Aycan, İrfan, "Musiki", *Emeviler Dönemi Bilim, Kültür ve Sanat Hayatı*, Ankara 2003.

Aydemir, Salih, *Şeyh-Mürid İlişkileriyle Belirlenmiş Cemaat Şekli Olarak Tarikat (Şanlıurfa-Kâdirî- Şeyh Sodey ve Müridleri Üzerine Yapılan Bir Din Sosyolojisi Araştırması)*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1998.

Aydınlı, Necati, *Urfa Türküleri ve Öyküleri*, İstanbul 2008.

Bakkal, Ali, *Harran Okulu*, İstanbul 2006.

Behar, Cem, *Aşk Olmayınca Meşk Olmaz*, İstanbul 1998.

-------, *Şeyhülislâm'ın Müziği 18. Yüzyılda Osmanlı/Türk Musikisi ve Şeyhülislâm Es'ad Efendi'nin Atrabü'l-Âsâr'ı*, İstanbul 2010.

Bektaş, Ekrem, "Siverekli İbrahim Re'fet ve Mevlid'i", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, Sayı: 17, Konya 2007.

Beysanoğlu, Şevket, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, c. II, İstanbul 1959.

Biner, Halil, "Urfalı ve Mûsikî", *Harran Dergisi*, Sayı: 6, Şanlıurfa 1979.

Cebecioğlu, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul 2004.

Çelik, Mehmet ve diğ., "Şehrin Kültürel Yapısı", *Edessa'dan Urfa'ya*, II, Ankara 2007.

Çelik, Muharrem, *Şanlıurfa Kültüründe Düğün ve Evlilikler*, Ankara 2009.

Çiriş, Celal, *Sultan Bahçesinden Güller*, İstanbul 2008.

Danho, Başdiyakos Nimetallah, *Süryani Müziği*, (Çev. P. Gabriyel Akyüz), Mardin 1997.

Diriöz, Meserret, *Nâbî Divânı*, İstanbul 1994.

Doğan, İsa, *Türklük ve Alevîlik*, Samsun 1998.

Dörtbudak, Mehmet Veysi, *Kıratoğlu Emin Divanı*, İzmir 2003.

Duygulu, Melih, "Deyiş", *DİA*, IX.

Ekici, Savaş, *Elazığ Harput Müziği*, Ankara 2009.

Ekinci, Abdullah, *Ortaçağ'da Urfa*, Ankara 2006.

-------, "İki Tepeli Urfa Şehrinin Tarihi Mahalleleri", *Şanlıurfa Kültür, Sanat, Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Şanlıurfa 2008.

el-Bûsayrî, Muhammed b. Saîd, *Kasîde-i Bürde*, (Çev. Ömer Faruk Hilmi), İstanbul 2005.

en-Nâtûr, Şahâde Ali, "İslâm'a Göre Ses ve Mûsikî Sanatı", (Çev. Ruhi Kalender-Âdem Akın), *AÜİFD*, c. XXXIII, Ankara 1992.

Erdoğan, Kenan, *Niyâzî-i Mısrî Dîvânı*, Ankara 1998.

Ergun, Sadeddin Nüzhet, *Türk Mûsikîsi Antolojisi (Dinî Eserler)*, I-II, İstanbul 1942.

Erguner, Süleyman, "19. Asır Neyzenleri", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, Sayı: 1, İstanbul 1993.

Ertan, Mehmet Emin, *Urfalı Şâir Abdi*, Şanlıurfa 1997.

-------, "Günümüzde Şanlıurfa'da Mevlevîlik ve Şair Abdî'nin Mesnevî-i Mânevî Hakkında Yazdığı Gazel'in Şerhi", *Mevlânâ, Mesnevî, Mevlevîhâneler Sempozyumu*, 30 Eylül-01 Ekim, Manisa 2006.

Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Dîvân-ı İbrahim Hakkı*, İstanbul 1997.

Ezgi, Suphi, *Nazarî ve Amelî Türk Mûsikîsi*, III, İstanbul 1933-1953.

Gren, Tamara M., *The City of the Moon God*, Leiden-New York-Köln 1992.

Güney, Aşkım, *Halvetîlerde Mûsikî*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1997.

Hayes, E. R., *Urfa Akademisi*, (Çev. Yaşar Günenç), İstanbul 2002.

Her Yönüyle Şanlıurfa İl Yıllığı, İstanbul (tarihsiz).

Hizbu Envâri'l-Hakâikı'n-Nûriye (Büyük Cevşen), (Haz. Bediüzzaman Said Nursî), Nesil Yayınları, İstanbul 2011.

http://www.birecikforumu.com/birecik/forum_posts.asp?TID=10137&OB=DESC, 27.11.2010.

http://www.osmanoksuzoglu.com/images/erciyes-sunum.xml, 29.10.2007.

http://www.uludagsozluk.com/k/glissando/, 18.06.2008.

http://www.urfahaber.net/sair-nabi-den-onemli-ogutler_3456.html, 03.11.2009.

http://www.uludagsozluk.com/k/tril/, 18.06.2008.

http://haberpusula.com/index.asp?h=haberokur&hid=748, 02.04.2008.

http://kaknus.blogcu.com/salavat-i-kemaliye_24161511.html, 08.10.2009.

http://www.uslanmam.com/dini-bilgiler/915823-her-derde-deva-salavatlar-15-a.html, 07.12.2010.

http://akademik.semazen.net/article_detail.php?id=519, 08.10.2009.

Hz. İbrahim Konulu Yeni Besteler, (Haz. Sabri Kürkçüoğlu), Gaziantep 1992.

Hz. Eyyûb Konulu Yeni Besteler, (Haz. Necmi Kıran-Sabri Kürkçüoğlu), Ankara 1993.

İbrahim Re'fet Efendi, *Tarz-ı Cedîd*, İstanbul 1325.

İlimiz Şanlıurfa, Özgül Yayınları, Isparta (tarihsiz).

İnançer, Ömer Tuğrul, "Bektaşî Mûsikîsi", *DBİA*, II, İstanbul 1994.

-------, "Osmanlı Tarihinde Sûfîlik, Âyin ve Erkânları", *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler*, (Haz. Ahmet Yaşar Ocak), Ankara 2005.

İnançer, Ömer Tuğrul ve Özhan, Ahmet, *Şarkılar Seni Söyler*, İstanbul 2007.

Kaplan, Zekai, *Dinî Müzik Dersleri*, İstanbul 1991.

Kara, Mustafa, *Din, Hayat, Sanat Açısından Tekkeler ve Zaviyeler*, İstanbul 1990.

Karabulut, Hasan ve diğ., "Akhilleus (Aşil) Mozaiği", *Şanlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Şanlıurfa 2010.

Karadağlı, Mehmet Bakır, "Urfa Halk Müziği İle İlgili Bir Tahlil Denemesi", *Edessa*, (Mart-Nisan) Sayı: 2, Şanlıurfa 1998.

Karadeniz, M. Ekrem, *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, Ankara 1965.

Karakaş, Mahmut, *Şanlıurfa Evliyaları ve Âlimleri*, Şanlıurfa 1996.

-------, "Şanlıurfa'da Mevlevîlik", *GAP Gezgini Kültür, Sanat, Turizm ve Folklor Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Şanlıurfa 2006.

-------, *Urfa'nın Kültür ve İnançlar Serüveni*, Ankara 2009.

-------, *Urfa'da Tasavvuf İzleri*, (Basılmamış Kitap).

Kaya, Mahmut, "Busîrî", *DİA*, VI.

-------, "Kasdetü'l-Bürde", *DİA*, XXIV.

Köprülü, Fuat, *Anadolu'da İslâmiyet*, İstanbul 1996.

-------, *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara 1999.

Kurtoğlu, Mehmet, *Urfalı Nâbî (Şair Nâbî)*, İstanbul 2008.

-------, *Kültür Şehri Urfa*, Ankara 2009.

Kuyumcu, Fehmi, *Kuddûsî Dîvânı*, Ankara 1982.

Küçük, Sezai, *Mevlevîliğin Son Yüzyılı*, İstanbul 2003.

Makdisi, George, *Ortaçağ'da Yüksek Öğretim İslâm Dünyası ve Hıristiyan Batı*, (Çev. Ali Hakan Çavuşoğlu-Hasan Tuncay Başoğlu), İstanbul 2004.

Mar'aşîzâde Ahmed Kuddûsî, *Kuddûsî Divanı*,(Haz. Mehmet Emin Eminoğlu), Ankara 1973.

Mehmed Es'ad Efendi, *Atrâbü'l-Âsâr fi Tezkiret-i Urefâi'l-Edvâr*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, nr. 6204.

Muti, İbrahim, "Uygurların İslâm'ı Kabul Ettikleri İlk Dönemlerdeki İslâm Medreseleri", *Dîvân İlmî Araştırmalar*, Sayı: 12, İstanbul 2002.

Ocak, Ahmet Yaşar, "Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi*, XII, Ankara 1978.

Öksüzoğlu, Osman, *Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Sempozyumu*,14-16 Nisan, Kayseri 2005.

Özalp, M. Nazmi, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, I-II, İstanbul 2000.

Özbek, Mehmet, *Folklor ve Türkülerimiz*, İstanbul 1994.

-------, "Şanlıurfa'da Halk Müziği", *GAP Gezgini Kültür, Sanat, Turizm ve Folklor Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Şanlıurfa 2006.

Özcan, Nuri, *XVIII. Asırda Osmanlılarda Dinî Mûsikî*, (Basılmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1982.

-------, "Osmanlı Döneminde Yazılmış Yegâne Mûsikîşinâslâr Tezkiresi: Atrabülâsâr", *İlim ve Sanat*, Sayı: 31, İstanbul 1992.

-------, "Bektaşî Mûsikîsi", *DİA*, V.

Özkan, İsmail Hakkı, *Türk Musikisi Nazariyatı ve Usûlleri*, İstanbul 1990.

Ömürlü, Yusuf, "Dinî Mûsikî", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, Sayı: 4, İstanbul 1995.

Öztuna, Yılmaz, *Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi*, I-II, Ankara 1990.

Öztürk, Yaşar Nuri, *Tasavvufun Ruhu ve Tarikatlar*, İstanbul 1992.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, İstanbul 1993.

Rastgeldi, Fuat, "Müziğin İlahı Ünlü Orfeus Urfalıydı ve Urfa'da Yaşadı", *Bizim Şanlıurfa Dergisi*, Sayı: 16, İstanbul 1997.

Revnakoğlu, Cemaleddin Server, "Eski Muharremlerde Mersiye ve Aşure", *En Son Dakika*, İstanbul 5 Kasım 1951.

-------, *Eski Sosyal Hayatımızda Tasavvuf ve Tarikat Kültürü*, (Yay. Haz. M. Doğan Bayın, İsmail Dervişoğlu), İstanbul 2003.

Sarıkavak, Kâzım, *Düşünce Tarihinde Urfa ve Harran*, Ankara 1997.

Say, Ahmet, *Müzik Tarihi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 2000.

Segal, J. B., *Kutsal Şehir Edessa/Urfa*, (Çev. Ahmet Arslan), İstanbul 2002.

Sürelsan, İsmail Baha, *Dinî Türk Mûsikîsine Giriş*, Ankara 1972.

Şemlelizâde Ahmed Efendi, *Şîve-i Tarîkat-i Gülşenîye*, (Yay. Tahsin Yazıcı), Ankara 1982.

Şimşek, Selami, "Seyyid Mehmed Nuri Üsküdarî ve Salât-ı Kemâliyye Şerhi", *Tasavvuf Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 11, Ankara 2003.

Tekin, Hakkı, *Şeyhülislam Mehmed Es'ad Efendi ve Atrâbü'l-Âsâr fi Tezkiret-i Urefâi'l-EdvârAdlı Eseri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1993.

Tenik, Ali, "Sosyo-Psikoloji Açıdan Zikir ve Şanlıurfa Dergâh Camii Örneği", *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Yıl: 3, Sayı. 8, Ankara 2002.

Tirmizî, Ebu İsa Muhammed, *Sünen et-Tirmizî*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut (tarihsiz).

Tuman, Mehmet Nâil, *Tuhfe-i Nâilî*(Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatcı), c. I, Ankara 2001.

Turabi, Ahmet Hakkı, "İlk Dönem İslâm Dünyasında Mûsikî Çalışmalarına Bakış", *MÜİFD*, İstanbul 1997.

-------, "Hz. Peygamber Döneminde Mûsikî ve Türk Din Mûsikîsinde Hz. Peygamber", *Nağmeden Gönüle Musiki*, (Diyanet Aylık Dergisinin Eki), Sayı: 221, Ankara 2009.

Uludağ, Süleyman, "Nefes", *DİA*, XXXII.

Uslu, Recep, "Türk Dini Musikimizde Kasîde-i Bürde'nin XIII. Yüzyıldan XX. Yüzyıla Yolculuğu", *Mûsikî Mecmuası*, Sayı: 473/1, İstanbul 2005.

-------, *Müzokoloji ve Kaynakları*, İstanbul 2006.

Uslusoy, Şeref, "Urfa Türkülerinde Makam Geleneği", *Harran Dergisi*, Sayı: 18, Şanlıurfa 1980.

-------, "Urfalı Müzik Ustalarından Hacı Nuri Hâfız (Merhum Hacı Mehmet Nuri Başaran)", *Harran Dergisi*, Sayı: 57, Şanlıurfa 1999.

Uzdilek, Salih Murad, *İlim ve Müzik*, İstanbul 1944.

Yavaşça, Alâeddin, "Saray Dışında Mûsikî Hayatı", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, V, İstanbul 1994.

Yazar, Sabri, "Evrad-ı Fethiye", *Eyvan Dergisi*, (Ocak-Mart) Şanlıurfa 2006.

Yıldız, Alim, *Üç Bülbülden Güllerin Efendisine (Darende'de Okunan Üç Mevlid-i Şerîf)*, Malatya 2010.

Yusuf Sami Efendi, *Mevlidü'n-Nebî*, Siverek 1322.

EKLER

EK 1: Eser Adına Göre Fihrist

Sayfa	Eserin Adı	Makam	Usûl	Beste	Güfte
107	Abdulkâdir Gibi	Hüseynî	Sofyan		Âşık Yunus
109	Alaydım Elin Elime	Hicâz	Sofyan		Anonim
111	Ali Almış Sancağını Eline	Hicâz	Curcuna	Celal Çiriş	Yunus Emre
113	Ali Almış Sancağını Eline	Hüzzâm	Sofyan		Yunus Emre
347	Ali İsmi Dört Kitapta Okunur	Segâh	Curcuna	Mehmet Acet	Kul Himmet
115	Aliyye'l-Mürtezâ Geldi	Hicâz	Curcuna		Seyyid Nizamoğlu
117	Arayı Arayı Bulsam İzini	Uşşâk	Düyek		Yunus Emre
120	Arzuhâl İçin Sultana Geldim	Hicâz Hümâyûn	Curcuna		Ahmed Kuddûsî
123	Aşk Meydânında	Segâh	Yürük Semâî		Anonim
125	Aşkın Ezeli Âşıka	Acem Âşiran	Curcuna		Erzurumlu Emrah
127	Aşkın İle Âşıklar	Muhayyer	Sofyan		Aşık Yunus
129	Aşkınla Bu Uşşâkı	Hicâz Hümâyûn	Curcuna		Zâtî Süleyman Efendi
132	Ay Dahi Güneş Dahi	Uşşâk	Sofyan	Celal Çiriş	Anonim
134	Ben Bir Yakûb İdim	Hicâz	Sofyan		Yunus Emre
136	Ben Bu Dağın Ağacıyam	Hüseynî	Sofyan		Yunus Emre
138	Bilenler Vech-i Cânânı	Hicaz	Curcuna		Niyâzî Mısrî
140	Bir Güzelin Meftunuyam	Hüseynî	Curcuna		Anonim
142	Bu Aşk Bir Bahr-i Ummândır	Sabâ	Sofyan		Seyyid Seyfullah
144	Bülbül Gülün Harmanı	Sabâ	Sofyan		Yunus Emre
146	Cân u Dilde	Hüseynî	Sofyan		Erzurumlu İbrahim Hakkı
148	Cânâ Bizim Esrârımız	Acem Âşiran	Curcuna		Urfalı Şâir Abdî
150	Cânâ Bizim Esrârımız	Hüseynî	Curcuna		Urfalı Şâir Abdî
152	Cânân İlinin Gülleri	Sabâ	Yürük Semâî		Şemseddin Sivâsî (Şemsî)
65	Cenâze Salâsı	Sabâ	Serbest		Anonim
155	Çum Bağdade	Nevâ	Curcuna		Anonim
157	Dahîlek Yâ Rasûlallah	Hicâz	Curcuna		Anonim
159	Dembedem Gülşende	Hüseynî	Sofyan		Hâfız
161	Dembedem Gülşende	Muhayyer	Sofyan		Hâfız
163	Dembedem Gülşende	Sabâ	Sofyan		Hâfız
349	Devredip Gezersin Dâr-ı Fenâyı	Buselik-Uşşâk	Sofyan		Anonim
165	Dilimizle Diyelim	Bestenigâr	Curcuna	Celal Çiriş	Celal Çiriş (Mesud)
167	Dilimizle Diyelim	Segâh	Curcuna	Celal Çiriş	Celal Çiriş (Mesud)
169	Dünya Benimdir Dersin	Hicâz	Sofyan		Anonim
171	Dünya Kimseye Kalmaz	Acem Âşiran	Sofyan		Anonim
173	Dünyaya Gönül Verme	Acem Âşiran	Curcuna		Ahmed Kuddûsî
175	Düştüm Aşkın Seline	Hicâz Hümâyûn	Sofyan	Celal Çiriş	Muzaffer Ozak (Aşkî)
358	Düvâz İmam	Buselik	Düyek		Anonim
363	Erenlerin Kıblegâhı	Uşşâk	Devr-i Hindî		Sadık Baba
177	Ey Benim Sevgili Mevlâm	Muhayyer	Sofyan	Celal Çiriş	Âşık Yunus

179	Ey Dîde	Hüseynî	Curcuna		Erzurumlu İbrahim Hakkı
181	Ey Garip Bülbül	Hicâz Hümâyûn	Sofyan		Niyâzî Mısrî
183	Ey Rahmeti Bol Padişah	Gerdâniye	Yürük Semâî		Ahmed Kuddûsî
61	Ferâciye	Hüseynî	Serbest		Anonim
62	Ferâciye	Sabâ	Serbest		Anonim
185	Gamından Ey Saçı Leylâ	Hüseynî	Curcuna		Âşık Ömer
187	Gel Allah'a Dönelim Gel	Hüseynî	Yürük Semâî		Niyâzî Mısrî
189	Gel Ey Derdile Yanıcı	Hüseynî	Sofyan		Eşref
191	Gönlümü Yâre Salasım Geldi	Hüseynî	Sofyan		Ahmed Kuddûsî
193	Gönül Sana Demedim mi	Hicâz	Curcuna		Ahmed Kuddûsî
195	Gönül Yüksekte Gezer	Hicâz Hümâyûn	Sofyan		Yunus Emre
197	Göster Cemâlin Şem'ini	Hicâz	Curcuna		Şemseddin Sivâsî (Şemsî)
199	Göster Cemâlin Şem'ini	Hicâz	Sofyan		Şemseddin Sivâsî (Şemsî)
201	Gözlerim Yollarda Kaldı	Sabâ	Sofyan	Celal Çiriş	Âşık Yunus
203	Günâhım Hadden Efzûndur	Hüseynî	Curcuna		Dikencioğlu
205	Hak Şerleri Hayreyler	Gerdâniye	Curcuna		Erzurumlu İbrahim Hakkı
79	Hatim Zikri	Hicâz	Serbest		Anonim
366	Hızır'dır Girdi Düşüme	Uşşâk	Curcuna		Dede Kargın Eyüp
369	Hizmet Edelim Gerçeğe	Hüseynî	Sofyan		Sadık Baba
207	Hoca Efendi	Hicâzkâr	Curcuna		Ahmed Kuddûsî
317	İbâdallah	Nevâ	Curcuna		Anonim
209	İki Cihân Sultânı	Hicâz	Sofyan		Aziz Mahmud Hüdayî
319	İlâhî Bi Câhi'r-Rasûl	Hicâz Hümâyûn	Sofyan		Hüseyin
211	İlham İle Dün Gece	Hicâz	Curcuna		Yunus Emre
321	İsmuhû Beyne'l-Esmâ	Segâh	Devr-i Hindî		Seyyid Ahmed er-Rifaî
213	Kâdirîlerdir	Hicâz	Curcuna		Rıza
215	Kâdiriyem Kanmazam	Sabâ	Curcuna	Celal Çiriş	Eşrefzâde Rûmî
323	Kasid-i Bürde	Hüseynî	Curcuna		Muhammed Busayrî
325	Kasid-i Bürde	Segâh	Nim Sofyan		Muhammed Busayrî
217	Mecnun İsen Ey Dil	Hicâz	Yürük Semâî		Yaşar Nezihe Hanım
219	Meded Allah	Karcığâr	Sofyan		Ümmi Sinan
222	Medine Dışına Bak	Hicâz	Sofyan		Anonim
224	Merhaba Yâ Merhaba	Hicâz	Sofyan	Celal Çiriş	Anonim
226	Mest u Hayrânım	Hüseynî	Sofyan		Ahmed Kuddûsî
228	Mevlâm Der Ki Doğruca Gel	Hüseynî	Sofyan		Cemâlî
371	Mi'râc	Buselik	Sofyan		Fevzi
230	Mualla Gavsi Sübhânî	Sabâ	Aksak Semâî	Celal Çiriş	Şâh-ı Nakşıbend
232	Nazlı Hüseynim	Hicâz	Curcuna		Anonim
234	Ne Gam Yersin	Hicâz	Sofyan		Anonim
378	Niyâz Eyledik	Rast	Aksak	Mehmet Acet	Mehmet Acet (Âşık Sefâî)
236	Nûrdur Senin Cemâlin	Hicâz Hümâyûn	Curcuna		Anonim
238	Olandan Sor	Hicâz	Curcuna		Zâtî Süleyman Efendi
240	Öldüğün Gün İnanırsın	Hicâz	Curcuna		Anonim
242	Öldürme Beni	Hicâz	Curcuna		Urfalı Şâir Abdî
244	Ötme Bülbül	Hicâz	Curcuna		Yunus Emre
246	Pervâneler Şem'a Yanar	Hüseynî	Curcuna		Şeyhzâde
380	Pîr'e Giden Bezirgânın	Uşşâk	Sofyan		Mehmet Acet (Âşık Sefâî)
248	Rahmeyle	Hicâz	Yürük Semâî		Leyla Hanım
327	Sâhe'l-Âbid Reyhânî	Hüzzâm	Nim Sofyan		Anonim
77	Salât u Selâm	Segâh	Serbest		Anonim

73	Salât-ı Kemâliye	Segâh	Devr-i Hindî		Anonim
74	Salât-ı Kemâliye	Uşşâk	Devr-i Hindî		Anonim
329	Salâtu Rabbî	Hicâz	Curcuna		Anonim
331	Sallel İlâhû Ve Sellem	Nevâ	Curcuna		Anonim
250	Seher Vakti	Hicâz	Curcuna		Seyyid Nesimî
382	Seher Vakti Şah Kervanı Gidiyor	Uşşâk	Curcuna	Mehmet Acet	Kul Himmet
333	Selâmun Selâm	Uşşâk	Sofyan		Anonim
252	Senin Âşıkların	Gerdâniye	Curcuna		Yunus Emre
254	Senin Aşkın Değil midir	Uşşâk	Sofyan		Enverî
256	Seyrettim Muhammed'i	Hüseynî	Sofyan		Yunus Emre
258	Sordum Sarı Çiçeğe	Hüseynî	Curcuna		Yunus Emre
260	Sular Akar Arkın Arkın	Hüseynî	Sofyan		Hatayî-Karacaoğlan
262	Sultanım Efendim	Hüseynî	Curcuna		Kadri
264	Şehitlerin Ser Çeşmesi	Hicâz	Curcuna	Celal Çiriş	Yunus Emre
266	Şol Cennet'in Irmakları	Hicâz	Aksak	Celal Çiriş	Yunus Emre
268	Tek Bulayım Mevlâm Seni	Hüseynî	Yürük Semâî		Seyyid Nizamoğlu
77	Tekbir	Segâh	Serbest		Anonim
270	Tende Cânım	Hüseynî	Sofyan		Niyâzî Mısrî
272	Tene Ha Kalo Tene	Hüzzâm	Sofyan		Anonim
69	Terâvih Zikri	Çargâh	Serbest		Anonim
384	Tevhid	Uşşâk	Sofyan		Anonim
277	Toprakta Kimler Yatar	Nevâ	Sofyan		Yunus Emre
279	Varabilseydim Memduh'a	Gerdâniye	Sofyan	Celal Çiriş	Celal Çiriş (Mesud)
281	Vasfedemem Gönül Seni	Hicâz	Curcuna		Erzurumlu İbrahim Hakkı
283	Veysel Karanî	Sabâ	Sofyan		Yunus Emre
285	Vuslat Dilerim Yârime	Hüseynî	Curcuna	Şükrü Çadırcı	Ahmed Kuddûsî
335	Yâ Âmine Büşrâki	Uşşâk	Curcuna		İbn Hacer el-Heysemî
337	Yâ Barka'ş-Şâmi	Nihâvend	Sofyan		Anonim
287	Ya Ben Kime Yalvarayım	Gerdâniye	Yürük Semâî		Anonim
339	Yâ Cedde'l-Hüseyn	Hüseynî	Curcuna		Hüseyin Şâzelî
341	Yâ Kurrate'l-Ayn	Uşşâk	Sofyan		Anonim
343	Yâ Mustafa	Hüseynî	Düyek		Anonim
289	Yaklaştıkça Yeşil Kubbe Görünür	Hüseynî	Sofyan	Celal Çiriş	Anonim
291	Yaktı Aşkın Nârı	Hüseynî	Yürük Semâî		Fehmi
293	Yalvar Güzel Allah'a	Hüseynî	Curcuna		Niyâzî Mısrî
295	Yalvarırız Muhammed	Hicâz	Sofyan		Anonim
297	Yananlar Var Ey İhvanlar	Rast	Sofyan	Celal Çiriş	Celal Çiriş
299	Yâr Güli	Hicâz	Curcuna		Anonim
305	Yar Yüreğim Yar	Hüseynî	Yürük Semâî		Yunus Emre
301	Yar Yüreğim Yar	Muhayyer	Curcuna		Yunus Emre
303	Yar Yüreğim Yar	Uşşâk	Curcuna		Yunus Emre
391	Yedullah Âyetin Bilemez İse	Hüseynî	Devr-i Hindî		Harabî
307	Yeşil Ördek Olsam	Hicâz Hümâyûn	Curcuna		Anonim
309	Yeter Gönül Bu Gaflet	Acem Aşîrân	Curcuna	Celal Çiriş	Yozgatlı Hüznî
393	Yusuf u Zelha Misâli	Hüseynî	Sofyan		Kul Veli
311	Yürü Zâhid	Hüseynî	Sofyan		Yunus Emre
313	Zâhid Bizi Ta'n Eyleme	Hüseynî	Sofyan	Celal Çiriş	Bezcizâde Muhyiddin

EK 2: Makam Adına Göre Fihrist

Sayfa	Eserin Adı	Makam	Usûl	Beste	Güfte
309	Yeter Gönül Bu Gaflet	Acem Aşîrân	Curcuna	Celal Çiriş	Yozgatlı Hüznî
125	Aşkın Ezeli Âşıka	Acem Âşiran	Curcuna		Erzurumlu Emrah
148	Cânâ Bizim Esrârımız	Acem Âşiran	Curcuna		Urfalı Şâir Abdî
171	Dünya Kimseye Kalmaz	Acem Âşiran	Sofyan		Anonim
173	Dünyaya Gönül Verme	Acem Âşiran	Curcuna		Ahmed Kuddûsî
165	Dilimizle Diyelim	Bestenigâr	Curcuna	Celal Çiriş	Celal Çiriş (Mesud)
358	Düvâz İmam	Buselik	Düyek		Anonim
371	Mi'râc	Buselik	Sofyan		Fevzi
349	Devredip Gezersin Dâr-ı Fenâyı	Buselik-Uşşâk	Sofyan		Anonim
69	Terâvih Zikri	Çargâh	Serbest		Anonim
183	Ey Rahmeti Bol Padişah	Gerdâniye	Yürük Semâî		Ahmed Kuddûsî
205	Hak Şerleri Hayreyler	Gerdâniye	Curcuna		Erzurumlu İbrahim Hakkı
252	Senin Âşıkların	Gerdâniye	Curcuna		Yunus Emre
279	Varabilseydim Memduh'a	Gerdâniye	Sofyan	Celal Çiriş	Celal Çiriş (Mesud)
287	Ya Ben Kime Yalvarayım	Gerdâniye	Yürük Semâî		Anonim
138	Bilenler Vech-i Cânânı	Hicaz	Curcuna		Niyâzî Mısrî
109	Alaydım Elin Elime	Hicâz	Sofyan		Anonim
111	Ali Almış Sancağını Eline	Hicâz	Curcuna	Celal Çiriş	Yunus Emre
115	Aliyye'l-Mürtezâ Geldi	Hicâz	Curcuna		Seyyid Nizamoğlu
134	Ben Bir Yakûb İdim	Hicâz	Sofyan		Yunus Emre
157	Dahîlek Yâ Rasûlallah	Hicâz	Curcuna		Anonim
169	Dünya Benimdir Dersin	Hicâz	Sofyan		Anonim
193	Gönül Sana Demedim mi	Hicâz	Curcuna		Ahmed Kuddûsî
197	Göster Cemâlin Şem'ini	Hicâz	Curcuna		Şemseddin Sivâsî (Şemsî)
199	Göster Cemâlin Şem'ini	Hicâz	Sofyan		Şemseddin Sivâsî (Şemsî)
79	Hatim Zikri	Hicâz	Serbest		Anonim
209	İki Cihân Sultânı	Hicâz	Sofyan		Aziz Mahmud Hüdayî
211	İlham İle Dün Gece	Hicâz	Curcuna		Yunus Emre
213	Kâdirîlerdir	Hicâz	Curcuna		Rıza
217	Mecnun İsen Ey Dil	Hicâz	Yürük Semâî		Yaşar Nezihe Hanım
222	Medine Daşına Bak	Hicâz	Sofyan		Anonim
224	Merhaba Yâ Merhaba	Hicâz	Sofyan	Celal Çiriş	Anonim
232	Nazlı Hüseynim	Hicâz	Curcuna		Anonim
234	Ne Gam Yersin	Hicâz	Sofyan		Anonim
238	Olandan Sor	Hicâz	Curcuna		Zâtî Süleyman Efendi
240	Öldüğün Gün İnanırsın	Hicâz	Curcuna		Anonim
242	Öldürme Beni	Hicâz	Curcuna		Urfalı Şâir Abdî
244	Ötme Bülbül	Hicâz	Curcuna		Yunus Emre
248	Rahmeyle	Hicâz	Yürük Semâî		Leyla Hanım

329	Salâtu Rabbî	Hicâz	Curcuna		Anonim
250	Seher Vakti	Hicâz	Curcuna		Seyyid Nesimî
264	Şehitlerin Ser Çeşmesi	Hicâz	Curcuna	Celal Çiriş	Yunus Emre
266	Şol Cennet'in Irmakları	Hicâz	Aksak	Celal Çiriş	Yunus Emre
281	Vasfedemem Gönül Seni	Hicâz	Curcuna		Erzurumlu İbrahim Hakkı
295	Yalvarırız Muhammed	Hicâz	Sofyan		Anonim
299	*Yâr Güli*	*Hicâz*	*Curcuna*		*Anonim*
120	Arzuhâl İçin Sultana Geldim	Hicâz Hümâyûn	Curcuna		Ahmed Kuddûsî
129	Aşkınla Bu Uşşâkı	Hicâz Hümâyûn	Curcuna		Zâti Süleyman Efendi
175	Düştüm Aşkın Seline	Hicâz Hümâyûn	Sofyan	Celal Çiriş	Muzaffer Ozak (Aşkî)
181	Ey Garip Bülbül	Hicâz Hümâyûn	Sofyan		Niyâzî Mısrî
195	Gönül Yüksekte Gezer	Hicâz Hümâyûn	Sofyan		Yunus Emre
319	İlâhî Bi Câhi'r-Rasûl	Hicâz Hümâyûn	Sofyan		Hüseyin
236	Nûrdur Senin Cemâlin	Hicâz Hümâyûn	Curcuna		Anonim
307	Yeşil Ördek Olsam	Hicâz Hümâyûn	Curcuna		Anonim
207	Hoca Efendi	Hicâzkâr	Curcuna		Ahmed Kuddûsî
107	Abdulkâdir Gibi	Hüseynî	Sofyan		Âşık Yunus
136	Ben Bu Dağın Ağacıyam	Hüseynî	Sofyan		Yunus Emre
140	Bir Güzelin Meftunuyam	Hüseynî	Curcuna		Anonim
146	Cân u Dilde	Hüseynî	Sofyan		Erzurumlu İbrahim Hakkı
150	Cânâ Bizim Esrârımız	Hüseynî	Curcuna		Urfalı Şâir Abdî
159	Dembedem Gülşende	Hüseynî	Sofyan		Hâfız
179	Ey Dîde	Hüseynî	Curcuna		Erzurumlu İbrahim Hakkı
61	Ferâciye	Hüseynî	Serbest		Anonim
185	Gamından Ey Saçı Leylâ	Hüseynî	Curcuna		Âşık Ömer
187	Gel Allah'a Dönelim Gel	Hüseynî	Yürük Semâî		Niyâzî Mısrî
189	Gel Ey Derdile Yanıcı	Hüseynî	Sofyan		Eşref
191	Gönlümü Yâre Salasım Geldi	Hüseynî	Sofyan		Ahmed Kuddûsî
203	Günâhım Hadden Efzûndur	Hüseynî	Curcuna		Dikencioğlu
369	Hizmet Edelim Gerçeğe	Hüseynî	Sofyan		Sadık Baba
323	Kasid-i Bürde	Hüseynî	Curcuna		Muhammed Busayrî
226	Mest u Hayrânım	Hüseynî	Sofyan		Ahmed Kuddûsî
228	Mevlâm Der Ki Doğruca Gel	Hüseynî	Sofyan		Cemâlî
246	Pervâneler Şem'a Yanar	Hüseynî	Curcuna		Şeyhzâde
256	Seyrettim Muhammed'i	Hüseynî	Sofyan		Yunus Emre
258	Sordum Sarı Çiçeğe	Hüseynî	Curcuna		Yunus Emre
260	Sular Akar Arkın Arkın	Hüseynî	Sofyan		Hatayî-Karacaoğlan
262	Sultanım Efendim	Hüseynî	Curcuna		Kadri
268	Tek Bulayım Mevlâm Seni	Hüseynî	Yürük Semâî		Seyyid Nizamoğlu
270	Tende Cânım	Hüseynî	Sofyan		Niyâzî Mısrî
285	Vuslat Dilerim Yârime	Hüseynî	Curcuna	Şükrü Çadırcı	Ahmed Kuddûsî
339	*Yâ Cedde'l-Hüseyn*	*Hüseynî*	*Curcuna*		Hüseyin Şâzelî
343	Yâ Mustafa	Hüseynî	Düyek		Anonim
289	Yaklaştıkça Yeşil Kubbe Görünür	Hüseynî	Sofyan	Celal Çiriş	Anonim
291	Yaktı Aşkın Nârı	Hüseynî	Yürük Semâî		Fehmi
293	Yalvar Güzel Allah'a	Hüseynî	Curcuna		Niyâzî Mısrî
305	Yar Yüreğim Yar	Hüseynî	Yürük Semâî		Yunus Emre
391	Yedullah Âyetin Bilemez İse	Hüseynî	Devr-i Hindî		Harabî
393	Yusuf u Zelha Misâli	Hüseynî	Sofyan		Kul Veli
311	Yürü Zâhid	Hüseynî	Sofyan		Yunus Emre

313	Zâhid Bizi Ta'n Eyleme	Hüseynî	Sofyan	Celal Çiriş	Bezcizâde Muhyiddin
113	Ali Almış Sancağını Eline	Hüzzâm	Sofyan		Yunus Emre
327	Sâhe'l-Âbid Reyhânî	Hüzzâm	Nim Sofyan		Anonim
272	Tene Ha Kalo Tene	Hüzzâm	Sofyan		Anonim
219	Meded Allah	Karcığâr	Sofyan		Ümmi Sinan
127	Aşkın İle Âşıklar	Muhayyer	Sofyan		Aşık Yunus
161	Dembedem Gülşende	Muhayyer	Sofyan		Hâfız
177	Ey Benim Sevgili Mevlâm	Muhayyer	Sofyan	Celal Çiriş	Âşık Yunus
301	Yar Yüreğim Yar	Muhayyer	Curcuna		Yunus Emre
155	Çum Bağdade	Nevâ	Curcuna		Anonim
317	İbâdallah	Nevâ	Curcuna		Anonim
331	Sallel İlâhû Ve Sellem	Nevâ	Curcuna		Anonim
277	Toprakta Kimler Yatar	Nevâ	Sofyan		Yunus Emre
337	Yâ Barka'ş-Şâmi	Nihâvend	Sofyan		Anonim
378	Niyâz Eyledik	Rast	Aksak	Mehmet Acet	Mehmet Acet (Âşık Sefâî)
297	Yananlar Var Ey İhvanlar	Rast	Sofyan	Celal Çiriş	Celal Çiriş
142	Bu Aşk Bir Bahr-i Ummândır	Sabâ	Sofyan		Seyyid Seyfullah
144	Bülbül Gülün Harmanı	Sabâ	Sofyan		Yunus Emre
152	Cânân İlinin Gülleri	Sabâ	Yürük Semâî		Şemseddin Sivâsî (Şemsî)
65	Cenâze Salâsı	Sabâ	Serbest		Anonim
163	Dembedem Gülşende	Sabâ	Sofyan		Hâfız
62	Ferâciye	Sabâ	Serbest		Anonim
201	Gözlerim Yollarda Kaldı	Sabâ	Sofyan	Celal Çiriş	Âşık Yunus
215	Kâdirîyem Kanmazam	Sabâ	Curcuna	Celal Çiriş	Eşrefzâde Rûmî
230	Mualla Gavsi Sübhânî	Sabâ	Aksak Semâî	Celal Çiriş	Şâh-ı Nakşıbend
283	Veysel Karanî	Sabâ	Sofyan		Yunus Emre
347	Ali İsmi Dört Kitapta Okunur	Segâh	Curcuna	Mehmet Acet	Kul Himmet
123	Aşk Meydânında	Segâh	Yürük Semâî		Anonim
167	Dilimizle Diyelim	Segâh	Curcuna	Celal Çiriş	Celal Çiriş (Mesud)
321	İsmuhû Beyne'l-Esmâ	Segâh	Devr-i Hindî		Seyyid Ahmed er-Rifaî
325	Kasid-i Bürde	Segâh	Nim Sofyan		Muhammed Busayrî
77	Salât u Selâm	Segâh	Serbest		Anonim
73	Salât-ı Kemâliye	Segâh	Devr-i Hindî		Anonim
77	Tekbir	Segâh	Serbest		Anonim
117	Arayı Arayı Bulsam İzini	Uşşâk	Düyek		Yunus Emre
132	Ay Dahi Güneş Dahi	Uşşâk	Sofyan	Celal Çiriş	Anonim
363	Erenlerin Kıblegâhı	Uşşâk	Devr-i Hindî		Sadık Baba
366	Hızır'dır Girdi Düşüme	Uşşâk	Curcuna		Dede Kargın Eyüp
380	Pîr'e Giden Bezirgânın	Uşşâk	Sofyan		Mehmet Acet (Âşık Sefâî)
74	Salât-ı Kemâliye	Uşşâk	Devr-i Hindî		Anonim
382	Seher Vakti Şah Kervanı Gidiyor	Uşşâk	Curcuna	Mehmet Acet	Kul Himmet
333	Selâmun Selâm	Uşşâk	Sofyan		Anonim
254	Senin Aşkın Değil midir	Uşşâk	Sofyan		Enverî
384	Tevhid	Uşşâk	Sofyan		Anonim
335	Yâ Âmine Büşrâki	Uşşâk	Curcuna		İbn Hacer el-Heysemî
341	Yâ Kurrate'l-Ayn	Uşşâk	Sofyan		Anonim
303	Yar Yüreğim Yar	Uşşâk	Curcuna		Yunus Emre

Şanlıurfa'da Dînî Mûsikî

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin AKPINAR

ISBN 978-605-5932-73-2